Analele Universităţii *Spiru Haret*

Seria Arhitectură

Anul 3, nr. 3, 2011

Volumul 1

EDITURA FUNDAŢIEI ROMÂNIA DE MÂINE
BUCUREŞTI, 2011

COLEGIUL DE REDACŢIE

Editor sef: conf. dr. Doina Teodorescu
Secretar: stud. arh. Dragos Fotache
Editor, web designer, administrator site web: asist. drd. arh. Raluca Niculae

COMITET ŞTIINŢIFIC

prof. M. Bernard Declève, UCL – Université Catholique de Louvain, Faculté d'Architecture, d'Ingénierie architecturale, d'Urbanisme, Louvain-la-Neuve, Belgia
prof. dr. arh. Emil Creanga, Universitatea Spiru Haret, Facultatea de Arhitectura
Razvan Ciuca, Presedinte al Asociatiei Internationale a Muzeelor Agricole, Director al Muzeului National al Agriculturii (ICOM/UNESCO)
prof. dr. arh. Eugen Apostol, Institutul de Arhitectura Ion Mincu, Facultatea de Arhitectura
prof. dr. arh. Dragos Gheorghiu, Universitatea Nationala de Arte, Bucuresti
prof. dr. arh. Mihail Caffe, Universitatea Spiru Haret, Facultatea de Arhitectura
prof. dr. arh. Iuliana Ciotoiu, Universitatea Spiru Haret, Facultatea de Arhitectura
prof. dr. arh. Sorin Minghiat, Universitatea Spiru Haret, Facultatea de Arhitectura
prof. dr. arh. Radu Tanasoiu, Institutul de Arhitectura Ion Mincu, Facultatea de Arhitectura
prof. dr. arh. Constantin Dobre, Institutul de Arhitectura Ion Mincu, Facultatea de Arhitectura
prof. dr. arh. Toma Olteanu, Institutul de Arhitectura Ion Mincu, Facultatea de Arhitectura
prof. dr. Antal Lukacs, Directorul Şcolii Doctorale a Facultăţii de Istorie, Universitatea Bucureşti, Directorul Centrului de Istoria Transilvaniei din cadrul Facultăţii de Istorie, Universitatea Bucureşti
conf. dr. arh. Anca Hariton, Universitatea Spiru Haret, Facultatea de Arhitectura
conf. dr. arh. Sonia Chira, Universitatea Tehnica de Constructii, Bucuresti
conf. dr. Ruxandra Vasilescu, Universitatea Spiru Haret, Facultatea de Litere
conf. dr. arh. Ileana Budisteanu, Universitatea Spiru Haret, Facultatea de Arhitectura
conf. dr. arh. Teofil Mihailescu, Universitatea Spiru Haret, Facultatea de Arhitectura
conf. dr. Luminita Ionescu, Universitatea Spiru Haret, Facultatea de Contabilitate si Finante, Ramnicu Valcea
conf. dr. Manuela Epure, Universitatea Spiru Haret, Facultatea de Marketing si Afaceri Internationale
conf. dr. arh. Ion Dan Teodorescu, Institutul de Arhitectura Ion Mincu, Facultatea de Arhitectura
dr. ec. Simona Bara, Cercetator Stiintific Principal Economist, Director General CDCAS

COLABORATORI

Studenţi arhitecţi în anul II de studiu an 2008/2009

EDITORIAL BOARD

Editor in chief: assoc. prof. Ph.D arch. Doina Teodorescu
Secretary: stud. arch. Dragos Fotache
Editor, web designer, website administrator: assist. prof. drd. arch. Raluca Niculae

SCIENTIFIC COMMITEE

Prof. ordinaire M. Bernard Declève, UCL – Université Catholique de Louvain, Faculté d'Architecture, d'Ingénierie architecturale, d'Urbanisme, Louvain - la - Neuve, Belgique
Prof. Ph.D Arch. Emil Creanga, Spiru Haret University, Faculty of Architecture
Razvan Ciuca, President of the International Association of Agricultural Museums, Director of the National Museum of Agriculture (ICOM/UNESCO)
Prof. Ph.D Arch. Eugen Apostol, Ion Mincu University, Faculty of Architecture
Prof. Ph.D Arch. Dragos Gheorghiu, National University of Arts, Bucharest
Prof. Ph.D Arch. Mihail Caffe, Spiru Haret University, Faculty of Architecture
Prof. Ph.D Arch. Iuliana Ciotoiu, Spiru Haret University, Faculty of Architecture
Prof. Ph.D Arch. Sorin Minghiat, Spiru Haret University, Faculty of Architecture
Prof. Ph.D Arch. Radu Tanasoiu, Ion Mincu University, Faculty of Architecture
Prof. Ph.D Arch. Constantin Dobre, Ion Mincu University, Faculty of Architecture
Prof. Ph.D Arch. Toma Olteanu, Ion Mincu University, Faculty of Architecture
Prof. Ph.D Antal Lukacs, Director of the Doctoral School at the Faculty of History, Bucharest University; Director of the Transilvanian History Center at the Faculty of History, University of Bucharest
Assoc. prof. Ph.D Arch. Anca Hariton, Spiru Haret University, Faculty of Architecture
Assoc. prof. Ph.D Arch. Sonia Chira, Technical University of Civil Engineering, Bucharest
Assoc. prof. Ph.D Ruxandra Vasilescu, Spiru Haret University, Faculty of Letters
Assoc. prof. Ph.D Ileana Budisteanu, Spiru Haret University, Faculty of Architecture
Assoc. prof. Ph.D Teofil Mihailescu, Spiru Haret University, Faculty of Architecture
Assoc. prof. Ph.D Luminita Ionescu, Spiru Haret University, Faculty of Accounting and Finance, Ramnicu Valcea
Assoc. prof. Ph.D Manuela Epure, Spiru Haret University, Faculty of Marketing and International Bussiness
Assoc. prof. Ph.D Arch. Ion Dan Teodorescu, Ion Mincu University, Faculty of Architecture
Ph. D Simona Bara, Senior Economist Researcher, CEO CDCAS

COLLABORATORS

Second year Architecture Students. Academic year 2008/2009

CUPRINS/CONTENTS

ISTORISIRI ARHITECTURALE. CENTENAR. CONACUL FRĂŢILEŞTI

Răzvan Ciucă, *Secvenţe dintr-o încercare pe care aş dori-o izbutită* 7
Răzvan Ciucă, *Snapshots from an attempt I would want to be successful* 9

Dobrin Datcu, *Conacul Aurelian Pană – cadrul general de amplasare* 11
Dobrin Datcu, *Fratilesti – general framework* 31

Nicoleta Doina Teodorescu, *Conacul Frăţileşti. Consideraţii asupra organizării spaţiale, funcţionale şi a situaţiei existente* 43
Nicoleta Doina Teodorescu, *The Fratilesti Manor. Considerations on the spatial and functional organisation and the present situation* 59

Nicoleta Doina Teodorescu, *Conacul Pană. Patrimoniu construit* 67
Nicoleta Doina Teodorescu, *The Pana Manor. Built structure* 93

Fănica Udrea, *Spaţii de producţie şi întreţinere cu specific agricol la ferma model a lui Aurelian Pană* 99
Fănica Udrea, *Production and maintenance spaces with agricultural features within Aurelian Pana's model farm* 119

Adriana Andone, *Conacul Aurelian Pană. Construcţii de incintă, peisaj natural* 123
Adriana Andone, *The Aurelian Pana Manor. Built structure, natural landscape* 135

Dobrin Datcu, *Conacul Pană. Concluzii* 139
Dobrin Datcu, *The Pana Manor. Retroactive conclusions* 145

Dobrin Datcu, *Mănăstirea Sfântul Pantelimon, Frăţileşti. Propunere pentru o nouă şansă* ... 149
Dobrin Datcu, *Saint Pantelimon Monastery, Fratilesti – proposal for a new chance* 157

Anexe / Annexes 163

Dan Kisilewicz, *Patrimoniul cultural – de la mărturie materială a istoriei la calitatea de resursă* 177
Dan Kisilewicz, *Cultural patrimony – from material testimony to the capacity of a resource* ... 183

Maria Duda, *Bucureşti şi atitudinea de ecranare* 189
Maria Duda, *Bucharest and it's screening devices* 201

RECENZII / APPENDICES

Raluca Niculae, *Renovarea şi modernizarea clădirilor* (*Refurbishment and upgrading of buildings) (Christopher Gorse, David Highfield)* 233
Raluca Niculae, *Refurbishment and upgrading of buildings (Christopher Gorse, David Highfield)* 235

Istorisiri Arhitecturale
Centenar
Conacul Frăţileşti

Arhitectural Tales
Centenary
Frăţileşti Manor

Rodica Maniu, *Dezgropatul cartofilor,*1935-1940, ulei pe pânză, 50 x 71,
Muzeul de Artă Craiova, inv.58

Rodica Maniu, *Lifting potatoes*, 1935-1940, oil on canvas, 50x 71,
Art Museum, Craiova, inv.58

SECVENŢE DINTR-O ÎNCERCARE PE CARE AŞ DORI-O IZBUTITĂ

Ipodiacon **Răzvan Ciucă**

Tot anul 2006 m-am gândit la destinul „fermei lui Pană” de la Frăţileşti, Ialomiţa. Alecu Pană mă rugase să-i găsesc un cumpărător pentru ce mai rămăsese din Fermă: un conac, casa administratorului, pivniţele, magaziile şi hambarele, ultimele, unicate în programul arhitecturii de depozitare din exploataţiile agricole europene până în zilele noastre.

„Dacă înzestrarea ei, (a moşiei Frăţileşti, proprietatea d-lui Aurelian Pană, ministru agriculturii n. n.) arată pe exploatatorul de mare clasă, hotărât să lupte cu toate greutăţile- climă aspră, lipsă de braţe etc- şi să le învingă, asigurându-şi o rentabilitate permanentă, apoi starea câmpului şi a culturilor, arată pe plugarul priceput, care ştie să se folosească de sfaturile ştiinţei, fără a face nimic de prisos care ar spori cheltuielile fără să aducă un echivalent de producţie. Iar toată această întreprindere – vastă pentru România de azi – este un model de organizare. O imensă maşină economică în care fiecare arc şi foecare rotiţă acţionează permanent, într-un ritm uniform şi într-un acord permanent în ansamblul aparatului.”. (A. D. Carabella, *Marea proprietate. Exploatări şi realizări*, volumul 1, 1942)

Aurelian Pană ajunsese la Frăţileşti în 1911, împreună su soţia sa Eufrosina. Au plecat de acolo doar când i-a chemat Domnul ...

***

Pană Aurelian, născut la 20 septembrie 1880, în comuna Marsilieni – Ialomiţa, unde se stabiliseră părinţii săi, originari din Satu Lung (Săcele), Braşov, obţine trei licenţe la Universitatea Sorbona, Paris A participat la campania balcanică din 1913 şi la primul război mondial, luptând la Mărăşeşti. Preşedinte al Institutului Naţinal de Export, membru în Consiliul Permanent al Agriculturii, membru al Institutului de Ştiinţe Sociale al României, preşedinte al Academiei de Agricultură, preşedinte al Sindicatului Agriciol din Ialomiţa etc (…).Din ianuarie 1941 (după înăbuşirea rebeliunii legionare), ministru subsecretar de stat la Agricultură şi Domenii, apoi ministru plin (14 martie 1942- 3 iulie 1943). Nu a încasat salarii, sumele respective fiind folosite ca ajutor pentru funcţionarii ministerului. Din guvernul Antonescu a plecat prin demisie. Arestat în 1948 şi condamnat, prin decizia penală 123-19.01.1949, a Secţiei a IV-a Penală a Curţii Bucureşti, la 10 ani de închisoare. Deţinut la Jilava, Cernavodă, Gherla unde va fi şi ucis la 4 mai 1951 (Cicerone Ioniţoiu , *Victimele terorii comuniste. Arestaţi, torturaţi, întemniţaţ, ucişi* , editura Maşina de scris, Bucureşti, 2006)

A avut doi fii: Petru, ucis împreună cu şoferul său, de sovieticii „eliberatori”; trupurile lor au fost aruncate la câini, într-o groapă. Cornel, al doilea fiu, s-a mutat la Domnul în urmă cu câţiva ani. Trăiesc la Bucureşti, Cristina, sora şi Alecu, nepot la Zurich.

***

Misie grea pentru mine: să găsesc cumpărător pentru „Conacul lui Pană” de la Frăţileşti. Dar cum să vând din istorie şi cui? Mă aflam în 2006. Era într-o sâmbătă, în Postul Crăciunului. După slujba de pomenire a morţilor l-am sunat pe Preasfinţitul Damaschin Coravul, Episcopul Sloboziei şi al Călăraşilor, căruia i-am spus, gândul primit de la bunul Dumnezeu şi îngăduit de sora şi nepotul lui Aurelian Pană: *să fie la Frăţileşti mănăstire*.

***

2009, primăvară. La Frăţileşti începuse timid viaţa duhovnicească. Pomii din livadă erau în floare pe când se rânduiau paraclisul şi primele chilii. Să nu spun ceva de supărare, dar cuvioasa Mira, stareţa era vrednică. Doamna Cristina şi Alecu, sora şi nepotul vrednicului de amintire Aurelian Pană, plângeau de bucurie.

În rest, Locul cu toate mărturiile-podoabe de altădată, nu dădea semne de întremare. Era nevoie de chibzuinţă, de proiecte de arhitectură şi restaurare, şi mai ales de bani.

***

Într-o zi am primit un telefon de la Doina Teodorescu, doctor în arhitectură la Universitatea *Spiru Haret*, Facultatea de Arhitectură. Îşi oferea gratuit ajutorul, împreună cu colegii şi studenţii săi.

Încredinţa tiparului un document care ar fi putut însemna mai mult decât ceva pentru destinul Locului de la Frăţileşti. Preasfinţitul Damaschin plecase la Domnul şi întâistătătorul Eparhiei era acum Preafinţitul Vicenţiu.

SNAPSHOTS FROM AN ATTEMPT I WOULD WANT TO BE SUCCESSFUL

Ipodiacon **Răzvan Ciucă**

I had been thinking throughout 2006 of the destiny of ‚Pana's farm' in Fratilesti, Ialomita. Alecu Pana had asked me to find a buyer for him for what was left from the Farm: a manor, the farm manager, the cellars, the warehouses and barns, the last ones, unique in the architecture storage program, from the European agricultural holdings until today.

If its endowment (of Fratilesti estate, owned by Mr. Aurelian Pana, minister of agriculture n. n.) shows the high-class exploiter, determined to face all the hardships – harsh climate, lack of labor etc. – and to defeat them ensuring a permanent return, then the conditions of the field and cultures show the handy ploughman, who knows how to use the science advice, without making anything unnecessary which would increase the expenses without bringing about a production equivalent. And all this enterprise – vast for today Romania – is a model of organization. A huge economic machine where every arch and every wheel acts permanently, at a uniform rate and in a permanent agreement in the whole device.' (A. D. Carabella, *The great estate. Exploitations and achievements*, volume 1, 1942)

Aurelian Pana had reached Fratilesti in 1911, together with his wife, Eufrosina. They left this place only when God called them ...

***

Pana Aurelian, born on 20 September 1880, in Marsilieni commune – Ialomita county, where his perents had settled, coming from Satu Lung (Sacele), Brasov county, is awarded three degrees at Sorbona University, Paris. He participated in the Balkan campaign of 1913 and in World War I, fighting at Marasesti. He was President of the National Export Institute, a member of the Permanent Council of Agriculture, a member of the Social Sciences Institute of Romania, president of the Academy of Agriculture, president of the Agricultural Union of Ialomita county etc (…). Since January 1941 (after the suppression of the Legionnaire rebeion), Minister Undersecretary at the Agriculture and Domains ministry, then minister in full (14 March 1942 - 3 July 1943). He collected no salaries, the due amounts were used as an aid for the ministry's clerks. He resigned from Antonescu government. He was arrested in 1948 and convicted, under criminal decree 23-19.01.1949, of the Criminal Section IV of Bucharest Court, to 10 years of prison. A prisoner at Jilava prison, Cernavoda, Gherla where he would be killed on 4 May 1951 (Cicerone Ionitoiu, *Victims of communist terror. Arrested, tortured, imprisoned, killed*, Masina de scris Publishing House, Bucharest, 2006)

He had two sons: Petru, killed together with his driver, by the ‚liberators' Soviets; their bodies were thrown away to the dogs in a hole. Cornel, his second son, passwed away a few years ago. They are living in Bucharest, Cristina, sister and Alecu, nephew in Zurich.

***

A difficult mission for me: to fiind a buyer for ‚Pana Manor' in Fratilesti. But how should I sell from the history and to whom? It was 2006. It was Saturday, during the Advent. After the memorial service I called Patriarch Damaschin Coravul, Bishop of Slobozia and Calarasi, whom I told the tought received from God and allowed by Aurelian Pana's sister and nephew: *to have a monastery in Fratilesti .*

***

2009, Spring. Spiritual life had started in Fratilesti. The orchard trees were in bloom when the chapel was arranged and the first cells. I would not want to say something upsetting, but the pious Mira, the Superior was worthy. Mrs. Cristina and Alecu , the sister and the nephew of the worthy of remembrance Aurelian Pana, were weeping with joy.

As for the rest, the place with all the testimonials-ornaments of yore gave no signs of recovery. A sound mind was needed, architectural and restoration projects, and most of all, money.

***

One day I received a phone call from Doina Teodorescu, PhD in architecture at Spiru Haret University, Faculty of Arhitecture. She was offering her help for free, together with her colleagues and students.

She assigned to the print a document that might have meant more than something for the destiny Place in Fratilesti. The Patriarch Damaschin had passed away and the Primate of the Diocese was era Patriarch Vicentiu now.

CONACUL AURELIAN PANĂ – CADRUL GENERAL DE AMPLASARE

Lector drd. arh. **Dobrin Datcu**

Rezumat

Noţiunea de Patrimoniu Rural poate fi definită ca ansamblul de bunuri materiale şi imateriale, culturale şi naturale, ce constituie însăşi esenţa mediului rural pe care îl reprezintă. În acest sens, este analizat cadrul general de amplasare al Conacului Pană şi se urmăreşte identificarea acelor elemente definitorii, ce conţin valoare şi sunt semnificative pentru întreaga colectivitate rurală. Patrimoniul Rural aparţine întregii colectivităţi fiind rezultatul acţiunilor acesteia, este martor al tradiţiilor şi practicilor cotidiene contribuie la identitatea teritoriilor precum şi la calitatea cadrului de viaţă.

Cuvinte cheie: *Conacului Pană, Exploataţie agricolă, patrimoniu rural, patrimoniu natural.*

1. *Încadrare în zonă*

Conacul Aurelian Pană – Ferma Frăţileşti se află amplasat în partea de sud-est a Judeţului Ialomiţa, în inima câmpiei Bărăganului[i], la 14 kilometrii sud de oraşul Ţăndărei. Aparţinător prin tradiţie, accesibilitate şi viaţă cotidiană de comuna Sudiţi, în prezent este inclus în teritoriul administrativ al comunei Săveni. Accesul în localitatea Sudiţi se realizează pe drumul judeţean DJ 201. Localitatea se află, faţă de principalele oraşe, la o distanţă de: 20 kilometri faţă de Slobozia, la 14 kilometri faţă de Ţăndărei, la 25 kilometri faţă de Feteşti şi la 110 kilometri faţă de Bucureşti.

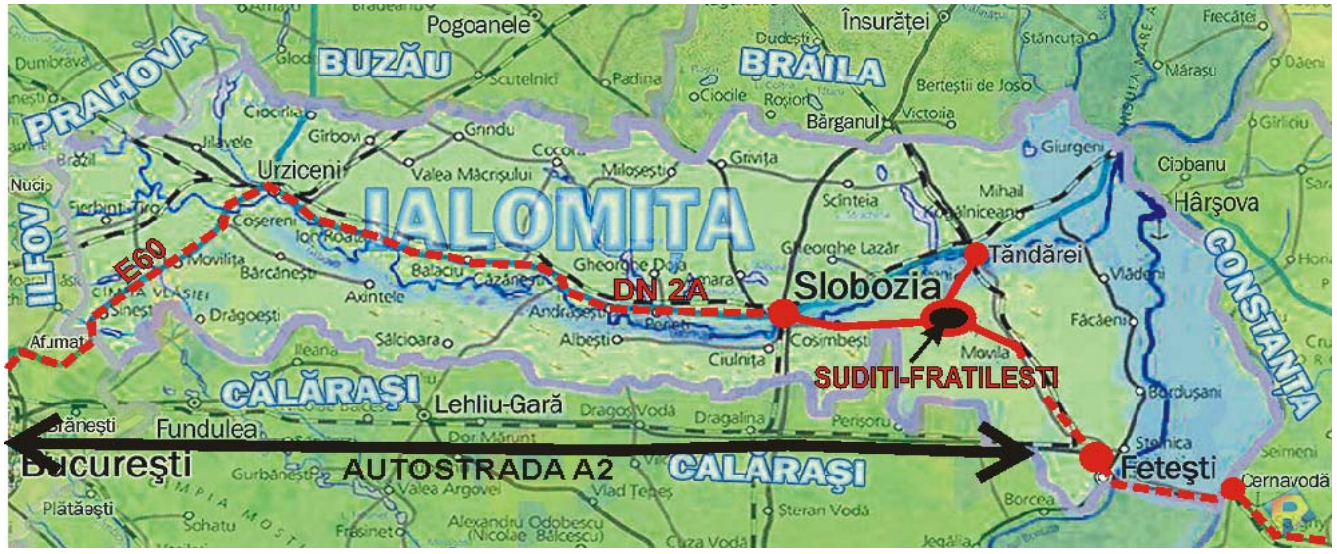

figura 1

2. ***Încadrare în reţeaua de circulaţii***

Schema de încadrare în reţeaua majoră de circulaţii relevă faptul că localitatea Sudiţi este amplasată în apropierea a trei oraşe importante: Slobozia, Feteşti, Ţăndărei. Cu toate acestea accesul se realizează cu dificultate, pe drumuri de proastă calitate, insuficient reglementate şi fără indicatoare rutiere.

Pe de altă parte, accesul rutier din comuna Sudiţi către ***Conacul Frăţileşti*** este complet neamenajat constituind principalul impediment de introducere a zonei într-un circuit turistic şi de dezvoltare.

Nodurile feroviare ce asigură accesibilitatea pe calea ferată sunt Feteşti şi Ciulniţa dar Gara Slobozia sau Ţăndărei pot fi interesante pentru relaţia funcţională pe care o au cu reţeaua de transport rutier de persoane.

3. ***Date geografice***

Zona de studiu, constituită din ceea ce vom denumi generic ***Conacul Fraţileşti*** (azi Mănăstirea "Sfântul Mare Mucenic şi Tămăduitor Pantelimon") se află situată în partea de est a Câmpiei Române, în câmpia Bărăganului.

3.1. **Clima**

Această zonă are un climat cu medii temice anuale ridicate (10-11 gr.C), înscriindu-se în zona cu cele mai ridicate valori din ţară, dar cu precipitaţii reduse (mai putin de 500 mm/an) şi secete frecvente, accentuând caracterul de ariditate. Continentalismul termic accentuat este dat de diferenţa dintre temperaturile medii ale lunilor extreme, care au valori de 26 gr.C.

3.2. **Vegetaţia naturală**

Cu toate că a fost în cea mai mare parte înlocuită de culturi agricole, vegetaţia naturală este prezentă şi caracteristică la trei mari formaţiuni: stepa, cuprinzând pajişti stepice cu graminee (paiusul, colilia, negara, pirul s.a); silvostepa, cu pajişti stepice şi pâlcuri de pădure (cuprinzând stejarul pufos şi stejarul brumăriu); pădurile de stejar Svlasia); are o largă dezvoltare vegetaţia de luncă cu zavoaie de sălcii, plopi, îndeosebi în luncile Dunării şi Ialomiţei.

3.3. **Fauna**

Fauna este bogată şi cuprinde speciile caracteristice stepei, silvostepei şi pădurii de foioase.

3.4. **Solurile**

Solurile sunt caracteristice Câmpiei Române, predomină cernoziomurile (caracteristice stepei) şi cernoziomurile levigate (tipice pentru silvostepa, având o mare răspândire); ambele tipuri sunt din categori molisolurilor, bogate în humus de mare fertilitate.

3.5. **Populaţia şi aşezările**

Oraşele principale aflate în zonă sunt: Feteşti (cu o populaţie de 34050 locuitori), Ţăndărei (cu o populaţie de 14750 locuitori) şi Slobozia (cu o populaţie de 52710 locuitori).

3.5.1. *Comuna Sudiţi* are o suprafaţă de 5855 ha din care 199 ha în intravilan. Populaţia sa este de 2305 locuitori ce locuiesc într-un număr de 805 gospodării, având agricultura ca activitate economică de bază. Este localitatea cea mai apropiată de amplasamentul studiat.

Din consultarea Listei Monumentelor Istorice a judeţului Ialomiţa se poate extrage o concluzie demnă de tot interesul pentru cercetarea de faţă: de-a lungul vremurilor aceste teritorii au fost permanent

populate şi o întreagă civilizaţie rurală şi-a lăsat amprenta asupra lor. În sprijinul acestei afirmaţii aducem cele patru poziţii identificate pe LMI Ialomiţa în comuna Sudiţi[ii]. Cazul nu este singular, pe întreg teritoriul judeţului fiind înregistrate situri şi obiective de interes, mărturie a permanenţei locuirii. Astfel la Cosâmbeşti, comună situată pe DJ 201, între Slobozia şi Sudiţi sunt nu mai puţin de şapte obiective clasate ca monument[iii], iar în oraşul Ţăndărei sunt alte patru obiective[iv].

figura 2

3.5.2. *Comuna Săveni* de care aparţine din punct de vedere administrativ Conacul şi Ferma Frăţileşti a luat fiinţă la sfârşitul sec. IX prin stabilirea mai multor familii de munteni din zona Nehoiu - Pătârlagele. Numărul total de locuitori, în prezent, este de 5 537 persoane.

În ciuda apartenenţei administrative relaţia dintre Conacul Frăţileşti şi comuna Săveni este firavă, accesibilitatea fiind extrem de redusă. De altfel Conacul este amplasat la mare distanţă atât de Săveni cât şi de Frăţileşti, localitatea cea mai apropiată fiind, de fapt, Sudiţi.

4. ***Specificul zonei***

Specificul Bărăganului este dat de o serie de caracteristici geografice: întinderi netede, acoperite cu loess, cu un microrelief de crovuri, clima mai aridă (cu precipitaţii puţine şi zile caniculare vara, ger şi viscol iarna), vegetaţie de stepă, un peisaj de neconfundat (descris de Al. Odobescu in Pseudokynegeticos).

Agricultura este activitatea de bază a locuitorilor. Au fost amenajate sistemele de irigaţii ce au funcţionat până la începutul anilor 90. Ulterior acestea au fost abandonate şi vandalizate, în prezent capacitatea lor de acţiune fiind extrem de redusă. Politicile agricole păguboase implementate atât înainte de 1990 când populaţia a fost atrasă spre activităţile industriale din mediul urban iar satele au fost depopulate, cât şi ulterior, au condus spre un abandon semigeneralizat al Bărăganului. Pământul mănos

zace necultivat şi devine depozit de gunoi, construcţiile existente au fost vandalizate pe rând, oamenii trăiesc sub limita sărăciei.

Lipsa dotărilor şi echipamentelor de strictă utilitate, recunoscută în toate statisticile se datorează doar unei lipse de interes generalizat pentru această zonă.

În aceste condiţii locuitorii, puţini câţi sunt, îşi pierd deprinderile şi practicile cotidiene, tradiţiile, respectul de sine, iar odată cu acestea comunităţile se destramă.

figura 3

figura 4

5. ***Contextul social şi politic al construirii***

După cum am mai arătat, Bărăganul, pământ mănos, a fost populat în mod permanent din vremuri vechi, mărturiile arheologice[v] fiind numeroase. Aceasta nu presupune însă şi o mare densitate a locuitorilor sau a reţelei de localităţi.

Până la jumătatea secolului al XIX-lea puţinii locuitori ai Bărăganului practicau o agricultură de subzistenţă iar trecerea anotimpurilor era punctată de transhumanţa oierilor.

Traseele practicate de aceştia au devenit în timp, drumuri de legătură în lungul cărora s-au format şi dezvoltat localităţile. Acestea aveau structura satelor româneşti vechi, cu uliţe cu traseu aleator şi case retrase în mijlocul loturilor. Acestea au fost şi principalele centre economice şi comerciale, iar mocanii,

principalii protagonişti ai acestei migraţii, oameni pricepuţi, informaţi şi buni meşteşugari, au sfârşit prin a se stabili prin zonă, imediat ce împrejurările s-au dovedit prielnice, adică după Unire, la sfârşitul veacului al XIX-lea.

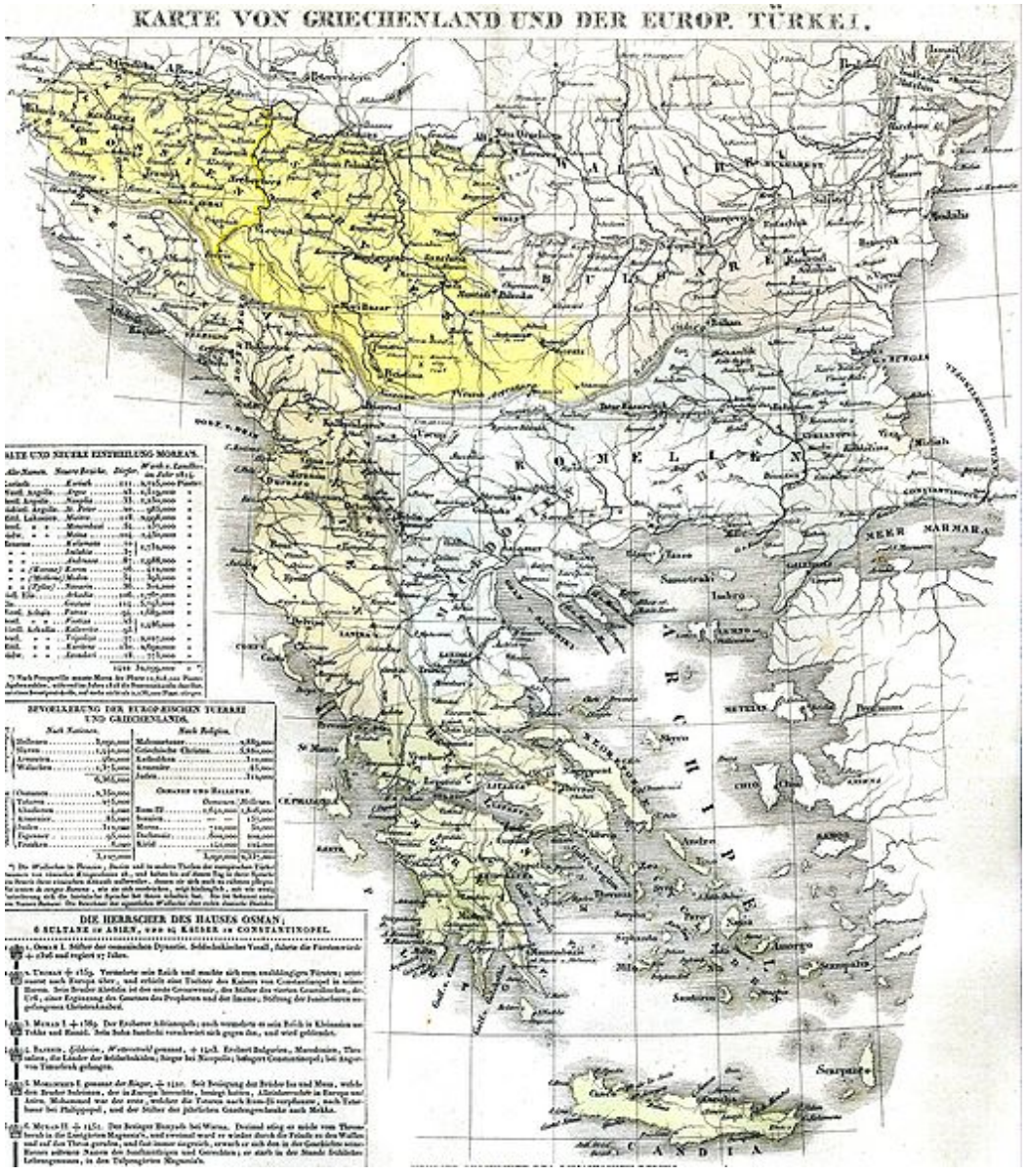

figura 5

Dacă în 1834 în Slobozia se înfiinţează şcoala primară[vi], după Unire şi reforma agrară a lui Cuza, mocanii au achiziţionat pământuri ieftine devenind fruntaşii localităţii. Legea organizării comunelor urbane

şi rurale şi legea pentru înfiinţarea Consiliilor Judeţene - ambele de inspiraţie franceză, promulgate în aprilie 1864 de domnitorul Alexandru Ioan Cuza, au îmbunătăţit decisiv funcţionarea administraţiei locale.

Pentru prima dată, comuna rurală căpăta personalitate juridică, puterea, atribuţiile şi activitatea Consiliilor Locale asigurând independenţa şi autonomia localităţii. Astfel că şi la Slobozia a luat fiinţă - prin desemnarea membrilor de către 85 de capi de familie, electori - primul Consiliu Local, la 9 august 1864. Ultima jumătate a secolului al XIX-lea, cu toate evenimentele politice şi sociale ce au avut loc, au atras popularea şi dezvoltarea economică.

Încetul cu încetul s-au constituit marile proprietăţi unde au început a fi introduse metode noi de organizarea muncii, utilaje şi maşini agricole, au fost importate soiuri noi şi introduse culturi noi.

Politica internă a Regelui Carol I s-a dovedit benefică şi a început a-şi arăta roadele. Războiul de independenţă şi ulterior construirea podului de la Cernavodă s-au constituit că elemente de progres, accesul la Marea Neagră fiind salutar. Alături de agricultură a apărut şi s-au dezvoltat activităţile comerciale, în special cele cu grâne, înlesnite şi de construirea căii ferate.

Spre sfârşitul secolului al XIX-lea, începutul secolului al XX-lea, Slobozia începuse să capete alură de comună urbană, datorită dezvoltării economice care a determinat şi progresul social şi edilitar al localităţii. S-a construit spitalul comunal (1896- 1897), a fost înfiinţat oficiul telegrafic (1872), s-a dezvoltat puternic depozitul de armăsari (1893), s-a creat o puternică secţie de jandarmi (1895), s-a înfiinţat Ocolul Silvic (1898), şcoala de băieţi (1910) s-au construit numeroase case de cărămidă, prăvălii, hoteluri, farmacii, chiar şi un cinematograf. Toate acestea îndreptăţeau pe fruntaşii comunei Slobozia să înainteze, în ziua de 1martie 1909, ministrului Lucrărilor Publice un memoriu prin care solicitau construirea unui pod de fier (până la construirea în 1926 a podului de fier dintre Slobozia şi Bora această legătură era asigurată de podul de vase ţinut de Nicolae Voinescu – vezi foto) peste râul Ialomiţa[vii] şi mai cereau trecerea comunei Slobozia în rândul comunelor urbane. După lungi dispute, cele două Camere ale Parlamentului României au luat în discuţie memoriile locuitorilor şi ale Consiliului Local Slobozia. În Adunarea Deputaţilor dezbaterile au început în şedinţa din 2 aprilie 1912. Proiectul de lege prin care Slobozia a fost declarată comună urbană a fost votat pozitiv de 62 de deputaţi şi 3 împotrivă. De menţionat că Senatul a luat în dezbatere proiectul de lege în şedinţa din 5 aprilie 1912, pe care l-au votat cu o majoritate absolută. Legea a fost promulgată de Regele Carol I, la 12 MAI 1912, în Castelul Peleş din Sinaia şi publicată în Monitorul Oficial al României, nr. 28 din 19 mai 1912.

În momentul când a fost declarată comună urbană, Slobozia avea 4.851 locuitori şi o suprafaţă de 266 ha. Trama stradală era formată din 54 străzi, două stradele şi o şosea, în total 16,69 Km drumuri. Strada Matei Basarab şi locuitorii înstăriţi aveau lumină electrică, produsă de un generator electric aflat la moara lui Gheorghe Fuerea. Slobozia devine oraş în 1941.

Dezvoltarea oraşului este simptomatică pentru întreaga zonă. În 1898 la Cosâmbeşti familia Gheţu construieşte conacul ce a fost vândut în 1932 lui Constantin Bolomey. Moşia acestuia cuprindea conacul cu atenanse, o biserica de mici dimensiuni, zona de pădure, parc dendrologic, livada, orezărie, crescătorie de animale, cărămidărie, teren agricol. Clădirea este masivă, de cărămidă, cu forma în plan apropiată de pătrat, care prezintă două decroşuri la faţada principală şi cea posterioară. După ce a fost utilizată ca puierniţă de GAC ul din comună, în anii 70 s-a propus restaurarea acestuia. Sunt mai bine de 30 de ani iar restaurarea nu s-a realizat.

figura 6

figura 7

figura 8

figura 9

figura 10

figura 11

figura 12

figura 13

figura 14

figura 15

figura 16

figura 17

figura 18

figura 19

figura 20

figura 21

figura 22

figura 23

figura 24

figura 25

figura 26

6. ***Scurtă istorie a locului***

6.1. **Proprietarul**

La 20 septembrie 1880, în comuna Marsilieni – Ialomiţa s-a născut Aurelian P. Pană fiu al unor mocani[viii] originari din Satu Lung (Săcele) – Braşov, stabiliţi în Bărăgan odată cu mulţi alţii, care adoptaseră aceeaşi poziţie în perioada de după Unire[ix]. După cum relevă informaţiile şi referirile cuprinse în documentaţiile consultate precum şi din istorisirile localnicilor din Sudiţi, purtători ai memoriei colective, Aurelian P. Pană a fost o personalitate marcantă în epocă, persoană instruită, dornică de progres, iubitoare de oameni şi de pământ. Cu siguranţă acţiunile sale au servit ca exemplu mobilizator pentru cei din jur[x] şi au adus bunăstarea într-o zonă geografică multă vreme ignorată. Conjunctura politică şi economică a încurajat demersurile sale şi a oferit acele oportunităţi de dezvoltare fără de care acestea ar fi fost minimalizate.

În 1911, Aurelian Pană, se căsătoreşte cu Eufrosina[xi], la Cernavodă şi decid să se stabilească la Frăţileşti, unde în acea vreme avea pământul agricol dar nu existau nici un fel de amenajări sau construcţii iar dotările agricole erau primitive. Având studiile superioare urmate la Paris şi cu specializare în Statele Unite, a aplicat în practică, pe moşia sa, cunoştinţele acumulate.[xii]

Aurelian Pană a participat la campania balcanică din 1913 şi la primul război mondial, luptând la Mărăşeşti iar ulterior s-a evidenţiat prin iniţiativele personale în domeniul agriculturii, introducând în România cultura de soia, mecanizarea agriculturii, organizarea culturilor şi a muncii pe criterii ştiinţifice. De asemenea a importat şi aclimatizat soiuri de grâu şi porumb cu o productivitate sporită.

Familia Pană a avut patru copii [xiii] :

– Cornel (Nelu) căsătorit cu Cristina Pană (din familia Vlădoianu proprietarii viilor de la Chiţorani). Acesta a moştenit moşia de la Stăncuţa.

– Petru Pană care asasinat de soldaţii ruşi. Copilul acestuia a moştenit moşia de la Pribegi

– Maria Angela Pană care s-a căsătorit împotriva dorinţelor părinteşti cu Marin Gologan la Ciulniţa.

– Aurel Pană care a moştenit moşia Popeşti de la Cosâmbeşti.

Strădania şi destinul tragic al acestei familii a marcat locul în ciuda trecerii timpului, urmele putând fi regăsite cu uşurinţă atât în spaţiul fizic cât şi în memoria oamenilor.

Mausoleul Familiei Pană se află la cimitirul Belu, figura 7 locul 35 şi a fost construit în 1944, după planurile elaborate de arhitecţii Tiberiu Ricci şi Duliu Marcu. Mozaicul interior este realizat de Olga Greceanu.

figura 27

figura 28

6.2. **Descrierea moşiei**

Familia Pană *"avea 6000 de hectare de pământ şi un conac splendid lângă Sudiţi. Dintre acestea, conacul, cele 150 de hectare de pământ de la Frăţileşti ferma... Pe lângă acestea, mai avea o fermă la Stăncuţa şi 150 de hectare de pământ, la Popeşti 50 de hectare, şi la Pribegi tot 150 de hectare de teren. Toate acestea au fost în posesia lui Pană în 19 martie 1949"*[xiv].

În perioada când fostul proprietar al moşiei, Aurelian Pana, era Ministrul Agriculturii, Preşedinte al Academiei Agricole şi a Sindicatului de Agricultură, a fost organizată o vizită la care au participat cincizeci şi şase de personalităţi, printre care miniştrii şi specialişti.

Cu această ocazie, în presa vremii au fost publicate articole ce furnizează informaţii asupra acestei exploataţii agricole :

"Conacul propriu zis – de dincolo de gospodăria familiei proprietarului – este împărţit în două: în dreapta inventarul mort (ateliere, remize, maşini şi instrumente), iar în stânga inventarul viu (cu grajdurile pentru boi si vacile de lapte, ţarcuri pentru viţei, grajduri pentru cai; crescătoria de păsări, etc.) "[xv]

" In cercetarea inventarului mort, vizitatorii au putut vedea- după iesirea din ateliere- zeci de pluguri pentru vite, doua pluguri mari cu abur, cinci batoze si patru locomobile, un selector Petkus şi 17 tractoare. (...) [xvi]

Tot în această parte se găseşte şi magazia care alimentează moşia şi moara.(...) Ambele au baza de beton şi sunt pardosite cu cărămidă cimentată, ca măsură de luptă împotriva şobolanilor. "[xvii]

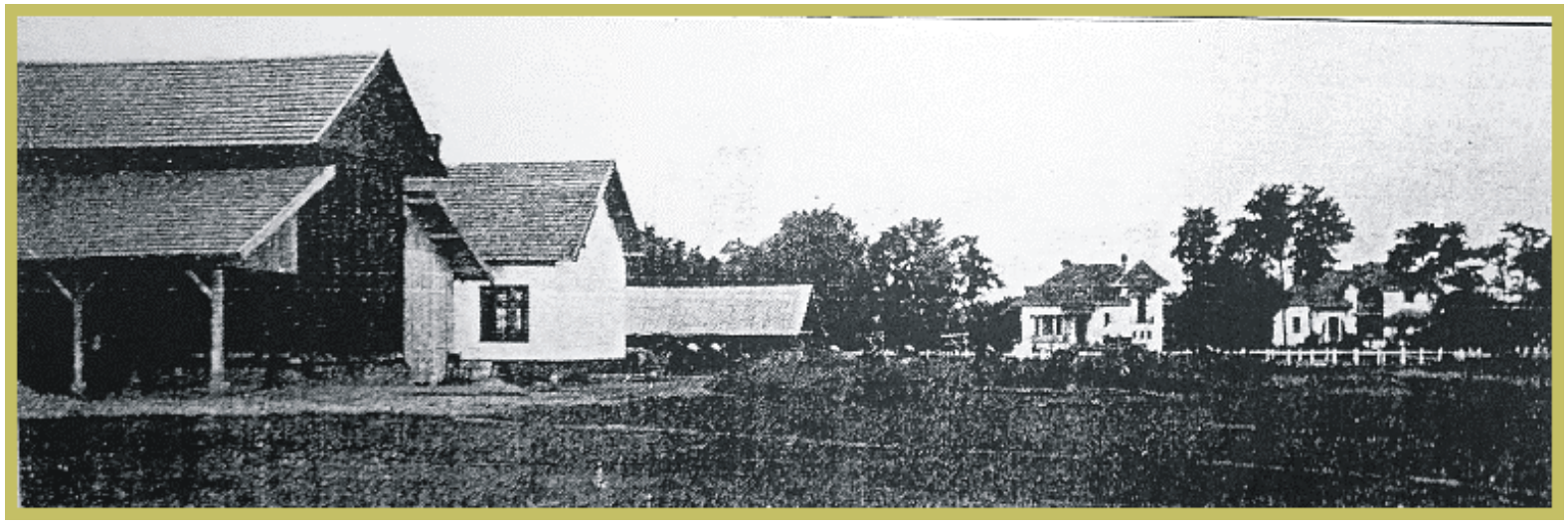

figura 29

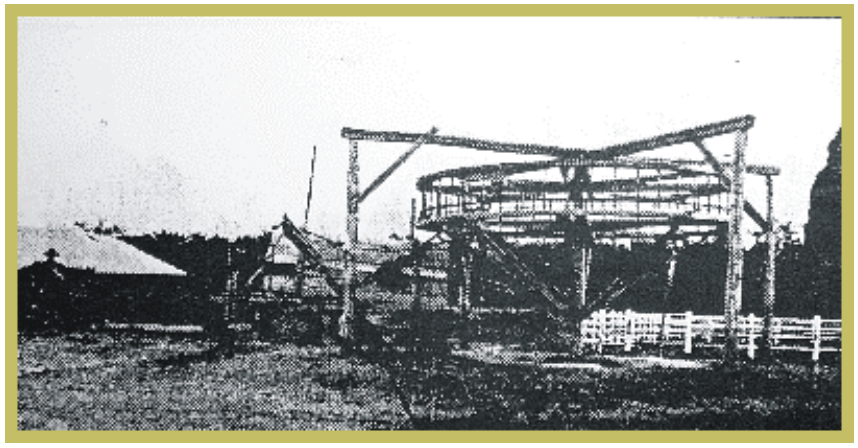

figura 30

figura 31

"Moşia Frăţileşti este complet înzestrată cu toate construcţiile necesare, atât cele pentru conservarea inventarului mort, cât şi cele necesare oamenilor şi bunei exploatări şi administrări. Fără a face lux la construcţii, nici ca număr nici ca material, toate construcţiile sunt construite economicos dar solid, din materiale cât mai ieftine dar bine încheiate şi bine întreţinute, pentru a fi durabile şi a lupta cu intemperiile.

Toate remizele, magaziile şi şoproanele sunt făcute din lemn, bine încheiat şi întotdeauna vopsit. La fel şi celelalte construcţii, unele sunt pe picioare de beton sau caramidă cimentată.[xviii]

„Toată această întreprindere – vastă, pentru România de azi – este un model de organizare. O imensă maşină economică, în care fiecare arc şi fiecare rotiţă acţionează permanent, într-un ritm uniform, şi într-un acord perfect în ansamblul aparatului.

Exploatarea d-lui Aurelian Pană, de la Frăţileşti – Ialomiţa este, mai ales din acest punct de vedere, al organizării şi funcţionării, demnă de toată lauda şi de luat ca exemplu".[xix]

Această descriere a Conacului Frăţileşti se dovedeşte a fi preţioasă pentru identificarea destinaţiei iniţiale a fiecărei construcţii dar şi pentru înţelegerea modului de organizare şi funcţionare a întregului.

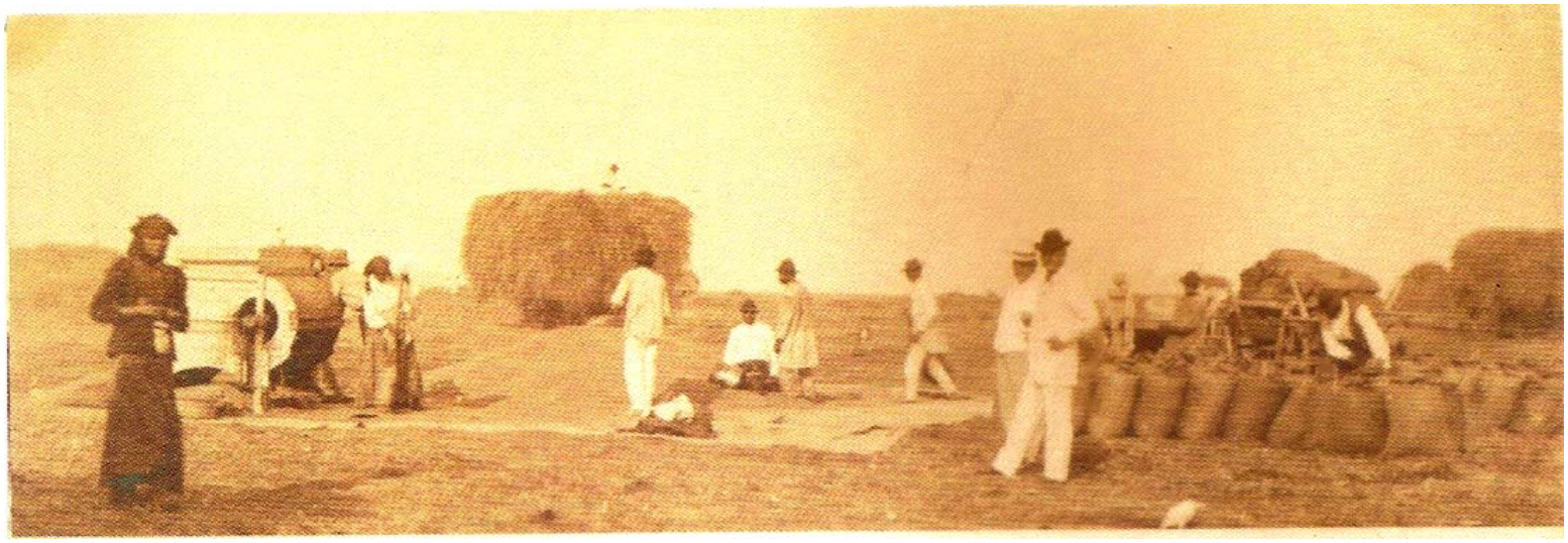

figura 32

figura 33

figura 34

figura 35

6.3. ***Etape ale evoluţiei în timp a proprietăţii. Regimul juridic***

1911 – Istoria Frăţileştiului începe în 1911, când Aurelian Pană, se căsătoreşte cu Eufrosina, la Cernavodă şi decid să se stabilească la Frăţileşti;

1925-1949 – Deceniul al doilea al secolului XX, este marcat de primul război mondial, Aurelian Pană fiind participant activ pe frontul românesc, dar este şi perioada când sunt realizate mare parte dintre construcţii, este organizată exploataţia, creşte familia;

Modul de organizare al incintei, structura spaţiilor sunt cu siguranţă rezultat al studiilor întreprinse în Franţa precum şi al documentării realizate în cursul călătoriei în Statele Unite, de unde aduce utilajele cele mai performante ale vremii, date despre modul de organizare şi efectuare a lucrărilor, soiuri de porumb noi, soia.

După reforma agrară din 1945, Exploataţia Agricolă Frăţileşti îşi reduce dimensiunile şi este transformată în Ferma Model Frăţileşti, cu o suprafaţă totală de 150 hectare, iar în 1948 intră în proprietatea G.A.S. Sudiţi.

1950-1992 – Conacul este confiscat şi transformat IAS; In această perioadă, clădirile suferă modificări de recompartimentare pentru a deservi noua folosinţă a ansamblului;

Ferma model devine IAS Movila, iar conacul este folosit ca sediu administrativ al acestuia. După 1990 IAS-ul este transformat SC Agroindustriala Movila SA iar conacul este utilizat în continuare ca sediu.

1992-2005 – Perioada în care construcţiile suferă cea mai mare degradare, acestea nefiind utilizate iar proprietatea vacantă;

Fosta Fermă Model („Conacul Pană”) de la Frăţileşti a fost retrocedată în baza Legii 10/2001, dlui Aurel Nicolaie Pană, nepotul familiei. Din cele cincizeci de hectare, până în prezent, doar aproximativ zece hectare au fost restituite. Din fericire, în aceste suprafeţe sunt incluse majoritatea construcţiilor.

La sugestia domnului Răzvan Ciucă, directorul Muzeului Naţional al Agriculturii şi prieten al familiei, familia Pană hotărăşte ca terenul şi imobilele de la Frăţileşti (nucleul fostei ferme model) să nu mai fie vândute sau arendate, ci să fie donate Episcopiei Sloboziei şi Călăraşilor, spre a se ridica mânăstire.

figura 36

Din 2005 incinta şi construcţiile aferente intră în patrimoniul *Episcopiei Sloboziei şi Călăraşilor* şi este înfiinţată aici *Mănăstirea "Sfântul Mare Mucenic şi Tămăduitor Pantelimon”.*

Mănăstirea Frăţileşti-Sudiţi care a primit hramul „Sfântul Mare Mucenic şi Tămăduitor Pantelimon” a fost înfiinţată oficial prin Decizia nr. 04 din 05 martie 2007.

În **2007-2008** a fost amenajat Paraclisul, Mânăstire adăpostind un preot, o stareţă şi cinci monahii (călugăriţe). Ulterior, Mănăstirea a fost transformată în mănăstire de călugări.

Concluzii – Patrimoniul Rural

Noţiunea de ***Patrimoniu Rural*** poate fi definită ca ansamblul de bunuri materiale şi imateriale, culturale şi naturale, transmise din generaţie în generaţie, ce constituie însăşi esenţa mediului rural pe care îl reprezintă şi se referă la domenii diverse: istoria, arheologia, arhitectura şi arta, tradiţiile orale şi festive, îndeletnicirile, fauna şi flora, peisajul...etc. El aparţine întregii colectivităţi fiind rezultatul acţiunilor trecute ale acesteia.

Patrimoniul (rural şi natural) este martor al unei tradiţii îndelungate şi contribuie la identitatea teritoriilor precum şi la calitatea cadrului nostru de viaţă.

« Peisajele fasonate de-a lungul timpului de oamenii care folosesc terenul şi resursele naturii »[xx]

Din analiza datelor cu caracter general şi istoric pot fi formulate câteva concluzii:

- la data construirii Conacului Pană, în 1911, acesta se constituia ca simbol şi rezultantă a unor transformări ce se desfăşuraseră de-a lungul întregului secol al XIX-lea.
- Pe întreaga perioadă a existenţei sale zbuciumate s-a constituit ca centru polarizator şi exemplu de urmat pentru viaţa economică (agricolă) din zonă, centru de coagulare a comunităţii.
- Atragerea Bărăganului pe calea dezvoltării şi transformarea acestuia în *grânarul Europei* s-a bazat pe dezvoltarea marilor exploataţii agricole, unde introducerea metodelor ştiinţifice de cultivare a terenului, a mecanizării puteau fi implementate cu efecte evidente.
- Proximitatea căii ferate Ţăndărei- Feteşti a jucat un rol important în comercializarea grânelor, gara Movila asigurând legătura facilă cu portul Constanţa.
- Păstrarea funcţiunii de bază, cea de exploatare agricolă şi după schimbările ce au urmat celui de-al doilea război mondial, dovedesc, odată în plus, corectitudinea şi eficienţa judecăţilor de valoare ce au condus la constituirea sa.

În acest sens, putem defini Conacul Frăţileşti ca obiect de Patrimoniu rural şi natural, martor al unei tradiţii îndelungate ce contribuie în mod categoric la identitatea teritoriului precum şi la calitatea cadrului de viaţă.

Lista ilustraţiilor

*Figura **1.** Harta judeţului Ialomiţa, cu principalele localităţi şi căi de acces.*

*Figura **2.** Harta Judeţului Ialomiţa cu reţeaua de localităţi.*

*Figura **3.** Casa cu cârciumă sat Sudiţi, 1928*[xxi]

*Figura **4.** Casa cu cârciumă sat Sudiţi. Plan de situaţie.*

*Figura **5.** Hartă a Peninsulei Balcanice din 1829 în care Slobozia apare sub denumirea de "Szlobozzie"* [xxii]

*Figura **6.** Munteni brăneni* [xxiii] *stabiliţi în Slobozia la 1885- în dreapta Nicolai Voinescu-Podarul*[xxiv]*, care a ţinut podul de vase peste Ialomiţa pâna în 1926.*

*Figura **7.** Anica Voinescu, soţia lui Nicolai Voinescu, la 1890*[xxv] *conducea un atelier de prelucrare a lânii, dotat cu utilaje performante şi alimentat electric.*

*Figura **8.** Casă ţărănească din Slobozia în anii 20[xxvi]. Este de remarcat construirea cu materiale locale, casa din chirpici, orientată sud, cu pridvor. Construcţia are plan central, două camere pe hol şi bucătăria în polată, alături. Activităţile casnice se desfăşurau în ogradă, pridvorul cu rol de protecţie este piesă funcţională. Lotul este marcat perimetral cu copaci iar gardul din ostreţe.*
*Figura **9.** Şcoala Primară de Fete din Slobozia a fost înfiinţată în 1875[xxvii] şi a funcţionat fără întrerupere până în anul 1984 când a fost demolată odată cu majoritatea construcţiilor existente pe Strada Matei Basarab*
*Figura **10.** Gara Slobozia Veche a fost construită în 1887[xxviii]odată cu înfiinţarea căii ferate Cilniţa-Slobozia. Tot atunci a fost construit şi podul de cale ferată peste Ialomiţa,funcţional şi astăzi.*
*Figura **11.** Slobozia.Strada Matei Basarab, strada în lungul căreia s-a dezvoltat oraşul.[xxix]*
*Figura **12.** Slobozia.Podul rutier peste Ialomiţa a fost construit în 1926.[xxx]*
*Figura **13.** Slobozia. Sădirea pomilor 4 aprilie 1934.[xxxi]*
*Figura **14.** Slobozia.Strada Matei Basarab în 1938.[xxxii]*
*Figura **15.** Primăria Slobozia, a fost după cel de-al doilea război mondial folosită pentru a adăposti diverse funcţiuni administrative, Casa Pionierilor, Biblioteca orăşenească, Procuratura, într-un final a devenit sediu Combil când a fost transformată prima dată, iar în prezent, extinsă şi transformată pentru a doua oară, adăposteşte Casa de Sănătate.[xxxiii]*
*Figura **16.** Slobozia interbelică[xxxiv], în prim plan dreapta se vede construcţia morii, demolată în anii 80. Imaginea este de la ieşirea din oraş, spre Constanţa. La ieşirea spre Bucureşti este amplasată gara iar între cele două repere se află strada Matei Basarab. Acesta argumentează expresia " de la moară până la gară", folosită încă de slobozeni.*
*Figura **17.** Slobozia. Clădire de locuit cu prăvălii la parter[xxxv]*
*Figura **18.** Slobozia. Atelier de croitorie prosper, cu angajaţi şi ucenici, pe strada Matei Basarab [xxxvi]*
*Figura **19.** Slobozia.Pavilionul regal de vânătoare, lângă Mănăstire[xxxvii]*
*Figura **20.** Slobozia. Monumentul Colonel Ion Popescu mort în războiul de independenţă[xxxviii]*
*Figura **21.** Staţiunea Amara în perioada interbelică-anii 30[xxxix]. Caltăţile terapeutice ale apei şi mai ales nămolului erau recunoscute, Băile Mircescu, singurele amenajări la acea vreme, fiind foarte apreciate.*
*Figura **22.** idem.*
*Figura **23.** Staţiunea Amara în perioada interbelică-anii 30[xl]. În această perioadă a fost amenajată baza de tratament, strandul şi dotările aferente, la Mircescu, zonă cunoscută ulterior sub numele „La Mirceşti". Pentru vilegiaturişti cazarea era oferită de săteni.*
*Figura **24.** idem.*
*Figura **25.** Şcoala primară de la Amara[xli]*
*Figura **26.** Amara în 1965*
*Figura **27.** Conferinţa balcanică. Bucureşti 1913[xlii]*
*Figura **28.** Vizită la Conacul Pană[xliii]. Sunt apreciate culturile, livada…*
*Figura **29.** Conacul Pană în 1943[xliv], în timpul vizitei. De la stânga la dreapta: depozitarea agricolă, atelierul mecanic, clădirea administraţiei iar în ultimul plan, conacul, locuinţă a familiei*
*Figura **30.** Conacul Pană, instalaţii agricole[xlv]*
*Figura **31.** Conacul Pană, ograda de păsări[xlvi] (în fundal, hambarul)*
*Figura **32.**Munca în agricultură la 1900[xlvii]*
*Figura **33.**Utilaje agricole interbelice. Astfel de tractoare cu plug au fost menţinute în funcţiune şi după cel de-al doilea război mondial, astăzi devenind piese de muzeu[xlviii]*
*Figura **34.** Viaţa la ţară[xlix]*
*Figura **35.**idem.[l]*
*Figura **36.** la treierat[li]*

BIBLIOGRAFIE

1. ATANASE, Haralamb, *Monografia oraşului Slobozia* (lucrare în manuscris), Haralamb Atanase.

2. CARABELA, A.D. , *Marea proprietate. Exploatări şi realizări,* Vol I, cu 100 prezentări documentare, anul 1943.

3. CIUCĂ, Răzvan, *Viaţa agrară a Sloboziei de la Leon Tomşa la Nicolae Ceauşescu*, Muzeul Naţional al Agriculturii, Colecţia Bibliotheca Romaniae Historiae Agriculturae, seria *Din istoria exploataţiilor agricole din România*, Slobozia, 2010.

4. CONSTANTIN Dragomir, *Monografia Sloboziei* (lucrare în manuscris), Dragomir Constantin.

5. CONSTANTINIU, Florin, *O istorie sinceră a poporului român,* ediţia a III-a revăzută şi adăugită Ed.Univers Enciclopedic,Bucureşti , 2002.

6. COPOIU Aurelia, *Monografia oraşului Slobozia*, 1942, Arhivele Istorice Centrale, fond Ministerul Culturii Naţionale.

7. COTENESCU Mihai-Vlădăreanu Alex, *Tezaur de documente ialomiţene* vol.1, Direcţia Generală a Arhivelor Statului din România, Bucureşti, 1991.

8. GEACU Sorin, *Dicţionar geografic al judeţului Ialomiţa*, Ed. Enciclopedică, Bucureşti, 1997.

9. GRIGORESCU Ştefan, *Ialomiţa medievală*, Ed. Episcopiei Sloboziei şi Călăraşilor, Slobozia, 2004.

Istoria Sloboziei şi a sloboziilor, Consiliul Local al Municipiului Slobozia, Direcţia Generală a Arhivelor Statului - filiala Ialomiţa, 1996.

10. IONIŢOIU Cicerone*, Victimele terorii comuniste,* lucrare revizuită de profesor universitar Florin Ştefănescu, Editura Maşina de Scris, Bucureşti, 2006.

11. MOROIANU George *Chipuri din Săcele,* ediţia a II-a, revizuită de Liviu Darjan, editată de Primăria oraşului Săcele, 1995.

12. *Slobozia 400. Studii şi comunicări monografice*, Consiliul Local al Municipiului Slobozia, 1994.

13. STOIAN George, *Slobozia. Contribuţii monografice*, Ed. Star Tipp, Slobozia, 2007.

Ministerul Cuturii şi Cultelor, DJCCPCN Ialomiţa, COORD. Prof. Elena Păcală, *Ghidul Monumentelor istorice din Judeţul Ialomiţa,* Editura Cetatea de Scaun, Târgovişte, 2007.

---

[i] **Note de subsol**

Etimologia cuvântului BĂRĂGAN este revendicată de la turcesul *buragan*

[ii] LMI Ialomiţa în comuna Sudiţi□: **75** IL-I-s-B-14066.02 Aşezare daco-romană sat Sudiţi; comuna Sudiţi "La Cot" sec. IV; **73** IL-I-s-B-14066 Situl arheologic de la Sudiţi sat Sudiţi; comuna Sudiţi "La Cot" Epoca medievală timpurie; **74** IL-I-m-B-14066.01 Aşezare medievală timpurie sat Sudiţi; comuna Sudiţi "La Cot" sec. IX - XI ; **190** IL-II-m-B-20204 Casa cu cârciumă sat Sudiţi; comuna Sudiţi Str. Mare 123, 1928 (vezi foto).

[iii] Conform LMI Ialomiţa: **121** IL-II-m-B-14105 Casa Gheorghe Popescu sat Cosâmbeşti; comuna Cosâmbeşti 1880; **122** IL-II-a-A-14106 Ansamblul conacului Bolomey sat Cosâmbeşti; comuna Cosâmbeşti DJ 201 La cca. 10 kilometri de Slobozia , 1898; **123** IL-II-m-A-14106.01 Conacul Bolomey sat Cosâmbeşti; comuna Cosâmbeşti, DJ 201 la cca. 10 kilometri de Slobozia 1898; **124** IL-II-m-A-14106.02 Anexă sat Cosâmbeşti, comuna Cosâmbeşti, DJ 201 La cca. 10 km. de Slobozia 1898; **125** IL-II-m-B-14107 Biserica "Sf. Nicolae" sat Cosâmbeşti, comuna Cosâmbeşti, DJ 201 Lângă Primărie, 1859; **126** IL-II-m-B-14108 Casa Cristofor Zupcu sat Cosâmbeşti, comuna DJ 201 Lângă Primărie sec. XX; **127** IL-II-m-B-14109 Casa Frusina Popescu sat Cosâmbeşti, comuna Cosâmbeşti, DJ 201 Lângă Primărie, 1891.

[iv] Conform LMI Ialomiţa: **76** IL-I-s-B-14067 Aşezare oraş Ţăndărei "La cimitir" sec. X - XI Epoca medieval timpurie; **77** IL-I-s-B-14068 Aşezare oraş Ţăndărei "Spitalul orăşenesc" Epoca bronzului târziu; **191** IL-II-m-B-14163 Moara ţărănească oraş Ţăndărei, Str. Florilor 2 1934, **192** IL-II-m-B-14164 Biserica "Sf. Voievozi" oraş Ţăndărei, Str. Perlea Ionel 7, 1839.

[v] *Descoperirile arheologice atestă că acest teritoriu este locuit continuu încă din paleolitic, uneltele şi obiectele găsite la Coşereni, Borduşani, Săveni şi Dridu demonstrând acest lucru. Urme materiale specifice culturii neolitice s-au găsit în 15 localităţi ialomiţene. Epoca bronzului arată că purtătorii acestei culturi, care au trăit pe teritoriul actual al judeţului Ialomiţa, practicau agricultura, olăritul, prelucrarea pietrei şi cromului, aveau legături semnificative, inclusiv culturale, cu lumea heladică şi miceniană. Mai târziu, prezenţa sciţilor este dovedită de descoperirile făcute la Hagieni şi Ograda. Populaţia geto-dacă, superioară numeric şi cultural, i-a anihilat. Triburile geto-dace din această zonă au avut legături strânse cu tracii din dreapta Dunării, cu grecii, dar mai ales cu cetăţile de pe malul Mării Negre: Histria, Calatis, Tomis. Cercetările arheologice efectuate în Ialomiţa au pus în evidenţă existenţa a 48 de aşezări getice, situate pe principalele cursuri de ape curgătoare: Ialomiţa, Braţul Borcea şi Prahova, precum şi în jurul lacurilor Dridu, Fundata, Amara şi Strachina. Cea mai reprezentativă este cetatea fortificată de la Piscu Crăsani, între satele Copuzu şi Crăsani, comuna Balaciu, pe malul drept al râului Ialomiţa. Istoricul Vasile Pârvan afirma că acesta este HELIS, celebru oraş antic. Colonizarea Daciei de către romani are şi aici numeroase urme arheologice. în peste 30 de aşezări. Cea mai importantă se afla la Dridu, ajunsă reşedinţă domnească temporară în sec. al XVI-lea.*

*Primele atestări documentare sunt: Cărăreni şi Lumineni (azi în satul Hagieni)-l392, Oraşul de Floci-1431, Alexeni-1431, Stelnica, Borduşani, Făcăeni, Vlădeni, Frăţileşti-1467, Fetesti-1528, Slobozia-1514. Oraşul de Floci este prima capitală a Ialomiţei, el cunoscând o perioadă de înflorire între secolete XVI-XVII**,** pe aici făcându-se tranzitul comercial între Europa şi Asia Mică. Cronica lui Radu Popescu consemnează că aici s-a născut, în anul I551, Mihai Viteazul, cel care a unit într-un singur stat cele trei provincii istorice româneşti, fiul natural al lui Patraşcu Vodă şi al Teodorei.*

În prima jumătate a secolului al XIX-lea, la Broşteni (comuna Ion Roată) şi-a avut reşedinţa Evanghelie Zappa, iniţiatorul jocurilor panelene moderne, precursorul Olimpiadelor sportive de astăzi.

Situat în sud-estul României. ocupând o însemnată parte din subdiviziunea estică a Câmpiei Române, Bărăganul, judeţul Ialomiţa este una dintre cele mai vechi unităţi administrativ teritoriale ale ţării. Suprafaţa totală a judeţului este de 4453 km'. adică 1.9% din supfaţa totală a ţării. La 31 decembrie 2002, organizarea administrativă a teritoriului acestui judeţ era următoarea: 4 oraşe şi municipii (din care 3 municipii), 49 comune şi 130 sate. Reşedinţa judeţului este municipiul Slobozia. Judeţul se învecinează cu judeţele: Prahova. Buzău, Brăila (la nord), Constanţa (la est), Călăraşi (la sud) şi Ilfov (la vest). Acest teritoriu se află la interferenţa unor vechi rute comerciale care-i dau şi acum caracterul de zonă de tranzit între Orient (prin Constanţa) şi Occident. Judeţul Ialomiţa este străbătut de cursul inferior al râului cu acelaşi nume, dar şi de fluviul Dunărea, între braţele sale Borcea şi Dunărea Veche aflându-se o mare suprafaţă cu potenţial agricol ridicat. Forma de relief dominantă este câmpia, la ea adăugându-se lunca Dunării şi lunca Ialomiţei.

Clima judeţului este continentală, caracterizându-se printr-o amplitudine termică anuală şi diurnă relativ mare şi prin cantităţile reduse de precipitaţii; în ultimii 3 ani fenomenul specific zonei fiind seceta prelungită cu efecte negative asupra ciclului vegetativ al plantelor. 0 altă caracteristică a climei judeţului Ialomiţa o constituie regimul vânturilor. direcţiile lor predominante fiind din nord-est şi nord. Reţeaua hidrografică a judeţului este reprezentată de fluviul Dunărea cu braţul Borcea şi Dunărea Veche, râurile Ialomiţa şi Prahova. lacurile de luncă (Piersica, Bantu), lacurile de albie (Amara) şi limanurile fluviale (Ezer, Strachina, Fundata, etc.)

[vi] Construcţia există încă fiind înglobată în extinderile ulterioare ce adăpostesc Şcoala Nr.1

[vii] În 1926 este inaugurat primul pod rutier peste râul Ialomiţa (în prezent folosit doar ca pod pietonal), construit de fabrica E. Wolf, Bucureşti-Filaret.

[viii] Mocanii din zona Braşov-Săcele (mai precis cei din aşa-numitele „şapte sate"), adică seceleni, sunt consideraţi a fi „adevăraţii" mocani. Prin tradiţie, ei au practicat transhumanţa cu turme imense de oi, iar in secolul al XIX-lea, mai ales după tratatul de la Adrianopole, care le-a îngrădit mişcarea, au fost şi „cărăuşi" conducând garnituri sau caravane de mărfuri pe mari distanţe, aidoma aromânilor cărvănari.

[ix] IONIŢOIU Cicerone, *Victimele terorii comuniste,* lucrare revizuită de profesor universitar Florin Ştefănescu, Editura Maşina de Scris, Bucureşti, 2006

„PANĂ, Aurelian P. Născut la 20 septembrie 1880, în comuna Marsilieni – Ialomiţa, unde se stabiliseră părinţii săi, originari din Satu Lung (Săcele) – Braşov. A făcut studii superioare la Paris, unde şi-a luat 3 licenţe în Ştiinţe. A participat la campania balcanică din 1913 şi la primul război mondial, luptând la Mărăşeşti.

Preşedinte al Institutului Naţional de Export (1935), membru în Consiliul Permanent al Agriculturii (din aprilie 1939), membru în Institutul de Ştiinţe Sociale al României, preşedinte al Academiei de Agricultură, preşedinte al Sindicatului Agricol din Ialomiţa etc. Preocupat de ridicarea satelor şi de îmbunătăţirea condiţiilor de viaţă ale ţăranilor, a urmărit să introducă tehnica modernă din Occident, în exploatarea solului românesc. Din ianuarie 1941 (după înăbuşirea rebeliunii legionare) ministru subsecretar de stat la Agricultură şi Domenii, iar apoi ministru plin (14 martie 1942 – 3 iulie 1943). Nu a încasat salarii, sumele

respective fiind folosite ca ajutoare pentru funcţionarii ministerului. Arestat în 1948 şi condamnat, prin decizia penală 123/ 19.01.1949, a Secţiei a IV-a Penală a Curţii Bucureşti, la 10 ani de închisoare, de către un complet de judecată format din: I.V. Constantinescu, Constantin Găman (consilieri), Constantin Petre, Dumitru Dinu şi Gavrilă Hotăranu (asesori populari); procuror a fost Costache Bâlcu. Prin actul de acuzare, Aurelian Pană era învinuit că participase la 59 de şedinţe ale consiliului de Miniştri şi la 43 de şedinţe ale Consiliului Economic şi că avusese o mare influenţă asupra activităţii guvernării antonesciene, fiind unul dintre miniştrii care aprobaseră Bugetul naţional pe anul 1942-43, care afectase un capitol important pentru finanţarea continuării războiului. Acestea au fost pretextele condamnării unui om de 68 de ani. În faţa acuzaţiilor absurde, construite în „logica" marxist-leninistă, stă răspunsul lui Costică Trandafir, ţăran fără pământ, membru al unui colectiv de expropriere care, întrebat de ce lăsaseră „trădătorului de ţară" Aurelian Pană, 150 de hectare, le-a explicat acuzatorilor: „o fi el trădător de ţară, dar el şi fiii lui au ostenit pe acest pământ. Feciorii lui au învăţat plugăritul în America. Ei ştiu a munci pământul mai bine decât noi. De aceea, cu toţii, am hotărât să le rămână 150 de hectare, drept fermă model". Aurelian Pană a pornit pe drumul Golgotei fără întoarcere a închisorilor comuniste. Detenţia la Jilava, Cernavodă (rob la roabă), de unde, nefăcând faţă, a fost trimis la Gherla. Acolo a fost torturat barbar de către deţinuţii din grupul reeducaţilor veniţi de la Piteşti şi uneltele lor (Ţanu Popa, Livinschi, Ion Stoian, Ion Juberian, Dan Dumitrescu). Ucis la 4 mai 1951, la Gherla. În cadrul procesului din noiembrie 1954, intentat de autorităţile comuniste fostelor unelte reeducate, în încercarea de a arunca vina asupra şefilor legionari din exil, Dan Dumitrescu declara că: „ştie de moartea lui Munteanu Năstase, Hortolman Ion, Taban Dincă şi Pană, asasinaţi de deţinuţii legionari puşi de şefii lor legionari, care formau comitetele de cameră". Una dintre scenele de groază este descrisă de Anastase Buciuneanu – în 1950, a doua zi de Paşti, comandantul Lazăr Tibo a început să îi lovească cu parul pe deţinuţii pe care îi obliga să execute, până la epuizare totală şi leşin, figuri de gimnastică precum „broasca" şi culcări: „Printre noi, un bătrân, a fost ministru, Aurelian Pană, este pus în genunchi. Cincizeci de descreieraţi sar peste el, lovindu-l cu picioarele *în cap… Nu peste mult timp, va fi ucis într-o celulă de reeducaţi … Un jandarm, Panduru, planton pe culoar, i-a scos dinţii de aur din gură după moarte".*

[x] Apostol D. Culea, originar din Sudiţi, Ialomiţa, născut la 15 august 1882, a fost pedagog, sociolog, etnograf; a participat la organizarea învăţământului românesc modern în Basarabia după 1918 şi la organizarea şcolilor populare.

[xi] Eufrosina Pană s-a născut la 25 aprilie 1890 . A fost arestată la 15 aprilie 1952, de comunişti şi dusă la munca forţată. La vârsta de 62 de ani a fost obligată să lucreze la terasamente, cărând pământ cu targa. Eliberată în 1954 (Biletul de eliberare 1382/1954), din închisoarea Dumbrăveni, unde condiţiile de detenţie au fost foarte grele a murit pe 1 septembrie, acelaşi an, la Bucureşti.

[xii] Exemplul lui Aurelian Pană a fost înţeles şi urmat de localnici. Astfel David Davidescu născut la Sudiţi în 16 septembrie 1916 şi a decedat în 11 noiembrie 2004 a devenit unul dintre cei mai reputaţi ingineri agronomi români. Profesor şi cercetător cu rezultate remarcabile, acad. David Davidescu a deţinut, de-a lungul anilor, funcţii în învăţământul superior agronomic în calitate de şef de catedră, decan, prorector şi rector al Institutului Agronomic din Bucureşti, conducător de doctorate, şef de laborator, în administraţia publică de stat şi în cercetare. Este autor a peste 400 de articole de cercetare ştiinţifică, 23 de tratate, monografii şi studii, apărute în ţară şi peste hotare, însumând aproape 20.000 de pagini.

[xiii] Sursa: datele şi informaţiile privind familia şi membrii acesteia ne-au fost puse la dispoziţie prin amabilitatea doamnei Cristina Pană, ultimul supravieţuitor.

[xiv] IONIŢOIU Cicerone, *Victimele terorii comuniste, lucrare revizuită de profesor universitar Florin Ştefănescu, Editura Maşina de Scris, Bucureşti, 2006*

[xv] A.D. CARABELA, *Marea proprietate. Exploatări şi realizări,* Vol. I, cu 100 prezentări documentare, anul 1943.

[xvi] Sursa: idem.

[xvii] Sursa: idem.

[xviii] Sursa: idem.

[xix] Sursa: idem.

[xx] Isac Chiva

[xxi] Monument inclus în LMI Ialomiţa

[xxii] Dintr-o catagrafie a satelor plăşii Ialomiţa întocmită la 10 aprilie 1837 de epistatul Constantin Doicescu şi înaintată Ocârmuirii judeţului Ialomiţa, aflăm că în acel an din cele 125 de familii ale Sloboziei 91 erau de ţigani. Satul Slobozia avea în acel an 612 locuitori, erau lucrate 1.360 de pogoane de pământ (se cultivau numai grâu, porumb, orz şi mei) şi se aflau în proprietatea locuitorilor 161 de cai, 447 boi, 195 vaci, 672 oi, 8 capre, 161 de râmători şi 205 stupi de albine.

[xxiii] Mocanii 'moroienii' sunt cei din culoarul Rucăr-Bran, la hotarul dintre Transilvania şi Muntenia. Aceştia se mai numesc şi 'colibaşi' sau colibaşi brăneni, deşi nu este clar dacă cele două comunităţi, sunt una şi aceeaşi.

[xxiv] Sursa: arhiva personală arh. Doina Teodorescu. Foto-Splendid, Costică Axinte, Slobozia-Ialomiţa

[xxv] Sursa: idem. Foto-Splendid, Costică Axinte.

[xxvi] Sursa: arhiva personală arh. Doina Teodorescu
[xxvii] Sursa: Foto-Splendid, Costică Axinte, Slobozia-Ialomiţa, 1924
[xxviii] Ilustrata datează din anii 60. După înfiinţarea judeţelor in 1968 aceasta a fost demolată şi înlocuită cu o construcţie nouă. Ulterior acelaşi lucru s-a petrecut şi cu gara Ciulniţa şi Feteşti. Construită însă în aceeaşi perioadă cu această gară, în Slobozia există încă Gara Slobozia Nouă, folosită în special pentru mărfuri şi pentru trenurile ce asigură relaţia Ţăndărei- Feteşti.
[xxix] Sursa: arhiva personală arh. Doina Teodorescu
[xxx] Sursa: idem.
[xxxi] Sursa: idem.
[xxxii] Sursa: ilustrată de epocă
[xxxiii] Sursa: idem.
[xxxiv] Sursa: idem.
[xxxv] Sursa: idem.
[xxxvi] Sursa: idem.
[xxxvii] Sursa: idem.
[xxxviii] Sursa: idem.
[xxxix] Sursa: idem.
[xl] Sursa: idem.
[xli] Sursa: idem. Amara devine localitate de sine stătătoare în 1897
[xlii] Sursa: ilustrată din epocă. Arhiva personală arh. Doina Teodorescu
[xliii] Sursa foto: A.D. CARABELA, *Marea proprietate. exploatări şi realizări,* Vol I, cu 100 prezentări documentare, anul 1943.
[xliv] Sursa foto: idem.
[xlv] Sursa foto: idem.
[xlvi] Sursa foto: idem.
[xlvii] Sursa foto: arhiva MNA.
[xlviii] Sursa foto: idem.
[xlix] Sursa foto: idem.
[l] Sursa foto: idem.
[li] Sursa foto: idem.

FRATILESTI – GENERAL FRAMEWORK

Lecturer Ph.Dc. Arch. **Dobrin Datcu**

Abstract

The notion of Rural Heritage can be defined as the set of tangible and intangible, cultural and natural assets, which is the very essence of the rural areas they represent. In this sense, the general location of the Pana Mansion is considered and the aim is to identify those elements that contain value and are significant for the whole rural community. The Rural Heritage belongs to the entire community and is the result of its actions, it is the witness to the traditions and daily practices and contributes to the territorial identity and quality of life framework.

Key words: *Pana Mansion, farm, rural heritage, natural heritage.*

The definition of the durable development concept, as it has been formalized and implemented by strategies, plans and projects at European level, takes also into account the existence of the rural patrimony that makes available for the communities the instruments required to identify the carriers of patrimonial value, the intervention methods and, sometimes, the access to financing resources.

Their capitalization may constitute a growth motor, by either the introduction of new economic activities, or the development of the already present ones or by including them into a circuit of cultural and touristic values. In order to identify those features of the Bărăgan area that may place it into new diversified development routes, and upon certain preliminary analysis, the approach has been oriented towards Pană Manor in Frăţileşti.

1. ***Area framing***

Aurelian Pană Manor – Frăţileşti Farm is located in the south-eastern side of Ialomiţa county, in the middle of Bărăgan field[1], 14 kilometers south of Ţăndărei city. It belongs to Sudiţi commune by tradition, accessibility and daily life but it is presently included in the administrative territory of Săveni commune. The access to Sudiţi locality uses the national road DJ 201. The locality is situated 20 km of Slobozia, 14 km of Ţăndărei, 25 km of Feteşti and 110 km of Bucharest.

2. ***Roads framing***

The major roads framing proves that the Sudiţi locality is located in the vicinity of three important cities: Slobozia, Feteşti, Ţăndărei. Despite of this fact, the access is difficult, the roads are of a poor quality, not enough marked and without any signs.

On the other hand, the access road from Sudiţi commune to ***Frăţileşti Manor*** is completely out of order, hence the main inconvenience of including the area into a tourist and development route.

The railway joints that allow the access are Feteşti and Ciulniţa; but Slobozia or Ţăndărei railway stations may be interesting from a functional relationship they have in terms of people transportation network.

3. ***Geographical data***

The study area, hereinafter called ***Frăţileşti Manor*** (today, the "Great Saint Martyr and Healer Pantelimon" Monastery) is located in the southern side of the Romanian Plain, in the Bărăgan field.

3.1. **Climate**

This area has a climate with high thermal values (10-11ºC), and is one of the warmest areas in the country, but with lower precipitations (less than 500 mm/year) and frequent drought periods that point up to its aridity nature. The high thermal continentalism is a result of the average temperatures during the extreme months, with values of up to 26ºC.

3.2. **Natural vegetation**

Even though the natural vegetation has been mostly replaced with agricultural cultures, it is still present and prevalent for three major formations: steppe, with steppe-like lawns of graminaceae (hair grass, feather grass, couch grass, etc.); forest steppe, with steppe-like lawns and forest bunches (including *quercus robur* and *quercus pedunculiflora*); the Svlasia oak trees); the flood plain vegetation is well represented, by bunches of sweet willows, popular trees, mainly for Danube and Ialomiţa plains.

3.3. **Fauna**

The fauna is rich and includes the species that are specific to the steppe, silvo steppe and the foliated trees.

3.4. **Soils**

The soils are characteristic for the Romanian Plain, favouring the black earths (specific to the steppe) and the leaching black earths (specific for silvo steppe and being predominant); both types are in the mollisol categories, rich in fertile humus.

3.5. **Population and sites**

The main cities in the area are: Feteşti (population of 34.050 inhabitants), Ţăndărei (14.750) and Slobozia (with 52.710 inhabitants).

3.5.1. *Sudiţi commune* has a surface of 5.855 has, out of which 199 is in the inter-city limits. Its population counts 2.305 inhabitants and 805 households, and agriculture is the dominant economic activity. It is the closest city to the site under study.

Upon consulting the list of the Historical Monuments of Ialomiţa county (LHM), we may come to an interesting conclusion: these territories have been permanently populated during times and a rural civilization has left an imprint upon them. To support these statements, we will bring the four positions identified in the Ialomita LHM in the Sudiţi[1] commune. The case is not singular, as sites and objectives of high interest have been registered within the entire county area, to prove the permanent habitation. Thus,

in Cosâmbeşti, a commune situated on DJ 201, between Slobozia and Sudiţi, there are seven sights classified as monuments [2], and in Ţăndărei city, there are four more similar sights[3].

3.5.2. *Săveni Commune*, to which the Frăţileşti Manor and Farm belong from an administrative point of view, was born at the end of 9th century, when many Muntenian families from Nehoiu – Pătârlagele moved into this area. The total number of inhabitants is now of 5.537 people.

Even though they are administratively connected, the relation between Frăţileşti Manor and Săveni commune is fragile, as the accessibility is extremely low. In other words, the Manor is located at a long distance from both Săveni and Frăţileşti, whereas the closest locality is actually Sudiţi.

4. ***The specific of the area***

The specific features of Bărăgan include a series of geographical characteristics: smooth lands, loess-covered, with a microrelief of depressions, a drier climate (not so frequent precipitations, canicular days in summer and frost and blizzard in winter), steppe vegetation, a one-of-a-kind landscape (described by Al. Odobescu in *Pseudokynegeticos*).

Agriculture is what the inhabitants here do for a living. Irrigation systems have been put in place and they operated until the end of the 90's. Later on, they have been abandoned and vandalized and today they function at a lower capacity. The harmful agricultural policies implemented before 1990, when the population was attracted towards the industrial activities in the urban environment and the de-population of villages, all these have led to a semi-general abandon of Bărăgan. The land here stays uncultivated, turning into a manure site, the present constructions have been vandalized and people live under the poverty line.

The lack of basic equipment, acknowledged in all statistical documents, is due to the lack of a general interest in this area.

Therefore, the people here will soon lose their abilities and the daily practices, traditions, self-respect and the communities will be crumbling down.

5. ***The social and political context of construction***

As shown earlier, Bărăgan, a fertile land, has been permanently populated, and the numerous archaeological evidence favours this statement[4]. But it does not imply a high density of inhabitants or of the localities network.

Until the first half of the 19th century, the few inhabitants of Bărăgan (covered in large forests back then) were practicing a sustenance agriculture and the seasons shifting was marked by flocks moving from or to pastures. Their regular routes have become in time connections that gathered along them the localities of an old Romanian villages structure, with lanes of a random route and houses isolated in the middle of lots. They have also been the main economic and commercial centres; the shepherds, the main protagonists of this migration, skilled people, knowledgeable and good workers, finally settled down in the area after the Great Union, at the end of the 19th century.

In 1834, the primary school opens in Slobozia[5]. After the Great Union and Cuza' agrarian reform, the shepherds bought cheap land and became the wealthy people of the locality. The law of organizing the urban and rural communes and the law to support the setting up of the County Councils – both of French

inspiration, ratified in April 1864 by Alexandru Ioan Cuza, have decisively improved the operation of the local administration. For the first time, the rural commune is granted juridical personality, and the power, duties and activity of the Local Councils will provide the locality's independence and autonomy. So, in Slobozia, we will have the first Local Council on August 9, 1864 (elected by 85 households heads, voting members). The second half of the 19th century, along with all the political and social events, witnessed intense population and economic development.

In the meantime, the large properties have been built, with new methods of labour organization, agricultural equipment and machines, import of new breeds and introduction of new cultures.

The national policy of King Carol I proved to be beneficial and started showing its effects very soon. The Independence War and the building of Cernavodă Bridge were both seen as elements of progress, and the access to the Black Sea was salutary. The trade activities emerged and surged, mainly the ones with grains, facilitated by the railways construction.

Towards the end of the 19th century – beginning of 20th, Slobozia was looking like an urban commune, thanks to the economic development, and hence the locality social and urbanistic progress. The commune hospital was built between 1896 and 1897, the telegraphic communication office opened in 1872, the horses warehouse in 1893, a strong gendarmes precinct in 1895, the Forestry Organization in 1898 and the Boys' School in 1910. A large number of houses of brick were built, shops, hotels, pharmacies and even a cinema theatre. On March 1, 1909, the Slobozia wealthy people address, a memorandum to the Ministry of Public Works, in which they requested the building of an iron bridge (before 1926, when the iron bridge was built between Slobozia and Bora, the ship bridge of Nicolai Voinescu had provided this activity) across Ialomiţa[6] River and also to have commune Slobozia included with the urban communes. After long fights, the two chambers of the Romanian Parliament have considered the memoranda of the inhabitants and of the Slobozia Local Council. The debates started during the April 2nd, 1912 Deputies Meeting. The law draft which stipulated that Slobozia was appointed urban commune was voted ‚yes' by 62 representatives and ‚no' by 3. On April 5, 1912, the Senate debated the law draft and voted it unanimously. The law was ratified by King Carol I, on May 12, 1912 at Peleş Castle in Sinaia and published in the Official Gazette of Romania, no. 28 on May 19, 1912.

At the time Slobozia was validated as an urban commune, it had 4,851 inhabitants and a surface of 266 has. The road network was made of 54 streets, two by-streets and one main road – a total of 16,69 km in length. The Matei Basarab Street and the wealthy people had electricity, produced by an electrical generator at Gheorghe Fuerea mill. Slobozia will become a town in 1941.

The city development describes the entire area. In 1898, in Cosâmbeşti, the Gheţu family built the Manor – in 1932, it will be sold to Constantin Bolomey. His estate included the Manor with dependencies, a small size church, forest area, a dendrologic park, the orchard, animal breeding area, brickfield, and agricultural land. The building is massive, made of bricks, close to a square shape on its front facade and with two unhooks on the main and posterior facades. The People's Council used the Manor as chicken hatching site before the 70's when a thorough restoration was proposed. It has been more than 30 years since that suggestion was made but never carried out.

6. ***Background***

6.1. **The owner**

On September 20, 1880, in Marsilieni commune – Ialomiţa, Aurelian P. Pană was born, the san of a shepherds[7] family, coming from Satu Lung (Săcele) – Braşov, settled in Bărăgan with many other families, who had adopted the same opinions after the Great Union.[8] As information and references in the old documents, as well as the tales of the natives in Sudiţi, carriers of the collective memory state, Aurelian P. Pană was a great personality during his time, a well-rounded individual, striving for progress, loving people and the land. His actions were landmarks for the people around him[9] and they helped establish wellbeing in a long time ignored geographic area. The political and economic environment contributed to his efforts and brought obvious development opportunities. In 1911, Aurelian Pană marries Eufrosina[10], in Cernavodă, and decides to take root in Frăţileşti, where there was agricultural land, but no sign of arrangements or constructions, and the agricultural equipment was rudimentary. Having graduated in Paris and further studied in the USA, he implemented his knowledge on his land.[11]

Aurelian Pană was an active part in the Balkan war in 1913 and the WWI, fighting at Mărăşeşti. Later, he set himself apart by his personal initiatives in the agriculture area, by introducing the soy culture in Romania, the agriculture mechanization, the scientific criteria-based organization of cultures and labour. He also imported and adapted to a new climate new varieties of wheat and maize, with an increased productivity.

The Pană family had four children[12] :

– Cornel (Nelu), married to Cristina Pană (from the Vlădoianu family, the owners of Chiţorani vineyard). He inherited the estate in Stăncuţa;

– Petru Pană, assassinated by the Russian soldiers. His child inherited the estate in Pribegi;

– Maria Angela Pană, married to Marin Gologan at Ciulniţa, against her parents' will;

– Aurel Pană, who inherited the estate in Cosâmbeşti.

The efforts and tragic fate of this family have left traces, in spite of time passing, both physically and in the people's memory.

The mausoleum of the Pană family is in Belu cemetery, lot 7, number 35, built in 1944, following the plans made by the architects Tiberiu Ricci and Duliu Marcu. The interior mosaic is realised by Olga Greceanu.

6.2. **The estate description**

The Pană family "*had 6.000 has of land and a beautiful manor near Sudiţi. Of all these, the manor, the 150 has, for the farm at Frăţileşti... Besides these, they also had a farm at Stăncuţa and 150 has of land at Popeşti and 150 has at Pribegi. And all the above were his property on March 19, 1949*"[13].

While the former estate owner, Aurelian Pană, was the Minister of Agriculture, President of Agricultural Academy and of Agriculture Union, he hosted 56 personalities, ministers and specialists at his form. The written media informed about that agricultural exploitation:

> *The manor itself is divided into two: on the right, the non-physical stock (workshops, equipment, sheds, vehicles) and on the left, the physical stock (the stables for oxen, cows, calves, horses, etc.).*[14]

The guests were able to see, after they left the workshops, the non-physical stock as tens of ploughs for cattle, two big steam-ploughs, five threshers and four locomobiles, a Petkus sorter and 17 tractors. (...) [15]

This side of the manor hosts the store room that feeds the manor and the milling machine. (…) Both have a concrete floor, covered in hardened brick, as a measure against the rats.[16]

The Frăţileşti estate is fully equipped, both for the preservation of the non-physical stock and for people and good exploitation and administration. No luxury in constructions or numbers, the buildings are economical but solid, cheap, well built and maintained, for them to be durable and bad weather proof.

All the sheds, warehouses are made in wood, well finished and always painted. The same applies to the other constructions, where some of them are built on concrete pillars or hardened brick.[17]

All this enterprise – vast for nowadays Romania – is a model of organization. An immense economic engine, where each part functions permanently, uniformly and in a perfect harmony with the rest.

The exploitation of Mr. Aurelian Pană at Frăţileşti – Ialomiţa is, from the point of view of organization and operation, worthy of praise and a good example to be followed. [18]

This description of the Frăţileşti Manor proves to be useful as it is easy to identify the initial purpose of each construction and to understand how all of them were organized and operated.

6.3. **Stages of the estate evolution. The legal status**

1911 – The history of Frăţileşti starts in 1911, when Aurelian Pană marries Eufrosina in Cernavodă and decides to take root in Frăţileşti.

1925-1949 – The second decade of 20th century is clearly delineated by the WWI, Aurelian Pană being an active part on the Romanian war – and also this is the period when most of the buildings were erected, the exploitation becomes an organized process and the family is growing.

The manner in which the inside is being structured, the spaces structure are a result of the studies in France and the documentation trip to the United States – from where he will bring the best equipment in the world, data about how to carry out the agricultural works, new varieties of corn and soy.

After the 1945 Agrarian Reform, the Frăţileşti Agricultural Exploitation will decrease in size and will be turned into the Frăţileşti Model Farm, with a total area of 150 has, and in 1948, it will become the property of G.A.S. Sudiţi.

1950-1992 – The Manor is confiscated and turned into IAS; during this time, the buildings will be differently partitioned, in order to better serve the new use of the complex.

The model farm becomes IAS Movila, and the Manor is used as its administrative headquarters. After 1990, IAS turned into SC Agroindustriala Movila SA, and the Manor is still its main office.

1992-2005 – This is the interval when the buildings are greatly damages, as they are not in use any longer.

The former Model Farm ("Pană Manor") in Frăţileşti was re-conveyed, based on Act no. 10/2001, to Mr. Aurel Nicolaie Pană, the grandson. Out of those 50 has, circa 10 only have been re-conveyed. Luckily, most constructions are included in this area.

Upon the suggestion of Mr. Răzvan Ciucă, the director of the National Museum of Agriculture and a family friend, the Pană family decides that the land and the buildings at Frăţileşti (the nucleus of the former farm) be no longer sold or rented, but donated to the Slobozia and Călăraşilor Episcopacy, for building a monastery.

Since 2005 – the inside and the around buildings belong to the patrimony of the *Slobozia and Călăraşilor Episcopacy* and "*The Great Martyr and Healer Pantelimon*" *Monastery* is being erected.

The Frăţileşti-Sudiţi Monastery, which has Pantelimon as the titular saint, was officially opened upon the Decision nr. 4 on March 5, 2007.

Between **2007-2008**, the Chapel was remodelled and the Nunnery hosts a priest, one mother superior and five nuns. Later on, the Nunnery turned into a Monastery.

Conclusions – ***The rural patrimony***

The concept of ***Rural Patrimony*** may be defined as the ensemble of tangible and intangible goods, cultural and natural, passed on over generations.

It intersects with various fields: history, archaeology, architecture and art, the oral and folk traditions, customs, fauna and flora, landscape, etc. It belongs to the entire community and it is the result of its actions in the past.

In time, the landscapes being fashioned by people who use the land and the nature resources[20] – Isac Chiva: the patrimony (rural and natural) has multiple things at stake. A witness to a long tradition, it definitely contributes to the identity of the territories and the quality of our life frame.

Upon the analysis of the general and historic data, we may conclude the following:

– In 1911, the data of building the Manor, this was a symbol and result of the changes that occurred during the entire 19th century.

– For the entire period of its troubled existence, it was a polarizing centre and a model to be looked up for the economic (agricultural) life in the area, a centre of keeping the community together.

– The attraction of Bărăgan into the development trend and its transformation into the *bread basket* of Europe, has relied on the development of the large agricultural exploitations, where the implementation of the scientific methods of land cultivation, of mechanization had obvious results.

– The vicinity of the Ţăndărei-Feteşti railway road has played an important role in the grains trading, where the Movila railway station provided an easy connection with the Constanţa port.

– The maintenance of the basic function – the agricultural exploitation – also after the WWII changes proves, once again, the correctness and the efficiency of the value judgements leading to its establishment.

– For this purpose, we define the Frăţileşti Manor as an object of rural and natural patrimony, a witness of long-standing tradition, which categorically contribute to identity of the territory, as well as to the quality of life frame.

FOOTNOTES

[1] The etimology of the word *bărăgan* is claimed by the Turkish word *buragan*

[2] LMI Ialomiţa in Sudiţi: **75** IL-I-s-B-14066.02 A daco-romanian site – Sudiţi village; the commune Sudiţi ‚La Cot' IV century; **73** IL-I-s-B-14066 The archaeologic site at Sudiţi, village Sudiţi; commune Sudiţi ‚La Cot' The early medieval era; **74** IL-I-m-B-14066.01 Early medieval era, Sudiţi village; commune Sudiţi ‚La Cot' the IX - XI centuries; **190** IL-II-m-B-20204 The house with a pub, village of Sudiţi; commune Sudiţi, 123 Mare Str, 1928 (see photo).

[3] According to LMI Ialomiţa: **121** IL-II-m-B-14105 The Gheorghe Popescu House, village of Cosâmbeşti; commune Cosâmbeşti 1880; **122** IL-II-a-A-14106 The complex of Bolomey Manor, village of Cosâmbeşti; commune Cosâmbeşti DJ 201 At about 10 kilometers from Slobozia , 1898; **123** IL-II-m-A-14106.01 The Bolomey Manor, village of Cosâmbeşti; commune Cosâmbeşti, DJ 201 at about 10 kilometers from Slobozia 1898; **124** IL-II-m-A-14106.02 Appendix village Cosâmbeşti, commune Cosâmbeşti, DJ 201 at circa 10 km. from Slobozia 1898; **125** IL-II-m-B-14107 ‚Sf. Nicolae' Church, village Cosâmbeşti, commune Cosâmbeşti, DJ 201 Close to the City Hall, 1859; **126** IL-II-m-B-14108 Cristofor Zupcu House, village of Cosâmbeşti, commune DJ 201 Close to the City Hall, XX century; **127** IL-II-m-B-14109 Frusina Popescu House, village of Cosâmbeşti, commune Cosâmbeşti, DJ 201 Close to the City Hall, 1891.

[4] According to LMI Ialomiţa: **76** IL-I-s-B-14067 Site of city Ţăndărei ‚At graveyard', X - XI centuries, Early medieval era; **77** IL-I-s-B-14068 Site of city Ţăndărei, ‚Local hospital', Late bronze era; **191** IL-II-m-B-14163 The village milling machine, city Ţăndărei, 2 Florilor Str., 1934, **192** IL-II-m-B-14164 'Sf. Voievozi' Church, city of Ţăndărei, 7 Perlea Ionel Str., 1839.

[5] The archaelogical discoveries confirm that this territory has been lived on since paleolithic, and the tools and objects found at *Coşereni, Borduşani, Săveni and Dridu reinforce this idea. Material traces, specific to the neolithical culture, were found in 15 sites in Ialomiţa. The bronze era shows that the carriers of this culture, who had actually lived on the present territory of Ialomita county, were involved in agriculture, pot-making, stone and chrome processing. Also, they had established significant relations, including cultural, with the micenian world.*

Later, the presence of the scythians is proved by the discoveries made at Hagieni and Ograda. The geto-dacian population, superior in numbers and from a cultural perspective, has assimilated them. The geto-dacian tribes in this area had close connections with the tracians to the right side of the Danube, with the Greek, but mainly with the fortresses on the Black Sea shore: Histria, Calatis, Tomis. The archaeological research in Ialomita has proved the existence of 48 getic sites, located on the main flowing waters: Ialomiţa, Braţul Borcea and Prahova, as wel as around the lakes of Dridu, Fundata, Amara and Strachina. The most representative is the fortified building at Piscu Crăsani, between the villages of Copuzu and Crăsani, commune of Balaciu, on the right shore of Ialomiţa river. The historian Vasile Pârvan stated that this could be identified with Helis, the famous ancient city. Dacia colonization by the Romans left traces here, with over 30 sites being identified. The most important is in Dridu, turned into a temporary lordly site in the XVIth century.

*The first documentary evidence are: Cărăreni and Lumineni (today in the Hagieni village)-l392, Oraşul de Floci-1431, Alexeni-1431, Stelnica, Borduşani, Făcăeni, Vlădeni, Frăţileşti-1467, Fetesti-1528, Slobozia-1514. Oraşul de Floci is the first capital of Ialomiţa, which witnessed a glorious time between the XVI-XVII centuries***,** *as a trade route between Europe and Minor Asia. Radu Popescu chronicle states that Mihai Viteazul was born here in 1551 – he is the one who united the three Romanian historic provinces into a single state, the natural son of Patraşcu Vodă and Teodora.*

During the first half of the XIX century, at Broşteni (commune Ion Roată), Evanghelie Zappa had his residence here – he is the one who initiated the modern pan-hellenistic games, the predecessor of the today Olympics.

Located in the south-eastern Romania, taking an important part in the eastern sub-division of Campia Romana, Bărăgan, the Ialomiţa county is one of the oldest administrative-territorial units in the country. The total area of the county is of 4,453 km, i.e. 1,9 % in the total area of the country. On December 31, 2002, the administrative organization of the territory of this county was

the following: 4 cities and municipalities (3 towns), 49 communes and 130 villages. The county residence is the municipality of Slobozia. The county neighbors with: Prahova. Buzău, Brăila (north), Constanţa (east), Călăraşi (south) and Ilfov (west).

This territory is at the crossroads of old trade roads, which still give it the feature of transit between East (via Constanţa) and West. Ialomiţa is passed through by the inferior stream of the homonymous river and the Danube – Borcea and Dunărea Veche are between its arms, an area with a high agricultural potential. The dominant relief is the field, plus the watermeadows of the Danube and Ialomiţa.

The county climate is continental, and is characterized by a relatively high annual and daily thermal amplitude and low rainfalls: during the last 3 years, the area went through an extended drought, with negative effects on the plants vegetative cycle. Another feature is the winds condition: their predominant directions are north-east and north. The hydrographic network of the county is represented by the Danube river with Borcea and Dunărea Veche arms, the Ialomiţa and Prahova rivers, the meadows rivers (Piersica, Bantu), the river bed lakes (Amara) and the riverin banks (Ezer, Strachina, Fundata, etc.)

[6] The construction exists, as still being included in the later extensions that host the School Nr.1

[7] in 1926, the first road bridge is inaugurated over the Ialomiţa river (presently, it is used as a walking bridge), built by the factory E. Wolf, Bucharest-Filaret.

[8] The shepherds 'moroiens' are the ones in the Rucăr-Bran couloir, at the frontier between Transilvania and Wallachia. They are also called 'colibaşi' or Bran colibaşi, even if it is not clear whether the two communities, whose name is old-fashioned, are not the same one.

[9] IONIŢOIU Cicerone, *Victimele terorii comuniste,* a paper reviewed by Prof. Florin Ştefănescu, Maşina de Scris Publishing House, Bucharest, 2006

„PANĂ, Aurelian P. Born on September 20, 1980 in commune Marsilieni – Ialomiţa, where his parents had settled down, coming from Satu Lung (Săcele) – Braşov. He graduated higher education studies in Paris, where he was granted 3 bachelor degrees in Sciences. He took part in the Balkan campaign in 1913 and in WWI , at Mărăşeşti.

President of the National Institute of Export (1935), member in the Permanent Board of Agriculture (since April 1939), member of the Institute of Social Sciences of Romania, President of the Academy of Agriculture, President of the Agricultural Labor Union in Ialomiţa etc. Preoccupied with building villages and improvement of life conditions of peasants, he tried to introdcue the modern western technique, to exploit the Romanian soil. Starting with January 1941 (after the legionary rebellion quenching) , he was a minister deputy state secretary at Agriculture and Real Estate, and then a full minister (March 14, 1942 – July 3, 1943). He was not paid, as his salaries were used as financial support for the ministry clerks. Arrested in 1948 and sentenced to 10 years in prison, by the order nr. 123/19.01.1949, Penal Department IV of the Bucharest Court, by the following board:

I.V. Constantinescu, Constantin Găman (counsellors), Constantin Petre, Dumitru Dinu and Gavrilă Hotăranu (evaluators); attorney- Costache Bâlcu. The sentence was saying that Aurelian Pană had taken part to 59 meetings of the Council of Ministers and to 43 meetings of the Economic Board and that he had had a great influence upon Antonescu governing activity, as being one the ministers who had approved the national budget for 1942-43, which had affected an important chapter in the continuous financing of war. Those were the reasons for sentencing a 68-year old man. In front of these absurd accusations, built in the Marx-Lenin ‚logic', we have the answer of Costică Trandafir, a peasant with no land, member of an expropriation committee – when asked why they had let Aurelian Pană, ‚renegade' have 150 acres, he explained to the accusers: ‚he might be a renegade, but he and his sons have worked hard on this land. His sons learned how to plough in America. This is why we decided to let them have 150 land acres, as a model farm.' Aurelian Pană started on the one-way road of the communist prisons. Locked at Jilava, Cernavodă (barrow worker), he could not keep up and sent to Gherla. There, he was barbariously tortured by the convicts in the group of re-educated people coming from Piteşti and their instruments (Ţanu Popa, Livinschi, Ion Stoian, Ion Juberian, Dan Dumitrescu). Killed at Gherla, on May 4, 1951. During the November 1954 trial, initiated by the communist authorities to the former reeducated instruments, in their attempt to cast the blame upon the legionary heads in exile, Dan Dumitrescu declares

that: ‚he is aware of the death of Munteanu Năstase, Hortolman Ion, Taban Dincă and Pană, assassinated by the legionary convicts obliged by their superiors'. One of the terrifying scenes is described by Anastase Buciuneanu – in 1950, the second day after Easter, commander Lazăr Tibo starting hitting with a pole the convicts who were forced to execute, until the moment they were completely exhausted and fainted, gymastics figures, as ‚frog' and push-ups: ‚Among us, an old man, former minister, Aurelian Pană, is kneeled down. The next second, fifty crazy people jump over him and hit him in the head with their boots.... Not long after that, he wil be killed in a cell of reeducated people … A gendarm on duty, Panduru, took his golden teeth out of his mouth, after his death.'

[10] Apostol D. Culea, from Sudiţi, Ialomiţa, born on August 15, 1882, was a teacher, sociologist, ethnographer; he was an active part in the organization of the modern Romanian education in Basarabia after 1918 and the organization of the state schools.

[11] Eufrosina Pană, born on April 25, 1890. Arrested on April 15, 1952, by communists and sent to forced labor. At 62, she was forced to be a barrow worker. Released in 1954 (Release note 1382/1954), from the prison Dumbrăveni, where the detention conditions had been very difficult, she died in Bucharest, in September the same year.

[12] The model of Aurelian Pană was understood and followed by the locals. Thus, David Davidescu was born in Sudiţi, on September 16, 1916 and passed away in November 11, 2004 – he became one of the best Romanian agronomist engineer. Professor and researcher of excellence, acad. David Davidescu held important positions in the Agronomy higher education as a head of department, dean, prorector and rector of the Institute of Agronomy in Bucharest, PhD supervisor, lab director in the state public and private administration. Author of over 400 research papers, 23 treaties, monographies and studies, in the country and abroad, of a total 20,000 pages.

[13] Source: epoch card, personal archive of Arch. Doina Teodorescu

[12] source: the data and information in regards to his family members were provided to us by Mrs. Cristina Pană, the last survivor.

[14] IONIŢOIU Cicerone, *Victimele terorii comuniste,* a paper reviewed by Prof. Florin Ştefănescu, Maşina de Scris Publishing House, Bucharest, 2006

[15] A.D. CARABELA, *Marea proprietate. exploatări şi realizări,* Vol I, with 100 documentary presentations, 1943.

[16] Source: idem.

[17] Source: idem.

[18] Source: idem.

[19] Source: idem.

[20] Isac Chiva

[21] Monument included in LMI Ialomita.

[22] From an inventory of the villages in Ialomita accomplished on 10 April 1837 by bailiff Constantin Doicescu and forwarded to the government of the Ialomita county, we find out that 91 families of the 125 existent were gipsy families. Slobozia village had 612 inhabitants that year, 1360 acres of land were being cultivated (only with wheat, corn, barley and millet). The inhabitants owned 161 horses, 447 oxen, 195 cows, 672 sheep, 8 goats, 151 pigs and 205 beehives.

[23] The "moroieni" shepards are the ones in the Rucar-Bran couloir, at the border between Transylvania and Muntenia. They are also named "colibasi" or "Bran colibali" although it is not clear if the two communities are in fact, the same one.

[24] Source: personal archive of architect Doina Teodorescu. Photo- Splendid, Costica Axinte, Slobozia- Ialomita

[25] Source: idem. Photo- Splendid, Costica Axinte

[26] Source: personal archive of architect Doina Teodorescu

[27] Source: Photo- Splendid, Costica Axinte, Slobozia- Ialomita

[28] The photo dates back to the '60s. After the establishment of the counties in 1968, it was demolished and replaced with a new building. Subsequently, the same happened to Ciulnita and Fetesti railway stations. Built during the same period with this

station, we still have Slobozia Noua Station in Slobozia, used especially for merchandise and for the trains ensuring the connection between Tandarei and Fetesti.

[29] Source: personal archive of architect Doina Teodorescu

[30] Source: idem.

[31] Source: idem.

[32] Source: epoch photograph

[33] Source: idem.

[34] Source: idem.

[35] Source: idem.

[36] Source: idem.

[37] Source: idem.

[38] Source: idem.

[39] Source: idem.

[40] Source: idem.

[41] Source: idem. Amara becomes a locality in 1897

[42] Source: epoch photograph. Personal archive of architect Doina Teodorescu

[43] Photo source: A.D CARABELA, Marea proprietate. Exploatari si realizari, Vol I, 100 documented presentations, year 1943.

[44] Photo source: idem.

[45] Photo source: idem.

[46] Photo source: idem.

[47] Photo source: MNA archive

[48] Photo source: idem.

[49] Photo source: idem.

[50] Photo source: idem.

[51] Photo source: idem.

List of illustrations

*Figure **1.** The map of Ialomiţa county, with the main localities and roads of access.*

*Figure **2.** The map of Ialomiţa county, with the locality network.*

*Figure **3.** Pub House, Sudiţi Village, 1928*[21]

*Figure **4.** Map of Pub House, Sudiţi Village.*

*Figure **5.** Map of Balkan Peninsula from 1829 according to which Slobozia is called "Szlobozzie"*[22]

*Figure **6.** Wallachians*[23] *from Bran settled in Slobozia in 1885; right side - Nicolae Voinescu Podarul*[24]*, known to have owned the pontoon bridge over Ialomiţa until 1926.*

*Figure **7.** In 1890*[25]*, Anica Voinescu, Nicolai Voinescu's wife owns a properly equipped powered wool-processing workshop.*

*Figure **8.** Country house from Slobozia in the 20s*[26]*. It is south oriented, made of adobe, provided with a verandah. It consists of two rooms in the hallway and an eaved kitchen next to them. The household work is carried on in the yard, while the verandah has a protective role. The lot is framed by trees and the fence is made of rails.*

*Figure **9.** The Primary School for Girls from Slobozia is set up in 1875*[27]*; in 1984 it is pulled down along with most buildings located on Matei Basarab Street.*

*Figure **10.** The old Slobozia Railway Station is built in 1887[28] upon building the Cilniţa – Slobozia railway. The railway bridge over Ialomiţa is built the same year and it is still functional.*

*Figure **11.** Slobozia. Matei Basarab Street; the main street of the town[29].*

*Figure **12.** Slobozia. The road bridge over Ialomiţa is built in 1926[30].*

*Figure **13.** Slobozia. Tree planting, 4 april 1934[31].*

*Figure **14.** Slobozia. Matei Basarab Street in 1938[32].*

*Figure **15.** Afetr World war II**,** Slobozia Town Hall houses the Pioneer House, the town library, the public prosecutor's office, to eventually become the seat of Combil; it has undergone an expansion process and nowadays houses the Health Insurance Office[33].*

*Figure **16.** Interwar Slobozia[34]; to the right – the windmill, pulled down in the 80s. The picture is taken at the city exit to Constantza. The railway station is located at the exit from Bucharest; Matei Basarab Street lies in between, where the "de la moară până la gară" phrase used by the people from Slobozia.*

*Figure **17.** Slobozia. Habitable building with shops at the ground floor[35].*

*Figure **18.** Slobozia. Flourishing tailor's shop with employees and apprentices on Matei Basarab Street[36].*

*Figure **19.** Slobozia. The Royal hunting lodge, next to the monastery[37].*

*Figure **20.** Slobozia. The statue of colonel Ion Popescu, dead in the Independence War[38].*

*Figure **21.** Interwar Amara resort (the 30s[39]). Water and mud therapy is well known (M irceşti Baths).*

*Figure **22.** Idem.*

*Figure **23.** Interwar Amara resort (the 30s[40]). The treatment complex, the swimming pool and other facilities lie at Mircescu; this area is to be known as "La Mirceşti". Accommodation is provided by the villagers.*

*Figure **24.** Idem.*

*Figure **25.** The primary school from Amara[41].*

*Figure **26.** Amara in 1965.*

*Figure **27.** The Balkan Conference, Bucharest, 1913[42].*

*Figure **28.** Visit to Pană Manor[43]. The orchard and the crops are commended.*

*Figure **29.** Pană Manor in 1943[44], during the visit. From left to right: the warehouse, the mechanical workshop, the administration building and the manor – the family's place of living.*

*Figure **30.** Pană Manor, plants[45].*

*Figure **31.** Pană Manor, poultry yard [46] (the barn is in the back).*

*Figure **32.** Agricultural work in 1900[47].*

*Figure **33.** Interwar agricultural machinery. The plow tractors are functional even after World War II; nowadays they are museum pieces[48].*

*Figure **34.** Life in the countryside[49].*

*Figure **35.** Idem[50].*

Figure **36.** Threshing[51].

CONACUL FRĂŢILEŞTI
CONSIDERAŢII ASUPRA ORGANIZĂRII SPAŢIALE, FUNCŢIONALE ŞI A SITUAŢIEI EXISTENTE

Conf. dr. arh. **Nicoleta Doina Teodorescu**

Rezumat

Conacul Pană constituie un ansamblu construit a cărui viabilitate a fost demonstrată de-a lungul unui veac de funcţionare, sub regimuri politice, juridice şi solicitări funcţionale diferite, demonstrând o mare maleabilitate şi adaptabilitate în raport cu cerinţele de moment. Un astfel de ansamblu devine martor al istoriei şi evenimentelor ce s-au derulat în cuprinsul său de-a lungul timpului, păstrător al tradiţiilor şi datinilor statornicite aici de-a lungul timpului. Fără a fi socotit un monument istoric, Conacul Pană este o dovadă prezentă a vieţii rurale din Bărăgan de-a lungul secolului XX.

Cuvinte cheie: *Conacul Pană, construcţii şi amenajări agricole, relaţie cu teritoriul.*

Moşia Frăţileşti a fost proprietatea familiei Pană, familie de mocani înstăriţi şi luminaţi stabiliţi în Bărăgan în cursul secolului al XIX-lea. Fiul acestora, Aurelian Pană, născut în anul1880 la Marsilieni şi educat în străinătate, decide la căsătoria sa cu Eufrosina Vlădoianu, în 1911, să se stabilească la Sudiţi[i], (aşezare locuită de mocanii veniţi în Ţara Românească cam în aceeaşi perioadă cu familia sa), pe moşia Frăţileşti care la aceea dată era formată doar din teren, fără alte construcţii sau amenajări agricole. Conacul, cuprinzând locuinţa familiei precum şi toate construcţiile, amenajările şi dotările necesare bunei funcţionări a unei ferme agricole moderne, a fost construit de Aurelian Pană în perioada imediat următoare. Activitatea a fost organizată conform unor principii ştiinţifice de exploatare a terenului, în condiţiile introducerii mecanizării şi aclimatizării unor soiuri noi cu productivitate crescută. Conacul a fost structurat spaţial după criterii riguros funcţionale, dovedind o bună cunoaştere a nevoilor, tradiţiilor şi relaţiilor de muncă, o înţelegere personală a vieţii şi rostului omului pe acest pământ. Referirile cu caracter religios şi filozofic sunt lesne detectabile în compoziţia de ansamblu ce ordonează traseele directoare şi zonele funcţionale.

1. *Amplasament*

Conacul Fraţileşti (astăzi Mănăstirea *"Sfântul Mare Mucenic şi Tămăduitor Pantelimon"*) este situat în imediata vecinătate a comunei Sudiţi. În prezent, urmare a unor demersuri de revendicare îndelungate atât caracteristice retrocedărilor postdecembriste, beneficiază de o suprafaţă totală de teren, în proprietate, de 72654 metri pătraţi. În această suprafaţă de teren este cuprinsă incinta Conacului organizată şi structurată de-a lungul axei iniţiale est-vest şi majoritatea construcţiilor aparţinătoare acestuia.

figura 1

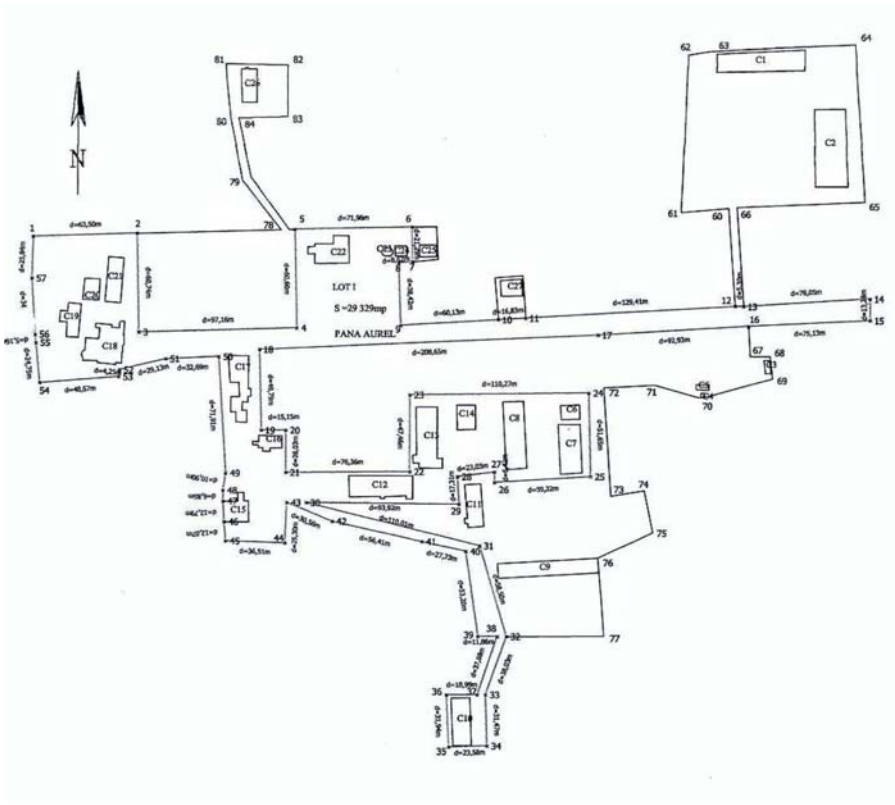

figura 2

2. ***Accese şi circulaţii***

Accesul principal în incinta Conacului Pană era asigurat pe latura est, din vechile porţi monumentale fiind încă prezenţi stâlpii din zidărie. Dincolo de poartă, se desfăşoară o alee carosabilă mărginită de plopi americani, lungă de aproximativ 500 metri, cu efect spectacular deosebit. Lateral acesteia, pe ambele laturi, sunt terenuri de cultură. Pe măsură ce avansăm, îşi fac simţită prezenţa spaţiile construite. Spre est aleea de acces în Fermă se transformă în drumul comunal ce face legătura cu Săveni, comuna de care aparţine din punct de vedere administrativ. Drumurile perimetrale, pe latura de vest şi cea de est şi nord, se intersectează şi continuă cu drumul ce asigură relaţia cu Sudiţi, comuna cea mai apropiată, de care Conacul este legat atât din vedere spaţial, al relaţiilor de muncă cât şi în memoria colectivă (aşa cum îi spune şi numele comuna s-a dezvoltat ca urmare a atragerii oierilor mocani, sudiţii veniţi din Ardeal şi stabiliţi în Bărăgan în prima parte a secolul al XIX-lea).

Satul Frăţileşti, care aparţine de comuna Săveni nu are legătură cu Ferma.

În prezent, datorită lipsei de activitate din cuprinsul fostei Ferme, relaţiilor preferenţiale cu localităţile învecinate dar şi amplasării Conacului pe latura de vest a proprietăţii, accesul se face dinspre latura de

vest, în imediata vecinătate a Conacului. Aceasta deformează în mare măsură percepţia asupra proprietăţii şi oferă o perspectivă înşelătoarea asupra modului de organizare a locului.

figura 3

figura 4

"O pace desăvârşită se coborâse din înălţimile albastre ale cerului. Natura, fecundată de razele soarelui, părea că se odihneşte."[ii]

3. ***Terenul şi categoria de folosinţă a acestuia***

Conform informaţiilor furnizate de documentele de arhivă menţionate[iii], *Ferma Frăţileşti* avea o suprafaţă de 50 de hectare. Terenul afectat *Conacului Frăţileşti* este de aproximativ 10 hectare, cu destinaţie *curţi construcţii* iar restul era teren arabil. Această suprafaţă de teren, cu amenajările şi construcţiile ce le cuprinde, a fost transformată după anul 2006, în urma donaţiei făcute de moştenitorii lui Aurelian Pană, în spaţiul destinat incintei mănăstireşti, restul terenului nefiind retrocedat.

4. ***Structurarea ansamblului. Amenajări existente. Echipamente şi instalaţii***

Pentru a face o descriere, fie şi sumară a proprietăţii este de preferat abordarea acesteia în sensul ordinii iniţiale. Aurelian Pană a fost o persoană extrem de riguroasă iar în distribuirea funcţiunilor, a ordinii şi a relaţiilor dintre ele, există o calitate de expertiză şi o logică ce nu poate şi nu trebuie neglijată.

În nici un caz o abordare a acestei proprietăţi nu trebuie să pornească de la analizarea obiectelor construite în mod independent. Fiecare dintre ele se află într-o strânsă relaţie spaţială şi funcţională cu celelalte, într-o ordine firescă a lucrurilor, formând un ansamblu unitar cu terenul pe care sunt amplasate. Analiza acestui ansamblu poate fi făcută pe mai multe paliere, fiecare cu importanţa sa: funcţională, estetică, a exprimării unei filozofii de viaţă, a unei ordini a vieţii cotidiene, a muncii...

Axa est-vest, marcată de aleea cu plopi americani plantaţi de Aurelian Pană, împarte amplasamentul în două zone : cea de nord şi cea de sud. Această zonificare permite organizarea spaţiului în concordanţă cu funcţiunea sa: pentru inventarul mort la sud şi pentru cel viu la nord.

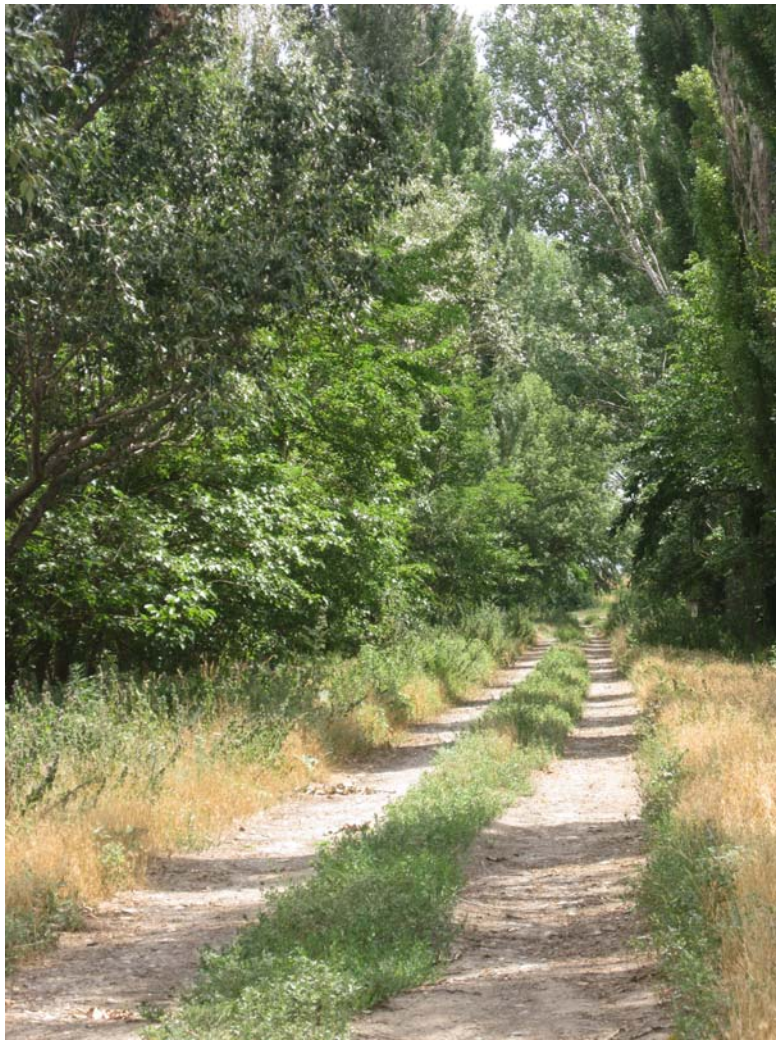

figura 5

figura 6

"Toată curtea boierească trăieşte liniştită şi bogată, cu cârduri întregi de gâşte, de curci şi de claponi; cu bibilici ţiuitoare; cu căruţe dejugate; cu argaţii ce umblă a treabă de colo până colo — şi seara, când vine cireada de la câmp, cumpăna puţului, scârţâind neunsă între furci, ţine isonul berzelor de pe coşare, ale căror ciocuri, răsturnate pe spate, toacă de-ţi iau auzul. Fără a fi risipă şi zarvă, curtea boierească pare populată şi bogată." [iv]

"….se înfăţişa ochiului, pierzându-se într-un şir de plopi, cari întindeau linia de verdeaţă pe tot lungul grădinii. O curte imensă, înconjurată de garduri vii, se încheia în două porţi…. "[v].

Pe latura de nord, în ordine, sunt amplasate fostul grajd pentru caii de rasă, din care au rămas doar zidurile şi în perioada în care această incintă era funcţională, spaţiile destinate păsărilor.

figura 7

figura 8

figura 9

figura 10

Pe aceeaşi latură, sunt amplasate două construcţii pe parter, care au aparţinut probabil uzinei electrice, adăpostind motoarele şi probabil locuinţa mecanicilor. Sunt construcţii din zidărie de cărămidă portantă, cu planşee din lemn, şarpantă din lemn şi învelitoare din ţiglă, vandalizate, cu tâmplăria furată şi bucăţi de zidărie demolată, a căror reabilitare este posibilă în condiţii financiare şi tehnice acceptabile. În acelaşi grup de construcţii este inclusă şi clădirea destinată castelului de apă, construcţie aflată în strânsă relaţie funcţională cu celelalte două, fapt ce justifică şi amplasarea lor grupată.

Castelul de apă, adevărată lucrare inginerească, este realizat din zidărie de cărămidă, rămasă aparentă. Acesta necesită reabilitare, consolidare şi refuncţionalizare. Nu trebuie uitat că acest castel a asigurat necesarul de apă pentru întreaga incintă aproape un secol, iar din analizele recente rezultă a fi una dintre cele mai bune surse de apă potabilă din Bărăgan. În prezent alimentarea cu apă se face din puţ forat cu ajutorul unor pompe electrice şi este insuficientă.

Acest grup de construcţii este izolat de restul incintei printr-o perdea de copaci cu rol de protecţie şi este poziţionat în apropierea zonei numite de noi scuar, unde se termină aleea de plopi. Pe de altă parte, drumul care face legătura dintre scuar şi livada amplasată la sud de incintă, are, nu întâmplător cap de perspectivă acest castel de apă.

figura 11

figura 12

Pe latura de sud a aleii, cam în acelaşi plan cu cele două construcţii din cărămidă, sunt amplasate, succesiv, două hambare din lemn. Acestea sunt cele mai vechi construcţii din incintă, unice ca mod de execuţie, cu detalii de îmbinări şi caracteristici funcţionale extrem de interesante. Primul, în ordinea parcurgerii spaţiului, este structurat pe două nivele, pentru grâne iar celălalt pe parter, cu spaţiu adăpostit în polată, pentru celelalte seminţe şi pentru utilaje. Primul este acoperit cu ţiglă iar cel de-al doilea cu tablă. Ambele sunt în stare foarte bună, perfect funcţionale, nevoia de reparaţii şi înlocuiri fiind minimă, înglobând însă o mare valoare documentară, plastică şi chiar utilitară. Deprecierea învelitorii din tablă creează însă posibilitatea apariţiei iminente a unor stricăciuni greu recuperabile.

figura 13

figura 14

figura 15

figura 16

"Câmpul se întindea crăpăcios şi ros de vite, până departe în pânza orizontului. Deşi acum era pe la sfârşitul lui august, zăpuşeala părea mai nesuferită ca în iulie"[vi]

În continuare, urmează clădirea atelierelor mecanice. Aceasta are o structură din cărămidă portantă cu fundaţii din beton. Şarpantă este din lemn, aparentă, spectaculoasă prin dimensiunea deschiderilor, în

stare bună. Învelitoarea este din ţiglă şi vom remarca aici faptul că toate construcţiile din cărămidă sunt cu învelitoare din ţiglă. Această construcţie necesită reparaţii şi lucrări de întreţinere curentă, eventual reconfigurări şi permite introducerea unei funcţiuni noi, corespunzătoare.

figura 17

figura 18

În planul doi, sunt amplasate alte două construcţii de dimensiuni şi cu caracteristici similare care sunt funcţionale dar necesită întreţinere şi reparaţii curente.

Aleea de plopi are cap de perspectivă casa arendaşului, construcţia care în prezent adăposteşte viaţa monahală. Ea se termină într-un spaţiu organizat ca o piaţetă, unde axa est vest înregistrează o uşoară deviere pentru a orienta percepţia perspectivă spre Conac. Scuarul marchează inima, centrul amplasamentului. Este plantat cu arbori seculari, umbros, frumos întreţinut.

În jurul scuarului mai sunt prezente construcţii gospodăreşti pe latura de sud iar dincolo de acestea un al doilea drum de incintă ce dublează axul principal şi se continuă până la depozitele aflate pe partea de sud a aleii principale.

Aleea de circulaţie este uşor deviată pe segmentul ce trece dincolo de scuar, traseul său devine sinuos şi conduce spre zona destinată familiei.

Perpendicular pe axa aleii principale este creată cea de-a doua axă, care are de data aceasta cap de perspectivă turnul de apă. Întreg ansamblul denotă o viziune asupra lumii riguroasă, respect faţă de natură şi credinţă în Dumnezeu, Simbolurile filozofice pot fi cu uşurinţă identificate.

figura 19

figura 20

figura 21

figura 22

Pe acest segment, pe latura de nord, este amplasat beciul, construcţie subterană de dimensiuni generoase, a căror cercetare este de mare interes. În măsura în care a fost accesibilă, s-a constatat că lucrarea este realizată din cărămidă, cu bolţi şi este păstrată în stare foarte bună, cel puţin în zona vizitată. Pentru o investigare completă însă este necesar personal şi echipament specializat. Din informaţiile culese de la săteni, aici sunt amplasate depozite de mari dimensiuni, care serveau pentru stocarea recoltei. Cercetarea de suprafaţă nu a permis identificarea altor căi de acces sau a unor ventilaţii dar existenţa acestui depozit de mare capacitate este veridică întrucât nu au fost găsite alte silozuri în afara celor două hambare. Pentru o exploatare atât de mare, zona de stocare este în mod evident insuficientă. Nu au fost identificate nici sisteme de închidere şi protecţie, sisteme care cu siguranţă au existat. În prezent, în lipsa unei protecţii a intrării, apa de ploaie se adună aici în voie.

figura 23

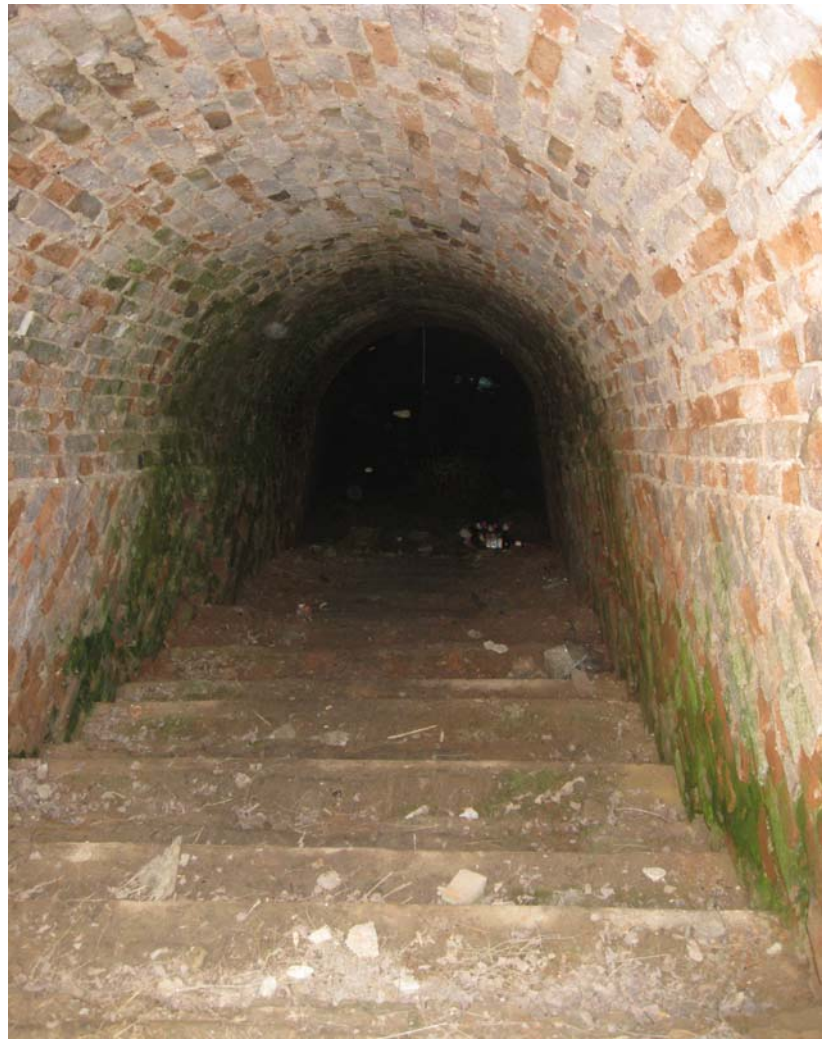

figura 24

În ultimul plan, la distanţă, dincolo de clădirea administraţiei este zona destinată familiei, conacul, frumoasă construcţie structurată pe subsol, parter, etaj, înconjurat de pridvoare adânci şi umbroase. Structura de rezistenţă este din zidărie portantă, foarte bine conservată, planşeele din lemn, şarpanta din lemn iar învelitoarea din ţiglă. Tâmplăria este de calitate foarte bună, cu detalii extrem de interesante şi originale, care dau specificul acestei construcţii singulare. Din păcate, aşa cum am aflat, înainte de înfiinţarea mânăstirii, săteni au transformat unele dintre aceste piese, în lemn de foc.

Lateral dreapta se află un pavilion pentru personal, cu garaj la parter, având o volumetrie de factură neoromânească iar în spatele conacului, în strânsă relaţie cu acesta, un alt corp de clădire, pe parter, ce adăpostea bucătăriile de vară, brutăria, cămări. Aceste trei construcţii delimitează incinta gospodăriei familiale.

Între pavilionul cu garaj şi bucătărie aleea îşi schimbă gabaritul permiţând manevrele auto şi sfârşeşte la limita de proprietate vest în drumul comunal ce străjuieşte proprietatea pe toată lungimea laturii de vest. Suprafeţele destinate circulaţiei au fost pavate cu piatră cubică.

figura 25

figura 26

Cu siguranţă familia utiliza şi cea de-a doua cale de acces mai ales că drumul spre Sudiţi este mai scurt pe aici iar pământul aflat dincolo de limita actuală de vest făcea parte tot din moşia Pană. Drumul se continuă dincolo de limita de incintă, asigură legătura cu comuna Sudiţi şi este actuala cale de acces spre Slobozia.

figura 27

figura 28

figura 29

figura 30

Întregul traseu până la Slobozia, ce se desfăşoară în Lunca Ialomiţei, este interesant, variat şi pitoresc, satele din zonă fiind sate vechi, de mişneni, cu caracteristici bine conturate, cu vegetaţie bogată iar relieful le pune în valoare, generând imagini de mare plasticitate. Istoria este spusă de fiecare detaliu şi fiecare detaliu face parte din istorie.

Concluzii

Ferma – Conacul Pană constituie un ansamblu construit a cărui viabilitate a fost demonstrată de-a lungul unui veac de funcţionare, sub regimuri politice, juridice şi solicitări funcţionale diferite, demonstrând o mare maleabilitate şi adaptabilitate în raport cu cerinţele de moment. Un astfel de ansamblu devine martor al istoriei şi evenimentelor ce s-au derulat în cuprinsul său de-a lungul timpului, păstrător al tradiţiilor şi datinilor statornicite aici de-a lungul timpului. Fără a fi socotit un monument istoric, Conacul Pană este o dovadă prezentă a vieţii rurale din Bărăgan de-a lungul secolului XX. Dacă am încerca să identificăm în cuprinsul acestei ferme, categorii de spaţii, în funcţie de criteriile alese am putea identifica:

a) după funcţionalitate

- arhitectura construcţiilor civile, reprezentată în primul rând de construcţiile destinate locuirii, administraţiei şi anexele acestora;
- arhitectura industrială reprezentată de castelul de apă şi uzina electrică;
- arhitectura construcţiilor agrozootehnice, adică hambare, ateliere de întreţinere, grajduri….

b) după relaţiile ce sunt adăpostite

- spaţii private personale;
- spaţii private familiale;
- spaţii private de grup;

– spaţii semipublice – de producţie şi administraţie;
– spaţiul de ansamblu;
c) o altă clasificare ar putea oferi
– spaţii interioare, construite;
– spaţii exterioare, afectate de activităţi sau agricole;
– spaţii de trecere sau extensie;
– spaţiul general al Fermei cu relaţiile sale externe.

Interdependenţa acestora, ce creează un filigran foarte fin acoperind întregul sit, poate structura nu numai studiul ci poate sugera şi căile de intervenţie ale acţiunilor viitoare.

Cu toate că au fost realizaţi paşi importanţi, cum ar fi clarificarea problemele referitoare la regimul juridic al proprietăţii, demersurile pentru conservarea şi revitalizarea acestei incinte, adevărat obiectiv de patrimoniu rural se desfăşoară lent, durează mult prea mult pentru a fi eficiente iar momentul când lucrările efective de reabilitare vor fi demarate riscă să devină tardiv. Timpul şi intemperiile nu iartă.

Dincolo de valoarea memorială a ansamblului se conturează valoarea arhitecturală şi cea utilitară, toate fiind în acest moment neglijate. Mănăstirea nou înfiinţată, care s-ar putea erija în păstrător al acestui tezaur de arhitectură specifică Bărăganului, nu face, în acest moment decât să introducă noi necunoscute în ecuaţie, legate de introducerea acesteia într-un traseu de vizitare ecumenic şi muzeal, evitând însă componenta economică agricolă ce-i oferă specificitatea.

Lista ilustraţiilor

*figura **1.** Conacul Frăţileşti, vedere satelit.*

*figura **2.** Conacul Frăţileşti, planul cadastral, anexă a actului de proprietate, aşa cum a fost reconstituită aceasta, prin retrocedare.*

*figura **3.** "O pace desăvârşită se coborâse din înălţimile albastre ale cerului. Natura, fecundată de razele soarelui, părea că se odihneşte."* [vii]

*figura **4.** Aleea de plopi americani ce marchează axa est-vest începe la poarta estică a proprietăţii şi se termină la scuar.*

*figura **5.** Aleea carosabilă formează axa est-vest şi structurează spaţial proprietatea. Vegetaţia este sălbăticită iar pavajul cu piatră cubică iniţial, s-a pierdut în mare măsură.*

*figura **6.** idem.*

*figura **7.** Fostul grajd pentru caii de rasă a fost devalizat de săteni după 1990.*

*figura **8.** Locuinţa personalului de la uzina electrică şi cea de apă.*

*figura **9.** Uzina electrică – exterior...*

*figura **10.** ...şi interior*

*figura **11.** Castelul de apă*

*figura **12.** …şi uzina electrică*

*figura **13.** Hambarul pentru grâne*

*figura **14.** idem.*

*figura **15**. Hambarul pentru seminţe*

*figura **16.** Cele două hambare văzute dinspre est.*

*figura **17.** Clădirea atelierelor mecanice văzută dinspre scuar, este poziţionată perpendicular pe aleea cu plopi şi separă zona în care sunt amplasate construcţiile din lemn (cele mai vechi) de următorul segment funcţional*

*figura **18.** În această zonă, spre sud, sunt amplasate mai multe construcţii similare a căror funcţiune era probabil flexibilă în conformitate cu nevoile de moment, dar care sunt folosite şi în prezent ca depozite.*

*figura **19.** Scuarul şi clădirea administraţiei cu extinderea ulterioară, care în prezent adăposteşte viaţa monahală…*

*figura **20.** … iar alături, încă locuită dar în stare proastă de întreţinere, o construcţie ce adăpostea locuinţe pentru personal.*

*figura **21.** Clădirea administraţiei cu extinderile ulterioare pe ambele laturi – faţada posterioară, vest.*

*figura **22.** În partea de nord mai există o construcţie, ce aparţine tot proprietăţii, dar care este dată în folosinţă unor terţi.*

*figura **23**. Intrarea neprotejată la beciurile amplasate în imediata apropiere a zonei destinată familiei.*

*figura **24**. Cu toate că nu sunt urme de igrasie, umezeala adusă de apele pluviale produce daune vizibile.*

*figura **25.** Conacul, faţada principală, orientată est, spre incintă.*

*figura **26.** Aleea principală asigură legătura şi cu spaţiile destinate familiei şi ieşirea spre latura de vest.*

*figura **27.** Pavilionul cu garajul la parter. Faţada spre sud, spre conac.*

*figura **28.** Pavilionul cu garajul la parter. Faţada spre vest, vandalizată în ultimul deceniu.*

*figura **29**. Pavilionul cu garajul la parter. Faţada nord unde spaţiul construit în polată a fost practic demolat integral. Pe partea de nord, învelitoarea, şarpanta, tâmplăria au dispărut.*

*figura **30.** Pavilionul cu garajul la parter. În planul doi, clădirea bucătăriilor. Vedere din drumul de acces dinspre Sudiţi.*

BIBLIOGRAFIE

1. Carabela, A.D., *Marea proprietate. Exploatări şi realizări,* Vol I, cu 100 prezentări documentare, anul 1943.
2. Cotenescu Mihai-Vlădăreanu Alex, *Tezaur de documente ialomiţene* vol.1, Direcţia Generală a Arhivelor Statului din România, Bucureşti, 1991.
3. Dicţionar explicativ al limbii române – DEX 98.
4. Ioniţoiu Cicerone*, Victimele terorii comuniste,* lucrare revizuită de profesor universitar Florin Ştefănescu, Editura Maşina de Scris, Bucureşti, 2006.
5. Veress, Andrei, *Păstoritul ardelenilor în Moldova şi Ţara Românească (până la 1821),* Academia Română, Memoriile Secţiunii Istorice, *Seria III, Tomul VII, Mem 6.,* Editura Naţională, Bucureşti, 1927.
6. Zamfirescu Duiliu, *Viaţa la ţară,* roman publicat în revista "Convorbiri literare", 1894.
7. *Monografia judeţului Ialomiţa,* Editura Sport-Turism, Bucureşti, 1980.

[i] **Note de final**

Dicţionar explicativ al limbii române – DEX 98:

SUDÍT, *sudiţi,* s.m. Locuitor din ţările româneşti aflat sub protecţia unei puteri străine, având prin aceasta dreptul la o jurisdicţie specială, la anumite privilegii fiscale etc., de care nu se bucurau pământenii. – Din it. *suddito*.

"Din punct de vedere administrative, bârsanii erau supuşi autorităţilor competente locurilor de păşunat ocupate, mai târziu însă, la înfiinţarea consulatelor (în ultimul pătrar al veacului al XVIII) aparţineau ca cetăţeni austrieci – numiţi de Români sudiţi – cercului de activitate al agenţilor cesaro-crăieşti austrieci, prin cari îşi înaintau şi plângerile lor eventuale contra dregătorilor ţării, în cari trăiau vremelnic".

VERESS, Andrei, *Păstoritul ardelenilor în Moldova şi Ţara Românească (până la 1821),* Academia Română, Memoriile Secţiunii Istorice, *Seria III, Tomul VII, Mem 6.,* Editura Naţională, Bucureşti, 1927, pag. 8.

[ii] Duiliu Zamfirescu, *Viaţa la ţară,* publicat în revista "Convorbiri literare" 1894.

[iii] Carabela, A.D. , *Marea proprietate. Exploatări şi realizări,* Vol I, cu 100 prezentări documentare, anul 1943.

[iv] Zamfirescu Duiliu, *Viaţa la ţară,* publicat în revista "Convorbiri literare" 1894.

[v] Zamfirescu Duiliu, *Viaţa la ţară,* roman publicat în revista "Convorbiri literare", 1894.

[vi] Zamfirescu Duiliu, *Viaţa la ţară,* publicat în revista "Convorbiri literare" 1894.

[vii] Zamfirescu Duiliu, *Viaţa la ţară,* publicat în revista "Convorbiri literare" 1894.

THE FRATILESTI MANOR
CONSIDERATIONS ON THE SPATIAL AND FUNCTIONAL ORGANISATION AND THE PRESENT SITUATION

Associate Professor Ph.D. Arch. **Nicoleta Doina Teodorescu**

Abstract

Pana Mansion is a built unit whose viability has been demonstrated over a century of operation, under political and legal regimes, and various function requests, demonstrating the great malleability and adaptability against the requirements of the moment. Such an assembly is witness to history and events that took place in or over time, keeper of the traditions and customs settled here over time. Not considered a historical monument, Pana Mansion is an evidence of the presence of Baragan rural life along the twentieth century.

Conacul Pană constituie un ansamblu construit a cărui viabilitate a fost demonstrată de-a lungul unui veac de funcţionare, sub regimuri politice, juridice şi solicitări funcţionale diferite, demonstrând o mare maleabilitate şi adaptabilitate în raport cu cerinţele de moment. Un astfel de ansamblu devine martor al istoriei şi evenimentelor ce s-au derulat în cuprinsul său de-a lungul timpului, păstrător al tradiţiilor şi datinilor statornicite aici de-a lungul timpului. Fără a fi socotit un monument istoric, Conacul Pană este o dovadă prezentă a vieţii rurale din Bărăgan de-a lungul secolului XX.

Key words: *Pana Mansion, construction and agricultural design, relationship with the territory.*

The Frăţileşti Manor was the property of the Pană family, a family of rich shepards settled in Bărăgan during the 19th century. Their son, Aurelian Pană, born in 1880 in Marsilieni and educated abroad, decides to marry Eufrosina Vlădoianu in 1911, and settle in Sudiţi (settlement inhabited by the shepherds arrived in Ţara Românească during the same period as his family) on the Frăţileşti land that did not have any other buildings or agricultural improvements at that time. The manor, including the family's house, as well as the other buildings and facilities necessary for the good functionality of a modern agricultural farm were built by Aurelian Pană in the subsequent period. The activity was organised in compliance with certain scientific principles of land exploitation, introducing the mechanization and the acclimatization of new species with high productivity. The manor was spatially structured according to rigorously functional criteria, proving a good knowledge of the needs, traditions and work relations, a personal understanding of human life. The religious and philosophical references are easily detectable in the framework setting the functional zones.

1. ***Settlement***

The Frăţileşti Manor (today – the St. Pantelimon Great Martyr and Healer Monastery) is situated in the immediate vicinity of the Sudiţi village. Currently, it has a total surface of 72,654 sqm in property. The interior of the manor is included in this surface, interior organised and structured along the initial east-west axis, as well as most of the buildings belonging to it.

2. ***Entrances and traffic***

The main entrance to the Pană manor was on the east side, the masonry columns of the old monumental gates still being there. Across the gate, there is a practicable alley limited by American poplars, measuring approximately 500 metres, having a spectacular effect. On the alley's side there are crops. As we advance, we see the buildings. On the east, the entrance to the Farm becomes the earth road connecting it to Săveni, the village it belongs to from the administrative point of view. The marginal roads intercross on the west, east and north sides, continuing with the road connecting the to Sudiţi, the closest village, with which the manor is connected from a spatial point of view, the work relations point of view and also in the collective memory (as the name states, the village developed after the settlement of the shepherds from Ardeal in the first half of the 19th century).

Frăţileşti village, pertaining to Săveni village is not connected to the Farm.

Currently, due to the lack of activity within the former farm, the preferential relations with the neighbour localities but also due to the settlement of the manor on the west side of the property, the access is made on the west side, in the immediate vicinity of the manor. This distorts the perception on the property and confers a deceiving perspective upon the way the place is organized.

A complete peace had descended from the blue heights of the sky, the nature, impregnated by the sun rays, seemed to be resting.

3. ***The land and its category of use***

According to the information issued by the mentioned archive documents, *The Frăţileşti Farm* had a 50 hectares surface. The land for the *Frăţileşti Manor* has approximately 10 hectares, meant for buildings and yards, the rest being arable field. This field surface, with the establishments and buildings, was transformed after 2006, following the donation made by Aurelian Pană's inheritors, within the space meant for the monastery, the rest of the land not being retroceded.

4. ***The structuring of the unit. Establishments, equipment and installations***

In order to describe the property, even briefly, it is preferable to approach it in the sense of the initial arrangements. Aurelian Pană was an extremely rigorous person and there was quality in expertise and logic that cannot and must not be neglected in the distribution of the functions, arrangements and the relations between them.

The approach of this property must not start from the analysis of the objects built independently. Each of them are in close spatial and functional relation with the others, naturally, forming an entity with the land they are settled on. The analysis of this unit can be made from different perspectives, each of them being important: the functional perspective, the aesthetic one, the expression of a life philosophy, of a certain everyday life, of work etc.

The American poplar alley marking the east-west axis, from the eastern gate of the property to the square.

The east-west axis, marked by the American poplar alley planted by Aurelian Pană, divides the settlement in two zones: the northern and the southern. This zone division allows the space organisation in accordance with its function: the dead inventory in the south and the living one in the north.

> *The manor house lives in peace and wealth, having flocks of geese, turkey hens and capons; with pearl hens; with unyoked carts; with servants going all over the place – and in the evening, when the herd comes back from the field, the water level of the fountain accompanies with its noise the storks on the horns whose peaks make a deafening noise. Without being extravagant, the manor house seems wealthy and inhabited.*
>
> *The practicable alley configures the east-west axis and spatially structures the property. The vegetation is wild and the pavement that used to have square stones initially is mostly lost.*
>
> *…was revealing for to the eye, getting lost in a line of poplars that carried the green line along the garden. A huge yard, surrounded by hedges ended with two gates…*

On the north side there are the former stable for the thoroughbred horses from which only the walls are left and the spaces meant for the birds.

On the same side there are two ground floor buildings that probably belonged to the electric factory, hosting the engines and probably the mechanics' dwelling. These are masonry buildings made of lift brick, with wood platforms, wood framing and tile cover that are vandalised, the carpentry had been stolen and masonry pieces demolished, whose reconditioning is possible in acceptable financial and technical conditions.

The building meant for the water castle is also included here, being in a close functional relation with the other two, fact also explaining their grouped settlement.

The water castle, a true engineering work, is built of facing brick. It needs rehabilitation, consolidation and re-functioning. It must not be forgotten that this castle insured the water necessary for the whole precinct for almost one century and recent analysis show it is one of the best water sources in Bărăgan. Currently, the water delivery is made of a fountain with electrical pumps and is insufficient.

This group of buildings is isolated from the other buildings by a tree curtain with protection role and is positioned close to the area we named square, where the poplar alley ends. On the other side, the path linking the square and the orchard placed on the south of the precinct has this water castle as perspective.

On the south side of the alley, in the same plan as the two brick buildings, there are two wood barns. They are the oldest buildings in the precinct, unique as building manner, with extremely interesting conjunction details and functional characteristics. The first is structured on two levels for grains and the other only has a ground floor, with cover space in the eaves for the other seeds and equipment. The first is covered with tile and the second with plate sheet. They are both in good condition, perfectly functional, integrating though a huge documentary, plastic and utilitarian value. The depreciation of the plate sheet cover creates though the possibility of imminent occurrence of damages hardly recoverable.

The field was rifted and jaded by the beasts until far away in the horizon. Although it was the end of August, the stuffiness seemed more tiresome than in July.

Next, we have the machine shops building. It has a lift brick structure with concrete foundations. The framing is wooden, lift, spectacular for the span dimensions, in good shape. The cover is made of tile and we shall note that all the brick buildings have a tile cover. This building needs mending and maintenance work, maybe reconfiguration and it allows the introduction of a new, corresponding function.

The machine shop building seen from the square is positioned perpendicularly on the poplar alley and separates the zone with the wood buildings (the oldest ones) from the next functional segment.

In this area, towards the south there are many similar buildings whose function was probably flexible in compliance with the needs and that are currently used as repositories.

There are other two buildings with similar dimensions and characteristics that are functional but need maintenance and mending.

The poplar alley leads to the landholder's house, the building accommodating the monarchic life at present. It ends with a small square, where the west-east axis deviates a little in order to drive the perspective perception towards the Manor. The square is the centre of the settlement. It has secular trees and it is beautifully maintained.

The second axis is perpendicular on the main alley's axis, with perspective to the water castle. The entire unit denotes a rigorous view of life, respect for the nature and faith in God. The philosophy symbols can be easily identified.

Around the square, there are household buildings on the south side and beyond them a second precinct path doubling the main axis and continuing to the repositories from the south side of the main alley.

The circulation alley is slightly deviated on the segment going beyond the square, its path becoming sinuous and leading towards the area for the family.

On this segment, on the north side, we have the cellar, underground building of big dimension, whose research is of great interest. It has been observed that the work is made of brick, with arches and is kept in good conditions, at least the visiting area. For a full investigation though, special equipment and staff are needed. The information from the villagers tells us that there are big storehouses here that were used to store the crop. For such exploitation, the storage area is obviously not enough. Closing and protection systems have not been identified, even though they surely existed. Currently, rainwater is flooding in.

Although there are no traces of dampness of walls, the humidity brought by rainwater produces visible damages.

Beyond the administration building there is the area dedicated to the family, the manor – beautiful building with basement, ground floor, first floor, surrounded by deep and shadowy thresholds. The resistance structure is made of lift brick, well preserved, the plateaus and the framing are wooden and the cover is made of tile. The carpentry is high quality, with extremely interesting and original details that

make the particularity of this singular building. Unfortunately, as I found out, the villagers used some of these as firewood, before the establishment of the monastery.

On the right side, there is a pavilion for the personnel, having non-Romanian volumetric analysis, and behind the manor, in close correlation with it, another building with a ground floor serving as summer kitchens, bakery, store rooms. These three buildings bound the precinct of the family household.

Between the garage pavilion and the kitchen, the alley changes size allowing the car movements and it ends at the western limit of the property in the village road on the western side of the property. The surfaces meant for circulation have cubic stone pavement.

The family definitely used the second access especially because the road to Sudiţi is shorter that way and the land beyond the current west limit also belonged to the Pană domain. The road goes beyond the precinct, connects the village with Sudiţi village and is the current access way to Slobozia.

The entire road to Slobozia is interesting, varied and picturesque, the villages in the area are old, with outlined features, rich vegetation and the relief generates great images. History is told by every detail and every detail belongs to history.

Conclusions

The Pană Farm is a built unit whose viability was demonstrated along one century of functionality, under different political, juridical and functional solicitations, proving a great extent of adaptability in relation with the requirements of the situation. Such a unit becomes the witness of the history and events that have happened within it throughout time, preserver of the traditions and habits. Without being considered a historic monument, the Pană Manor is a living proof of the rural life in Bărăgan throughout the 20th century. If we tried to identify spatial categories within the farm according to the chosen criteria, we could find:

a) according to functionality:
- the architecture of civil buildings represented firstly by the buildings for habitation, administration and their extensions;
- the industrial architecture represented by the water castle and the electric factory;
- the architecture of the agro-zoo technical buildings, meaning barns, maintenance workshops, storehouses.

b) according to the relations:
- personal private spaces;
- family private spaces;
- group private places;
- semi-public spaces/ for production and administration;
- the joint space.

c) another classification could offer:
- interior built spaces;
- exterior or agricultural spaces;
- extension spaces;
- the general space of the farm with its external relations.

Their interdependence, creating a very thin filigree covering the entire site, can structure not only the study, but it can also suggest the intervention means of the future actions.

Although important steps have been made, such as the clarification of the issues regarding the legal regime of the property, the intercessions for the conservation and revitalization of this location, a real rural patrimony objective, is developing slowly, it takes too much time for them to be efficient and the moment when the rehabilitation works will be initiated might just be too late.

Beyond the memorial value of the unit, there is also the utilitarian and architectural value, all of which are now being neglected. The new monastery that could be the holder of this architectural thesaurus only introduces new issues to the scenery, connected with its introduction in an ecumenical circuit, but avoiding the economic and agricultural component conferring it its specificity.

List of illustrations

Fig **1.** The Fratilesti Manor, satellite view

Fig **2.** The Fratilesti Manor cadastral plan, annex of the title deed, as it was restructured by retrocession

Fig **3.** A complete peace had descended from the blue heights of the sky, the nature impregnated by the sun rays, seemed to be resting

Fig **4.** The American poplar alley making the east- west axis, from the eastern gate of the property to the square

Fig **5.** The east-west axis marked by the American poplar alley planted by Aurelian Pana, divides the settlement in two zones: the northern and southern. This zone division allows the space organization in accordance with it's function: the dead inventory in the south and the living one in the north

Fig **6.** idem

Fig **7.** The former stable for the thoroughbred horses was despoiled by the villagers after 1990

Fig **8.** The dwelling of the electric and water factory personnel

Fig **9.** Electric factory - exterior

Fig **10.** … and interior

Fig **11.** The water castle

Fig **12.** ...and the electric factory

Fig **13.** The grain barn

Fig **14.** idem

Fig **15.** The seed barn

Fig **16.** The two barns seen from the east

Fig **17.** The electric workshop building seen from the square is positioned perpendicular to the poplar alley an is dividing the wood buildings area (the oldest ones) from the next functional segment

Fig **18.** In this area to the south there are many similar buildings with probably flexible function according to present needs but used also as warehouse

Fig **19.** The square and the administration building with further extension, which at the moment houses the monastic life

Fig **20.** … alongside another house but in bad shape, a building that gathers personnel houses

Fig **21.** The administration building with further extensions on both sides – west facade

Fig **22.** To the north there is another building that belongs also to the property but is used by others

Fig **23.** Unprotected entrance to the cellars next t the family area

Fig **24.** Although there are no signs of dampness the moisture brought by rainwater produces visible damages

Fig **25.** The manor, from east facade, oriented inside

Fig **26.** The main alley makes the liaison with family area and west side exit

Fig **27.** The pavilion with the garage at the ground floor. South facade

Fig **28.** The pavilion with the garage at the ground floor. West facade, vandalized in the last decade

Fig **29.** The pavilion with the garage at the ground floor. North facade where the polat built space was totally demolished. On the north side, the covering, roof framing, carpentry disappeared

Fig **30.** The pavilion with the garage at the ground floor. Second, the kitchen building. View from the access road from the Suditi.

REFERENCES

Carabela, A.D., *Marea proprietate. Exploatări şi realizări,* vol. I, cu 100 prezentări documentare, anul 1943.

Cotenescu Mihai; Vlădăreanu Alex, *Tezaur de documente ialomiţene*, vol. 1, Direcţia Generală a Arhivelor Statului din România, Bucureşti, 1991.

Dicţionar explicativ al limbii române – DEX 98.

Ioniţoiu Cicerone*, Victimele terorii comuniste,* lucrare revizuită de profesor universitar Florin Ştefănescu, Editura Maşina de Scris, Bucureşti, 2006.

Veress, Andrei, *Păstoritul ardelenilor în Moldova şi Ţara Românească (până la 1821),* Academia Română, Memoriile Secţiunii Istorice, *Seria III, Tomul VII, Mem 6.,* Editura Naţională, Bucureşti, 1927.

Zamfirescu Duiliu, *Viaţa la ţară,* roman publicat în revista „Convorbiri literare”, 1894.

Monografia judeţului Ialomiţa, Editura Sport-Turism, Bucureşti.

CONACUL PANĂ. PATRIMONIU CONSTRUIT

Conf. dr. arh. **Nicoleta Doina Teodorescu**

Rezumat

Conacul Pană de la Frăţileşti este una dintre cele mai spectaculoase şi mai bine conservate incinte cu destinaţie agricolă de la începutul secolului XX din Bărăgan. Spiritului novator şi organizator ce începuse a se manifesta în această zonă încă de la sfârşitul veacului al XIX-lea, conacul îi stă ca mărturie construită.

Valoarea acestei incinte nu rezidă doar din valoarea construcţiilor, a distribuţiei lor în spaţiu sau a funcţionalităţii lor, ci în primul rând din capacitatea lor de a asigura un cadru construit coerent, perfect funcţional în perioade diferite de timp, oferind simultan mărturii despre savoir faire a înaintaşilor noştri.

Cuvinte cheie: *Incintă cu destinaţie agricolă, relaţie funcţională, relaţie spaţială, compoziţie volumetrică, flexibilitate, fiabilitate.*

Până la jumătatea secolului al XIX-lea, Bărăganul era cea mai depopulată zonă a Ţării Româneşti, pe harta rusească de la 1935 putându-se observa cu uşurinţă această stare de fapt. În 1853 în Bărăgan, populaţia era de 1 locuitor la aproximativ 85,5 hectare de teren.

Abia după jumătatea veacului al XIX-lea începe desţelenirea terenurilor folosite până atunci mai mult ca izlaz, fenomen ce se remarcă în această perioadă pe întreg teritoriul european[i]. În aceeaşi perioadă numărul locuitorilor creşte substanţial în special prin aport migrator, în special prin statornicirea pe aceste meleaguri a unui număr semnificativ de oieri transilvăneni, brăneni, seceleni…. cunoscuţi sub numele de *sudiţi,* de unde şi numele comunei aflate în imediata vecinătate a conacului ce face obiectul studiului de faţă. Astfel, pe cuprinsul Bărăganului revin cam 8 imigranţi la kilometrul pătrat de teren.[ii]

Marii agricultori, Aurelian Pană, I. Cămărăşescu, Mihail Berceanu, Dinu Seceleanu, domină prin iscusinţă, investiţii, muncă şi performanţă întreaga agricultură din Bărăgan[iii] în ultima parte a secolului al XIX-lea şi începutul secolului XX, până târziu, spre cel de-al doilea război mondial.

Conacul Pană de la Frăţileşti, este una dintre cele mai spectaculoase şi mai bine conservate incinte cu destinaţie agricolă de la începutul secolului XX din Bărăgan. Spiritului novator şi organizator ce începuse a se manifesta în această zonă încă de la sfârşitul veacului al XIX-lea, conacul îi stă ca mărturie construită.

După cel de-al doilea război, cu toate transformările sociale şi politice ce au bulversat societatea românească, cu naţionalizările şi confiscările ce au schimbat raporturile de proprietate asupra bunurilor, această incintă agricolă şi-a păstrat funcţionalitatea de bază, conacul propriu zis devenind sediu administrativ al fermei IAS Movila iar exploataţia agricolă a lui Aurelian Pană fiind inclusă în acesta.

Calităţile organizatorice şi aplicarea unor principii ştiinţifice de organizare a spaţiului şi muncii incluse în organizarea acestei *Ferme Model* precum şi calitatea construirii au făcut din această incintă o entitate

aptă de supravieţuire, adaptată cu mare uşurinţă la inovaţiile ulterioare din domeniu. Valoarea acestei incinte, după cum putem deduce, nu rezidă doar din valoarea construcţiilor, a distribuţiei lor în spaţiu sau a funcţionalităţii lor ci în primul rând din capacitatea lor de a asigura un cadru construit coerent, perfect funcţional în perioade diferite de timp, oferind simultan mărturii despre *savoir faire* a înaintaşilor noştri. Analiza construcţiilor existente din incintă şi a stării lor de întreţinere actuale pot furniza informaţii importante în privinţa căilor de intervenţie, de utilizare funcţională, de transformare a acestora sau de completare cu noi construcţii pentru a asigura viabilitatea întregului ansamblu şi asigurarea condiţiilor impuse de cerinţele actuale. De aceea vom efectua o analiză individuală pentru fiecare obiect construit ce formează această incintă.

1. ***Conacul***

1.1. **Date generale**

Conacul este aşezat spre limita vestică a proprietăţii, la extrema vestică a aleii, orientat est-vest şi a fost destinat ca locuinţă a familiei.

Este construit din cărămidă portantă cu fundaţii din beton. Planşeele şi şarpanta sunt din lemn iar învelitoarea este din ţiglă ceramică.

Suprafaţa construită este de 355,54 mp iar aria desfăşurată totală este de 805 mp. Aceste suprafeţe sunt completate cu spaţii exterioare acoperite.

Construcţia este structurată pe două nivele, la parter fiind amplasate spaţiile reprezentative iar la nivelele superioare, dormitoarele. Din introducerea unui nivel intermediar la palierul scării precum şi din modalitatea de structurare a spaţiului de la nivelul superior rezultă un pod neamenajat generos, ce poate fi cu uşurinţă transformat în spaţiu locuibil, înălţimea liberă sub acoperiş permiţând o astfel de tratare a spaţiului.

Starea actuală a construcţiei, cu toate că prezintă urme de vandalizare şi degradare rezultat al lipsei de întreţinere, permite o reabilitare şi refuncţionalizare facilă.

1.2. **Plan demisol**

Demisolul adăposteşte spaţii de depozitare luminate şi ventilate direct. Accesul se face pe scara de serviciu care asigură comunicarea cu interiorul locuinţei dar are şi un acces direct, la nivelul solului, din curte, spre bucătării. Aceasta ne face să conchidem că bucătăriile amenajate în spatele casei erau funcţionale şi asigurau atât hrana muncitorilor (aşa cum se obişnuieşte în astfel de situaţii) cât şi nevoile familiei. În prezent, tâmplăria a fost vandalizată, sunt înregistrate stricăciuni la golurile ferestrelor, cărămizi smulse sau desprinse. Lipsa tâmplăriilor exterioare la subsol a permis infiltrarea apelor pluviale, iar lipsa de întreţinere curentă îşi arată deja efertele.

1.3. **Plan parter**

Parterul, cu o suprafaţă de 355,54 mp, era destinat spaţiilor de reprezentare, hol de primire, sufragerie, salon, birou personal precum şi unor spaţii necesare funcţional (baie, bucătărie, oficiu). Toate aceste spaţii erau dublate de spaţiile deschise dar acoperite, spaţii de mare folos în această zonă climatică: vara oferă umbră şi răcoare, mare parte din viaţa cotidiană desfăşurându-se în aer liber iar iarna protejează de crivăţ şi de depunerile de zăpadă.

După o utilizare intensivă, neconformă cu destinaţia iniţială şi întreţinere minimală dar mai ales în urma vandalizării la care a fost supus conacul, în perioada în care proprietatea a fost vacantă iar construcţia abandonată, interiorul este profund afectat. Tâmplăria şi pardoseala din lemn sunt depreciate, necesitând restaurare, recondiţionare şi pe alocuri chiar înlocuirea unor piese. Instalaţiile, indiferent de natura lor trebuie refăcute în totalitate. Tavanele şi tencuielile pereţilor trebuiesc reparate sau refăcute. Nu mai sunt sobe, instalaţia electrică nu mai există iar grupurile sanitare au fost distruse, obiectele sanitare smulse, gresia şi faianţa sunt sparte iar ţevile şi robinetele au dispărut. Pe alocuri a apărut igrasia împotriva căreia trebuie luate măsuri urgente.

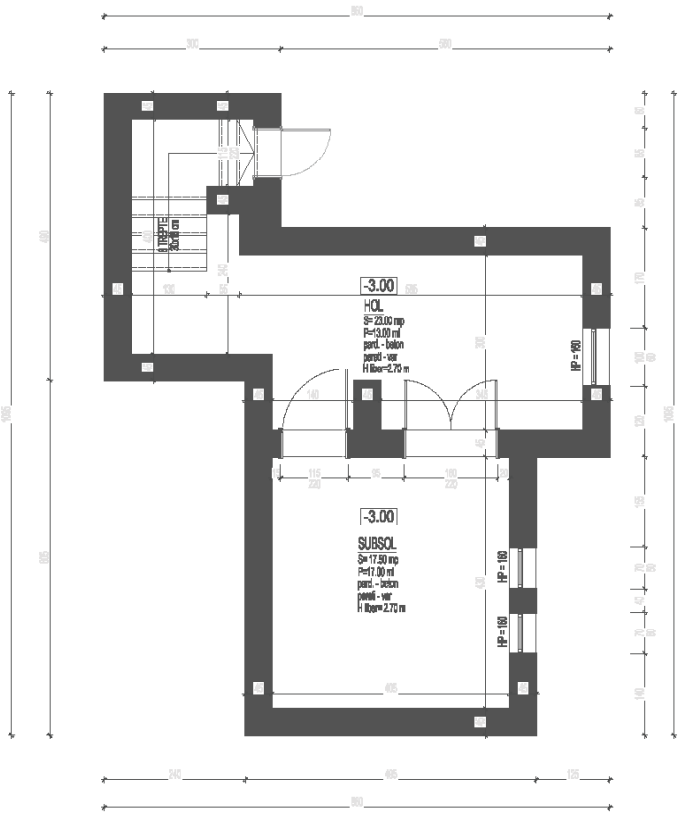

figura 1

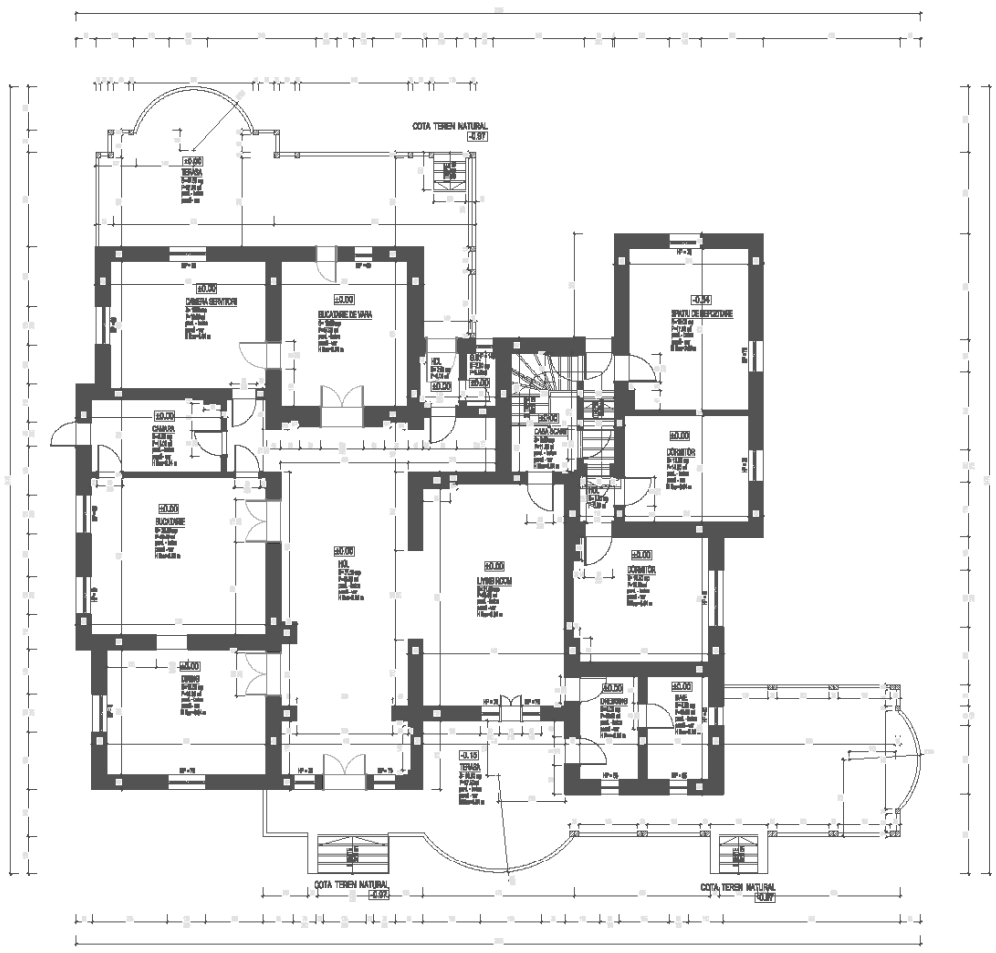

figura 2

Plan nivel palier intermediar Plan etaj. Pod

Relaţia cu nivelul superior este asigurată de o scară interioară cu totul specială. În ciuda simplităţii sale, sau tocmai de aceea, acesta dă caracter spaţiului şi reia la interior ritmul creat de tâmplăria exterioară, ritm ce se regăseşte şi la pavilionul cu garaj dar şi la clădirea administraţiei.

La acest nivel sunt amplasate dormitoarele familiei. La nivelul podestului intermediar este plasat un dormitor orientat vest, cu balcon protejat cu acoperiş. Deasupra intrării principale se află dormitorul

matrimonial, orientat est, beneficiind de o frumoasă logie. La acelaşi nivel mai sunt amplasate două dormitoare şi o baie orientate nord. Mare parte a acestui nivel este ocupată de un pod neamenajat, cu structura aflată în stare bună dar cu astereala afectată de infliltraţii. Toate aceste spaţii pot deveni funcţionale cu mare uşurinţă, deprecierea datorându-se în primul rând lipsei de întreţinere.

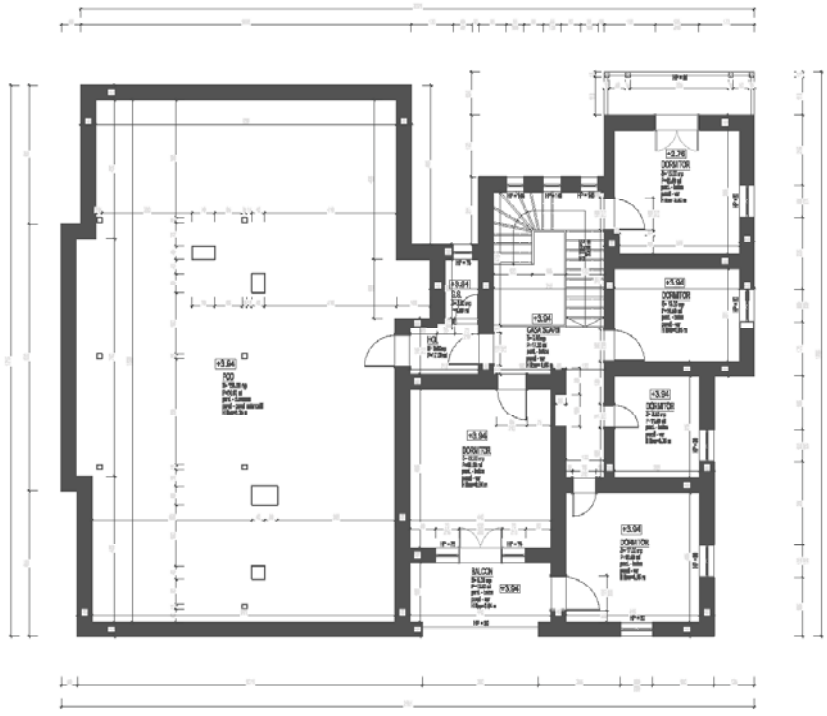

figura 3

figura 4

figura 5

1.5. **Volumetrie, Faţade. Detalii**

figura 6

figura 7

figura 8

figura 9

figura 10

figura 11

figura 12

figura 13

figura 14

figura 15

figura 16

figura 17

figura 18

figura 19

figura 20

figura 21

figura 22

figura 23

figura 24

figura 25

figura 26

figura 27

figura 28

figura 29

figura 30

figura 31

figura 32

FRATILESTI - CONAC

figura 33[iv]

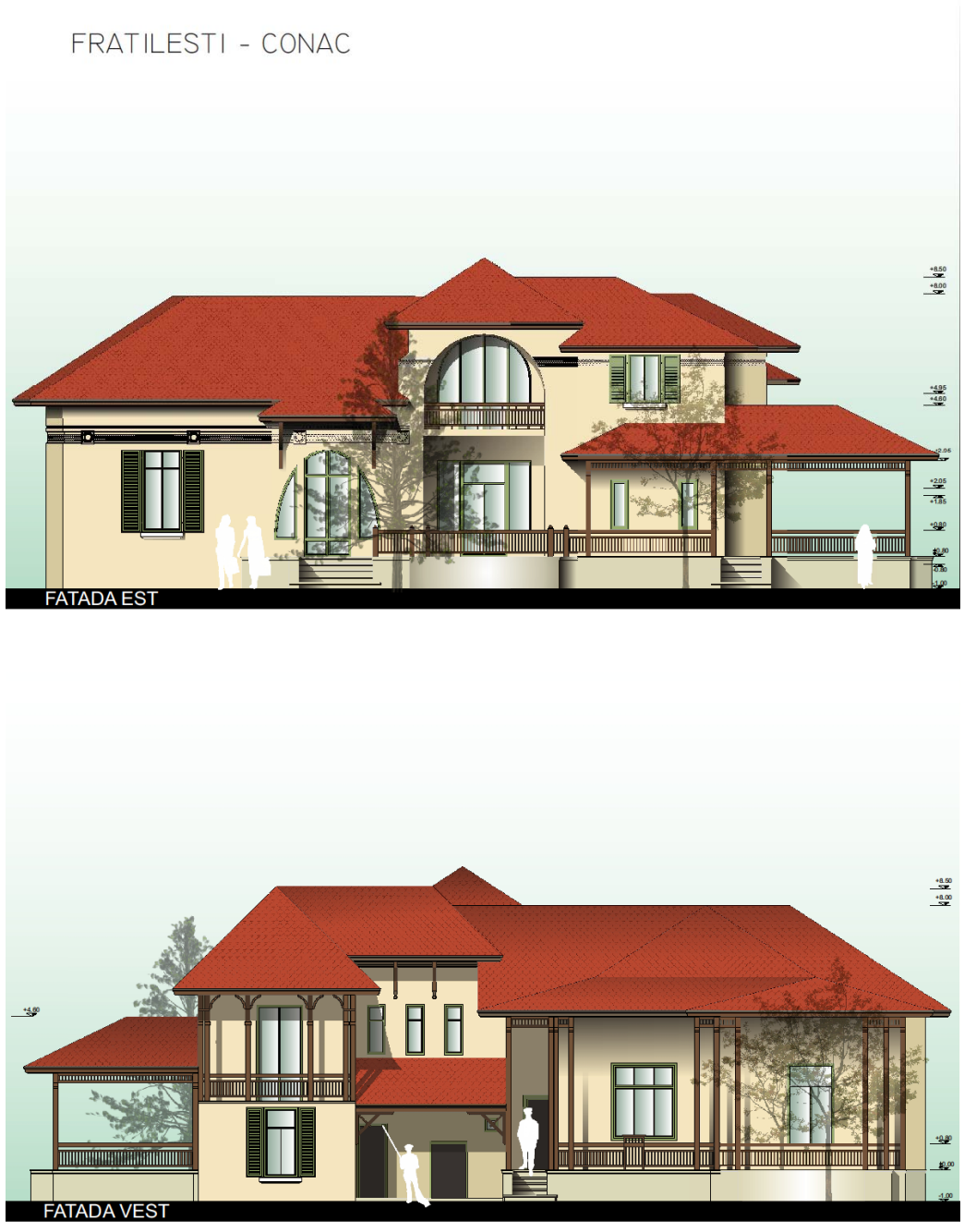

figura 34[v]

2. ***Garajul***

În imediata vecinătate a Conacului, se află amplasate două construcţii anexă: bucătăria de vară cu spaţii de depozitare care a fost utilizată ulterior ca brutărie şi o construcţie de sorginte neo-românească, unde probabil era mplasat garajul la parter iar la etaj camere pentru şofer şi servitori. Aceste trei construcţii formau zona rezervată vieţii de familie precum şi spaţiile reprezentative şi de protocol ale conacului, fiind amplasate în zona cea mai de vest a incintei, separate de construcţiile cu caracter agricol şi gospodăresc. Perioada de abandon la care a fost supusă Ferma Pană în perioada postdecembristă, până la identificarea unui regim legal al proprietăţii, a avut efecte negative asupra acestora, impunându-se reabilitarea lor în regim de urgenţă.

figura 35

Garajul este o construcţie de mică amploare, ale cărei dimensiuni în plan sunt 7,55m x 12,23 m fiind structurată pe două nivele.

Parterul este format din două piese, garajul orientat sud cu o suprafaţă de 33 mp şi un al doilea garaj, orientat vest, construit în polată, cu o suprafaţă de 29 mp.

La etaj se accede printr-o scară exterioară şi un cerdac orientat sud, cu o suprafaţă de 12mp. Aici sunt amplasate două odăi de 13 mp fiecare, peste garajul de la parter. Cele două odăi sunt luminate prin ferestre orientate est şi vest.

Construcţia a fost realizată din zidărie de cărămidă portantă, zidurile exterioare având o grosime de 45 cm, pe fundaţii din beton.

Scara exterioară este realizată din beton, în schimb planşeele au o structură pe grinzi de lemn. Tavanele sunt din şipci de lemn, cu stuf şi plasă de sârmă pe care este aplicată tencuială. Această modalitate de construire este utilizată la toate construcţiile din incintă, acolo unde s-a dorit realizarea tavanului. De altfel, era una dintre metodele cele mai utilizate la vremea respectivă, în zonă.

Şarpanta este din lemn cu învelitoare din ţiglă ceramică. Învelitoarea a fost concepută din două părţi: cele două odăi cu cerdacul sunt independent rezolvate cu un acoperiş în patru ape cu pante egale iar parterul de pe latura de nord a fost acoperit în polată cu direcţia de scurgere a apelor spre nord. În felul acesta suprafaţa expusă spre nord era minimă. Capetele căpriorilor sunt fasonate iar streaşina înfundată, într-un mod asemănător cu detaliile de la conac. De altfel piesele din lemn sunt la fel ca cele ale conacului: balustrada şi stâlpii cerdacului, streaşina, pazia….

Construcţia a fost tencuită şi zugrăvită iar părţile componente din lemn au fost vopsite. Peste vopseaua originară au fost aplicate straturi succesive de vopsea în timp, fără a curăţa în prealabil lemnul.

În ceea ce priveşte instalaţiile, cu siguranţă a existat instalaţie electrică. Încălzirea se făcea cu sobe cu lemne, în prezent dispărute. În schimb existenţa coşurilor de fum indică limpede locul unde erau amplasate, pe peretele de nord. De altfel coşul de pe acoperiş este încă în stare bună.

Deprecierea acestui pavilion este datorată în primul rând furtului şi afirmăm aceasta pe baza constatării că părţile componente lipsesc. Lipsesc balustradele de la scară şi o parte din cea de la cerdac, uşi, ferestre, scara exterioară şi toată partea de nord a parterului, cu zidărie, şarpantă şi ţiglă. În urma unor intervenţii atât de brutale, deprecierea este rapidă.

figura 36

figura 37

figura 38

figura 39

figura 40

figura 41

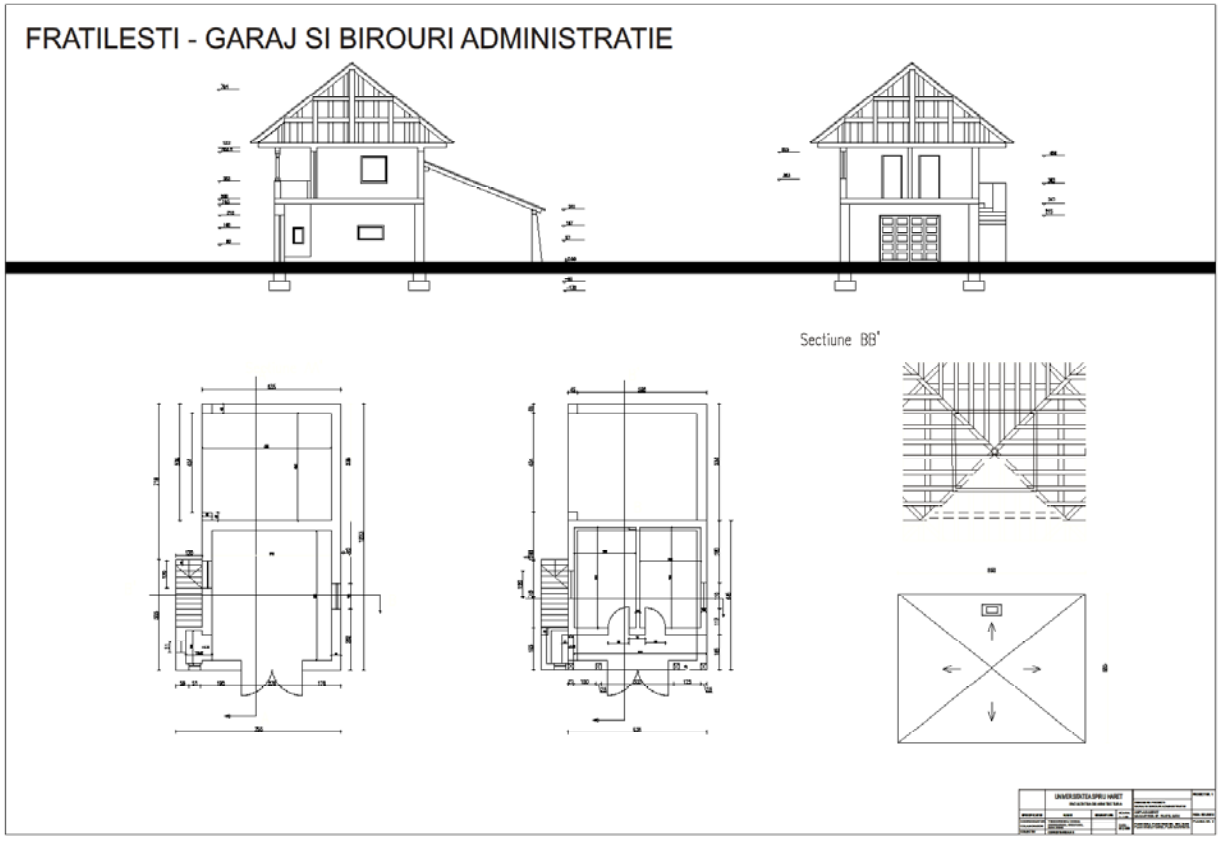

figura 42

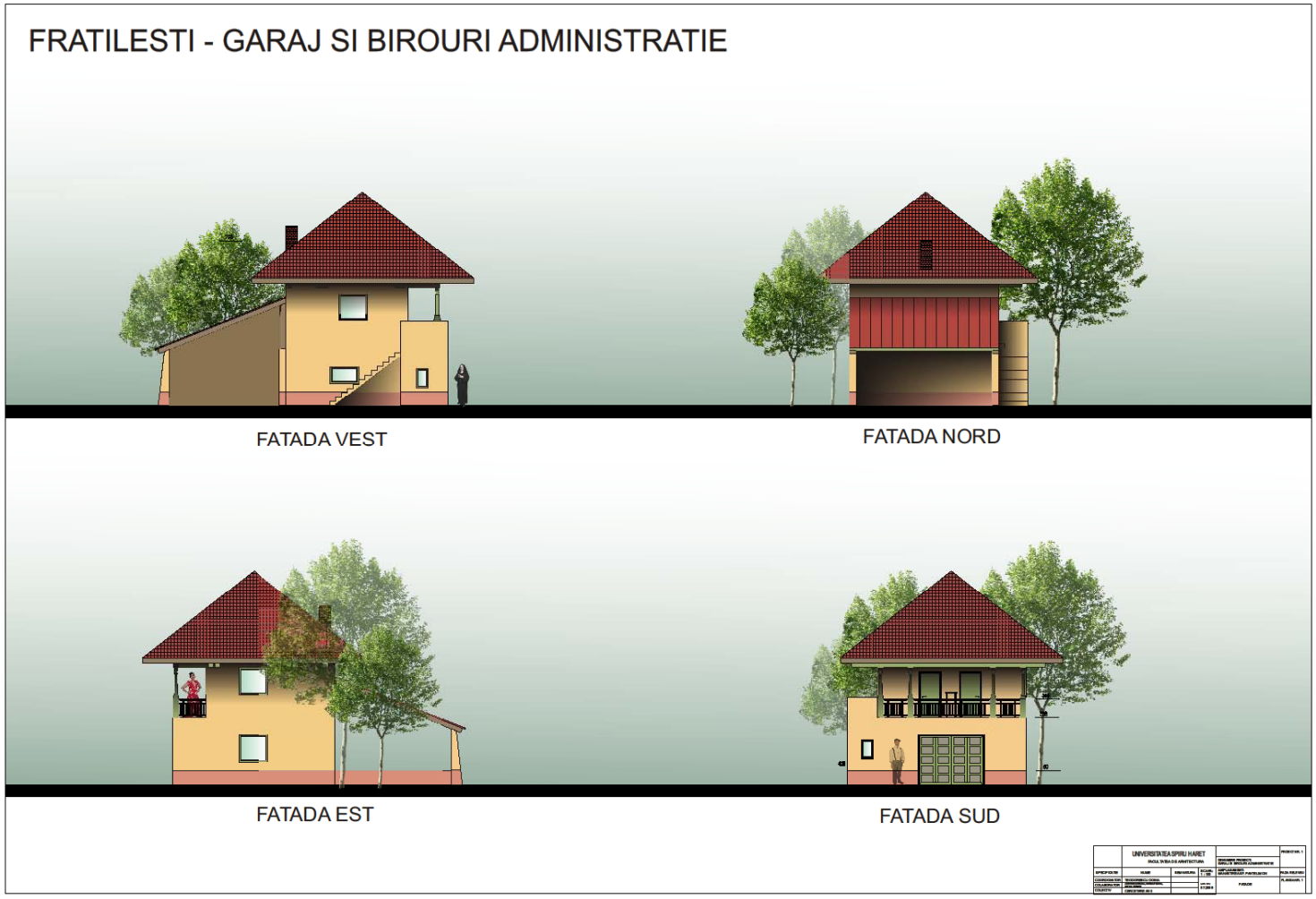

figura 43

Modul de conformare volumetrică, proporţiile, raportul plin gol, totul face trimitere la stilul neo-românesc. Identificarea acestei influenţe a arhitecturii culte din epocă, nu este forţată. Stilul neo-românesc era la acel moment foarte răspândit, iar Aurelian Pană era un om cultivat. Doamna Cristina Pană vorbeşte despre un prieten de familie, arhitect, fără a putea preciza însă dacă acesta a fost implicat în construirea de la Frăţileşti sau nu.

Întrucât nu avem informaţii complete nici asupra construirii, nici măcar a anului în care aceasta s-a realizat, putem să facem doar presupuneri sau speculaţii bazate pe informaţia brută ce o conţine construcţia.

O altă ipoteză privind construirea se referă la meşterii italieni care construiau mult în acea perioadă în Regat. Aceştia sunt prezenţi cu lucrările lor la Cosâmbeşti, Ciulniţa, Slobozia, Feteşti. Iar conacul de la Frăţileşti nu a fost construit de meşteri din sat. Complexitatea lucrărilor şi calitatea execuţiei elimină această variantă.

figura 44

3. ***Bucătăria***

figura 45

Bucătăria/brutăria este construcţia ce ocupă cel mai vestic amplasament din incintă. Poziţionată în plan paralel cu drumul ce mărgineşte terenul conacului, delimitează spre vest, o zonă protejată, de folosinţă strict privată, a familiei, între construcţia conacului la est şi cea a garajului la nord. Această mică incintă, gospodărie familială, este structurată de volumele construite variate, spaţiile semideschise şi cele deschise într-o armonie plină de rafinament.

Construcţia este realizată din zidărie portantă de cărămidă, cu fundaţii din beton, şarpantă de lemn şi învelitoare de ţiglă. Spaţiile sunt direct accesibile dintr-o galerie acoperită, iar relaţia funcţională cu

clădirea conacului este evidentă. În anii 80 aceasta a suferit o transformare, a fost construită o extindere din BCA cu acoperiş din azbociment, pe latura de vest, unde a fost amplasat cuptorul de pâine, întreaga construcţie fiind transformată în brutărie. Din păcate, lucrările de întreţinere sunt la fel de sporadice, în prezent deprecierile fiind vizibile. Lipsesc stâlpii de lemn ce susţineau acoperişul în lungul galeriei deschise, tâmplăriile, sunt prezente deprecieri ale învelitorii, cu toate consecinţele pe care acestea le atrage.

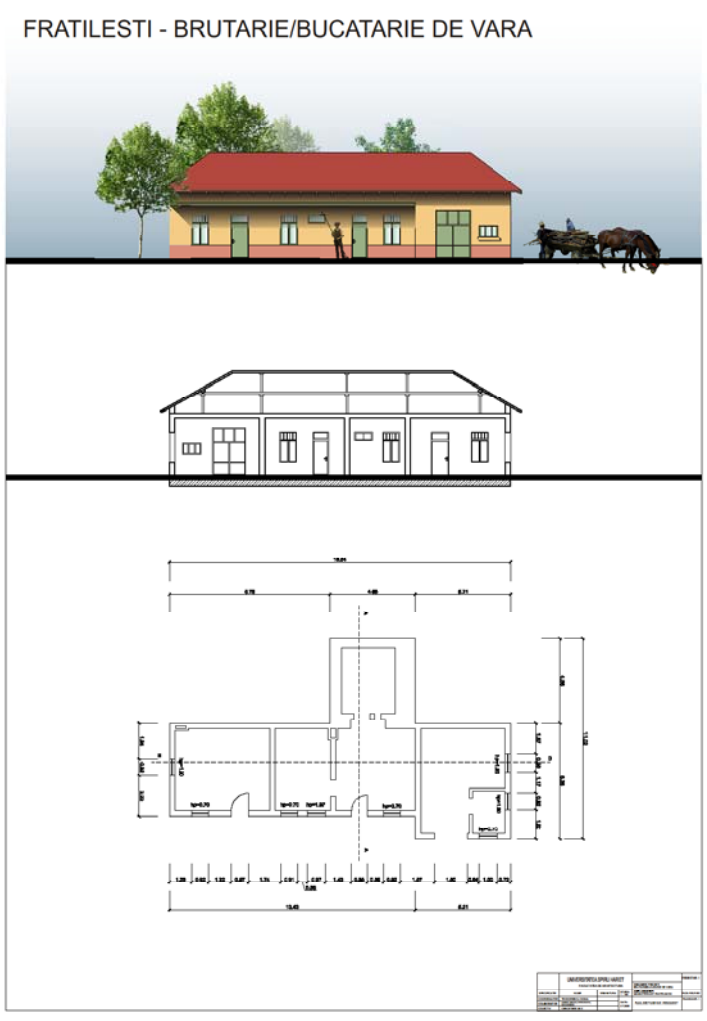

figura 46

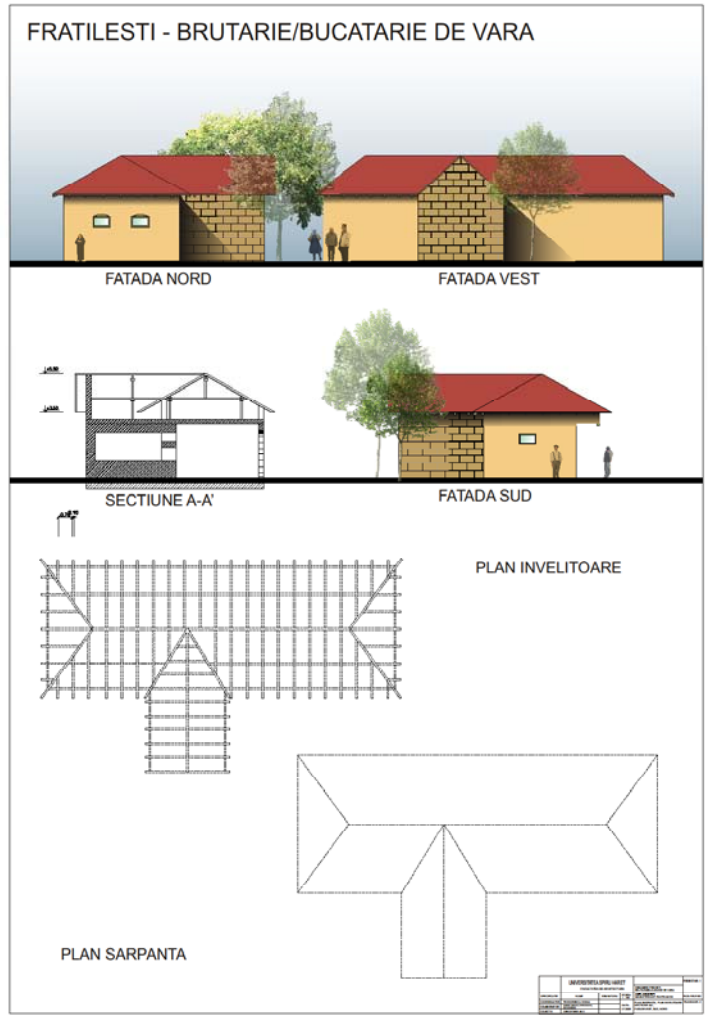

figura 47

figura 48

4. ***Clădirea administraţiei***

Clădirea administraţiei, prin poziţia sa centrală a fost obiect de interes de-a lungul timpului, interes manifestat prin intervenţiile la care a fost supusă. Până la retrocedarea sa, construcţia a fost extinsă în două etape, diferite ca amploare. Odată a fost extinsă spre sud, cu anexe de mică amploare, ce pot fi îndepărtate cu uşurinţă iar ulterior a fost extinsă spre nord, cu un corp de clădire ce-i dublează volumul. Acest corp a fost destinat ca dormitoare pentru muncitorii din IAS. În prezent, construcţia a fost

refuncţionalizată şi adăposteşte viaţa monahală. Este de altfel singura construcţie locuită permanent din tot ansamblul.

figura 49

figura 50

figura 51

figura 52

figura 53

figura 54

figura 55

Fostul dormitor a fost transformat şi este utilizat în prezent ca paraclis. Cel puţin aşa cum este în prezent, nu necesită decât lucrări de întreţinere curentă spre deosebire de toate celelalte construcţii ce necesită intervenţii de amploare. Nu putem să nu atragem atenţia însă, asupra faptului că aceste intervenţii au fost cu scopuri strict funcţionale, afectând valoarea estetică şi arhitecturală a construcţiei iniţiale[vi].

5. ***Concluzii***

Acest studiu a luat în considerare doar construcţiile cu un caracter civil existente în ansamblul *Conacul Frăţileşti.* Au fost excluse din studiu construcţiile cu un caracter tehnic sau utilitar de producţie agricolă pentru a identifica caracteristicile comune proprii acestui ansamblu. Din analiza prezentată anterior putem concluziona:

- toate construcţiile analizate sunt realizate din cărămidă portantă, cu fundaţii continue şi şarpantă din lemn iar învelitoarea a fost realizată din ţiglă ceramică;
- cu toate că au avut funcţiuni diferite, bine precizate, ele se prezintă sub aspect arhitectural ca un ansamblu unitar, utilizând acelaşi limbaj formal volumetric;
- la realizarea unităţii formale, contribuie în mod evident utilizarea în comun a unui mare număr de detalii, în special a modului de punere în operă a lemnului;

- dacă la o analiză atentă este dificil a identifica elemente specifice arhitecturii neo-româneşti ansamblul este însă în mod evident tributar acestui stil;
- prin modul de dispunere în spaţiu precum şi prin conformarea lor, între aceste construcţii se stabilesc raporturi funcţionale şi de subordonare limpezi, explicite, o reţea fină de relaţii ce dăinuie încă, ceea ce ne îndreptăţeşte a le analiza ca un grup bine individualizat în ansamblul general;
- în îndelungata lor funcţionare, destinaţiile spaţiilor s-au schimbat adesea dovedind, odată în plus capacitatea de supravieţuire şi adaptare la nevoile umane.
- trecerea timpului şi mai ales dezinteresul oamenilor au afectat aceste construcţii fără excepţie, impunându-se lucrări grabnice de reabilitare şi restaurare.

Lista ilustraţiilor

figura1. *Conacul. Plan subsol. (releveu realizat cu studenţii an 2)*

figura 2. *idem. Plan etaj. (releveu realizat cu studenţii an 2)*

figura 3. *idem. Plan etaj doi şi pod. (releveu realizat cu studenţii an 2)*

figura 4. *idem.*

figura 5. *idem.*

figura 6. *idem. Perspectivă din alee. Foişorul.*

figura 7. *idem. Faţada de nord. Ferestrele au fost prevăzute cu obloane de lemn.*

figura 8. *idem. Faţada de est. Foişorul articulează cele două zone funcţionale, cea rezervată vieţii private şi cea destinată producţiei, cu rol de reprezentare dar şi de supraveghere a activităţilor. A vedea şi a fi văzut.*

figura 9. *idem. Faţada principală est, cu intrarea principală orientată spre interiorul fermei, cu intrarea principală, monumentală marcată de o arcada pe două nivele . La etaj, deasupra intrării, balconul de la dormitorul matrimonial.*

figura 10. *idem. Lipsa lucrărilor de întreţinere curentă este vizibilă şi produce stricăciuni greu de remediat*

figura 11. *idem. Detaliu de acoperiş. Infiltraţiile produse de apele pluviale au condus la deprecierea şarpantei.*

figura 12. *idem. Detaliu cu foişorul. De remarcat calitatea plastică a tâmplăriei, element caracteristic tuturor construcţiilor de la Frăţileşti*

figura 13. *idem. Detaliu de tâmplărie la streaşină*

figura 14. *idem. Detaliu de tâmplărie la soclu*

figura 15. *idem. Detaliu de soclu la terasa de la intrarea principală. Balustradele din lemn au dispărut.*

figura 16. *idem. Lipsa de întreţinere va agrava starea construcţiilor. Depreciere a terasei acoperite de pe faţada de vest.*

figura 17. *idem.*

figura 18 *idem.*

figura 19. *idem. Ornamente de faţadă. Brâu decorativ la partea superioară a zidurilor marcând legătura dintre planul vertical al pereţilor şi următorul element constructiv, acoperişul.*

figura 20. *idem. Intrarea principală.*

figura 21. *idem.*

figura 22. *idem. Detaliu de intrados la loggia peste intrarea principală*

figura 23. *idem. Detaliu de faţadă nord, cu obloane stricate şi burlane lipsă*

figura 24. *idem. Detaliu de faţadă nord, puternic afectată de intemperii şi neglijenţa umană. Geamurile sunt sparte iar obloanele din lemn au dispărut.*

figura 25. *idem. Faţada de nord, perspectivă din drumul de acces de pe latura de vest a proprietăţii.*

figura 26. *idem. Faţada vest. În ultimul plan se află terasa acoperită destinată vieţii domestice*

figura 27. *idem. Faţada vest cu accesul de serviciu şi legătura cu bucătăriile.*

figura 28. *idem. Faţada vest cu pridvorul.*

figura 29. *idem. Detalii de tâmplărie la pridvor. Sunt vizibile straturile succesive de vopsea.*

figura 30. *idem.*

figura 31. *idem. Perspectiva Conacului dinspre sud.*

figura 32. *idem. Faţada sud, pe parter.*

figura 33. *idem. Faţada de nord şi sud, reconstituite în urma releveului.*

figura 34. *idem. Faţada est şi vest, reconstituite*

figura 35. *Garajul. Balustrada scării exterioare a dispărut.*

figura 36. *idem. Vedere de pe drumul de acces vest, dinspre Sudiţi*

figura 37. *idem. Faţada nord iar în fundal sunt bucătăriile*

figura 38. *idem. Parterul în polată de pe partea de nord a dispărut….*

figura 39. *idem.*

figura 40. *idem. Piese din balustrada ceardacului dispar, lipsa reparaţiilor la acoperiş devine vizibilă.*

figura 41. *idem. Interior. Fără tâmplărie şi întreţinere minimală construcţia se depreciază rapid.*

figura 42. *idem. Planuri, parter, etaj şi şarpantă, secţiuni (releveu realizat cu studenţii an 2)*

figura 43. *idem. Faţade (releveu realizat cu studenţii an 2).*

figura 44. *Perspectiva a garajului. (releveu realizat cu studenţii an 2).*

figura 45. *Faţada nord a construcţiei în vara anului 2009*

figura 46. *Bucătăria. Planşele de releveu realizat cu studenţii an 2 de studiul, în vara 2009*

figura 47. *idem.*

figura 48. *Incinta rezervată vieţii familiale. Perspectivă din pridvor spre bucătărie şi garaj.*

figura 49. *Construcţia administraţiei în iarna anului 2006, la preluarea proprietăţii. Clădirea adăposteşte în prezent viaţa monahală.*

figura 50. *idem. Pridvorul construcţiei originale a fost păstrat integral*

figura 51. *idem. Volumul ce marca intrarea a fost alterat de lucrările de extindere de pe latura de nord.*

figura 52. *idem. Extinderea de pe latura de sud şi intrarea în pridvor.*

figura 53. *idem. Perspectivă în lungul faţadei.*

figura 54. *idem. Detaliu scară interioară, înainte de realizarea reabilitării.*

figura 55. *idem. Structura podului, foarte bine conservată la momentul intervenţiilor.*

BIBLIOGRAFIE

1. Atanase, Haralamb, *Monografia oraşului Slobozia* (lucrare în manuscris), Haralamb Atanase.

2. Carabela, A.D., *Marea proprietate. Exploatări şi realizări,* Vol I, cu 100 prezentări documentare, anul 1943.

3. Ciucă, Răzvan, *Viaţa agrară a Sloboziei de la Leon Tomşa la Nicolae Ceauşescu*, Muzeul Naţional al Agriculturii, Colecţia Bibliotheca Romaniae Historiae Agriculturae, seria *Din istoria exploataţiilor agricole din România*, Slobozia, 2010.

4. Cotenescu Mihai-Vlădăreanu Alex, *Tezaur de documente ialomiţene* vol.1, Direcţia Generală a Arhivelor Statului din România, Bucureşti, 1991.

5. Mihăilescu, Vintilă, *Aşezările omeneşti din Câmpia Română la mijlocul şi la sfârşitul secolului al XIX-lea (*o comparaţie între harta rusească din 1853 şi harta topografică română de la sfârşitul secolului al XIX-lea), Academia Română, Memoriile secţiunii istorice, Seria III, Tomul IV, Mem.2, Cultura Naţională, Bucureşti, 1924.

Note de final

[i] Vintilă Mihăilescu, *Aşezările omeneşti din Câmpia Română la mijlocul şi la sfârşitul secolului al XIX-lea (*o comparaţie între harta rusească din 1853 şi harta topografică română de la sfârşitul secolului al XIX-lea), Academia Română, Memoriile secţiunii istorice, Seria III, Tomul IV, Mem.2, Cultura Naţională, Bucureşti, 1924, p.21-22, 28, 43, 56, 58-59; *Două momente din înaintarea arăturilor pe Bărăgan,* în Buletinul Societăţii Regale Române de Geografie, Bucureşti, 1921, p. 260-272, idem., *Cercetări antropogeografice, Contribuţie la studiul aşezărilor omeneşti din Cămpia Română între 1853-1899* (Extras din B.S.R.R.G.A.XLI/1922, Bucureşti, 1923) Vezi şi Henri H. Stahl, *op.cit.*p.394-401. Vezi şi Răzvan Ciucă, *Viaţa agrară a Sloboziei, de la Leon Comşa la Nicolae Ceauşescu,* Ed. Edimpress Camro S.A., Bucureşti, 2010.

[ii] Răzvan Ciucă, *Viaţa agrară a Sloboziei, de la Leon Comşa la Nicolae Ceauşescu,* Ed. Edimpress Camro S.A., Bucureşti, 2010, p.23.

[iii] *op.cit.*p.70

[iv] Planşele desenate fac parte din piesele realizate în anul 2009 cu studenţii anului doi de studiu, în perioada petrecută la Conacul Frăţileşti, pentru realizarea releveului de arhitectură. Fotografiile ce ilustrează această documentaţie au fost realizate cu acelaşi prilej, în afară de cazul când sunt precizate alte surse.

[v] *Idem.*

[vi] Fotografiile incluse în acest subcapitol (figura 48-54) au fost puse la dispoziţia autorilor prin amabilitatea domnului director al MNA, Răzvan Ciucă. Imaginile sunt realizate la data de 28.12.2006, după Crăciun, într-o perioadă în care construcţia era igienizată iar lucrările de consolidare, reabilitare şi conversie funcţională erau abia la început..

THE PANA MAN0R. BUILT STRUCTURE

Associate Professor Ph.D. Arch. **Nicoleta Doina Teodorescu**

Abstract

Pana Mansion of Fratilesti is one of the most spectacular and best preserved of agricultural enclosures of the early twentieth century in Baragan. The innovative and organizing spirit that had begun to occur in this area since the late nineteenth century, the mansion stands as built testimony.

The value of this precinct lies not only in the constructions value, their distribution in space or their functionality but primarily in their ability to provide a coherent built framework perfectly functional in different periods of time, while offering testimony about the savoir faire of our ancestors.

Key words: *Enclosure with agricultural destination, functional relationship, spatial relationship, volume composition, flexibility, reliability.*

By the end of the 19th century, Bărăgan region was the most depopulated area of Wallachia. The Russian map from 1935 confirms this fact. In 1853 the Bărăgan population yielded in 1 inhabitant/ approximately 85,3 acres.

After the second half of the 19th century, the former pasturelands underwent fallowing. This phenomenon covered the entire European territory. This period was marked by an increase in the number of inhabitants, due to the migration of shepherds called "Southerners", hence the name of the neighbouring commune. Therefore, the Bărăgan population yielded in about 8 immigrants/sqm.[2]

At the end of the 19th century and the beginning of the 20th century (up to the World War II), Bărăgan area[3] was governed by the great agriculturists Aurelian Pană, I. Comărăşescu, Mihail Berceanu and Dinu Seleceanu due to their abilities, work, investments and performances.

The Pană Manor from Frăţileşti is one of the most spectacular, best preserved agriculture-intended structure of the beginning of the 20th century. It is the living testimony of the innovative and organizing spirit which started to take shape at the end of the 19th century. After World War II, following the changes at social and political level, as well as nationalization and seizure of property, this structure kept its main destination; the manor itself, including the agricultural exploitation of Aurelian Pană, became the management building of IAS Movila Farm. Due to the efficient organization principles, this *model Farm* adjusts easily to the latest innovations in the field. The value of this structure does not reside solely in the constructions value, their disposition or functional character, but primarily in their capacity to be perfectly functional in various periods of time while being a living testimony of our ancestors' *savoir faire*. The analysis of the existent constructions and of the current maintenance procedures may provide relevant information on the necessary measures to be taken to provide a viable structure in its entirety, in accordance with present-day demands. Therefore, we will analyse each part of this structure.

1. *The manor*

1.1. **General information**

The manor lies east-west and is located west-side of the property and west-side of the alley; it is meant for dwelling.

It is built of brick with concrete foundation. The platforms and the framing are made of wood, while the coating is made of ceramics tile.

The built area has 355.54 sqm, while the total area is of 805 sqm. There are also large covered outdoor areas.

The building is structured on two levels; the ground-floor includes the representative rooms, while the bedrooms are located at the upper floor. A middle floor at the stair landing, as well as the structure of the upper floor allow a generous attic which can be easily turned into a habitable area, due to the height up to the roof.

Although severely deteriorated following non-maintenance, the building can be easily rehabilitated.

1.2. **Semi-basement map**

The semi-basement was a lighted and ventilated storage area. The access was made through the backstairs connected to the interior but also from the yard towards the kitchen. Therefore, the backyard kitchens were functional, meeting the workers needs (as customary), as well as the family's. Presently, the woodwork is severely damaged; the bricks have been pulled or torn off, allowing the pluvial waters to get inside while the non-maintenance results in dampness.

1.3. **Ground-floor map**

The ground-floor, covering 355.54 sqm includes the representative areas such as reception hall, dining-room, drawing room, personal study, as well as the necessary areas such as: bathroom, kitchen, office. All these areas were doubled by open but covered ones, very useful in this region; during summer, such areas provided a cool environment for performing every-day activities, while during winter they were a shield against the snow and the icy northeast wind. These covered areas played an important role both in expanding the indoor space and providing an indoor-outdoor natural relation and in the front sides volumetric composition.

The interior is severely damaged following an intensive usage non-compliant with the original purpose, a poor maintenance and especially the vandalism acts when the building was empty and the construction abandoned. The woodwork and the wooden floor need to be repaired or even replaced. The installation systems, irrespective of their nature, must be completely restored. The ceilings and the coating need to be repaired or restored. There are no stoves, the power installation is out of order, the toilets have been destroyed, the hygiene-meant items pulled out, the grit stone and the stoneware are broken, while the pipes and the taps are gone. Here and there dampness emerges.

1.4. **Middle floor map. Upper floor map. Attic**

The middle and the upper floors communicate by inner stairs.

The middle floor shelters the family bedrooms. One bedroom, facing west, has a covered balcony. The matrimonial bedroom, facing east, is above the main entrance and is completed by a beautiful loggia. Two

more bedrooms and a bathroom facing north are located at the middle floor. There's also an attic with the roof boarding affected by water seepage, yet with a good structure. Although deteriorated following non-maintenance, these areas can be easily rehabilitated.

1.5. **Volumetry. Front sides. Details**

Undoubtly, the manor is the most impressive structure of the farm, with a generous, compact volume. The tiled roof highlights the unity of the building. However, the grandeur feeling is not given by those covered outdoor terraces. In the upper part, the building is surrounded by a 40 cm decorated corbel which highlights the elegant structure of the eaves and the details of the roof timbers and of the fascia board.

2. ***The garage***

In close vicinity to the manor, there were two outbuildings: the summer kitchen (including storage areas) subsequently used as a bakery and a Neo-Romanian structure; probably the ground floor housed a garage, while at the upper floor were rooms intended for the driver and the servants. These structures were the representative and protocol areas of the manor, located in the western part of the building, separated from the agricultural or household structures, also serving for the family life. In the post-December 1989 age, the Pană Farm was abandoned. This entailed the structures urgent rehabilitation.

The garage was a small-sized construction, measuring 7.55 m x 12.23 m and was structured on two levels.

The ground floor consisted of two components: the garage facing south, with a 33 sqm area and an outdoor garage facing west, measuring 29 sqm.

One could reach the upper floor through outer stairs and through a 12 sqm balcony facing south. There, above the ground floor garage, there were two rooms, each with a 13 sqm area. They had windows facing east and west.

The structure was made of brick, the outer walls were 45 cm thick, on concrete foundations.

The outer stairs were made of concrete with framing of joists. The ceiling was made of wood laths with reed and wire net covered by coating. This was the most frequently practice specific to the area during that age.

The framing was made of wood covered by ceramics tile coating. The coating was devised from two perspectives: the two rooms and the veranda had a forth-sloping roof, while the north ground floor had a cantilever roof. This way the area facing north was minimal. The roof timbers' heads were shaped and the eaves headed, similarly to the mansion details. In fact, the wooden pieces: the balustrade and the veranda studs, the eaves, the fascia board and the like matched the mansion's.

The structure was plastered and painted and the wooden parts were painted. In time, the building underwent successive painting without a prior wood scrubbing.

Surely, the mansion was running on power. The heating system was based on stoves, not to be found today anymore. However, judging by the chimneys, they were placed on the northern wall. The roof chimney is still functional.

The depreciation of this pavilion results mainly from theft. Our judgement is based on the finding that the component parts (the banisters and part of the balustrades, the doors, the windows, the outer stairs and the northern side of the wall, in its entirety, including the brickwork, the framing and the tile) are gone.

The volumetry, the proportions, the full-empty ratio remind us of the Neo-Romanian style. At that time, the Neo-Romanian style was very popular and Aurelian Pană was a cultivated man. Mrs. Cristina Pană speaks about a family friend, architect, yet she cannot mention whether he contributed to the Frăţileşti Manor building.

Since we don't possess accurate information on the date the manor was built, we can only make assumptions or speculations based on the raw information offered by the construction.

Another theory regarding the construction is related to the Italian craftsmen, frequently employed in the kingdom at that time. Their works can be admired at Cosâmbeşti, Ciulniţa, Slobozia and Feteşti. The Frăţileşti Manor was not built by local craftsmen. The complex works and the execution quality rule out this idea.

3. ***The kitchen***

The kitchen/bakery was located in the western part of the building. Positioned parallel to the road bordering the land, it delimitated towards west a protected area meant for the family only, between the eastern part of the manor and the northern side of the garage. This little building serving as household was harmoniously framed by the various built areas, semi-open and open areas.

The structure was made of brick with concrete foundations, wood framing and tiled coating. The access to the kitchen was made through a covered gallery and the functional relation with the manor is obvious. In the '80s it underwent some changes, a BCA structure with an asbestos cement roof was built on the west side where the oven was placed, the entire structure being turned into bakery. Unfortunately, the maintenance works are still sporadic, the depreciation being visible nowadays. The wood studs supporting the roof along the open gallery and the woodwork are missing; the coating is also depreciated.

4. ***The management building***

Due to its central position, the management building was a public interest structure along time. Until retrocession, the building underwent a two-stage expansion process. Initially, it was expanded to the south by little outbuildings, easily removable, and subsequently to the north by a unit which doubles its volume. This unit included bedrooms for the IAS workers. The building underwent rehabilitation and is presently intended for monks. It is the only structure permanently habited.

The former bedroom was transformed and currently serves as a chapel. It only requires basic maintenance unlike the other structures requiring ample repair works. We need to mention that such works were only for functional purposes, affecting the aesthetic and architectural value of the initial construction.[5]

Conclusions

The above-mentioned constructions may represent the civil architecture of the Farm. There are a few more structures intended for the personal or season staff of the Farm.

They are different in point of size, destination, evolution, yet having a few common features, as follows:

1. they were made of good quality average materials;
2. the areas are analysed according to their destination;
3. the usage of qualified workforce;

4. the volumetry and the front sides have the same architectural features;
5. the common details are applicable for each structure, while the specific details highlight the differences;
6. all constructions have terraces, balconies, loggias, verandas or covered outer stairs;
7. all constructions are grouped west the square.

List of illustrations

figure 1. *The manor. Basement plan*
figure 2. *First floor plan*
figure 3. *Second floor plan and attic*
figure 4. *Idem*
figure 5. *Idem*
figure 6. *Perspective from the alley. The turret*
figure 7*. North facade. The windows have wooden*
figure 8. *East facade. The turret articulates the two functional areas, the private life area and the production area with representation role but also surveillance role. To see and to be seen*
figure 9. *East facade, with main entrance facing the interior of the farm. Main monumental entrance with an arch of two storey in height. At the first floor, above the entrance, the balcony from the matrimonial suit*
figure 10. *The lack of maintenance works is visible an is producing damages*
figure 11. *Framing detail. The roof infiltrations by rainwater have damaged the roof framing*
figure 12. *Turret detail. The window framing's aesthetic qualities are to be mentioned*
figure 13. Window framing details eaves
figure 14. *Framing details a t the base area*
figure 15. *Base details at the main entrance terrace. The wooden railings have disappeared*
figure 16. The lack of maintenance would aggravate the buildings. Depreciation of the covered west facade terrace
figure 17. *Idem*
figure 18. *Idem*
figure 19. *Facade ornaments*
figure 20. *Main entrance*
figure 21. *Idem*
figure 22. *Soffit details at the loggia above main entrance*
figure 23. *North facade detail with wooden shutters and missing pipes*
figure 24. North facade detail, very much affected by weather and human negligence. The windows are broken
figure 25. *North facade. Perspective from the access road from the west side of the land*
figure 26. W*est facade. At the final level there is a covered terrace for private domestic life*
figure 27. *West facade with the service access and the link with the kitchens*
figure 28. *West facade with the veranda*
figure 29. *Framing details at the veranda. The successive layers of plaster are visible*
figure 30. *Idem*

figure 31. *Perspective. The manor from the south*
figure 32. *South facade ground floor level*
figure 33. *North and south facades reconstructed*
figure 34. *East and west facades reconstructed*
figure 35. *The garage. The railings of the outside stairs has disappeared*
figure 36. *View from the west access road, from Suditi*
figure 37. *North facade, kitchens in the background*
figure 38. *The ground floor in polat has disappeared*
figure 39. *Idem*
figure 40. *Railing parts have disappeared, the lack of roof maintenance is visible*
figure 41. *Interior without framing and minimal maintenance the construction damages rapidly*
figure 42. *Plans, ground floor, first floor, roof framing, sections. (after surveying)*
figure 43. *Facades (after surveying)*
figure 44. *Garage perspective 9 after surveying)*
figure 45. *North facade (summer 2009)*
figure 46. *The kitchen (surveying, summer 2009)*
figure 47. *Idem*
figure 48. *The inside for domestic life. Perspective from porch to the kitchen and garage*
figure 49. The administration building in winter 2006, at the land takeover. The buildings houses at this time the monahal life.
figure 50. The original porch was kept.
figure 51. The volume at the entrance was damaged by the works on the north side
figure 52. *The south wing extension and entrance to the porch*
figure 53. Perspective along the facade
figure 54. *Interior stair detail prior restoration*
figure 55. *Roof framing very well preserved*

Footnotes

[1] Vintilă Mihăilescu, *Aşezările omeneşti din Câmpia Română la mijlocul secolului al XIX-lea* (o comparaţie între harta rusească din 1853 şi harta topografică română de la sfârşitul secolului al XIX-lea), Academia Română, Memoriile secţiunii istorice, Seria III, Tomul IV, Mem. 2, Cultura Naţională, Bucureşti, 1924, p. 21-22, 28, 43, 56, 58-59; *Două momente din înaintarea arăturilor pe Bărăgan*, în Buletinul Societăţii Regale Române de Geografie, Bucureşti, 1921, p. 260-272, *idem*, *Cercetări antropogeografice, Contribuţie la studiul aşezărilor omeneşti din Câmpia Română între 1853-1899* (Extras din B.S.R.R.G.A. XLI/1922, Bucureşti, 1923) Vezi şi Henri H. Stahl, *op. cit.,* p. 394-401. Vezi şi Răzvan Ciucă, *Viaţa agrară a Sloboziei de la Leon Comşa la Nicolae Ceauşescu*, Editura Edimpress Camro S.A., Bucureşti, 2010.

[2] Răzvan Ciucă, *Viaţa agrară a Sloboziei de la Leon Comşa la Nicolae Ceauşescu*, Editura Edimpress Camro S.A., Bucureşti, 2010, p. 23.

[3] *Op. cit.,* p. 70.

[4] The drawings were made by the 2nd year students in 2009, when the architecture survey was conducted.

[5] The photos included in this sub-chapter were made available to the authors by the director of MNA, Răzvan Ciucă. They were taken on 28 December 2006, when the construction was being sanitized and the consolidation, rehabilitation and functional conversion works had just been started.

SPAŢII DE PRODUCŢIE ŞI ÎNTREŢINERE CU SPECIFIC AGRICOL LA FERMA MODEL A LUI AURELIAN PANĂ

Asistent drd.arh. **Fănica Udrea**

Rezumat

Conacul Pană de la Frăţileşti a fost gândit şi realizat încă de la începuturile sale astfel încât să răspundă funcţional în condiţii optime unor solicitări diverse. Astfel au fost construite spaţii cu destinaţie specifică producţiei agricole şi zootehnice, spaţii de depozitare, spaţii administrative, spaţii destinate locuirii şi desfăşurării în bune condiţii a vieţii familiale…

Cuvinte cheie: *Compoziţie şi organizare spaţială, funcţională, construcţii din lemn specific agricole.*

Vom supune studiului construcţiile destinate în mod direct producţiei precum şi cele auxiliare, de întreţinere cu specific agricol. În această categorie pot fi incluse vechiul atelier de întreţinere a utilajelor agricole, castelul de apă, uzina electrică, o construcţie ce bănuim a fi fost folosită ca locuinţă pentru personal şi clădirea administraţiei. Toate acestea sunt grupate în jurul scuarului central, umbrit de copaci bătrâni, formând în sine un ansamblu. În zona cuprinsă între scuar şi intrare sunt amplasate construcţii cu caracter specific: atelier mecanic, două hambare din lemn cu valoare istorică evidentă, grajduri.

1. ***Atelierele mecanice***

figura 1

figura 2

figura 3

figura 4

figura 5

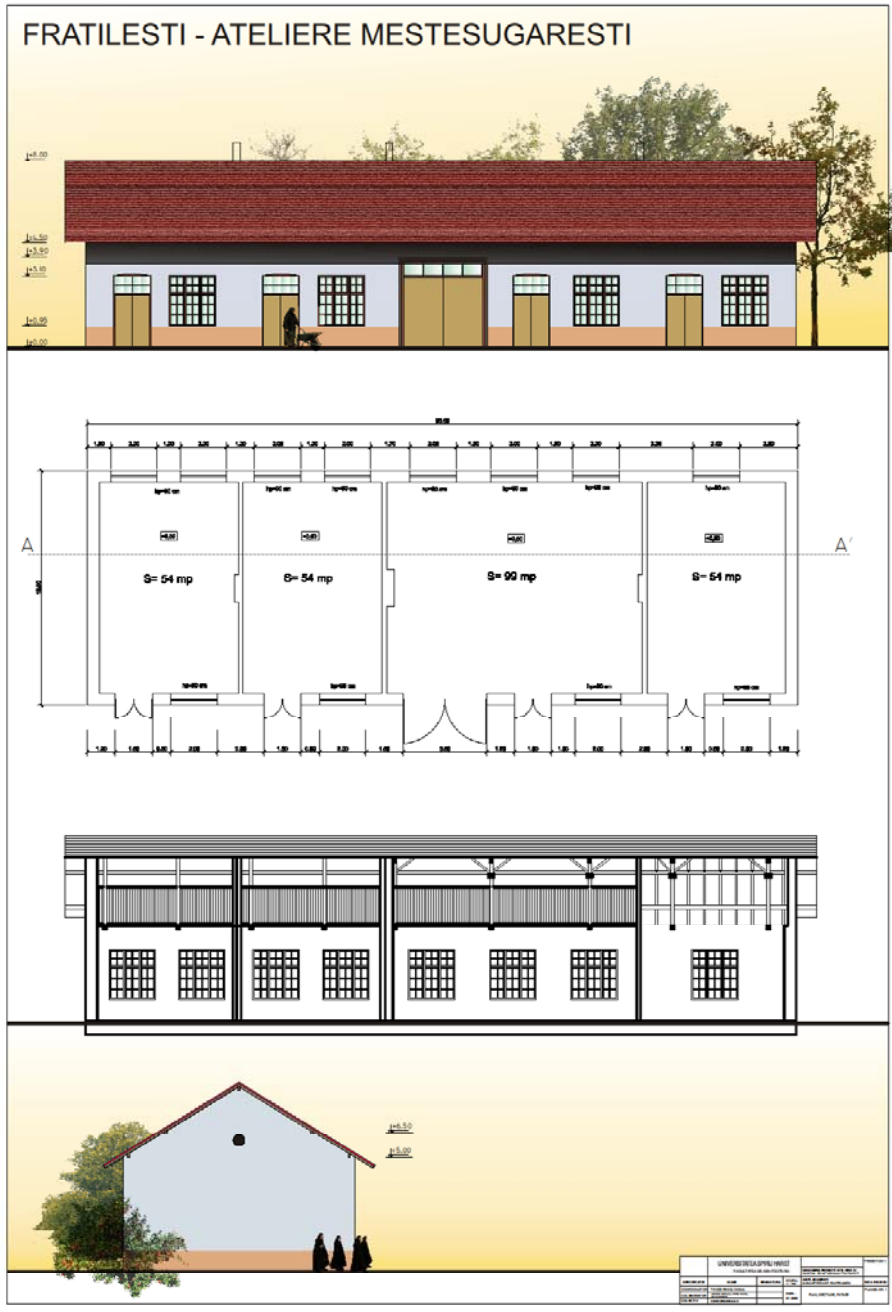
FRATILESTI - ATELIERE MESTESUGARESTI
A
A'
S= 54 mp
S= 54 mp
S= 90 mp
S= 54 mp

figura 6

Construcţia amplasată cu latura lungă pe direcţia nord- sud, la o distanţă apreciabilă de clădirea administraţiei, a fost cu siguranţă una ce justifica mândria lui Aurelian Pană.

Clădirea atelierelor mecanice are un caracter strict utilitar. Are o suprafaţă construită de 300 de metri, de formă dreptunghiulară în plan, având lungimea de 30 metri şi lăţimea de 10 m. Această clădire este compartimentată în trei spaţii de ziduri transversale, două cu suprafeţe de 54 mp şi unul de 99 mp. Intrările sunt independente iar ferestre sunt amplasate pe faţadele de est şi vest. Structura este din cărămidă portantă iar acoperişul cu structură din lemn sprijină pe zidurile exterioare de est şi vest. Deschiderea de 10 m este spectaculoasă în sine, demonstrând o bună cunoaştere a utilizării lemnului în realizarea şarpantelor cu deschideri mari, ceea ce facilitează flexibilitatea în utilizarea spaţiilor interioare. Învelitoarea este din ţiglă. Din păcate echipamentul tehnic nu s-a păstrat. Construcţia, în simplitatea sa, oferă o valoare de folosinţă reală permiţând introducerea oricărei alte funcţiuni cu investiţii minime.

Cu aceleaşi calităţi şi conformare spaţială mai sunt cel puţin două construcţii în imediata vecinătate. Acestea sunt date în folosinţă unor persoane fizice şi sunt utilizate în prezent ca depozite de seminţe şi de utilaje.

Pe latura dinspre sud sunt amplasate şi alte construcţii similare aflate în diverse stadii de degradare pentru a căror reutilizare sunt necesare lucrări complexe ce pot ajunge şi la reconstrucţia parţială.

2. ***Uzina electrică***

figura 7

figura 8

Aflată în imediata vecinătate a castelului de apă, această construcţie era destinată probabil uzinei electrice. Această presupunere este susţinută de faptul că în interiorul său se află un bazin pentru combustibil. Aşa cum funcţionau la acea dată uzinele electrice, motorul era amplasat în imediata vecinătate a depozitului de combustibil.

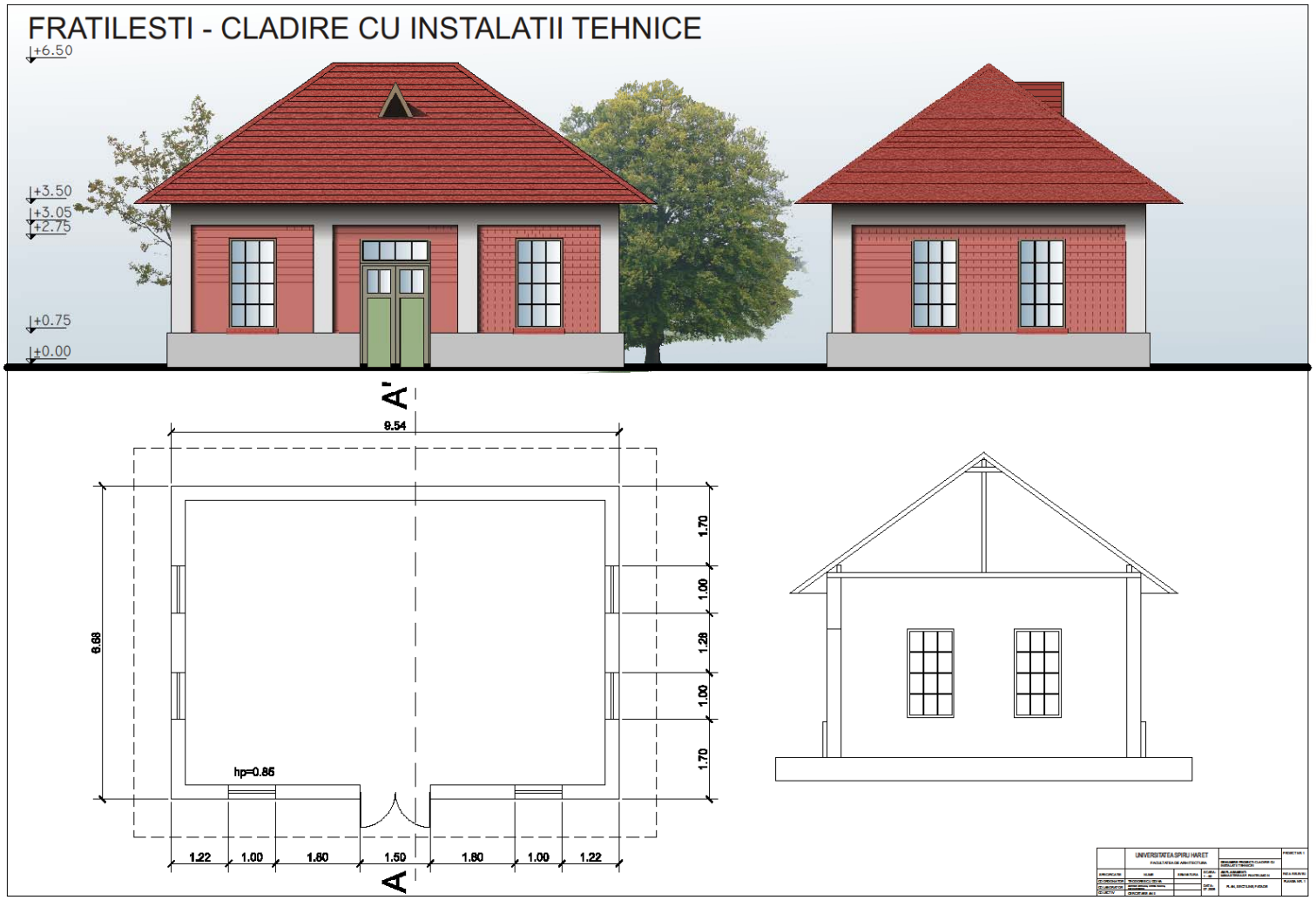

figura 9

Construcţia a fost realizată simultan cu castelul de apă, de unde a rezultat şi expresia arhitecturală diferită de a restului construcţiilor. Este din cărămidă portantă aparentă, caracteristică construcţiilor cu caracter industrial şi tehnic din epocă, de mici dimensiuni (6,68x9,54) având o suprafaţă de 55 mp şi adăposteşte o singură încăpere. Acoperişul este din lemn cu învelitoare din ţiglă. Referitor la arhitectura acesteia, spre deosebire de restul construcţiilor, trimiterile sunt mai degrabă la arhitectura industrială. Din

păcate, intervenţiile au fost multiple, în timp, ferestrele au fost închise iar în final persoane binevoitoare au smuls efectiv colţul construcţiei din partea de sud-vest.

3. ***Castelul de apă***

figura 10

figura 11

Castelul de apă este o remarcabilă structură inginerească, realizat pe o structură din cărămidă portantă, ce asigura necesarul de apă potabilă pentru oameni şi animale. Ca rezervă de apă s-a dovedit

suficient pe întreaga perioadă de funcţionare a sa adică până spre anii 2000 când a fost abandonat odată cu restul complexului şi lăsat de izbelişte. După abandonarea proprietăţii, *Castelul de apă* a avut mult de suferit. Cu toate că structura şi elementele constructive sunt recuperabile în condiţii oneste, elementele metalice care constituiau partea de echipare tehnică a construcţiei au fost furate ca şi elementele din lemn ce au fost probabil utilizate ca lemn de foc. Refuncţionalizarea sa ar putea asigura accesul la una dintre cele mai bune surse de apă potabilă din Bărăgan.

4. ***Hambarul de grâne***

figura 12

figura 13

Hambarul de grâne este o construcţie realizată integral din lemn, aşezată pe fundaţii din cărămidă şi cu acoperiş din ţiglă. Dimensiunile sale în plan sunt de 8,00 m lăţime şi 12,00 m lungime. Înălţimea la coamă este de 9,75 m iar înălţimea la streaşină este de 6,53 m.

Spaţiul interior rezultat este structurat pe două nivele. Între acestea legătura spaţială se realizează prin intermediul unei scări de lemn, poziţionată în axul intrării de la nivelul parterului, aflată pe latura lungă de est, între două grinzi secundare.

Pe latura de sud mai sunt prevăzute alte două intrări cu uşi duble, atât la parter cât şi la etaj, poziţionate pe aceeaşi verticală. Acestea nu erau destinate accesului de personal muncitor ci în primul rând manipulării în condiţii optime a grânelor depozitate, adică necesare în procesul de încărcare descărcare a hambarului. Tot cu caracter funcţional mai sunt prevăzute şi deschideri închise cu obloane din lemn, cu rol în asigurarea ventilării acestor spaţii a eliminării umidităţii în exces.

Aceste detalii de structură, îmbinări în lemn, sistem de ventilare precum şi de evacuare a seminţelor depozitate sunt remarcabile atât ca execuţie cât şi ca gândire tehnică.

Este una dintre cele mai vechi construcţii din cuprinsul incintei, cu mare valoare plastică şi documentare. În ciuda lipsei de întreţinere evidente, hambarul se prezintă într-o stare de conservare foarte bună, ceea ce îl face apt pentru o utilizare corespunzătoare.

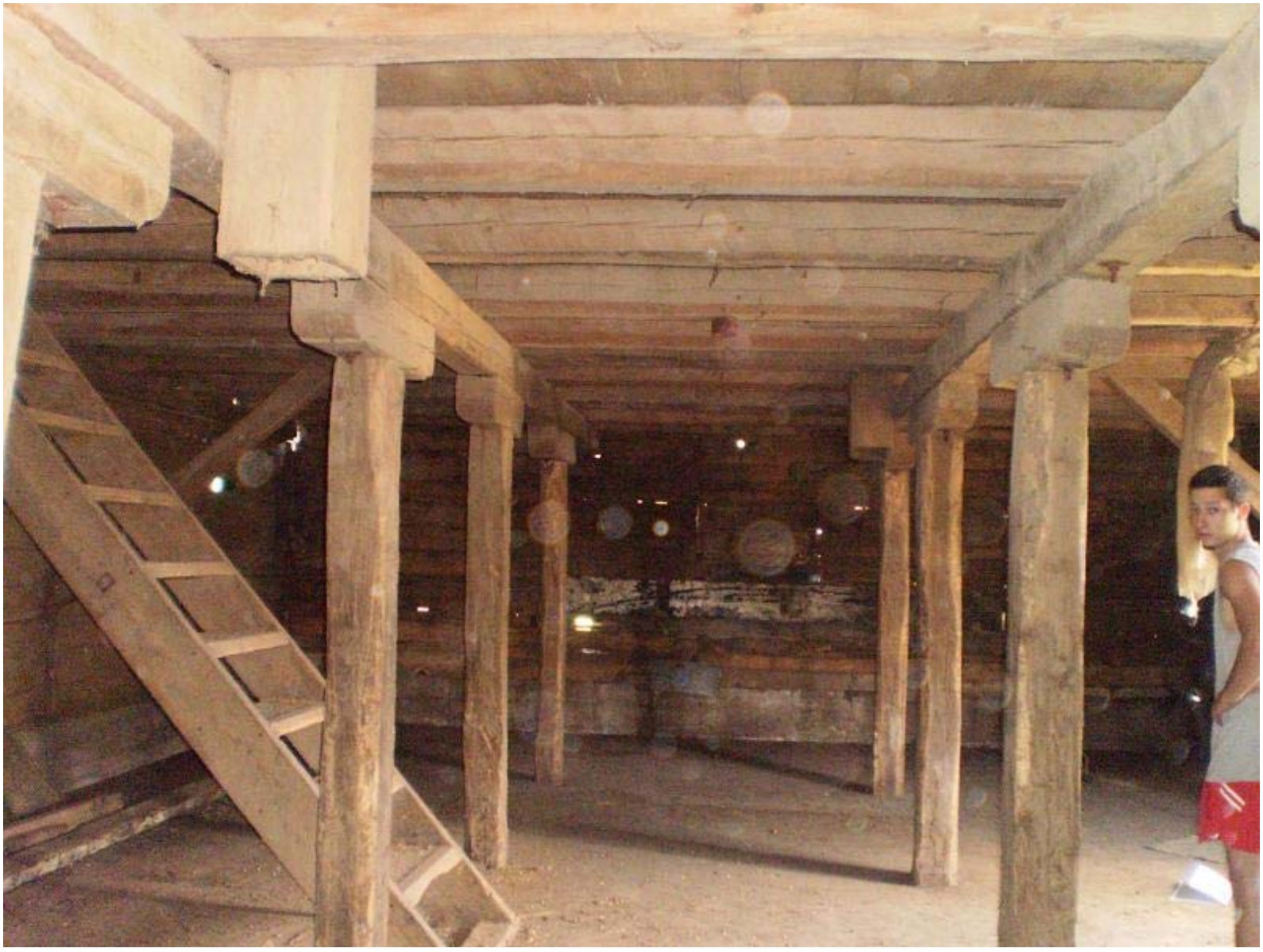

figura 14

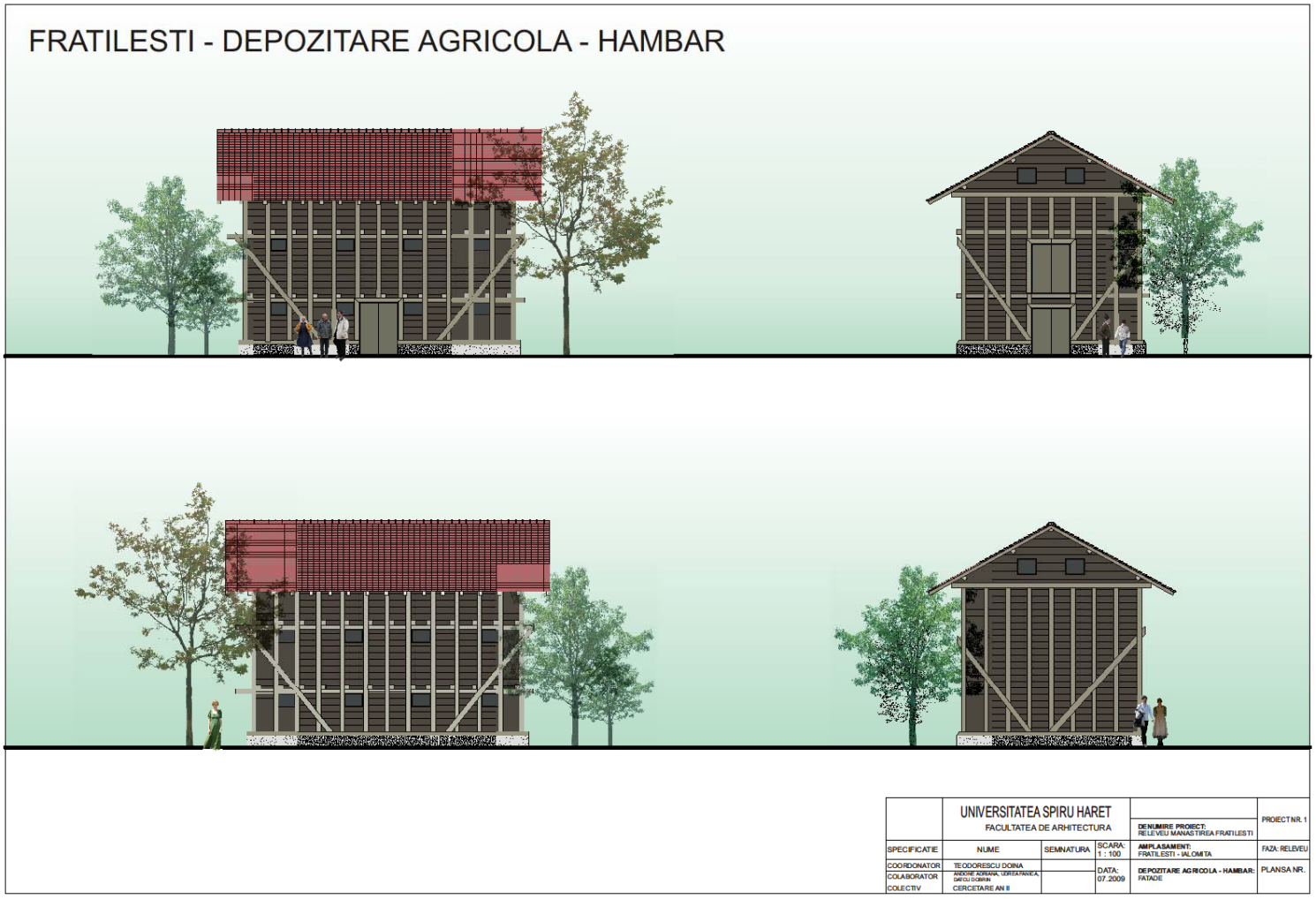
FRATILESTI - DEPOZITARE AGRICOLA - HAMBAR
UNIVERSITATEA SPIRU HARET
FACULTATEA DE ARHITECTURA
DENUMIRE PROIECT: RELEVEU MANASTIREA FRATILESTI
PROIECT NR. 1
SPECIFICATIE
NUME
SEMNATURA
SCARA: 1 : 100
AMPLASAMENT: FRATILESTI - IALOMITA
FAZA: RELEVEU
COORDONATOR
TEODORESCU DOINA
DATA: 07.2009
DEPOZITARE AGRICOLA - HAMBAR: FATADE
PLANSA NR.
COLABORATOR
COLECTIV
CERCETARE AN II

figura 15

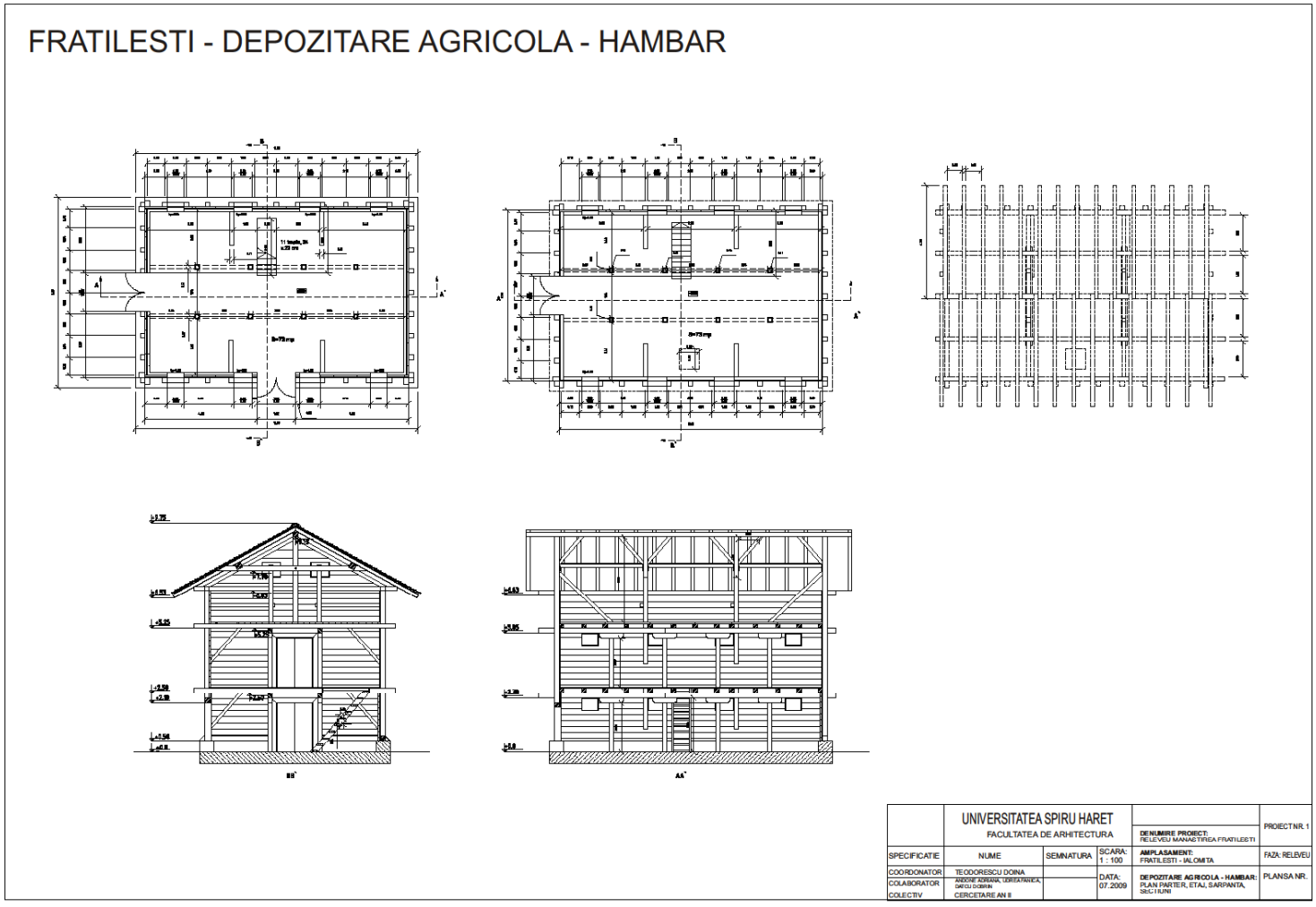

figura 16

5. ***Depozitare agricolă***

Spre deosebire de hambarul de cereale, depozitare agricolă este structurată doar pe parter, fiind înconjurată pe trei laturi de un spaţiu în polată destinat adăpostirii utilajelor agricole şi desfăşurării unor activităţi specifice în condiţii de protecţie la intemperii. Asemeni altor construcţii din ansamblu, aceasta este orientată cu latura scurtă spre nord. Lungimea clădirii este de 39,61m iar lăţimea de 12,70 m.

Pe partea de est sunt prevăzute cinci accese, două la extremităţi pentru spaţiile în polată şi trei la depozitarea propriu-zisă care constă dintr-o suprafaţă totală de 230 mp compartimentată în trei spaţii. Din

aceste compartimentări, în prezent se mai păstrează doar structura, şipcile şi dulapii ce formau pereţii fiind pierduţi.

figura 17

figura 18

figura 19

figura 20

figura 21

figura 22

Spaţiul în polată este structurat în trei zone:

– spaţiul de pe latura de nord, cu o suprafaţă de 57,83 mp, închis spre nord, cu intrare cu porţi duble spre est şi deschis spre vest;

– un spaţiu identic pe latura de sud având însă o suprafaţă puţin mai mică, adică de 56,25mp;

– spaţiul intermediar între cele două, pe latura de vest, cu o suprafaţă de 129,55 mp, deschis spre cele două laterale dar cu uşi duble spre vest.

Nici unul dintre cele trei spaţii nu comunică direct cu depozitul de seminţe .

Depozitarea este aşezată pe fundaţii din beton şi blocuri de cărămidă tencuită, care au rolul de a asigură ventilarea corespunzătoare a produselor depozitate şi de a feri seminţele de umiditate, rozătoare sau alţi dăunători.

Spaţiile realizate în polată, spre deosebire de spaţiul de depozitare, nu sunt ridicate de la nivelul solului, închiderile se fac până la nivelul solului cu pereţi din scânduri aşezate orizontal. Fundaţiile sunt similare cu cele ale depozitului dar se renunţă la blocurile din zidărie.

Construcţia este realizată în mod similar cu cea a hambarului de cereale, cu structură, închideri (pereţii exteriori şi de compartimentare) tot din lemn. Spre deosebire de primul, învelitoarea a fost realizată din tablă. Aceasta a rezistat mult mai puţin bine la trecerea timpului: rugina şi-a spus cuvântul iar vânturile puternice de iarnă, în speţă crivăţul, au smuls foi întregi de tablă de pe acoperiş. Din această cauză daunele sunt mai extinse.

figura 23

figura 24

figura 25

figura 26

figura 27

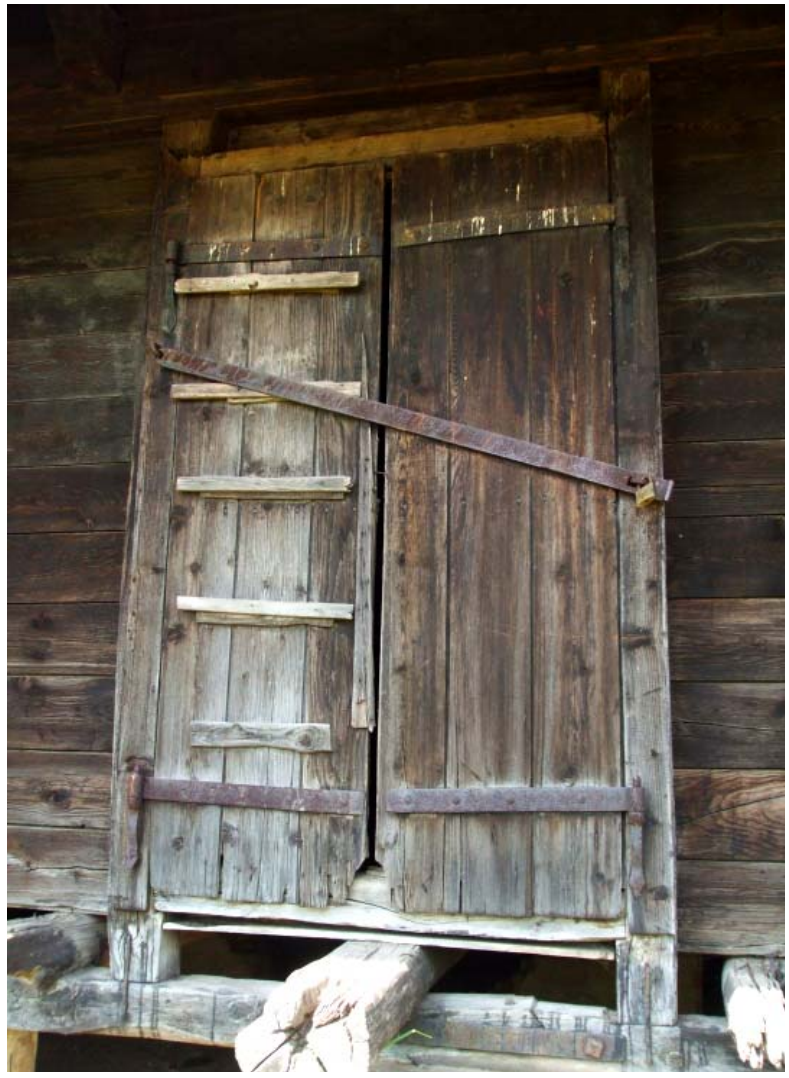

figura 28

figura 29

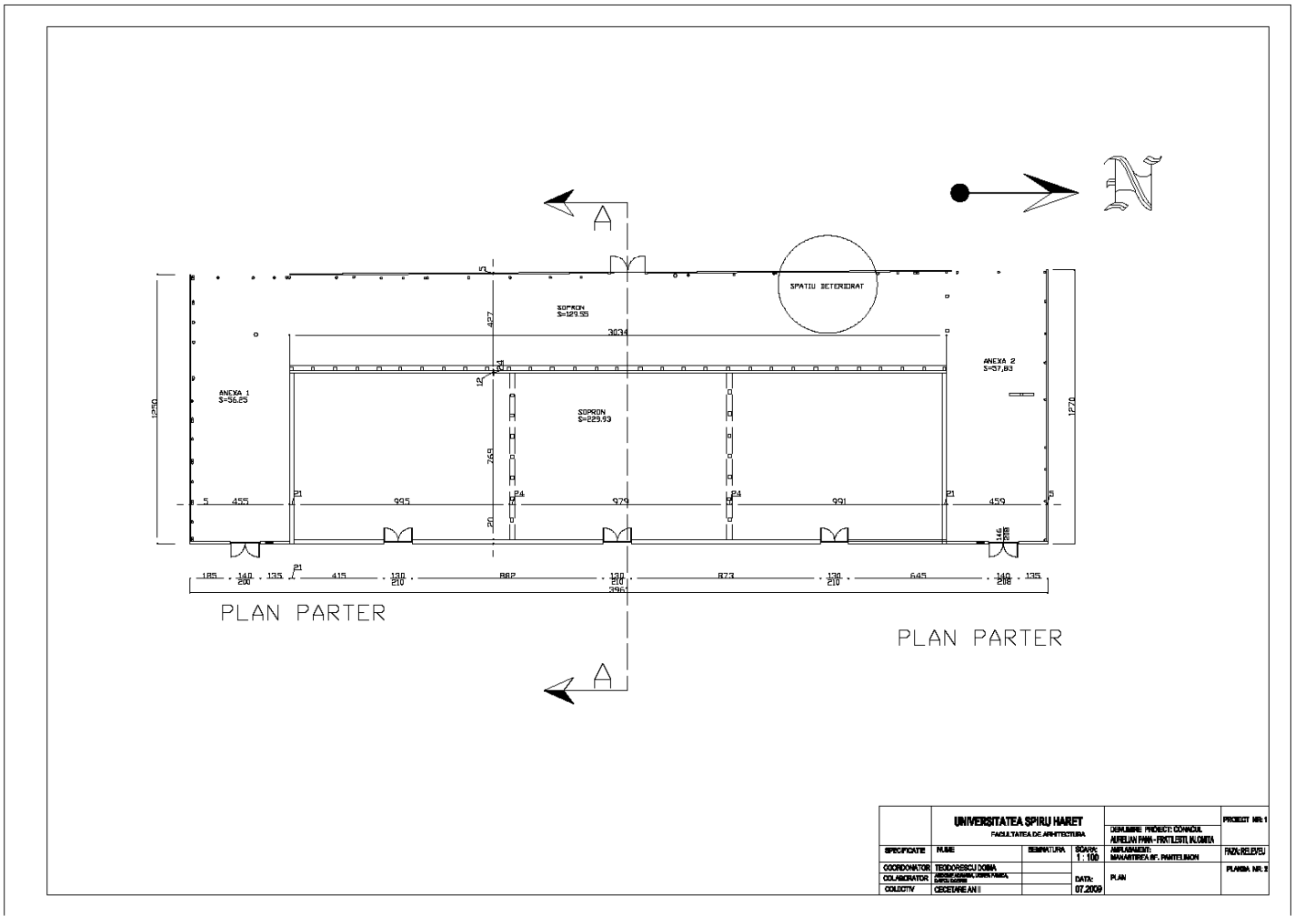
SPATIU DETERIORAT
SOPRON
S=129.55
SOPRON
S=229.93
ANEXA 1
S=56.25
ANEXA 2
S=57,83
PLAN PARTER
PLAN PARTER
UNIVERSITATEA SPIRU HARET
FACULTATEA DE ARHITECTURA
DENUMIRE PROIECT: CONACUL AURELIAN PANA - FRATILESTI, IALOMITA
AMPLASAMENT: MAHAMITREA BF. PANTELIMON
PROIECT NR: 1
FAZA: RELEVEU
PLANSA NR: 2
SPECIFICATIE
NUME
SEMNATURA
SCARA: 1 : 100
COORDONATOR
TEODORESCU DOINA
COLABORATOR
COLECTIV
CECETARE AN II
DATA: 07.2009
PLAN

figura 30

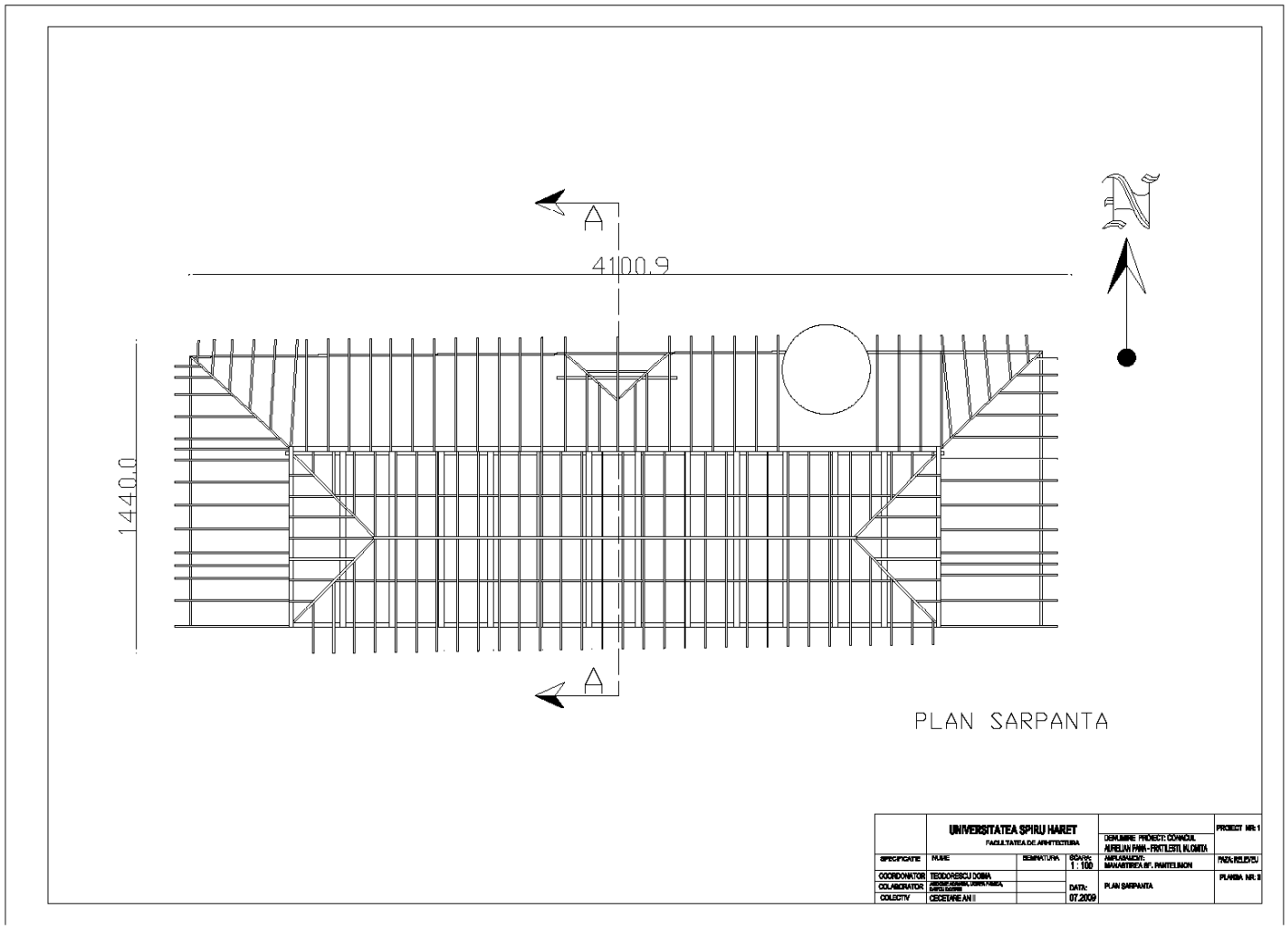

figura 31

5. Concluzii

Aceste structuri spectaculoase lăsate de izbelişte, expuse la intemperii, se depreciază pe zi ce trece. Lipsa finanţării şi a forţei de muncă sunt evident cauzele imediat dar cauza reală este lipsa unei viziuni de viitor, a unei strategii de dezvoltare care să reintroducă acest tezaur construit într-un circuit economic ce ar putea să-i ofere un viitor. Releveul minuţios, realizat cu ajutorul studenţilor de la Facultatea de Arhitectură în vara anului 2009, realizează o inventariere exactă a situaţiei existente, a deprecierilor şi a amplorii acestui fenomen. Pe de altă parte oferă şi numeroase detalii specifice, dimensionări şi tipuri de îmbinări, constituind o bună bază de pornire pentru reabilitarea şi refuncţionalizarea acestor construcţii.

Lista ilustraţiilor

Figura 1. *Atelierul mecanic aşa cum este el în prezent*

Figura 2. *idem.*

Figura 3. *idem.*

Figura 4. *idem.*

Figura 5. *idem.*

Figura 6. *idem.*

Figura 7. *idem.*

Figura 8. *idem.*

Figura 9. *idem.*

Figura 10. *Castelul de apă şi uzina electrică pot fi încadrate cu uşurinţă ca obiecte de patrimoniu industrial.*

Figura 11. *Castelul de apă este abandonat, cu tâmplăriile smulse şi echiparea tehnică devastată. Necesită consolidare şi refuncţionalizare.*

Figura 12. *Hambarul de grâne. Interior al primului nivel.*

Figura 13. *idem. Detaliu şarpantă*

Figura 14. *idem. Detaliu structură de rezistenţă din lemn, la parter.*

Figura 15. *idem.*

Figura 16. *idem.*

Figura 17. *Depozitare agricolă . Colţul de nord vest al depozitării-faţada vest*

Figura 18. *idem. Faţada nord*

Figura 19. *idem.Polata pe latura vestică, complet deteriorată*

Figura 20. *idem. Intrarea dinspre extremitatea sudică.*

Figura 21. *idem. Imagine din interiorul depozitării: compartimentările transversale au dispărut. A rămas numai structura acesteia.*

Figura 22. *idem. Odată cu lumina zile prin acoperiş pătrund şi intemperiile. Structura din lemn a acoperişului va fi şi ea, în curând, afectată.*

Figura 23. *idem. Detalii de îmbinări pentru preluarea eforturilor transmise prin panele acoperişului. Este interesant de remarcat distribuirea echilibrată a eforturilor pe cele două direcţii ale pereţilor cu rol portant. Îmbinările sunt din lemn, fără piese metalice.*

Figura 24. *idem.*

Figura 25. *idem. Structurile spectaculoase din lemn, lăsate de izbelişte, expuse la intemperii, se depreciază pe zi ce trece. Lipsa finanţării şi a forţei de muncă sunt evident cauzele imediat dar cauza reală este lipsa unei viziuni de viitor, a unei strategii de dezvoltare care să reintroducă acest tezaur construit într-un circuit economic ce ar putea să-i ofere un viitor.*

Figura 26. *idem.*

Figura 27. *idem. Structură din lemn, la polată.*

Figura 28. *idem. Mici intervenţii şi reparaţii de mântuială.*

Figura 29. *idem. Releveul, realizat cu minuţiozitate, realizează o inventariere exactă a situaţiei existente, a deprecierilor şi a amplorii acestui fenomen. Pe de altă parte oferă şi numeroase detalii specifice, dimensionări şi tipuri de îmbinări. Planşele de prezentare cuprinse în acest text reconstituie construcţia marcând însă zona de masivă depreciere (încercuită).*[i] *Faţade şi secţiune.*

Figura 30. *idem. Plan.*

Figura 31. *idem. Plan învelitoare.*

BIBLIOGRAFIE

1. Răzvan Ciucă, *Viaţa agrară a Sloboziei, de la Leon Comşa la Nicolae Ceauşescu,* Ed. Edimpress Camro S.A., Bucureşti, 2010.

2. *Tezaur de documente ialomiţene* vol.1, Cotenescu Mihai-Vlădăreanu Alex, Direcţia Generală a Arhivelor Statului din România, Bucureşti, 1991.

3. *Dicţionar geografic al judeţului Ialomiţa*, Geacu Sorin, Ed. Enciclopedică, Bucureşti, 1997.

4. *Ialomiţa medievală*, Grigorescu Ştefan, Ed. Episcopiei Sloboziei şi Călăraşilor, Slobozia, 2004.

Notă de final

[i] Toate fotografiile şi planşele desenate incluse în acest text sunt rezultat al activităţii depuse împreună cu studenţii anului doi de studiu, în cadrul workshop-ului *Conacul Frăţileşti* ce a avut loc în perioada iulie 2009.

PRODUCTION AND MAINTENANCE SPACES WITH AGRICULTURAL FEATURES WITHIN AURELIAN PANA'S MODEL FARM

Assistant Lecturer Phdc. Arch. **Fănica Udrea**

Abstract

Pana Mansion of Fratilesti was thought and achieved since its inception so as to meet functional demands in optimal conditions of various requirements. Such special purpose agricultural and livestock production spaces were built, warehouses, administrative offices, residential places and spaces for family life in good conditions ...

Conacul Pană de la Frăţileşti a fost gândit şi realizat încă de la începuturile sale astfel încât să răspundă funcţional în condiţii optime unor solicitări diverse. Astfel, au fost construite spaţii cu destinaţie specifică producţiei agricole şi zootehnice, spaţii de depozitare, spaţii administrative, spaţii destinate locuirii şi desfăşurării în bune condiţii a vieţii familiale…

Key words: *Composition and spatial, functional organization, typically agricultural wooden constructions.*

The second built chain is composed of the old maintenance workshop, the water castle, a building we supposed it has been used as dwelling for the staff and the old administration, which has been extended and currently accommodates the worship places and the ones for the nuns. All these are grouped around the central square, shadowed by old trees, forming an unit themselves. Like all the other buildings in the precinct, it needs urgent rehabilitation works.

In the area between the square and the entrance there are buildings with specific features: a machine shop, two wooden barns with a clear historic value, barns. Their condition is not different from the one in the unit.

1. ***Machine shops***

The building located with the long side on the north-south direction, at some appreciable distance from the administration building, was definitely one justifying Aurelian Pană's pride.

The machine shops building is strictly an utilitarian one, with a built surface of 300 metres, 30 metres length and 10 metres width, being divided in three rooms with 54 sqm surface and one 99 sqm room. The entrances are independent and the windows are placed on the east and west facades. The structure is composed of lift brick and the roof with a wooden structure is reclined against the east and west exterior walls. This 10 metres opening is spectacular and facilitates the use of the interior spaces. The casement is made of tile. Unfortunately, the technical equipment did not resist. The building has a real value in its simplicity, allowing the introduction of any other function with minimum investments.

At least two other buildings in the immediate vicinity have the same quality. They are consigned to natural persons and are currently used as machinery and seed deposits.

On the southern side there are other similar buildings more or less degraded, for which use reconstruction is necessary.

2. ***The electric factory***

Positioned in the immediate vicinity of the water castle, this building was probably destined to the electric factory. This supposition is supported by the fact that there is a fuel cistern inside of it. As electric factories used to function back then, the engine was placed in the immediate vicinity of the fuel deposit.

The building was made at the same time as the water castle, hence the architectural expression different from the other buildings. It is built of Roman lift brick, characteristic for the industrial and technical epoch buildings of small dimensions (6,69x9,54) with a 55 sqm surface and it has only one room. The roof is made of wood, covered with tile. As for its architecture, it resembles the industrial architecture, unlike the other buildings. Unfortunately, the interventions were multiple throughout time, the windows were closed and finally some "benevolent" individuals rent the south-east corner of the building.

3. ***The water castle***

The water castle and the electric factory can easily be considered objects of the industrial patrimony.

The water castle is abandoned, the carpentry is rent and the technical equipment is devastated. It needs consolidation.

Subsequent to the abandonment of the property, the water castle had a lot to endure. Even though the structure and the building elements can be recovered, the metallic elements constituting the technical equipment part of the building were stolen, as well as the wood elements that were probably used as firewood. Its functioning again could provide the access to one of the best water sources in Bărăgan.

4. ***The grain barn***

The grain barn is built entirely of wood, set on concrete foundation and with a tile roof. The plan dimensions are 8,00 m width and 12 m length. The coping height is 9,75 m and the overhang height is 6,53 m. The interior space is structured on 2 levels. The structure details are remarkable, as well as the wood combination, the ventilation system and the seed eviction system.

It is one of the oldest buildings within the precinct, with a great value. Despite the obvious lack of maintenance, the barn is in a very good conservation state, which makes it fit for a proper use.

5. ***Agricultural storage***

Unlike the cereal barn, the agricultural storage is structured only on the ground level, being surrounded on three sides by an eaves space, meant for the agricultural equipment and the development of specific activities in waterproof conditions. Like other buildings in the unit, it is oriented with the short side towards the north. The length of the building is 36,61 m and the width – 12,70 m.

There are five entries on the east side, two in the extremities for the eaves spaces and three for the storage itself which has a total surface of 230 sqm, divided in three rooms. We only have the structure of these rooms currently, the baseboards and the planks that formed the walls being lost.

The eaves space has a three zones structure:

1. the space on the north side, with a 57,83 sqm surface, closed towards the north, with an entrance in double doors towards the east and open towards the west;
2. an identical space on the south side, having a smaller surface though, 56,25 sqm;
3. the intermediary space between them, on the west side, with a 129,55 sqm surface, opened towards the two sides, with double doors towards the west.

None of the three spaces communicates directly with the seed storage.

The storage is set on concrete foundation and plastered brick blocks that have the role to insure the proper ventilation of the stored products and to keep the seeds away from humidity or rodent animals.

The spaces in the eaves, unlike the storage, are not elevated at the ground's level, the closures are made to the level of the ground with board walls situated horizontally. The foundations are similar to the ones of the storage but the masonry blocks are dropped out. The construction is built similarly to the grain barn one, with wooden structure, closures (the outside walls). Unlike the first, the cover is made of plate. This did not last very well to the passing of the time: they rusted and the strong winter winds rent full plates off the roof. Therefore, the damages are more extended.

Conjunction details for the application assumptions transmitted through the roof purlines. The balanced distribution of applications on the two directions of the walls, with bearing role is interesting.

The spectacular wood structures exposed to bad weather depreciate every day. The lack of financing and labour force are the immediate causes but the real cause is the lack of a future vision, a strategy of development that would reintroduce this built thesaurus in an economic circuit that could confer it a future.

The survey deals with an exact inventory of the current situation, the depreciation and ampleness of this phenomenon. On another side, it also confers numerous specific details, dimensions and conjunction types. The presentation boards enclosed in this text rebuild the building marking though the massive depreciation zone (circled).

List of illustrations

Fig 1 The machine shop as it looks at this moment
Fig 2 Idem
Fig 3 Idem
Fig 4 Idem
Fig 5 Idem
Fig 6 Idem
Fig 7 Idem
Fig 8 Idem

Fig 9 Idem

Fig 10 The water castle and the electric factory can easily be considered objects of the industrial patrimony

Fig 11 The water castle is abandoned the carpentry is rent and the technical equipment is devastated. It need consolidation

Fig 12 The grain barn. First level interior

Fig 13 The grain barn, framing detail

Fig 14 The grain barn, resistance of wood structure detail, ground level

Fig 15 Idem

Fig 16 Idem

Fig 17 Agricultural storage. The north- west corner of the storage- west façade and the north façade

Fig 18 North façade

Fig 19 The eaves of the west side completely deteriorated

Fig 20 The entrance on the south extremity

Fig 21 Image inside the storage: the transversal compartments have disappeared. Only the structure is left.

Fig 22 Bad weather also goes through the roof along with the light of day. The wood structure of the roof will soon be affected

Fig 23 Conjunction details for the application assumptions transmitted through the roof purloins. The balanced distribution of applications on the two directions of the walls with bearing role is interesting.

Fig 24 Idem

Fig 25 The spectacular wood structures explodes to bad weather depreciate every day. The lack of financing and labor force are the immediate causes but the real cause is the lack of a future vision, a strategy of development that would reintroduce this built thesaurus in an economic circuit that could confer it a future

Fig 26 Idem

Fig 27 Wood structure, eaves

Fig 28 Small interventions and insignificant renovations

Fig 29 The survey deals with an exact inventory of the current situation, the depreciation and ampleness of the phenomenon. On other side, it also confers numerous specific details, dimensions and conjunction types. The presentation boards enclosed in this text rebuild the building marking though the massive depreciation zone (circled).

Fig 30 Plan

Fig 31 Framing plan

REFERENCES

Răzvan Ciucă, *Viaţa agrară a Sloboziei, de la Leon Comşa la Nicolae Ceauşescu,* Editura Edimpress Camro S.A., Bucureşti, 2010.

Cotenescu Mihai; Vlădăreanu Alex, *Tezaur de documente ialomiţene* vol.1, Direcţia Generală a Arhivelor Statului din România, Bucureşti, 1991.

Geacu Sorin, *Dicţionar geografic al judeţului Ialomiţa*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1997.

Grigorescu Ştefan, *Ialomiţa medievală*, Editura Episcopiei Sloboziei şi Călăraşilor, Slobozia, 2004.

Final Notes

All illustrations and pictures from this text are a result of second year students activity in the workshop "Fratilesti Manor" held in July 2009.

CONACUL AURELIAN PANĂ. CONSTRUCŢII DE INCINTĂ, PEISAJ NATURAL

Asistent arh. **Adriana Andone**

Rezumat

Pe teritoriul Conacului Pană, în prezent aparţinând de mănăstirea "Sfântul Mare Mucenic şi Tămăduitor Pantelimon", sunt înregistrate două zeci şi şapte de construcţii existente, a căror destinaţie iniţială era foarte diversă, răspunzând cerinţelor funcţionale ale unei ferme agricole. În prezent, acestea se află în stare de abandon sau semiabandon. Dintre acestea doar câteva mai sunt utilizate şi doar clădirea fostei administraţii s-a bucurat de întreţinere şi chiar de unele lucrări de reparaţie. A fost chiar extinsă, în două etape, iar în prezent, aici, este adăpostită viaţa monahală.

Cuvinte cheie: *Abandon, reabilitare, conversie funcţională, protecţie peisaj.*

Construcţii de incintă

Lipsa de întreţinere minimală precum şi vandalizarea la care au fost supuse timp de două decenii, aceste construcţii, vor avea ca efect compromiterea definitivă, cel puţin pentru unele dintre acestea, în cel mai scurt timp. Altele pot fi însă refuncţionalizate cu investiţii minime. Toate, cu excepţia clădirii ce adăposteşte paraclisul, au nevoie urgentă de intervenţii, cu grade diferite de complexitate. Din acest motiv este necesară identificarea unui anumit tip de funcţiune, pentru care este potrivită fiecare construcţie, evaluată investiţia pentru fiecare în parte şi impactul pe care îl poate avea în condiţii de funcţionare optimă. Unele dintre ele au valoare de folosinţă mare şi pot primi funcţiuni economice devenind spaţii de producţie meşteşugărească, comercială sau agricolă, altele aduc un plus de valoare estetică şi culturală, sunt mărturii cu caracter istoric sau spaţiile tehnice, ca de exemplu castelul de apă sau uzina electrică ce pot fi incluse în domeniul construcţiilor industriale.

Pe partea de nord a aleii ce constituie axa est-vest a compoziţiei sunt două loturi legate cu alei de acces de cea principală. Pe primul, imediat după intrarea principală în incintă, sunt amplasate fostele grajduri (**c1 şi c2**). Acestea au fost devalizate aproape în totalitate. Lipsesc tâmplăriile şi acoperişul. Reconstrucţia lor poate fi justificată doar de o dezvoltare ulterioară a mănăstiri.

Pe cel de-al doilea este amplasată construcţia marcată cu **c26,** funcţională şi dată în folosinţă unor terţe persoane. Aceeaşi situaţie se înregistrează cu **c22, c11** şi **c10.** Toate sunt date în folosinţă, sunt încă funcţionale dar necesită lucrări de reabilitare. Construcţiile **c9**, **c10** şi **c15** sunt abandonate, iar refuncţionalizarea lor implică şi lucrări de reconstruire.

Construcţia notată pe plan cu **c 16** este locuită de persoane din afara mănăstirii, personal angajat. Este o construcţie pe parter, destinată locuirii, ce a fost utilizată în timp de personalul fermei. Necesită reabilitare, intervenţii la acoperiş şi şarpantă şi refacerea totală a instalaţiilor.

Toate aceste construcţii pot deveni funcţionale în măsura în care se identifică activitatea potrivită şi care ar justifica investiţia. Evident, valoarea ansamblului scade fără aceste construcţii sau cu ele abandonate. De aceea se impune realizarea unui studiu de fezabilitate şi a unui plan de management al mănăstirii care să permită administrarea cu folos a acestui patrimoniu şi să evite agravarea deprecierilor.

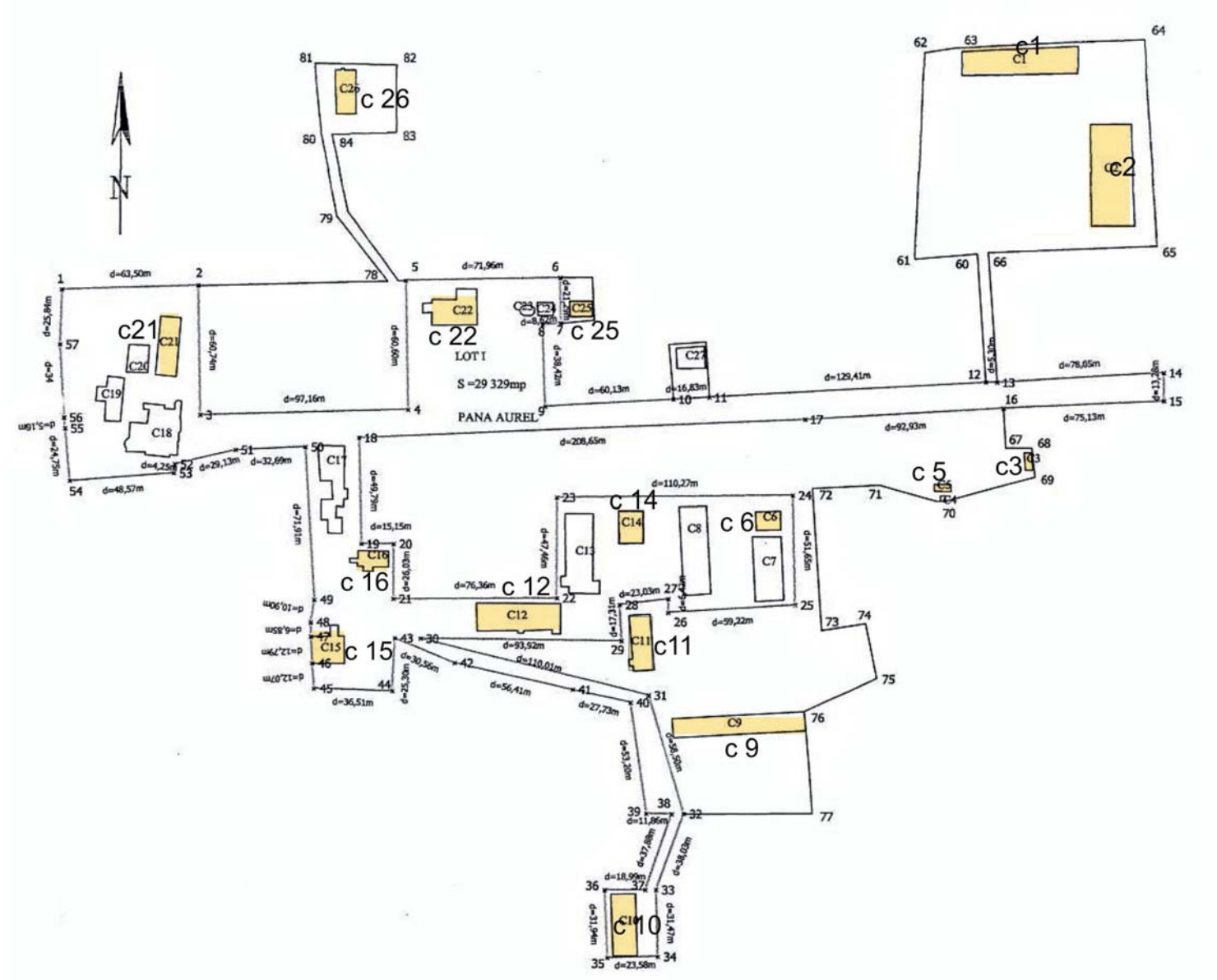

figura 1

figura 2

figura 3

figura 4

figura 5

figura 6

figura 7

figura 8

figura 9

figura 10

Vegetaţia, fauna

După cum se poate constata, chiar şi la o analiză superficială a planului de situaţie sau la primul contact cu amplasamentul, Conacul Pană a fost structurat după criterii funcţionale, riguros raţionale, realizându-se o compoziţie spaţială şi de amenajare a terenului cu caracter geometric în care sunt inserate zone ce se compun după un desen liber, aleatoriu şi flexibil, permiţând modificări în timp în funcţie de priorităţile de moment, într-o manieră peisageră. Aceasta ne îndreptăţeşte să considerăm această compoziţie ca fiind caracterizată de mixitate stilistică, fapt cu atât mai evident acum, după scurgerea unui interval îndelungat de timp de la creare, răstimp în care vegetaţia a ajuns să ilustreze elocvent intenţiile iniţiale.

În prezent, întreaga suprafaţă de teren a amplasamentului este acoperită de o vegetaţie luxuriantă. Copacii plantaţi au devenit arbori seculari. Aleea de plopi americani este descompletată pe alocuri. În schimb, zona numită impropriu scuar, formează o oază fermecătoare. Mulţumită eforturilor depuse de măicuţele ce locuiau aici, această zonă a fost îngrijită şi plantată permanent. Acelaşi lucru se poate spune despre zona cuprinsă între clădirea paraclisului (fosta administraţie) şi conac, unde a fost amenajată o grădină de legume ce beneficiază de irigaţie. Pentru acesta a fost forat un puţ, ce furnizează cu ajutorul pompelor, apa potabilă necesară pentru oameni, animale şi culturi, însă în cantităţi insuficiente.

figura 11

figura 12

figura 13

Din cele arătate mai sus, precum şi din materialul fotografic ce susţine analiza, este evident că ansamblul beneficiază de un teren mănos care permite o vegetaţie bogată şi variată chiar şi în dezvoltare spontană, iar neajunsurile actuale se datorează lipsei utilajelor agricole, forţei de muncă, pieţei de desfacere şi managementului adecvat.

figura 14

figura 15

figura 16

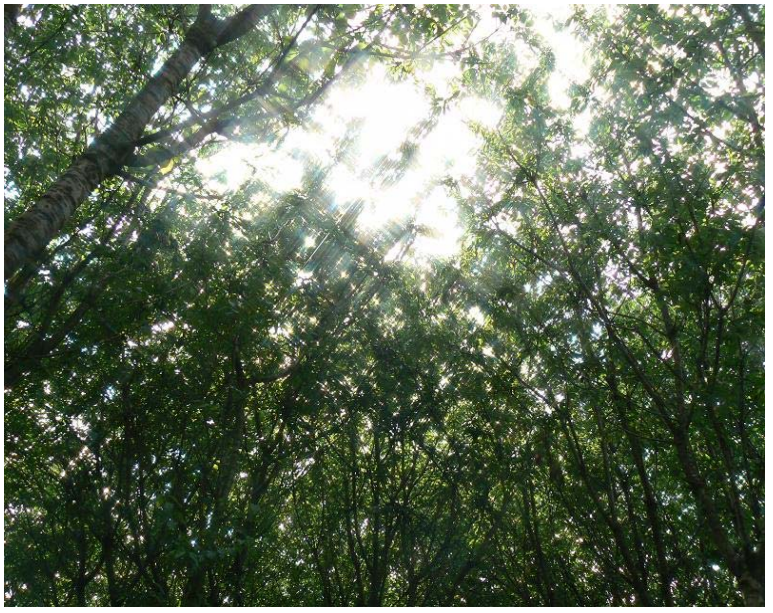

figura 17

figura 18

Diminuarea activităţilor agricole ce a marcat perioada de după 1990, lipsa interesului uman, semiabandonul, au avut ca efect reintrarea naturii în drepturi: vegetaţia s-a sălbăticit, a reapărut vegetaţia spontană, specifică Bărăganului. Numeroase specii de păsări cuibăresc aici: mierle, privighetori, vrăbii, ciocănitori, lăstuni sau piţigoi. De remarcat este prezenţa rândunelelor şi a cuiburilor lor, în număr mare. Din acest punct de vedere, Conacul este ideal pentru dezvoltarea păsăretului: hrană din belşug, locuri adăpostite pentru cuiburi şi creşterea puilor, lipsa vrăşmaşilor naturali şi a oamenilor.

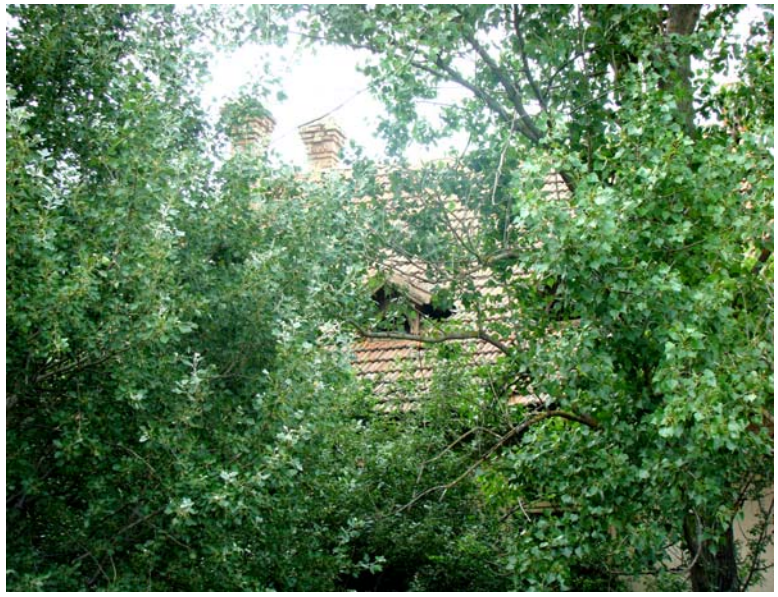

figura 19

figura 20

figura 21

figura 22

O altă zonă este zona aflată în faţă conacului, unde a fost iniţial amenajată o grădină decorativă, plantată cu flori şi aclimatizaţi pini. Au supravieţuit pinii, care acum dau o notă specifică acestui spaţiu. Aceşti pini sunt prezenţi pe faţada de est a Conacului, fără a împiedica percepţia corectă a construcţiei dar cu siguranţă, influenţând calitatea luminii în dormitorul matrimonial la primele ore ale dimineţii.

figura 23

Cu toată lipsa de întreţinere şi dezinteresul evident, incinta degajă un farmec special. Fiind bine plantată, prezenţa mânăstirii este semnalată de la mare distanţă. Existenţa arborilor seculari asigură acea stare de protecţie faţă de arşiţa verii şi de viscolul iernii, creând un microclimat plăcut locuirii. În acest sens, putem sugera necesitatea plantării, în continuare, pe întreaga limită de nord, unde nu există nici măcar un tufiş. Marcarea limitelor de proprietate prin plantarea arborilor este o practică veche în Bărăgan având şi rolul de perdea de protecţie. Este modalitatea de intervenţie pe care o sugerăm aici, cu atât mai

mult cu cât terenul aflat între c21 şi c22 va fi rezervat pentru construcţia bisericii. De aceea, sunt recomandaţi arbori cu coroană mare, cu frunziş bogat şi întunecat pentru reliefarea prin contrast a construcţiei ce se va realiza.

Concluzii. Valenţele estetice ale peisajului.

Conform *Convenţiei europene a peisajului* (Florenţa, 2000), prin peisaj *se înţelege o porţiune de teritoriu aşa cum este percepută de către oameni şi ale cărei caracteristici rezultă din acţiunea şi interacţiunea factorilor naturali şi/sau umani.*

Bărăganul oferă o caracteristică rar întâlnită pe întinderile de uscat, întâlnită însă în zonele marine şi anume aceea că linia orizontului este situată foarte jos, astfel că pământul ferm pare o tipsie cu luciri blânde, sub un cer nesfârşit, jur împrejur, sub o rotaţie completă de 360 grade. Acest fel de perspectivă poate fi întâlnită doar în largul mării, ţărmul introducând ruptura abruptă, faţă şi spate, apă şi uscat, noţiunea de limită. Spre deosebire de acesta, Bărăganul, poate fi asociat cu nesfârşitul, libertatea, centralitatea şi dumnezeirea.

Culoarea capătă intensitatea anotimpurilor. Construcţiile îşi modifică şi ele culoarea adoptând tonalităţi hotărâte de trecerea vremii.

Homo faber şi-a făurit aici lăcaşul într-un mod mai poetic decât era de aşteptat. Este vorba de poezia vieţii cotidiene, a gestului început şi a faptei bine socotite, a tradiţiilor şi obiceiurilor împământenite. Acum, toate acestea plutesc în gol, ameninţând comunităţile cu destrămarea iar oamenii, cu dezră-dăcinarea.

O altă caracteristică a locului este mirosul, mirosul pământului încins de soare, sau al pământului reavăn, negru şi gras, al vegetaţiei pline de sevă, al fructului dat în pârg. Nostalgia acelor mirosuri fireşti unui loc plin de viaţă, în activitate, pluteşte în aer.

Sunetele sunt şi ele parcă cenzurate. Doar sunetele pământului şi vântul. Departe de drumuri circulate, aşezări omeneşti, sunetele vieţii contemporane sunt în altă lume. Vocile omeneşti se pierd în nesfârşit, doar păsările cerului şi cântecul greierilor răzbat vălul de linişte ce acoperă câmpia.

Aşa cum este în prezent, Conacul Pană, pare a fi capătul pământului sau poate mai potrivit, Buricul Pământului.

Calităţile estetice reale pot fi valorificate prin refuncţionalizarea întregului Ansamblu devenind un mijloc de creştere a atractivităţii acestuia.

Lista ilustraţiilor

figura **1.** *Planul incintei, pe care sunt marcate construcţiile pentru care nu sunt realizate studii de reabilitare sau relevee şi nici nu au fost făcute propuneri de refuncţionalizare. Suprafaţa construită a acestora reprezintă aproape jumătate din suprafaţa construită totală.*

figura **2.** *Construcţia aflată în imediata vecinătate a uzinei electrice şi a castelului de apă a fost probabil destinată iniţial a fi locuinţă pentru personalul de întreţinere a acestora. În prezent este abandonată.*

figura **3.** *Această construcţie ce formează flancul stâng al scuarului, utilizată ca locuinţă pentru personalul sezonier, în ciuda stării avansate de degradare, este utilizată în acelaşi scop şi în prezent.*

figura **4.** *Clădirea administraţiei,singura construcţie locuită în prezent, a suportat diverse transformări şi extinderi de-a lungul timpului, forma sa iniţială fiind greu de decelat dintre toate aceste anexe.*

figura **5.** *idem.*

figura **6.** *idem.*

figura **7.** *idem.*

figura **8.** *Atelierele mecanice(stânga) şi construcţiile de depozitare aflate pe latura sudică a incintei. Sunt construcţii cu structură din cărămidă portantă, încă în serviciu, date spre folosinţă unor agricultori din zonă.*

figura **9.** *idem.*

figura **10.** *Bucătăria.*

figura **11.** *Scuarul este îngrijit, cu iarba tunsă şi copaci seculari, oază ferită de arşiţa verii.*

figura **12.** *idem.*

figura **13.** *În partea de sud a scuarului, măicuţele au cultivat legume (fasole,roşii…).*

figura **14.** *Culturile agricole aflate în zona cuprinsă între drumul de incintă aflat la sud de conac şi livada de cireşi sunt realizate de terţii ce au primit dreptul de folosinţă asupra terenului. Aceste persoane folosesc în prezent şi unele construcţii aflate în aceeaşi zonă.*

figura **15.** *idem.*

figura **16.** *Livada de cireşi, poziţionată la sud de amplasament este formată din patru rânduri de copaci plantaţi pe o lungime de aproximativ trei sute de metri. Livada datează (judecând după dimensiunile copacilor) din perioada interbelică. Cu siguranţă a fost îngrijită corespunzător cel puţin până la începutul anilor 90, ţinând cont că aici a funcţionat o fermă agricolă şi judecând după aspectul copacilor. Lipsa de îngrijire corespunzătoare duce la îmbătrânirea copacilor şi scăderea recoltei. De altfel, aşa cum a mărturisit maica stareţă, asigurarea unei pieţe de desfacere pentru producţia realizată, devine o problemă.*

figura **17.** *idem.*

figura **18.** *Vegetaţie luxuriantă pe latura de sud a conacului, până la drumul de incintă de pe această latură a ansamblului este dezvoltată spontan. Cu îngrijiri minime această zonă poate căpăta aspectul unui parc valoros, evidenţiind calităţile obiectului construit. În aceste desişuri cuibăresc în prezent o mare varietate de păsări: mierle, privighetori, vrăbii. Cu acest prilej trebuie semnalat că atât aici cât şi în conac, au cuib rândunele, în număr foarte mare, ele fiind principalii locatari ai acestuia.*

figura **19.** *idem.*

figura **20.** *idem.*

figura **21.** *Conacul, a cărui siluetă elegantă se reliefează pe fundalul vegetaţiei luxuriante.*

figura **22.** *Perspectiva frontală asupra conacului este filtrată de pinii plantaţi odată cu amenajarea incintei.*

figura **23.** *În zona cea mai de sud există o altă livadă de caişi, meri şi pruni, la fel de veche ca şi cea de cireşi, din păcate neîngrijită şi sălbăticită.*

Note de final

Toate fotografiile incluse în acest text, atunci când nu este specificată o altă sursă, au fost realizate împreună cu studenţii anului doi de studiu, în cadrul workshop-ului Reabilitare Conacul Frăţileşti care s-a desfăşurat în perioada iulie 2009.

THE AURELIAN PANA MANOR. BUILT STRUCTURE, NATURAL LANDSCAPE

Assistant Lecturer Arch. **Adriana Andone**

Abstract

On Pana Manor territory, now belonging to the monastery "Saint Great Martyr and Healer Panteleimon" twenty-seven existing buildings are registered, whose original purpose was very diverse, responding to the functional requirements of an agricultural firm. Currently, they are in a state of neglect or semiabandonment. Among these few are used and only the former administration enjoyed building maintenance and even some repair. It was even extended in two stages, and now here monastic life is sheltered.

Key words: *Abandonment, refurbishment, functional conversion, landscape protection.*

Structures

The Pană Manor, presently belonging to the „Sfântul Mare Mucenic şi Tămăduitor Pantelimon" Monastery includes twenty seven structures. Initially they had a complex destination, meeting the demands of an agricultural farm. Nowadays, few structures are functional and only the management building enjoyed maintenance and even repair works. It underwent a two stage enlargement process and presently it shelters the monks. The rest of the structures are abandoned.

The lack of basic maintenance as well as the vandalism acts these structures were subject to for two decades entail their depreciation in the long run. Some of them can be rehabilitated with minimum investments. All the buildings, except for the one sheltering the chapel, need urgent rehabilitation. This requires the setting of proper destination for each structure, the evaluation of the investment and of the impact under optimum operation conditions. Some of them may have an economic destination, serving as handicraft, commercial or agricultural areas, others are historical areas of aesthetic and cultural value, while the technical areas, such as the water tower or the power station may be included in the industrial constructions field.

On the north side of the alley forming the east/west axis of the manor, there are two building lots connected to the main alley through access alleys. On the former, located right behind the main entrance, lie the former stables (**C1 and C 2**). They are almost entirely rifled. The woodwork and the roof are gone. Only the subsequent development of the monastery could justify their reconstruction.

On the latter lies the **c26** structure, which is functional and used by third parties. **C22, c10** and **c10** are also functional and used by third parties, yet requiring rehabilitation. **C9, c10** and **c15** are abandoned and require reconstruction in order to become functional again.

The premises map revealing the construction outside the scope of the study. As we can see, the area covered is half the total area.

The **c16** structure shelters persons from outside the convent who area working here. There is an inhabitable structure at the ground floor employed by the farm staff along time. It requires rehabilitation, roof and framing repairs and a new installation system.

All these structures may become functional with proper rehabilitation works to justify the investment. In order to avoid further depreciation, a feasibility survey and a convent management plan are required.

Vegetation and fauna

The structure is surrounded by luxuriant vegetation. The trees are now venerable arbours. Here and there, the avenue of American poplars renders incomplete. In exchange, the alleged square is a marvellous oasis. Due to the efforts of the nuns who used to live here, this area was permanently maintained. So was the area between the chapel building (the former management building) and the manor, framing an irrigated vegetable garden. To this end, a well was drilled. It pumped potable water for humans, animals and crops, yet the supplies were insufficient.

The crops from the area between the road facing the southern part of the manor and the cherry orchard are cultivated by third parties empowered to use the land, who also use some constructions from the same area.

The cherry orchard, faced south the building, consists of four rows of trees planted on an area of about three hundred meters. Judging from the tree size, the orchard dates from the interwar period. Beyond doubt, it was properly maintained, at least until the early 90s, judging from the appearance of the trees and having in view that an agricultural farm used to be here. An improper maintenance entails tree ageing and poor crops. As Mother Superior used to say, developing an outlet market becomes an issue.

The above mentioned and the photos certify the fact that the soil is fertile allowing a rich and varied vegetation. The current drawbacks result from the lack of machinery, the shortage of staff, the lack of an outlet market and an improper management.

The luxuriant vegetation from the southern part of the manor to the road is spontaneously developed. With basic maintenance, this area can become a valuable park, highlighting the building's qualities. A wide range of birds can be found here: blackbirds, nightingales, sparrows. The swallows grouped in nests govern both the inside and the outside of the manor.

Another area addressed is the one in front of the manor. Initially, there used to be a flower garden surrounded by planted pines. The pines have survived, nowadays being a specific feature of the area. They are located on the eastern front side of the manor, shading the matrimonial bedroom in early mornings.

The area situated in the southeast part of the manor is covered with apricot, apple and plum orchards, as old as the cherry one, yet not maintained.

Despite of this fact, the entire structure has a special charm. The monastery can be remotely seen. The venerable trees are protective pillars against the hot summers and cold winters, creating a pleasant inhabitable microenvironment. In this respect, the area towards the northern boundary, where not even one bush can be seen, should be "populated" with trees. Using the trees as landmarks is an old practice in Bărăgan, serving also as a protection curtain. This is the optimum choice, having in view that the field between the **c21** and **c22** structures will "house" the future church. That is the reason why large crowned, rich and dark leaved trees must be planted. The colour of the leaves must contrast the future construction.

Conclusions. Aesthetic features

One of the main features of Bărăgan zone is rather specific to the sea areas than to the arid ones: the skyline is very low, making the fertile soil look like a gently lighted tray under an endless sky. Such a perspective can be seen at the sea. The Bărăgan area can be associated to infinity, freedom, Divinity.

The colour reflects the season intensity. The constructions alter their shades along time.

Homo faber has settled here in a poetic manner. It is about the poetry of everyday life, of the first gesture and the thoughtful act, of traditions and customs, threatening the communities with tearing apart and the people with uprooting.

Another feature of the place is the smell, the smell of the sun burnt ground or of the moist, black and fertile ground, of the sappy vegetation and of ripe fruit. The nostalgia of these scents specific to a lively place is in the air.

The sounds seem censored. Only the sounds of the ground and the wind. Far from the crowded roads and the dwellings, the nowadays sounds are in a different world. The human voices fade away, leaving the birds and crickets' song break through the silence veil shrouding the plain.

Nowadays, the Pană Manor seems to be somewhere at the end of the world or maybe in the centre of the universe.

List of illustrations

Fig 1 The premises map revealing the construction outside the scope of the study. As we can see, the area covered is half the total area

Fig 2 The construction near the electric plant and the water castle was probably a house for the personnel. At the moment it is abandoned

Fig 3 This construction that forms the west wing of the square, used as a house for the personnel, despite the damages, continues to be used at this time

Fig 4 The administration building, the only building inhabited at this time was transformed and extended during the time, his initial form being hard to be established

Fig 5 idem

Fig 6 idem

Fig 7 idem

Fig 8 The mechanical workshops and storage constructions on the south side of the premises. There are buildings with brick structure being used at this time by local farmers

Fig 9 idem

Fig 10 The kitchen

Fig 11 the well maintained square with trimmed grass and venerable trees

Fig 12 idem

Fig 13 The southern part of the square is covered with tomato crops

Fig 14 The area between the road facing the southern part of the manor and the cherry orchard are cultivated by third parties empowered to use the land, who also use some constructions from the same area

Fig 15 idem

Fig 16 Cherry orchard, faced south the building, consists of four rows of trees plants on an area of about three hundred meters. Judging from the tree size, the orchard dates from the interwar period. Beyond doubt, it was properly maintained, at least until the early 90s, judging from the appearance of the trees and having in view that an agricultural farm used to be here. An improper maintenance entails the tree ageing and poor crops. As Mother Superior used to say, developing an outlet market becomes an issue

Fig 17 idem

Fig 18 The luxuriant vegetation from the southern part of the manor to the road is spontaneously developed. With basic maintenance, this area can become a valuable park, highlighting the building's qualities. A wide range of birds can be found here: blackbirds, nightingales, sparrows. The swallows grouped in nests govern the inside and the outside of the manor.

Fig 19 idem

Fig 20 idem

Fig 21 The manor with it' s elegant silhouette on the luxuriant vegetation as background

Fig 22 Front view of the manor filtered by planted pines

Fig 23 The area situated in the southeast part of the manor is covered with apricot, apple and plum orchard, as old as the cherry one, yet not maintained.

Footnotes

[1] When no other source is mentioned, all the photos included in this paper were taken by the 2nd year students within the *Frăţileşti Manor Rehabilitation* workshop conducted in July 2009.

CONACUL PANĂ. CONCLUZII

Lector drd. arh. **Dobrin Datcu**

Rezumat

Conacul Pană, în prezent mănăstirea "Sfântul Mare Mucenic şi Tămăduitor Pantelimon", necesită reabilitarea construcţiilor existente şi conversia funcţională a acestora astfel încât să fie compatibile cu noua lor destinaţie. Acestea se pot realiza cu un efort investiţional minimal după o atentă analiză a fiecărei construcţii în urma căreia poate fi identificată destinaţia cea mai potrivită.

Cuvinte cheie: *Disfuncţie, conversie, reabilitare, spaţii monahale.*

1. *Caracteristici generale ale Conacului Pană*

Incinta Conacului Pană a fost o organizare funcţională riguroasă şi în acelaşi timp flexibilă, permiţând desfăşurarea unor activităţi diferite în aceleaşi spaţii, simultan.

În afara spaţiilor de producţie efectivă şi de stocare, erau prevăzute spaţii tehnice ce asigurau buna funcţionare a incintei, ateliere de întreţinere, spaţii administrative, garaje, anexe gospodăreşti, spaţii de locuit, spaţii de reprezentare şi protocol.

Toate acestea adăposteau activitatea unui număr mare de angajaţi şi asigurau condiţiile de locuire pentru familia Pană cu cei patru copii, oaspeţi, unii angajaţi permanenţi sau sezonieri.

În aceste condiţii pare facil a identifica funcţiuni echivalente în sistemul de organizare al vieţii monahale care să permită dezvoltarea unei comunităţi religioase în acest teritoriu.

2. *Condiţionări impuse asupra conformării spaţiilor de regulamentul mănăstiresc*

- Regulamentul pentru organizarea vieţii monahale şi funcţionarea administrativă şi disciplinară a mânăstirilor[i] are prevederi clare asupra modului de organizare a vieţii monahale, a responsabilităţilor şi obligaţiilor fiecăruia, precum şi a spaţiilor specifice necesare. Planul unei mănăstirii poate şi trebuie să fie structurat astfel încât să cuprindă:
  - incinta
  - biserica
  - chiliile
  - casele egumeneşti, trapeză
  - biblioteca sinodală
  - muzeul de carte veche sau spaţii muzeale după înzestrarea mănăstirii

La acestea se pot adăuga:

- spaţii de cazare pentru oaspeţi şi trapeză specială
- spaţii în care se desfăşoară diverse activităţi precum: ateliere pentru pictură, sculptură, strungărie, argintărie bisericească, cruciuliţe, ceramică, croitorie, covoare, broderie artistică
- infirmerie şi cabinet medical
- centre sociale şi culturale cu caracter religios, şcoli de cântăreţi bisericeşti
- cimitir

3. ***Condiţionări impuse de starea actuală a existentului construit***

Cele peste şapte hectare de teren şi douăzeci şi şapte de obiecte existente, însumând peste 3000 de metri pătraţi construiţi sunt o înzestrare apreciabilă pentru o mănăstire.

Din analiza situaţiei existente au fost selectate obiectele construite ce pot fi reabilitate şi adaptate funcţional pentru a adăposti viaţa monahală, obiecte ce necesită intervenţii de primă urgenţă.

Criteriile generale după care a fost făcută selecţia, sunt:

a. capacitatea construcţiei de a prelua cu eforturi financiare minime noile funcţiuni
b. calităţile sale estetice, de reprezentativitate şi valoare istorică documentară
c. distribuirea lor în spaţiu, în aşa fel încât să acopere întreaga incintă, să păstreze ideea originară de structurare a spaţiului.

În urma acesteia a rezultat următoarea situaţie:

Obiect 1 Arhitectură : Conac

Aria desfăşurată = 805 mp

Construcţia necesită consolidare, reparaţii la acoperiş (înlocuiri la structura şarpantei, astereală şi înlocuirea ţiglelor lipsă) restaurarea întregii tâmplării şi completarea lipsurilor, refacerea pardoselilor acolo unde este cazul, lucrări de reparaţii tencuieli şi zugrăveli exterioare şi interioare, precum şi la tavane, refacerea instalaţiilor, crearea unor grupuri sanitare suplimentare şi rezolvarea problemelor legate de încălzire. Simultan cu aceste lucrări trebuie identificată funcţiunea care valorifică cel mai bine o astfel de construcţie, fără a afecta caracteristicile sale iniţiale şi trebuie gândită mobilarea şi amenajarea spaţiului în mod corespunzător. De asemenea trebuie curăţate şi atunci când este cazul completate piesele de feronerie, cu piese similare, potrivite cu arhitectura construcţiei.

Obiect 2 Arhitectură : Garaj

Aria desfăşurată = 126 mp

Faţă de operaţiunile arătate mai sus şi care sunt valabile pentru toate obiectele selectate, trebuie adăugat faptul că aici este necesară refacerea integrală a polatei din partea de nord şi rezolvarea problemei instalaţiilor.

Obiect 3 Arhitectură : Brutărie

Aria desfăşurată = 123 mp

Necesită operaţiuni de consolidare, reparaţii la acoperiş, refacerea tâmplăriei şi a pieselor din lemn ce susţineau pridvorul acoperit, tencuieli, zugrăveli, instalaţii corespunzătoare noilor cerinţe de funcţionare şi normelor sanitare, Desfacerea şi refacerea golurilor iniţiale care au fost zidite.

Obiect 4 Arhitectură : Atelierele mecanice

Aria desfăşurată = 306 mp

Operaţiunile sunt similare cu specificare că zidăria portantă este mai depreciată decât în celelalte cazuri. În prezent construcţia nu mai este dotată cu instalaţii.

Obiect 5 Arhitectură : Uzina electrică

Aria desfăşurată = 65 mp

Necesită întreaga gamă de intervenţii începând cu reconstrucţia zidăriilor lipsă, desfacerea şi readucerea la forma iniţială a golurilor, refacerea tâmplăriei acolo unde lipseşte, reparaţii la acoperiş, refacere instalaţii, tencuieli şi finisaje interioare şi exterioare.

Obiect 6 Arhitectură : Hambarul de grâne

Aria desfăşurată = 177 mp

Gradul de intervenţie la aceste construcţii din lemn este limitat la reparaţiile prioritare ale acoperişului cu înlocuirea pieselor lipsă şi a unor lucrări minime de conservare. De asemenea trebuie asigurată alimentarea cu energie electrică şi realizată instalaţia interioară.

Obiect 7 Arhitectură : Depozitare agricolă

Aria desfăşurată = 500 mp

Acelaşi tip de intervenţii este necesar ca şi în cazul hambarului de grâne cu specificare că deprecierile produse de apele meteorice sunt extinse iar intervenţiile la acoperiş nu vor avea efectele scontate dacă nu este înlocuită integral învelitoarea din tablă.

Aria construită desfăşurată totală a construcţiilor analizate până aici este de 2102 metri pătraţi.

Alături de aceste construcţii sunt cuprinse în studiu încă trei obiective, în condiţii speciale:

Obiect 8 Arhitectură : Clădirea administraţiei în care în prezent funcţionează *Paraclisul şi este adăpostită viaţa monahală.* Aici au fost întreprinse unele lucrări de reabilitare ce trebuie continuate aşa cum a fost proiectat.

Obiect 9 Arhitectură : Castelul de apă necesită pe lângă o consolidare minimală a structurii de rezistenţă, introducerea de echipament şi tehnologie adecvată performanţelor aşteptate.

Obiect 10 Arhitectură : Locuinţă personal uzină electrică este similară ca dimensiuni şi necesar de intervenţie cu uzina însăşi.

Această selecţie nu este una exhaustivă întrucât toate construcţiile existente, indiferent de stadiul de degradare înregistrat, pot fi reabilitate, restaurate sau reconstruite parţial, se pot face refuncţionalizări care să permită dezvoltarea vieţii monahale în această incintă, cu eforturi materiale reduse în raport cu o eventuală demolare şi reconstrucţie.

De aceea ar fi mai degrabă potrivit să utilizăm o etapizare a lucrărilor, să le includem într-o primă etapă de dezvoltare iar restul pentru etapa a două, ţinând însă cont de existenţa şi potenţialul lor.

Structură amenajării spaţiale a incintei permite de asemenea identificarea unui amplasament extrem de avantajos pentru amplasarea bisericii.

Principala disfuncţie în raport cu zona este accesibilitatea redusă generată de drumurile de proastă calitate precum şi de drumurile neamenajate din incintă.

Asigurarea utilităţilor este o a doua disfuncţie, rezolvată parţial.

Pentru alimentarea cu energie electrică, există branşament la reţea dar majoritatea construcţiilor nu au instalaţie electrică sau este atât de deteriorată încât trebuie refăcută integral. Doar în fosta clădire a administraţiei acesta a fost refăcută cu prilejul lucrărilor de reabilitare şi conversie funcţională.

Alimentarea cu apă potabilă este asigurată de un puţ forat cu pompă electrică. Debitul acestuia se dovedeşte insuficient pentru nevoile unei incinte funcţionale de dimensiuni apreciabile. Necesarul poate fi asigurat însă cu uşurinţă prin refuncţionalizarea Castelului de apă, care avea capacitate suficientă pentru activităţile desfăşurate la Conacul Pană. Sursa de apă subterană este considerată a fi una dintre cele mai bune din Bărăgan, aşa cum atestă de altfel şi analizele recente.

Canalizarea este îndoielnică, în mod evident fiind necesare lucrări de canalizare şi branşare a construcţiilor, unde aceasta se impune.

Vegetaţia este bogată, variată şi cu minim de efort terenul poate fi amenajat corespunzător noilor cerinţe funcţionale.

Utilizarea întregii suprafeţe de teren, cultivarea şi plantarea sa, poate asigura atât necesarul de consum cât şi crearea unei incinte ferite de soarele arzător sau de crivăţul iernii, oază de linişte în inima Bărăganului.

Note de final

[i] În cadrul Bisericii Ortodoxe Române fiinţează ca aşezăminte monahale: mânăstirea, schitul şi metocul. Mânăstirea este un aşezământ de rugăciune în care vieţuieşte o obşte de călugări sau călugăriţe care au făgăduit înaintea lui Dumnezeu, în cadrul slujbei solemne de intrare în monahism, să-şi petreacă viaţa în înfrânare, în sărăcie de bunăvoie şi ascultare. Mănăstirile sunt de două feluri: eparhiale, care ţin de chiriarhul locului şi stavropighii, care se află permanent şi direct sub jurisdicţia patriarhalã. Mănăstirea, cu excepţia stavropighiei, este încadrată în organizarea Eparhiei în cuprinsul căreia se găseşte. Mănăstirea este persoanã juridică de drept public (art. 86 din Statut).

Chiriarhul este conducătorul suprem al mănăstirilor, schiturilor şi metocurilor care aparţin canonic de jurisdicţia sa (art. 75 din Statut).

Înfiinţarea, desfiinţarea, precum şi schimbarea unor astfel de aşezăminte, din mănăstire de călugări în mănăstire de maici sau invers, se pot face numai cu aprobarea Sfântului Sinod, la propunerea Chiriarhului (art. 76 din Statut). Nimeni dintre ctitori şi dintre cei care donează bani, materiale, terenuri sau alte bunuri pentru înfiinţarea unui aşezământ monahal – după intrarea acestuia în circuitul normal de funcţionare – ori pentru bunul mers al acestuia, nu are nici un drept de proprietate sau amestec în administrarea şi viata spirituală ale aşezământului respectiv (Can. 7 şi 8, Gangra; Can. 26, IV Ecumenic; Can.11, VII Ecumenic; art.175-180 din Statut). Persoanele care au făcut donaţii în bani, obiecte sau alte bunuri, nu mai pot pretinde returnarea acestora. De asemenea, celor care ajută mănăstirile în vreun fel sau altul, nu li se poate asigura spaţiu de cazare (găzduire), special repartizat, pentru o perioadă mai lungă sau mai scurtă de timp.

Potrivit menirii sale, fiecare mănăstire sau schit, prin organele de răspundere, este datoare:

a) Să-şi rânduiască astfel viaţa, încât să dea dovadă de aleasă şi desăvârşită viaţă duhovnicească, de practicarea virtuţilor creştineşti, de evlavioasă trăire la slujbele religioase, de bogată mângâiere sufletească şi de pildă de viaţă creştinească, atât pentru vieţuitorii ei cât şi pentru închinători;

b) Să practice îndeletniciri potrivite cu sfinţenia locului, atât spre folosul vieţuitorilor cât şi al credincioşilor, dovedind dragoste prin fapte bune faţã de Ţară şi neam (art. 77 din Statut).

În acest scop, în mănăstiri, cu aprobarea autorităţii bisericeşti, se vor înfiinţa:

a) Cursuri religioase pentru îndrumare monahală şi misionară ce se vor ţine în fiecare duminică şi sărbătoare sau, la propunerea stareţului (stareţei), cu aprobarea Chiriarhului, şi în alte zile din cursul săptămânii, imediat după vecernie.

b) Ateliere pentru: pictură, sculptură, strungărie, argintărie bisericească, cruciuliţe, ceramică, croitorie, covoare, broderie artistică etc.;

c) Şcoli de cântăreţi bisericeşti şi Seminarii Teologice Monahale, cu aprobarea Sfântului Sinod.

Conform hotărârilor Sfintelor Sinoade Ecumenice (Can.4, Sin. IV; Can.21, Sin.VII), călugării sunt datori a rămâne în ascultare până la sfârşitul vieţii lor în mănăstire unde au fost tunşi sau unde au fost rânduiţi de Chiriarh, păzind întru totul disciplina canoanelor şi rânduielilor monahale şi ascultării necondiţionate, fiindu-le interzisă mutarea cu de la sine putere dintr-o mănăstire în alta.

În interesul Bisericii, la recomandarea stareţului (ei) şi a Consiliului Duhovnicesc, Chiriarhul locului poate muta dintr-un aşezământ monahal în altul ori numi în posturi administrative superioare pe oricare dintre vieţuitori (vieţuitoare), aceştia trebuind sã dea dovadă de deplină ascultare. Monahii pensionari, indiferent de rangul şi funcţiile avute, se vor supune aceloraşi rânduieli mănăstireşti ca toţi ceilalţi vieţuitori, participând la toate sfintele slujbe şi contribuind, după pricepere şi putere, la ascultările din mănăstire. Aceştia nu au voie să părăsească mănăstirea (schitul) fără învoirea stareţului (stareţei), care poate elibera bilet de voie pentru o perioadă de timp de cel mult 8 (opt) zile pe an; pentru o durată mai mare de 8 (opt) zile, aprobarea de învoire o dă pe baza cererii scrise, Chiriarhul locului.

Conducătorul suprem al oricărui aşezământ monahal este Chiriarhul. Persoanele prin care se exercită cârmuirea chiriarhală la faţă locului sunt următoarele: stareţul, egumenul şi metocarul.

Stareţul. Ca împuternicit al Chiriarhului şi părinte duhovnicesc al obştii mănăstirii, stareţul, ajutat de egumen, conduce mănăstirea, potrivit cu sfintele canoane, pravila monahală, hotărârile Sfântului Sinod şi îndrumările Chiriarhului locului.

El este ajutat de: Soborul mănăstiresc, Consiliul Duhovnicesc şi de învăţătură, consiliul economic şi Consiliul de disciplină (judecat).

Soborul mănăstiresc este alcătuit din monahii (monahiile) din mănăstirile, din schiturile sau metocurile aparţinând acesteia, împreună cu rasoforii şi fraţii (surorile), absolvenţi ai şcolii monahale ori ai şcolii de cântăreţi bisericeşti, ai seminarului teologic sau licenţiaţi în teologie, ori cu alte studii superioare sau medii, având o vechime de cel puţin 3 (trei) ani în aşezământul monahal respectiv; soborul lucrează sub preşedinţia stareţului (stareţei).

Consiliile se aleg de sobor, prin ridicare de mâini, la propunerea stareţului, în prezenta delegatului chiriarhal, şi se aprobă de Chiriarh pentru o perioadă de patru ani.

Art.33 - Stareţul se numeşte direct de Chiriarh dintre călugării cei mai vrednici sau în mănăstirile cu obşte mare dintre primii trei candidaţi aleşi de sobor, în cazul când Chiriarhul a dispus să se facă alegere.

Stareţul(a) va fi numit(ă) pe o perioadă nedeterminată. Încetarea mandatului său se face:

a) la cererea sa, motivată şi aprobată de Chiriarh;

b) în cazul unor abateri de la normele vieţii monahale sau grave deficienţe de ordin administrativ-financiar;

c) pentru interese bisericeşti superioare.

e) Alegerea se face prin vot secret şi numai dintre candidaţii propuşi;

Art.36 - Dacă în vreo mănăstire s-ar afla vreun arhiereu retras sau pensionar, el poate fi numit stareţ direct de către Chiriarh.

Art.38 - Îndatoririle stareţului (stareţei) sunt:

a) A rândui fiecăruia ascultarea cuvenită, potrivit cu trebuinţele mănăstireşti şi cu puterile fiecăruia. Cine nu ascultă şi nu se supune dispoziţiilor lui, cade sub osânda canoanelor monastice;

b) A priveghea ca sfintele slujbe bisericeşti să se oficieze întru totul după tipicul mănăstiresc. De asemenea, şi pravila monahicească de la chilii;

c) A da, prin modul de viaţă pastorală şi prin toată conduita sa, cel dintâi, pildă de viaţă duhovnicească, conform cu regulile disciplinei monahale, statornicită de Sfinţii şi Cuvioşii Părinţi ai monahismului şi să ţină obştei cuvânt de povăţuire călugărească cel puţin odată pe lună, în afară de cursurile misionare şi duhovniceşti din sărbători ori din alte zile din cursul săptămânii;

d) Să nu se deosebească de ceilalţi prin îmbrăcăminte, prin masă deosebită sau alte distincţii exterioare, ci să poarte haină de acelaşi fel ca şi ceilalţi monahi, după vechile tradiţii monastice şi să stea la aceeaşi masă cu toţii, afară de caz de boală sau de oarecare ocupaţii însemnate;

e) Pentru orice abatere a vreunui monah de la canoanele monastice, stareţul, mai întâi, după învăţătură Sfintei Evanghelii, îl va sfătui părinteşte şi-l va povăţui la îndreptare.

Dacă vinovatul nu va asculta şi va continua neorânduiala sa, stareţul supune cazul Consiliului Duhovnicesc. Dacă vinovatul nu s-ar îndrepta nici prin sfaturile şi povăţurile duhovnicilor, atunci stareţul convoacă Consiliul de Judecată pentru a se pronunţa conform art. 245-248 din Regulamentul instanţelor de judecată ale Bisericii Ortodoxe Române, cum şi conform art. 117 şi urm. din acest Regulament.

f) Va obliga pe cântăreţii şi monahii cu pregătire din mănăstire, să predea muzica, tipicul, rânduielile vieţii monahale, tuturor monahilor şi fraţilor capabili să le înveţe;

g) E dator a vizita schiturile care ţin de mănăstirea sa, pentru cuvânt de zidire duhovnicească şi are dreptul să fie primit cu cinste şi consultat de acestea în chestiunile lor mai importante, fie duhovniceşti, fie disciplinare şi gospodăreşti;

h) Ca preşedinte al soborului mănăstiresc, stareţul este dator a consulta în probleme importante a soborului şi a-i aduce la cunoştinţă dispoziţiile autorităţii bisericeşti, Statutul şi Regulamentul pentru disciplina monahală etc.;

i) Să gestioneze corect averea mănăstirii (mobilă şi imobilă) atât direct cât şi prin delegaţii săi, purtând grijă deosebită pentru toate bunurile şi mai ales pentru cele care fac parte din patrimoniul cultural-naţional.

Stareţul (stareţa) reprezintă mănăstirea şi aşezămintele monahale care ţin de aceasta înaintea instanţelor judecătoreşti, a tuturor unităţilor administrative şi faţă de terţi.

Potrivit rânduielilor monahale, stareţul (stareţa) este doar administratorul bunurilor mănăstireşti; altfel, este tot atât de sărac ca toţi ceilalţi care au depus voturile monahale, fără a dori să i se creeze sau a-şi crea singur privilegii.

Nu este îngăduit stareţului şi nici unui monah să posede bunuri personale ca: maşini, case, apartamente, garsoniere, terenuri ş.a. Această stare contravine rânduielilor vieţii mănăstireşti autentice şi voturilor monahale.

THE PANA MANOR. RETROACTIVE CONCLUSIONS

Lecturer Ph Dc. Arch. **Dobrin Datcu**

Abstract

Pana Mansion, now the monastery "Saint Great Martyr and Healer Panteleimon," require rehabilitation and conversion of existing buildings so that their functional conversion be compatible with their new destination. This can be achieved with minimal investment effort after a careful analysis of each building from which the most appropriate destination can be identified.

Key words: *Disfunction, conversion, rehabilitation, monastic spaces.*

1. ***General features***

The manor has a flexible character allowing the performance of various activities simultaneously, within the same areas.

Besides the production and storage areas, the manor also included technical areas for a proper operation of the building, maintenance workshops, administrative areas, garages, households, inhabitable areas, as well as representative and protocol areas.

All these structures sheltered a great number of employees and provided proper living conditions for the Pană family and their four children, for the guests and for some permanent or season employees.

Under these circumstances, the identification of similar destinations in the monastic system allowing the development of a religious community on this territory, seems an easy task.

2. ***Compliance with the monastic regulations***

The monastic regulations clearly provide the organization systems within monasteries, the responsibilities and obligations, as well as the necessary specific areas. The plan of a monastery must include the following components:

– premises;
– the church;
– the cells;
– the abbot’s houses;
– the refectory;
– the synodic library;
– the book museum or museum intended areas after the monastery improvement.

More areas can be added, as follows:

– accommodation areas for the guests and special refectory;
– workshops intended for various activities, such as: painting, sculpture, turning, church silverware, crosses, ceramics, tailor’s, carpet and embroidery;

– infirmary and consulting room;
– religious social and cultural centres, psalm readers schools;
– cemetery.

3. ***Rehabilitation imposed by the current condition of the existing structures***

The seven acres and twenty seven structures covering over 3000 sqm form a considerable legacy of a monastery.

After analysing the current situation, we have selected the structures which may be rehabilitated and functionally adjusted in order to shelter the monks. Such structures require immediate rehabilitation.

The general selection criteria are:

1) the capacity of the structures to be reinstated with minimum financial efforts;
2) their aesthetic, representative and historical features;
3) their distribution in so far as they cover the entire area without affecting the initial structure.

The analysis results in the following:

The first architectural item: Manor

Area: 805 sqm

The construction requires consolidation, roof repairs (replacement of truss, boarding and tiles), woodwork repairs, floor repairs (where needed), indoor and outdoor plastering and painting, ceiling and installation repairs, additional bathrooms and heating problem solving. Simultaneously, the proper destination of the building must be identified, without affecting its initial structure. Also, the building must be properly furnished. The metal fittings must be scrubbed and replaced with similar ones (when needed) in line with the construction architecture.

The second architectural item: Garage

Area: 126 sqm

In addition to the afore mentioned interventions, specific for all the selected items, the northern side eaves must be entirely restored and the installation system must be fixed.

The third architectural item: Bakery

Area: 123 sqm

Requires consolidation, roof and woodwork repairs. The wooden components supporting the covered veranda also need repair works. The construction must be plastered and painted and requires a proper installation system according to the latest operation requirements and to the sanitary rules.

The fourth architectural item: The mechanical workshops

Area: 306 sqm

Require similar interventions; the brickwork is more depreciated compared to the other constructions. Presently, there is no installation system.

The fifth architectural item: The power station

Area: 65 sqm

Requires the entire intervention works range starting with the brickwork reconstruction, woodwork, roof, installation and plaster repairs and indoor and outdoor finishings.

The sixth architectural item: The barn

Area: 177 sqm

This wooden construction requires roof repairs (replacing the missing components) and minimum conservation works. The construction also requires power and an installation system.

The seventh architectural item: Warehouse

Area: 500 sqm

Requires the same kind of interventions as the barn; however, the meteoric waters caused serious damage and the roof repair works won't be efficient unless the plate coating is entirely replaced.

The total built area so far results in 2102 sqm.

Three more structures are addressed:

The eight architectural item: The management building presently including the chapel and sheltering the monks. Some rehabilitation works have been started and must be carried on as planned.

The ninth architectural item: The water tower requires minimal consolidation and adequate equipment and technology.

The tenth architectural item: Structure intended for the power station staff. It is similar to the power station itself, in point of size and repair works.

This is not an exhaustive selection, for all the constructions, irrespective of the degradation level, may be rehabilitated or partially rebuilt with reduced financial efforts in order to shelter the monks.

That is why we should opt for a two-stage intervention process.

The main drawback is the reduced accessibility as a result of the low quality roads, as well as of the impracticable alleys.

The utilities aspect is another drawback, partially solved.

The manor is connected to the power network, but most constructions don't have power system or it is so deteriorated that it must be entirely restored. Only the former administration building enjoyed repair works on the occasion of the rehabilitation and functional conversion process.

The potable water was pumped through a well, yet the supplies were insufficient to cover such a large structure. Rehabilitating the water tower, therefore covering the necessities, can easily provide the bare water minimum. According to recent surveys, the underground water from Bărăgan area is an excellent source.

The sewerage system needs rehabilitation.

The manor benefits from rich and varied vegetation and with minimum efforts, the land may be developed to meet the latest requirements.

The cultivation of may the entire land surface provide the bare consumption necessities and shelter against the hot summers and the cold winters, being a peaceful oasis in the heart of Bărăgan area.

MĂNĂSTIREA SFÂNTUL PANTELIMON, FRĂŢILEŞTI
PROPUNERE PENTRU O NOUĂ SANŞĂ

Lector. drd. arh. **Dobrin Datcu**

Rezumat

Conacul Pană transformat în mănăstirea "Sfântul Mare Mucenic şi Tămăduitor Pantelimon" poate fi utilizat în condiţii satisfăcătoare investiţional, prin utilizarea spaţiilor construite existente pentru a adăposti funcţiunile specifice mănăstireşti, a amenaja spaţii de producţie şi desfacere, adecvate unei mănăstiri precum şi a dezvolta producţia agricolă corespunzătoare celor 10 ha teren. Construcţia conacului propriu zisă poate fi pusă în valoare prin amenajarea şi utilizarea sa ca centru socio-comunitar şi ecumenic. Întreaga incintă poate avea un puternic caracter muzeal, având potenţial turistic.

Cuvinte cheie: *Plan de acţiune, priorităţi, parteneri, autorizare, promovare, turism, muzeu.*

1. ***Direcţii prioritare de focalizare a acţiunilor***

Asigurarea succesului unei intervenţii majore asupra Conacului Pană este condiţionată de identificarea acelor direcţiile prioritare în dirijarea acţiunilor. Acestea pot fi următoarele:

- elaborarea unui plan de acţiune coerent care să asigure coordonarea diferitelor acţiuni independente, în vederea realizării scopului propus;
- identificarea priorităţilor, a căilor de acţiune şi a posibilelor surse de finanţare
- identificarea partenerilor interesaţi de obiectiv şi implicarea lor efectivă;
- materializarea propunerilor sub forma unei documentaţii de urbanism aprobat şi avizat de toate părţile implicate precum şi de forurile cu competenţe în acest domeniu, conform legii.
- Elaborarea documentaţiilor de proiectare, autorizarea şi realizarea lucrărilor;
- Promovarea pe întreg parcursul acestui demers a valorilor ce sunt şi vor fi puse în evidenţă.

2. ***Propuneri de reabilitare şi conversie funcţională pentru construcţiile existente***

OBIECT 1 ARHITECTURĂ : *Conac*

Aria desfăşurată = 805 mp

Pentru construcţia principală a ansamblului şi ultima în sensul parcurgerii spaţiului, se propune realizarea reabilitării conform obiectivelor identificate şi conversia sa funcţională. Pentru noua funcţiune propunem amenajarea unui centru socio-comunitar şi ecumenic ce va cuprinde atât spaţii de cazare, conferinţe, întruniri, arhivă-documentare-bibliotecă, trapeză pentru participanţi. În urma realizării lucrărilor propuse suprafaţa locuibilă va creşte considerabil prin includerea podului şi amenajarea sa ca mansardă locuibilă.

Ca distribuţie, spaţiile de la parter, inclusiv cele deschise dar acoperite, vor fi destinate activităţilor comunitare iar cele de la etaj vor fi spaţii de cazare.

OBIECT 2 ARHITECTURĂ : *Garajul- pavilionul neo-românesc*

Aria desfăşurată = 126 mp

Această construcţie, reabilitată, reconstruită (acolo unde este cazul) şi amenajată corespunzător va adăposti casele ecumeneşti. La etaj urmând a fi spaţiul destinat stareţului iar la parter spaţiile legate de administrarea mânăstirii aflate în directa subordonare a acestuia.

OBIECT 3 ARHITECTURĂ : *Brutărie/bucătărie*

Aria desfăşurată = 123 mp

Această construcţie readusă la starea şi forma iniţială va recăpăta vechea sa funcţiune de bucătărie şi brutărie asigurând necesarul de alimente pentru întreaga incintă.

În această privinţă sunt de subliniat câteva aspecte:

- reabilitarea construcţiei în sine şi asigurarea condiţiilor de igienă, este condiţie obligatorie dar nu suficientă;
- aceasta trebuie urmată de utilarea sa cu aparatură de calitate;
- un rol important în reuşita demersului îl va juca şi reţetarul folosit. Astfel trebuie alese cu grijă bucatele destinate fiecărei zile din an, conform uzanţelor monahale şi tradiţiilor populare şi incluse anumite preparate considerate tradiţional specifice pentru această zonă. Sunt preparate ce pot duce faima locului la fel ca şi organizarea unor evenimente de sărbătorile creştine.
- Important în acest sens ca toate preparatele sau semipreparatele realizate aici să respecte cerinţele de calitate cele mai exigente, să fie realizate doar din materie primă produsă la mănăstire şi să intre în gama de produse bio.
- Ca exemplu putem considera Cozonaci de Paşti şi de Crăciun, ouă roşii de Paşti, dulceţuri şi gemuri naturale obţinute din fructele din livadă, zacuscă sau salate speciale rezultate din legume producţie proprie, cârnaţi şi preparate de porc la sărbătorile de iarnă.
- Acestea pot fi şi comercializate sub nume propriu.

OBIECT 4 ARHITECTURĂ : *Atelierele mecanice*

Aria desfăşurată = 306 mp

Atelierul mecanic este una dintre construcţiile de mare importanţă în economia spaţiului fie şi numai pentru faptul că beneficiază de mai bine de 15% din suprafaţa totală a ansamblului.

Prin conformarea sa iniţială acesta este împărţit în trei spaţii de 54 de metri pătraţi cu accese independente şi unul de 99 metrii pătraţi ce poate fi însă împărţit în două, având două intrări: una mare, cu uşi duble iar cealaltă identică cu intrările pentru celelalte spaţii. Toate acesta sunt orientate vest, spre clădirea administraţiei (paraclis).

Pentru această construcţie se propune, de asemenea, o utilizare similară.

Ţinând cont de nevoile actuale şi urgente precum şi de cele de perspectivă, permanente, propunem aici înfiinţarea unor ateliere meşteşugăreşti, adică:

- atelier de tâmplărie, unde va fi executată toată partea de tâmplărie a reabilitării şi va fi asigurată pe viitor întreţinerea.
- Atelier de întreţinere a instalaţiei şi aparaturii electrice, de încălzire, alimentare cu apă, reparaţii casnice.
- Aceste două spaţii pot ocupa jumătatea de sud şi ţinând cont de gradul de implicare în lucrările ce se vor desfăşura aici trebuie amenajate şi dotate corespunzător încă din primele momente.
- Pentru jumătatea de nord sunt rezervate două spaţii unde vor fi amplasate ateliere specific mănăstireşti

– Spaţiul central poate fi rezervat unui spaţiu de desfacere de produse proprii. Probabil acesta se poate realiza însă abia după ce majoritatea lucrărilor vor fi finalizate întru-cât pentru atelierul de tâmplărie este nevoie de o suprafaţă mare.

OBIECT 5 ARHITECTURĂ : *Uzina electrică*
Aria desfăşurată = 65 mp.
Ţinând cont de amplasarea şi dimensiunile sale pentru această construcţie propunem amenajarea ca punct sanitar, cabinet medical.

OBIECT 6 ARHITECTURĂ : *Hambarul de grâne*
Aria desfăşurată = 177 mp.

OBIECT 7 ARHITECTURĂ : *Depozitare agricolă*
Aria desfăşurată = 500 mp.
Aceste două construcţii cu destinaţie iniţială şi caracteristici constructive similare, construite simultan sau aproape, fiind în mod evident cele mai vechi construcţii de pe întinsul Conacului, se cer tratate simultan, ca un ansamblu unitar. Pentru aceasta, propunem dezvoltarea unei secvenţe muzeale, cu specific agricol şi rural, cu atât mai mult cu cât spaţiul în polată a fost destinat prin construcţie a adăposti maşini şi utilaje agricole. Pentru realizarea sa este de recomandat implicarea Muzeului Naţional al Agriculturii, a cărui fond documentar şi patrimonial poate îmbogăţi atât colecţiile proprii cât şi conduce la creşterea atractivităţii turistice.
În acelaşi sens, de completare a acestei secvenţe şi creşterea potenţialului turistic şi ecumenic al ansamblului, propunem aducerea şi amplasarea pe terenul ce se află în faţa hambarului de grâne, pe zona cea mai estică, imediat după intrare, a uneia dintre bisericile din lemn, existente, cu valoare istorică, ce se degradează în satele româneşti, abandonate şi fără enoriaşi. Terenul este suficient de mare pentru a putea organiza aici şi slujbe religioase în aer liber.
Alături de acestea sunt cuprinse trei obiective cu condiţii speciale:

OBIECT 8 ARHITECTURĂ : Clădirea administraţiei în care în prezent funcţionează *Paraclisul şi este adăpostită viaţa monahală.* Aici au fost întreprinse unele lucrări de reabilitare ce trebuie continuate aşa cum au fost proiectate. Chiliile călugărilor vor rămâne, în continuare, adăpostite de această construcţie, cel puţin până alte necesităţi vor impune soluţii noi de utilizare a spaţiilor.

OBIECT 9 ARHITECTURĂ : *Castelul de apă* va fi utilizat după consolidare şi retehnologizare exact cu funcţiunea pe care o are, constituindu-se şi ca obiectiv de interes, cu program de vizitare.

OBIECT 10 ARHITECTURĂ : *Locuinţă pentru personalul uzinei electrice* poate fi folosită ca o casă de oaspeţi, respectiv turişti, ce nu au legătură cu evenimentele organizate la conac.

3. ***Estimare costuri***
Pentru evaluarea costurilor privind aducerea întregului ansamblu la faza de a fi dat în exploatare, aceasta însemnând:
– consolidare
– reparaţii arhitectură
– refacere utilităţi
– echipamente şi dotări,

din intervenţii similare, aplicând metoda costurilor directe, respectiv cheltuieli privind materiale, manoperă, utilaje, transport, şi la care adăugăm cotele aferente încheierilor de deviz, respectând legislaţia românească, se poate aprecia o valoare de circa :

- 600 euro/ mp arie desfăşurată în cazul conacului
- 400 euro/ mp arie desfăşurată în cazul atelierelor, brutăriei, clădirii tehnice, garajului
- 250 euro/ mp arie desfăşurată în cazul hambarului şi magaziei,

cheltuieli în care se regăsesc:

a) Consolidare structură
b) Arhitectură
c) Instalaţii sanitare
d) Instalaţii electrice
e) Instalaţii termice
f) Echipamente
g) Dotări

În condiţii normale de exploatare şi din experienţa intervenţiilor pe clădiri similare cu programe de intervenţii similare, valorile cuprinse în estimarea de mai sus sunt corecte, metoda costurilor directe fiind cea mai apropiată de valoarea unui deviz complex pe obiecte, marja de eroare fiind cuprinsă între ±3-5%. Aceste cheltuieli cuprind şi cheltuielile indirecte şi cotele de încheiere de deviz.

Pentru reabilitarea şi aducerea la starea de funcţionalitate a castelului de apă se estimează o valoare de 25.000 euro, sumă care acoperă în cea mai mare parte echipamentele şi lucrări de igienizare.

Pentru a fi corectă evaluarea totală a întregului ansamblu, neexistând până în prezent un releveu exact al clădirii care adăposteşte paraclisul Mânăstirii Sf. Pantelimon, estimăm suplimentarea cu încă 50.000 euro necesară pentru reabilitarea acestui obiectiv.

Locuinţă pentru personalul uzinei electrice va necesita o valoare a cheltuielilor aproximativ egală cu cea a adică încă 26 000 euro.

Aceste estimări ne conduc la o valoare totală de aproximativ 1 000 000 euro.

Din acestea sunt excluse construcţiile noi şi amplasarea bisericii din lemn despre care nu avem în acest moment informaţii suficiente.

4. ***Propuneri construcţii noi***

Structură amenajării spaţiale a incintei permite de asemenea identificarea unui amplasament pentru construirea unei bisericii noi. În acest sens propunem un amplasament situat pe aceeaşi parte cu *Garajul (pavilionul neo-românesc)* spre plantaţia ce ascunde castelul de apă. Acest amplasament oferă celor ce parcurg traseul principal o faţadă sud însorită, cu o perspectivă frumoasă, este suficient de generos pentru a pune în valoare volumetria construcţiei şi a intra într-o compoziţie plastică sugestivă atât cu pavilionul neo-românesc cât şi cu clădirea Conacului. Pe de altă parte, dincolo de biserică ar rămâne spaţiu suficient pentru organizarea unui cimitir mănăstiresc, bine întreţinut şi cu valoare peisajeră.

Evident, vor trebui realizate şi alte construcţii, va trebui analizată şi rezolvată problema înzestrărilor, a acceselor ca şi a drumurilor de incintă, a organizării activităţii agricole.

Considerăm ca dezvoltare optimă un număr maxim de 12-15 călugări, pentru care pot fi asigurate chilii chiar în construcţiile existente şi sunt cel puţin trei construcţii de mici dimensiuni, existente, ce pot adăposti chilii suplimentare în caz de necesitate, după o reabilitare, consolidare, refacere şi dotare cu utilităţi corespunzătoare.

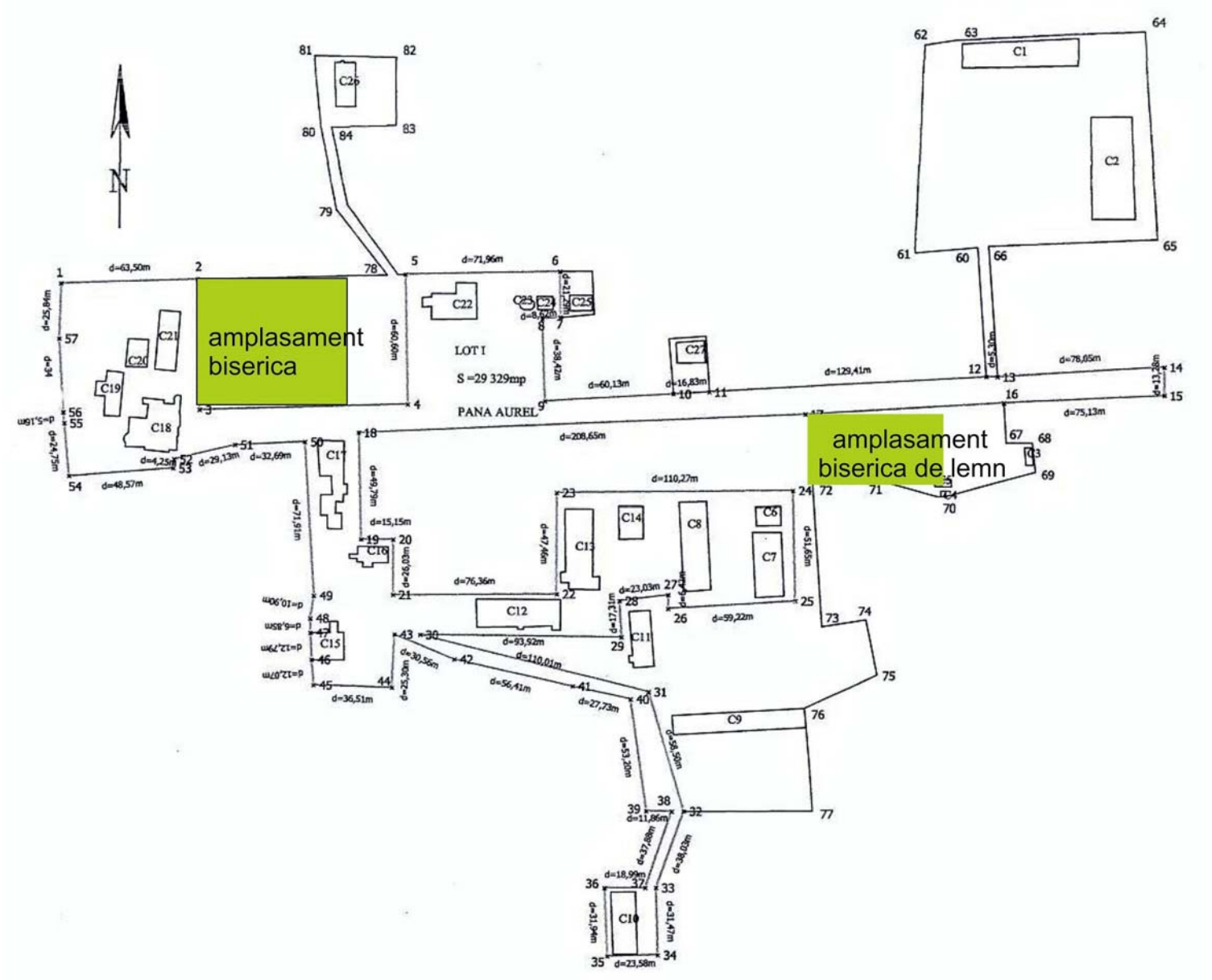

5. ***Riscuri legate de implementarea acestui program***

Riscurile majore legate de Conacul Frăţileşti sunt în primul rând cele generate de dezinteresul general. Acesta va avea ca o consecinţă previzibilă în cel mai scurt timp o depreciere totală a fondului construit valoros. Aceeaşi consecinţă va avea şi amânarea intervenţiilor pe considerente personale, politice, de oportunitate.

Un alt risc derivă din demararea acţiunilor de reabilitare fără a avea o viziune generală, coordonată asupra obiectivelor de atins şi a modalităţii de realizare.

Şi ca să exemplificăm afirmaţiile vom aminti fie şi numai acţiunile de reabilitare a drumurilor. Conacul Frăţileşti are relaţie de vecinătate cu Sudiţi dar nu este în raza sa administrativă iar Comuna Săveni este mult prea departe amplasată pentru a fi interesată ca posibil beneficiar de amenajarea drumurilor. Astfel, Conacul nu beneficiază nici în prezent de accese convenabile şi dacă nu sunt luate măsuri de soluţionare a problemei, Conacul va rămâne izolat, bătut de vânturi şi de ruină. Altfel spus, prioritatea absolută este asigurarea finanţării modernizării drumului de acces dinspre Sudiţi.

Un alt gen de risc derivă din realizarea reabilitării la voia întâmplării, cu resurse modeste, fără intervenţiile serioase de consolidare sau refacere ce se impun şi care sunt semnalate şi în textul de faţă, fără asistenţă de specialitate. Rezultatul poate fi contrar aşteptărilor: compromiterea definitivă a unui ansamblu de calitate. Conacul Frăţileşti nu a beneficiat niciodată de materiale sau finisaje de lux. Este un ansamblu realizat cu materiale obişnuite, la îndemână, dar a beneficiat de o execuţie extrem de calificată şi probabil, de sfaturi preţioase privitor la elementele de arhitectură şi de conformare a spaţiilor, din partea unui profesionist. Acest gen de intervenţie poate deveni un eşec din două direcţii:

- să înceteze finanţarea înainte de finalizarea lucrărilor;
- lucrările să fie realizate cu mijloace îndoielnice, rezultatul să fie mai mult decât modest, ratându-se în acest fel obiectivele majore.

De asemenea, pot apare diferente legate de modul de gestionare şi utilizare a spaţiilor reabilitate. Funcţionarea Mânăstirii, independent de contextul social existent considerăm a fi o sarcină mult prea greu de dus la capăt cu succes şi nici nu intră în viziunea bisericii ortodoxe. Viaţa monahală trebuie să se desfăşoare în acelaşi spaţiu cu viaţa laică. Dacă aici nu vor fi angajaţi oameni din sat, dacă această mănăstire nu va fi şi a lor, în sensul cel mai dur al cuvântului, adică dacă nu-şi vor câştiga şi ei traiul alături de aceasta, atunci actele de vandalism vor continua, furturile se vor repeta, la biserică nu vor veni nici măcar la marile sărbători, iar cele şapte hectare de teren agricol vor rămâne nemuncite. Pe de altă parte, întreaga viaţă monahală, chiar dacă numărul călugărilor va creşte, va fi în permanenţă dependentă de cantitatea de muncă investită în acest ansamblu. Mănăstirea, persoană juridică va funcţiona cu angajaţi civili, cu carte de muncă şi asigurările plătite, după modelul managementului de întreprindere, pliindu-se la regulile de funcţionare ale acesteia. Altfel, poate, va supravieţui.

6. ***Structurarea acţiunilor de promovare***

Această cercetare a demarat în momentul definirii cu precizie a regimului juridic al proprietăţii şi are ca primă prioritate, dincolo de identificarea dimensiunilor intervenţiilor şi a obiectivelor de atins, pregătirea momentului aniversar:

1911-2011 – Centenar Conacul Frăţileşti
Un veac de singurătate

Ciclu de pregătire şi promovare are în vedere organizarea de:

- Expoziţii şi Conferinţe care să aducă în interesul public realităţile Conacului Frăţileşti
- Pregătirea şi publicarea de articole în presa scrisă şi prezentări în audio-vizual
- Marca înregistrată *Mănăstirea Frăţileşti*
- Elaborarea unui Studiu de fezabilitate
- Elaborare documentaţiilor PUZ
- Identificarea surselor de finanţare
- Organizarea de evenimente cu caracter aniversar la Conacul Frăţileşti- *Mănăstirea Frăţileşti.*

7. ***Concluzie finală***

Întreaga incintă poate avea un puternic caracter muzeal, având un potenţial turistic.

Dezvoltarea unui astfel de centru de interes ecleziastic poate fi de bun augur pentru întreaga zonă, duce la dezvoltarea turismului religios, cultural, muzeal dar şi a agroturismului şi ecoturismului, introduce zona într-o reţea de dezvoltare, deci se poate erija în motor de dezvoltare, lucru pe care cu atâta onestitate l-a realizat Aurelian Pană acum aproape un secol.

Realizarea şi funcţionare acestui ansamblu muzeal mănăstiresc va crea locuri de muncă pentru localnici, diversele tipuri de organizare şi funcţionare (viaţă monahală, culturală şi activităţi muzeale, activităţi de întreţinere şi producţie, ecoturism) fiind complementare.

Totdeauna mănăstirile au fost focare ce au răspândit în jurul lor lumina blândă a credinţei şi a traiului în pace, ceea ce se poate dovedi încă odată aici la Frăţileşti.

SAINT PANTELIMON MONASTERY, FRATILESTI – PROPOSAL FOR A NEW CHANCE

Lecturer PhDc. Arch. **Dobrin Datcu**

Abstract

Pana Mansion turned into the monastery "Saint Great Martyr and Healer Panteleimon " can be used under favorable investment conditions by using the existing built spaces to house specific monastic functions to arrange production and retail space, suitable for a monastery and develop agricultural production corresponding to the 10 ha of land. The actual construction of the mansion can be put in value by its setting and use as a community and social and ecumenical center. The entire precincts can have a strong museum nature with tourist potential.

Key words: *Action plan, priorities, partners, authorization, promotion, tourism, museum.*

1. ***Main action guidelines***

To secure a successful achievement of a major intervention upon the Pană Manor, there should be identified those main action guidelines, which may be the following:

- to draft a coherent action plan that will assure the coordination of various independent actions, aiming the desired objective;
- to identify the priorities, the actions and the possible financing sources;
- to identify the partners that are interested in the objective and their effective involvement;
- to materialize the proposals in the form of a document of urbanism, approved and authorized by all the parties involved, as well by the competent authorities in this field, in compliance with the legal norms;
- to draft the documents of designing, work authorization and completion;
- to promote the values that are and will be focused on, during the entire process mentioned above.

2. ***Proposals of rehabilitation and functional conversion for the present constructions***

OBJECT 1 ARCHITECTURE: *Manor*

Total surface = 805 sqm

For the main construction of the complex and the last in space, rehabilitation has been proposed, in accordance with the identified objectives and its functional conversion. For its new function, we recommend the opening of a country club, which will have lodging facilities, conference rooms, meetings, archive-documentation-library and a refectory for the participants. Upon completion of works, the liveable area will considerably extend, by including the bridge and its remodelling as a habitable attic.

As a distribution, the spaces on the ground floor, the open and the covered ones will be meant for community activities; the ones upstairs will be used for lodging purposes.

OBJECT 2 ARCHITECTURE: *Garage – the neo-Romanian pavilion*

Total surface = 126 sqm

This construction, rehabilitated, rebuilt (where necessary) and properly remodelled, will host the ecumenical houses. On the first floor, the space will be used by the abbot and on the ground floor, that space will relate to the administration of the monastery under its direct jurisdiction.

OBJECT 3 ARCHITECTURE: *Bakery/kitchen*

Total area = 123 sqm

This construction, brought back to its initial condition and form, will gain back its function of kitchen and bakery, thus providing the food necessary for the entire construction.

Certain issues need to be brought up:

– the rehabilitation of the building in itself and assurance of the hygiene conditions are mandatory but not sufficient;

– this rehabilitation needs to be followed by its fitting with equipment of high quality;

– an important role will be played by the choice of the menu. In other words, a great attention should be paid to the dishes for every day of the year, in conformity with the monastic habits and popular traditions, plus certain specific traditional food for this area. Some dishes and Christian holidays events can turn this place into a famous one in the world.

It is important that all the ready-to-eat and half-cooked food be in compliance with the most exigent standards of quality, be only made of raw materials at the monastery and belong to the ‚bio' category.

As an example, we may think of special cakes for Christmas and Easter, died eggs for Easter, natural jam from the orchard fruits, eggplant-based zacusca or special salads from own vegetables garden, sausages and pork meat-based food during the winter holidays.

All the above may be sold under specific names.

OBJECT 4 ARCHITECTURE: T*he mechanical workshops*

Total area = 306 sqm

The mechanical workshop is one of the most important construction in the space economy, as it has more than 15% of the total area of the complex.

By looking at its initial structure, it is divided into three spaces of 54 sqm with independent access and one of 99 sqm that may be divided into two, with two entrances: a large one, double-doored, and the other one identical to the entrances for the other spaces. All these are oriented towards west, to the administration building (oratory).

A similar use is recommended for this construction.

In consideration to the current, urgent and the future needs, permanent, we hereby suggest the opening of small-scale handiwork workshop, as follows:

– carpentry workshop, where all the rehabilitation works related to carpentry will be made and the maintenance in the future will be assured;

– a workshop for the electrical installation and equipment maintenance, heating, water supply, house repairs.

These two spaces may take the southern part – as they have a high degree of involvement in the future works here, they will have to be remodelled and properly equipped since the beginning.

For the northern half, two spaces are reserved, for the monastery specific workshops.

The central space may be assigned to a space for selling their own products. This thing will only be achieved after most works have been finalized – the carpentry workshop needs a large space.

OBJECT 5 ARCHITECTURE: *The electric station*
Total area = 65 sqm
Upon considering the locations and its sizes, we recommend for this building to be turned into a medical office.

OBJECT 6 ARCHITECTURE: *The grain barn*
Total area = 177 sqm

OBJECT 7 ARCHITECTURE: *Agriculture storage*
Total area = 500 sqm
These two constructions, with similar initial destination and construction features, built almost at the same time, are obviously the oldest buildings on the Manor site, are required to be dealt with simultaneously, as a unitary complex. For this purpose, we recommend the development of a museum sequence, of an agriculture and rural specific – insomuch that the space in the summer warehouse has been meant to host agriculture-related equipment. In order to achieve this, it is recommended to have the National Museum of Agriculture involved, whose documentary and patrimony fund may enrich both the private collections and to increase the touristic attractiveness.
At the same time, in order to complete this sequence and to help boost the touristic and ecumenical potential of the complex, we recommend to bring one of the wooden churches, in front of the grain barn, on the eastern side. This church is damaging in the Romanian villages, abandoned and left without parishioners. The land here is large enough to have religious services in the open.

Three objectives of special conditions are included here:

OBJECT 8 ARCHITECTURE: The administration building, where the Oratory is functioning in the present and where the monachal life revolves around, has gone through some rehabilitation works that need to be continued as they had been drafted. The cells of monks will be hosted in this building, at least until other necessities will trigger a new use for the spaces.

OBJECT 9 ARCHITECTURE: *The Water Tower* will have the same use as the initial one (after consolidation and re-technologization) and will be one of the most interesting sights.

OBJECT 10 ARCHITECTURE: H*ouses for the electric station personnel* – it may be used as a guest house, as separate from all the events taking place at the manor.

3. ***Costs estimation***
In order to estimate the costs for bringing the entire complex into the exploitation stage, this means the following:
- consolidation;
- architecture repairs;
- rebuilding the annexes;
- equipment and facilities.

Similar interventions, via the direct costs methods, namely expenses related to materials, handwork, equipment, transport and obtaining permits in compliance with the Romanian legislation, the amount will be of circa:

– 600 euro/ sqm for the manor area;
– 400 euro/ sqm for the workshops, bakery, technical building, garage;
– 250 euro/ sqm for the barn and warehouse.

These expenses include:

a) consolidation of the structure;
b) architecture;
c) sanitarian installations;
d) electrical installations;
e) thermal installations;
f) equipment;
g) facilities.

During normal exploitation conditions and from the experience of interventions on similar buildings, similar programs, the values above are correct, as the method of direct costs is the closest to the truth, where the error margin is ±3-5%. These expenses comprise the indirect expenses and the permits.

To rehabilitate and bring the water tower into the functioning stage, it is estimated a value of 25,000 euros, an amount that covers most of the equipment and industrial hygiene.

To have a correct evaluation for the entire complex, as there is not exact mapping for the building hosting the chapel of the Monastery, we estimate that an extra 50,000 euros would be needed for this objective.

The house for the electrical station personnel will require an amount of 26,000 euros.

Such evaluations will bring to a total value of circa 1, 000, 000 euros.

The new constructions and the location of the wooden church are excluded at this moment, as we do not have sufficient information.

4. ***Proposals for new constructions***

The structure of the spatial modelling of the premises will also allow the identification of a site for building a new church. For this purpose, we suggest a site on the same side with the *Garage (the neo-Romanian pavilion)* to the plantation hiding the water tower. This site will provide to the people taking the main road a sunny south facade, with a beautiful view, and it will be generously enough to capitalize on the construction volumetric analysis and to enter into a suggestive plastic composition, both with the neo-Romanian pavilion and the Manor building.

On the other hand, there would be enough space behind the church to organize a nunnery graveyard, well-maintained and with a landscape value.

Obvious, other new constructions will be built, the equipment issue will have to be analyzed and solved, of the access roads and of the inside roads, of the organization of the agriculture activity.

We consider a number of maximum 12-15 monks for an optimum development, for which there will be built cell inside the existent constructions.

There are at least 3 small size constructions that can host extra cells in case of necessity, after a rehabilitation, consolidation, recovery and appropriate equipping.

5. ***Program implementation-related risks***

The major risks connected to Frăţileşti Manor are primarily the ones derived from the general lack of interest. A short-term predictable consequence will be a total depreciation of the valuable fund. And further, the intervention will be postponed, from personal and political reasons.

Another risk comes from the rehabilitation actions, started without having a general and coordinated vision upon the objectives to be reached and the mode of operation.

To exemplify the statements, we will remember the rehabilitation actions of the roads. Frăţileşti Manor is close to Sudiţi, but not in its administrative range, and commune Săveni is too far to be interested in upgrading the roads. This way, the Manor does not benefit from any of these convenient accesses. Thus, it will remain isolated, in the way of winds and rust, unless this situation is not corrected. In other words, the absolute priority is to provide the financing of the modernization of access road from Sudiţi.

Another type of risk derives from the random rehabilitation, with modest resources, without the serious consolidation interventions that are required, and without the specialists' advice. The result may be opposite to the expectations: a total damage of a high quality complex. Frăţileşti Manor has never benefited from luxury materials or finishings. It is a complex built with ordinary materials, at hand, but with an extremely qualified and professional guidance from a specialist in architecture. This type of intervention may be a failure for two reasons:

a) to have the financing stop before the completion of works;

b) to have the works done with lower than average means and the result will not meet the expectations and will miss the major objectives.

Also, we may have differences related to how the rehabilitated spaces are administered and used. The functioning of Monastery, independent from the present social context is a too difficult task and is not on the agenda of the Orthodox Church. The ecumenical life should take place in the same space with the profane life. Unless people in the village are hired, unless this monastery does not belong to them and their lifestyle depends on it, then the vandalism will go on, stealing will occur on a daily basis, the people will not attend the church during the religious holidays, and the land will stay not worked on. On the other hand, the entire ecumenical life, even if the number of monks will rise, their life will be dependent on the quantity of labour invested in this complex. The monastery, legal person, will operate with civilians, legally employed and insured, as in a company. This is the solution for its survival.

6. ***The structuring of the promotion actions***

This research has been initiated the moment the legal status of the property has been known. Its first priority, besides the identification of the interventions to be made and the objectives to be reached, is to prepare the anniversary moment: **1911-2011 – Centenary Frăţileşti Manor**. **A century of loneliness**. This event will include:

- Exhibitions and Conferences that will hopefully raise the public interest for the Frăţileşti Manor;
- Articles in the written media and audio-visual presentations;
- The *Mănăstirea Frăţileşti* trademark;
- A feasibility study;
- PUZ documentation;

- The identification of financing resources;
- Events to honour the anniversary, at the Frăţileşti Manor – Frăţileşti Monastery.

Final conclusions

The entire complex may have a strong museum nature and a high touristic potential.

The development of this centre of an ecclesiastic interest may be under a good omen for the whole area – the religious, cultural and museum tourism and also agro-tourism and eco-tourism will introduce the complex into a development network – in other words, it may turn into a development driver, which Aurelian Pană did a century ago.

This museum-monastery complex will create jobs for the locals, and the various types of organization and functioning (ecumenical life, cultural life, museum activities, activities of maintenance and productions, eco-tourism) will be complementary.

At the same time, the monasteries have always been focal points for faith and peaceful life, which can once again be proved here, in Frăţileşti.

PRACTICA 2008-2009

CONACUL FRATILESTI

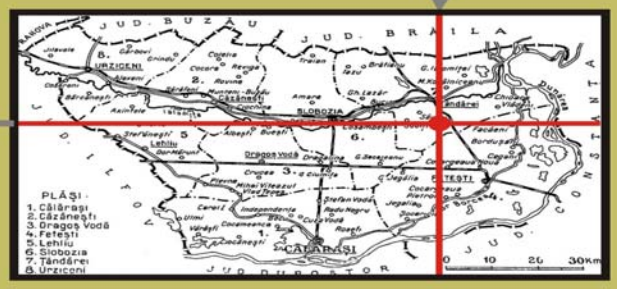

- Accesul in localitatea Suditi se realizeaza pe drumul judetean Dj201. Localitatea se afla, fata de principalele orase, la o distanta de :
  - 20 km de Slobozia;
  - 14 km de Tandarei;
  - 25 km de Fetesti;
  - **110 km de BUCURESTI;**
- Schema de Incadrare in Reteaua majora de circulatii releva faptul ca desi localitatea Suditi este amplasata in apropierea a trei orase importante: Slobozia, Fetesti, Tandarei, **accesul catre Conacul Suditi- Fratilesti se realizeaza greu**, prin drumuri de proasta calitate, aceasta fiind principalul impediment de introducere a zonei intr-un **circuit turistic**.

Bucuresti

Incadrare in reteaua de circulatii

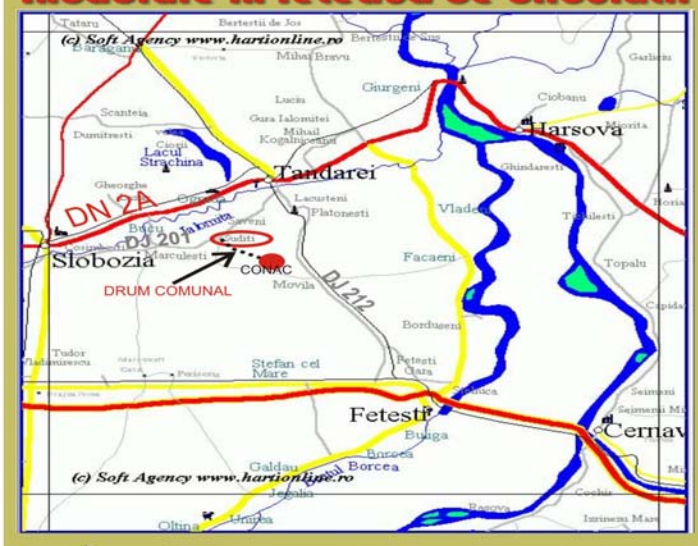

Incadrare i

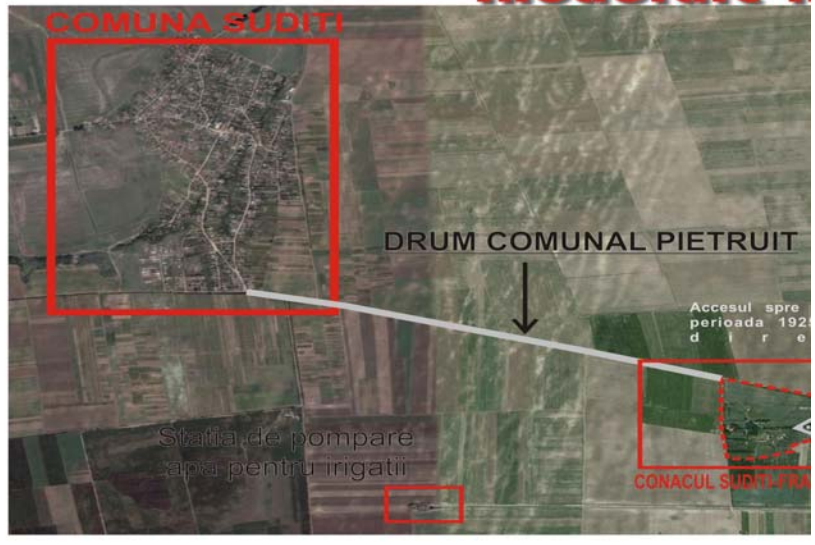

PRACTICA 2008-2009

CONACUL FRATILESTI/ MANASTIREA SUDITI- FRATILESTI

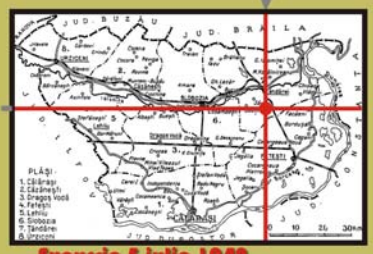

Excursie 5 iulie 1942

In perioada cand proprietatul mosiei, Aurelian Pana, era Ministrul Agriculturii, Presedinte al Academiei Agricole si a Sindicatului de Agricultura, a fost organizata o excursie in care au participat 56 de persoanalitati, printre care ministrii si specialisti.

Data excursiei este de 5 iulie 1942, iar itinerariul prevede plecarea din Bucuresti la ora 7:30 si vizitarea mosiei si conacului lui Aurel Pana de la Fratilesti, al lui Mihail Berceanu de la Marculesti si a Scolii agricole si a Statiunii agricole din Marculesti.

Aceste vizite au fost relatate pe larg in jurnalele vremii si astfel putem afla detalii despre practicile agricole si despre organizarea si functionarea mosiei de la Fratilesti, cum ar fi:

- "Conacul propriu zis -de dincolo de gospodaria familiei proprietarului- este impartit in doua: in dreapta inventarul mort (ateliere, remize, masini si instrumente), iar in stanga inventarul viu (cu grajdurile pentru boi si vacile de lapte, tarcuri pentru vitei, grajduri pentru cai; crescatoria de pasari, etc.) "

- " In cercetarea inventarului mort, vizitatorii au putut vedea- dupa iesirea din ateliere- zeci de pluguri pentru vite, doua pluguri mari cu abur, cinci batoze si patru locomobile, un selector Petkus si 17 tractoare. (...)
Tot in aceasta parte se gaseste si magazia care alimenteaza mosia si moara.(...) Ambele au baza de beton si sunt pardosite cu caramida cimentata, ca masura de lupta impotriva sobolanilor. "

- "Mosia Fratilesti este complet inzestrata cu toate constructiile necesare, atat cele pentru conservarea inventarului mort, cat si cele necesare oamenilor si bunei exploatari si administrari. Fara a face lux la constructii, nici ca numar nici ca material, tpate constructiile sunt construite economicos dar solid, din materiale cat mai ieftine dar bine incheiate si bine intretinute, pentru a fi durabile si a lupta cu intemperiile.
Toate remizele, magaziile si soproanele sunt facute din lemn, bine inchiat si intotdeauna vopsit. La fel si celelalte constructii, unele sunt pe picioare de beton sau caramida cimentata. "

In prezent, se mai pastreaza Conacul, garajul si castelul de apa, in stare avansata de degradare, si cateva magazii si ateliere.

Putem conchide ca Asamblul de la Fratilesti are o valoare deosebita tocmai prin INOVATIA pe care a adus-o in domeniul Agriculturii in Romania. Astfel valoare istorica si imbina cu specificul rural si cu inovatia, creandu-se PREMISELE DEZVOLTARII UNUI AGRO-TURISM DE CALITATE.

STUDIU ISTORIC

Etape de dezvoltare

- 1925- 1949 **Conacul lui Aurel Pana**, care devine Ministru al Agriculturii in Guvernul lui Antonescu in 1942;
- 1950- 1992 Conacul este confiscat si **devine IAS**, boierul fiind arestat si judecat intr-un lot de criminali de razboi, alaturi de Antonescu; In aceasta perioada, cladirile sufera modificari de recompartimentare pentru a deservi noua folosinta a ansamblului;
- 1992- 2005 Perioada in care cladirile sufera cea mai mare degradare, **acestea nefiind utilizate;**
- 2005- prezent- Transformarea conacului in **Manastirea de maici Suditi- Fratilesti;**

PRACTICA 2008-2009

CONACUL FRATILESTI/ MANASTIREA SUDITI- FRATILESTI

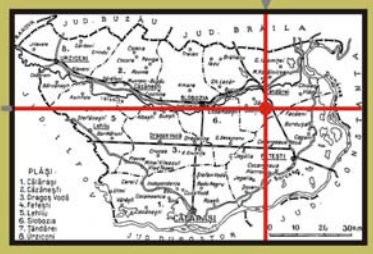

Ce este Patrimoniul Rural ?

In sens larg se poate defini ca ansamblul de bunuri materiale si imateriale, culturale si naturale, transmise din generatie in generatie.

El intersecteaza domenii diverse ; istoria ,arheologia, arhitectura si arta, traditiile orale si festive,indeletnicirile, fauna si flora, peisajul...etc.

El se constituie ca un "bun" care apartine ansamblului unei colectivitati. Este asadar, rezultatul actiunilor trecute, intreprinse de ansamblul societatii rurale

« Peisajele fasonate de-a lungul timpului de oamenii care folosesc terenul si resursele naturii » Isac Chiva :Patrimoniul (rural si natural) are o miza multipla. Martor al unei traditii indelungate, el contribuie in mod categoric la identitatea teritoriilor si la calitatea cadrului nostru de viata.

SITUATIA EXISTENTA

Obiectivul proiectului este in consecinta intr-o prima faza determinarea elementelor ce poseda valoare si a riscurilor existente si in a doua faza oferirea unui instrument capabil sa asigure un cadru de dezvoltare.

OBIECTIVELE DEZVOLTARII

- ameliorarea conditiilor de acces si de deplasare la nivelul localitatii si al ansamblului;
- favorizarea cresterii economice bazata pe valorificarea produselor locale;
- "scoaterea la lumina" si oferirea unui cadru de protectie a elementelor de patrimoniu rural;
- conservarea patrimoniului construit de origine agricola si a celui natural, permitandu-le totodata evolutia in respectul caracteristicilor proprii esentiale;
- protejarea patrimoniului natural si de mediu;

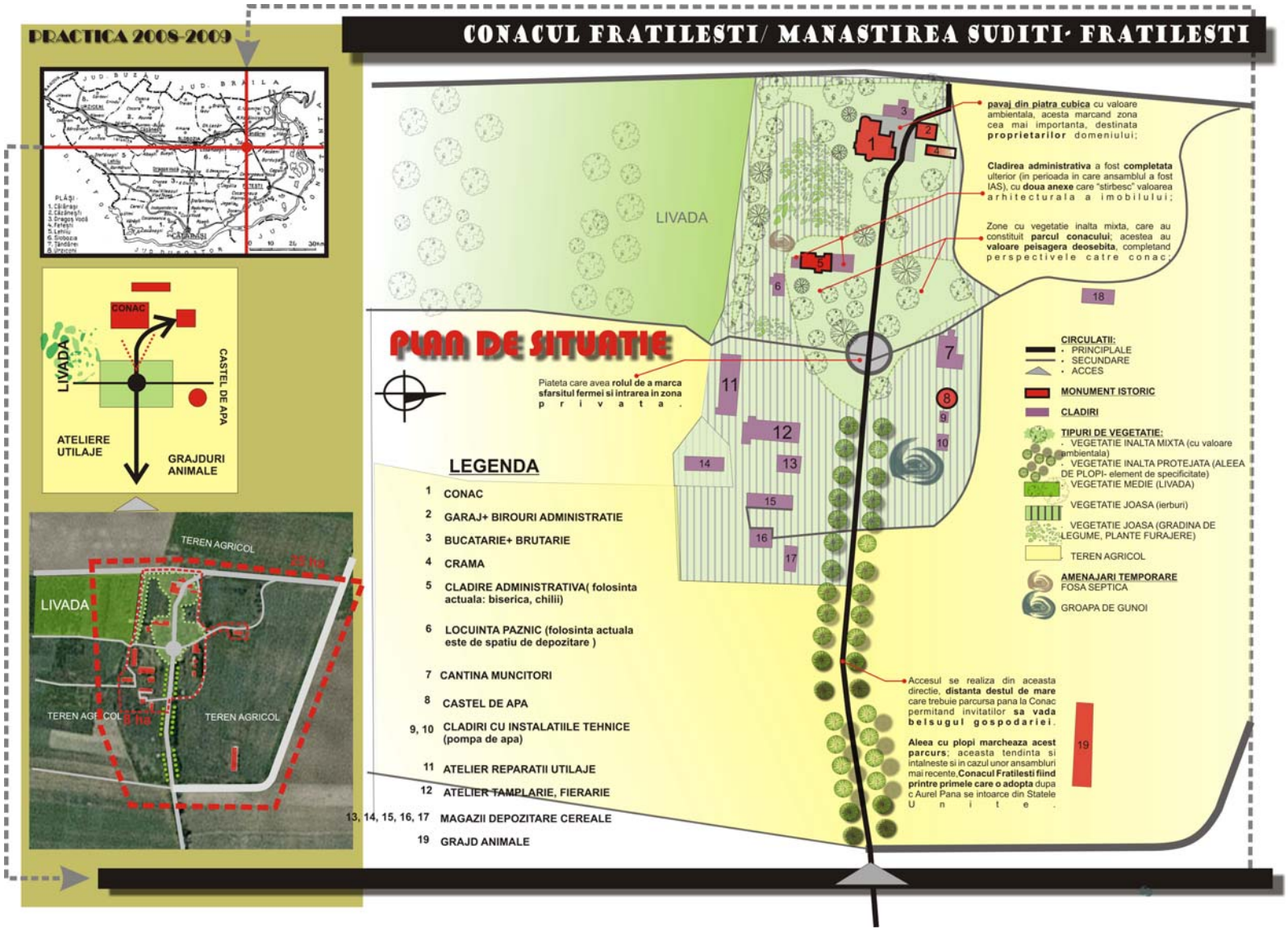
PRACTICA 2008-2009
CONACUL FRATILESTI/ MANASTIREA SUDITI- FRATILESTI
CONAC
LIVADA
CASTEL DE APA
ATELIERE UTILAJE
GRAJDURI ANIMALE
TEREN AGRICOL
LIVADA
PLAN DE SITUATIE
Piateta care avea rolul de a marca sfarsitul fermei si intrarea in zona privata.
pavaj din piatra cubica cu valoare ambientala, acesta marcand zona cea mai importanta, destinata proprietarilor domeniului;
Cladirea administrativa a fost completata ulterior (in perioada in care ansamblul a fost IAS), cu doua anexe care "stirbesc" valoarea arhitecturala a imobilului;
Zone cu vegetatie inalta mixta, care au constituit parcul conacului; acestea au valoare peisagera deosebita, completand perspectivele catre conac;
CIRCULATII:
PRINCIPALE
SECUNDARE
ACCES
MONUMENT ISTORIC
CLADIRI
TIPURI DE VEGETATIE:
VEGETATIE INALTA MIXTA (cu valoare ambientala)
VEGETATIE INALTA PROTEJATA (ALEEA DE PLOPI- element de specificitate)
VEGETATIE MEDIE (LIVADA)
VEGETATIE JOASA (ierburi)
VEGETATIE JOASA (GRADINA DE LEGUME, PLANTE FURAJERE)
TEREN AGRICOL
AMENAJARI TEMPORARE
FOSA SEPTICA
GROAPA DE GUNOI
LEGENDA
1 CONAC
2 GARAJ+ BIROURI ADMINISTRATIE
3 BUCATARIE+ BRUTARIE
4 CRAMA
5 CLADIRE ADMINISTRATIVA(folosinta actuala: biserica, chilii)
6 LOCUINTA PAZNIC (folosinta actuala este de spatiu de depozitare)
7 CANTINA MUNCITORI
8 CASTEL DE APA
9, 10 CLADIRI CU INSTALATIILE TEHNICE (pompa de apa)
11 ATELIER REPARATII UTILAJE
12 ATELIER TAMPLARIE, FIERARIE
13, 14, 15, 16, 17 MAGAZII DEPOZITARE CEREALE
19 GRAJD ANIMALE
Accesul se realiza din aceasta directie, distanta destul de mare care trebuie parcursa pana la Conac permitand invitatilor sa vada belsugul gospodariei.
Aleea cu plopi marcheaza acest parcurs; aceasta tendinta si intalneste si in cazul unor ansambluri mai recente,Conacul Fratilesti fiind printre primele care o adopta dupa c Aurel Pana se intoarce din Statele Unite.

PRACTICA 2008 - 2009

DOMENIUL FRATILESTI - SUDITI - ATELIERE MESTESUGARESTI

PERSPECTIVE

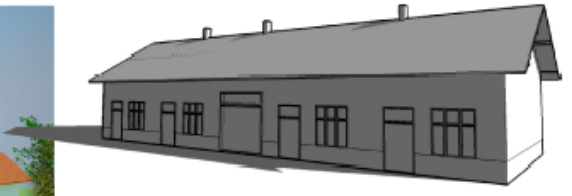

DETALII

UNIVERSITATEA "SPIRU HARET" - FACULTATEA DE ARHITECTURA - ANUL 2

PRACTICA 2008 - 2009

DOMENIUL FRATILESTI - SUDITI - BRUTARIE / BUCATARIE DE VARA

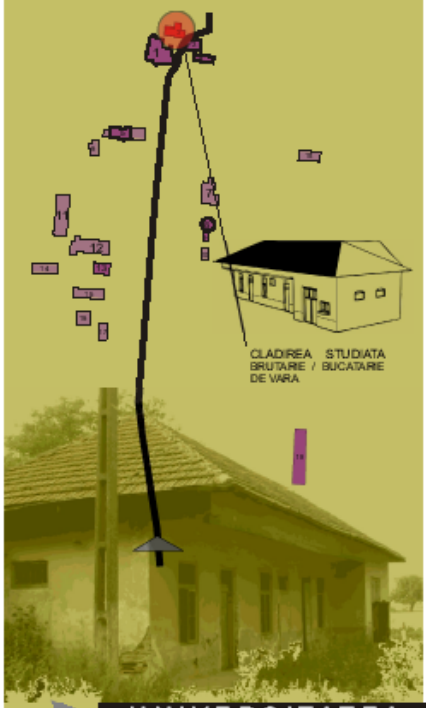

PERSPECTIVE

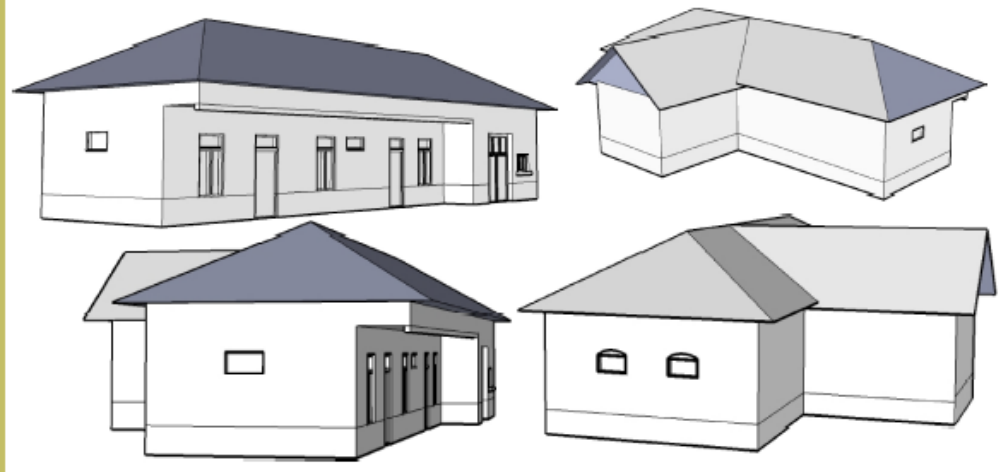

DETALII

UNIVERSITATEA "SPIRU HARET" - FACULTATEA DE ARHITECTURA - ANUL 2

PRACTICA 2008 - 2009

DOMENIUL FRATILESTI - SUDITI - CASTEL DE APA SI CLADIRE TEHNICA

PREZENTARE GENERALA

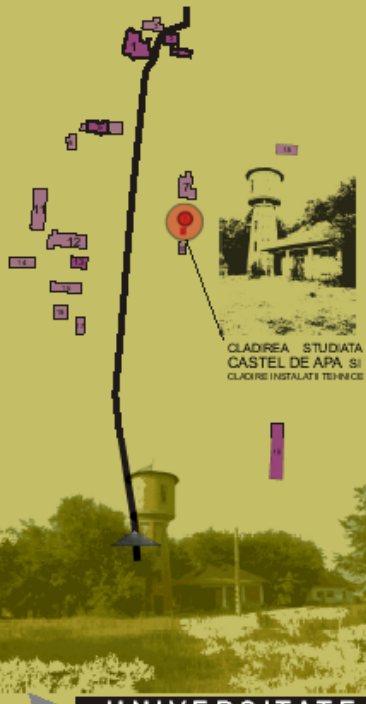

UNIVERSITATEA "SPIRU HARET" - FACULTATEA DE ARHITECTURA - ANUL 2

PRACTICA 2008 - 2009

DOMENIUL FRATILESTI - SUDITI - GARAJ / CLADIRE ADMINISTRATIVA

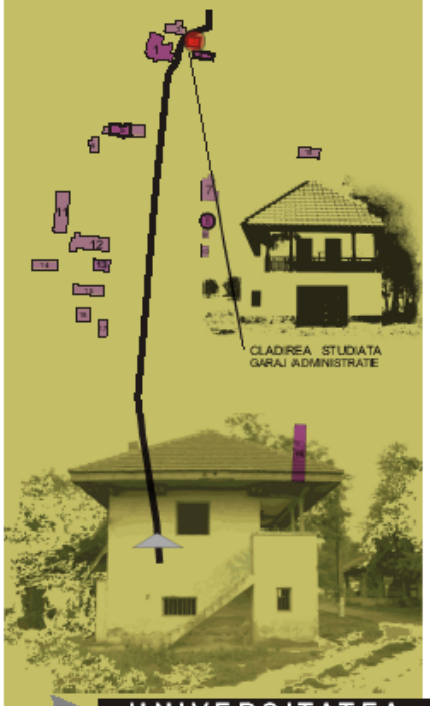

PERSPECTIVE

DETALII

UNIVERSITATEA "SPIRU HARET" - FACULTATEA DE ARHITECTURA - ANUL 2

PRACTICA 2008 - 2009

DOMENIUL FRATILESTI - SUDITI - CLADIRE DEPOZITARE AGRICOLA (HAMBAR)

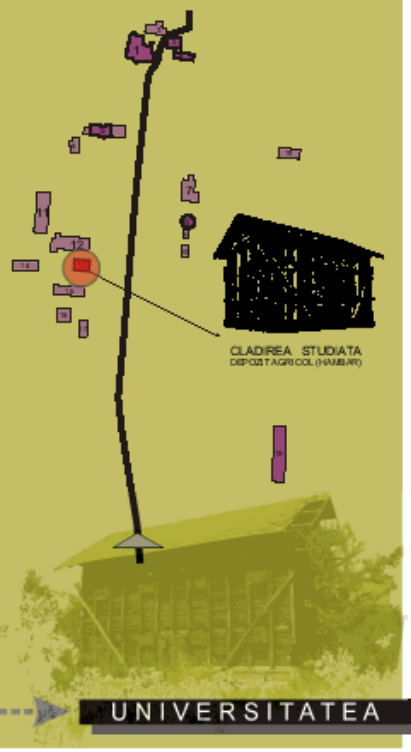

PERSPECTIVE

DETALII

UNIVERSITATEA "SPIRU HARET" - FACULTATEA DE ARHITECTURA - ANUL 2

PRACTICA 2008 - 2009

DOMENIUL FRATILESTI - SUDITI - MAGAZIE/DEPOZIT CEREALE

PREZENTARE GENERALA

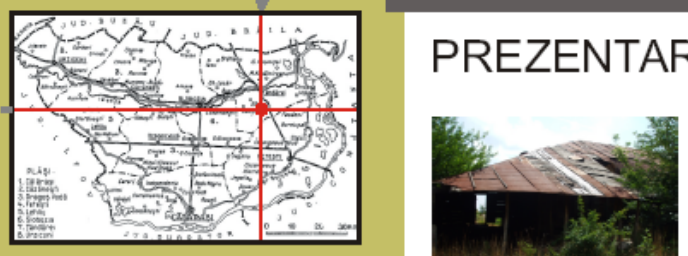

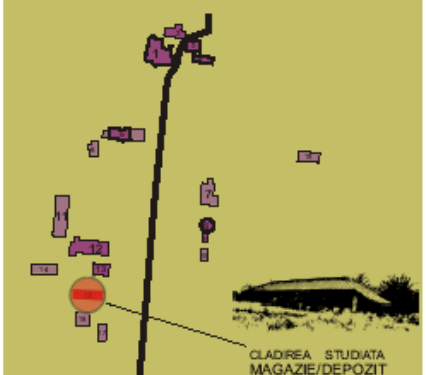

UNIVERSITATEA "SPIRU HARET" - FACULTATEA DE ARHITECTURA - ANUL 2

EPISCOPIA SLOBOZIEI SI CALARASILOR - MANASTIREA "SFANTUL PANTELIMON" - FRATILESTI

FERMA MODEL "PANA"

UNIVERSITATEA "SPIRU HARET" - FACULTATEA DE ARHITECTURA - ANUL 2

PRACTICA 2008 - 2009

DETALII

DOMENIUL FRATILESTI - SUDITI

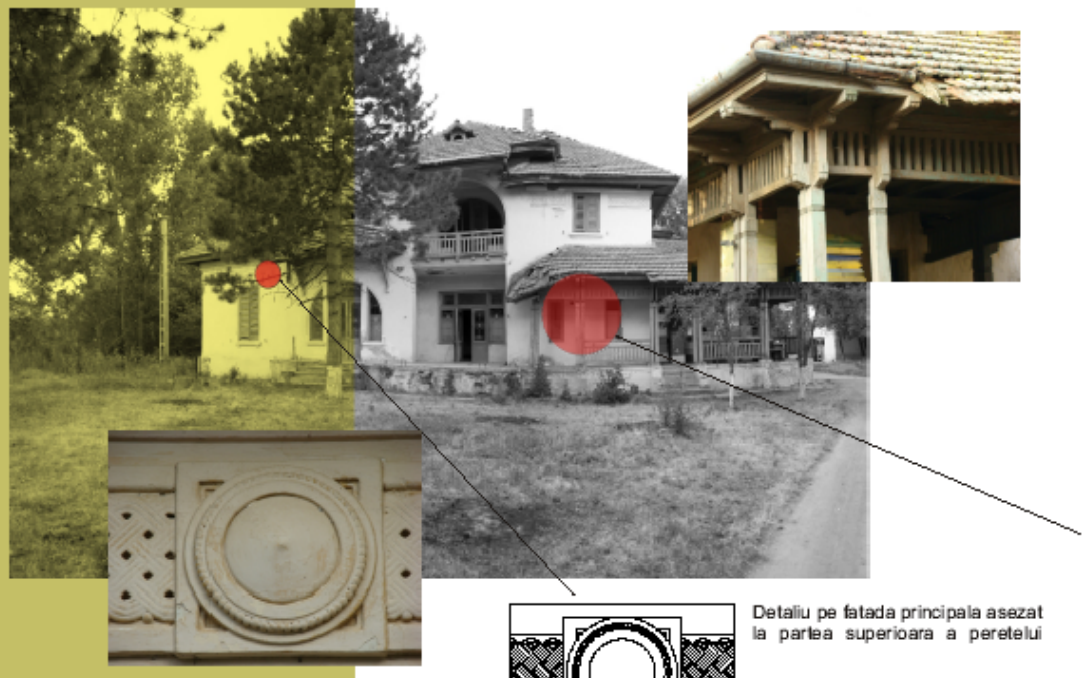

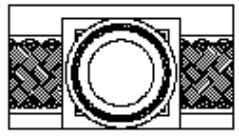

Detaliu pe fatada principala asezat la partea superioara a peretelui

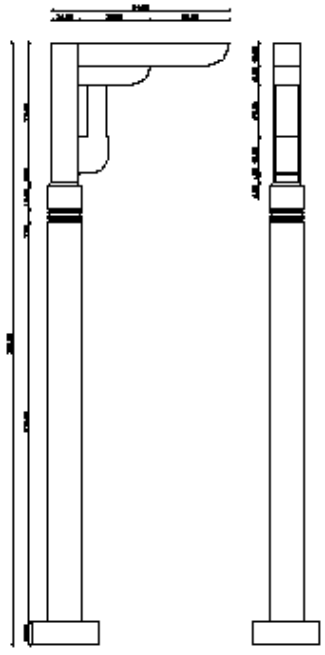

Detaliu din lemn, repetat la stalpii teraselor, din cadrul exterior al conacului

UNIVERSITATEA "SPIRU HARET" - FACULTATEA DE ARHITECTURA - ANUL 2

PRACTICA 2008 - 2009

DETALII

DOMENIUL FRATILESTI - SUDITI

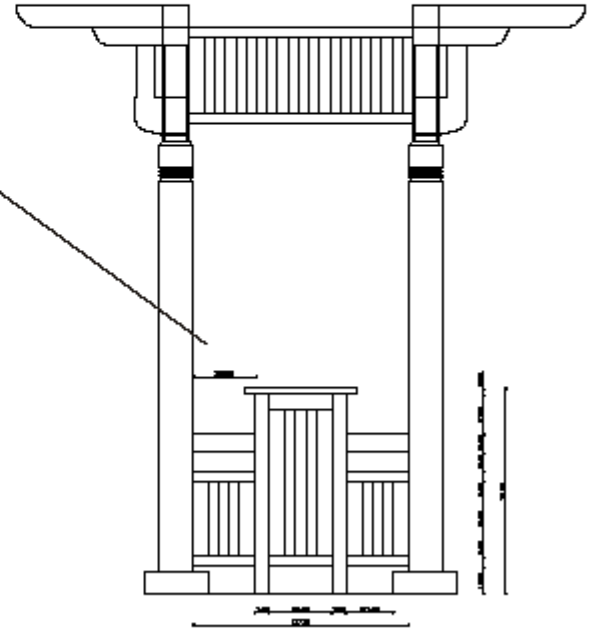

UNIVERSITATEA "SPIRU HARET" - FACULTATEA DE ARHITECTURA - ANUL 2

PRACTICA 2008 - 2009

DOMENIUL FRATILESTI - SUDITI

DETALII

Detalii balustradă scară

Detalii tâmplărie uşi

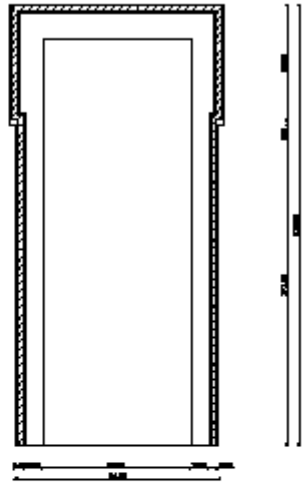

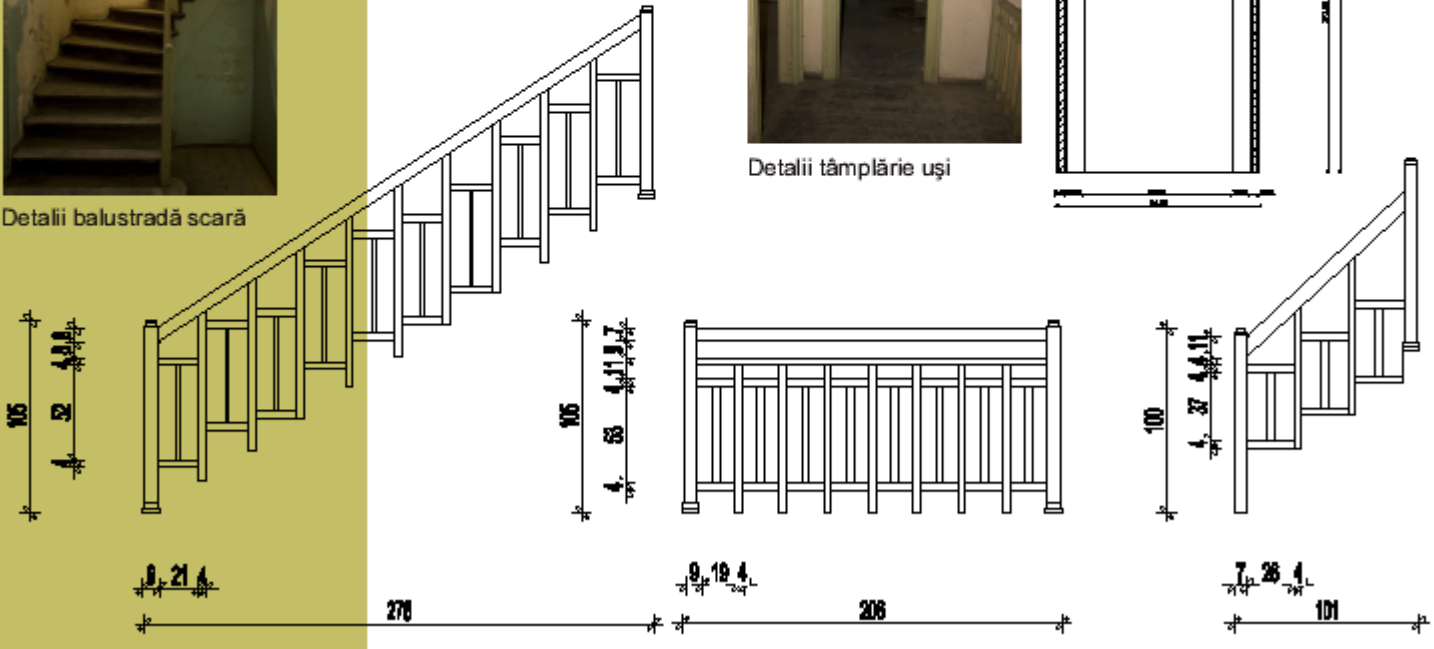

UNIVERSITATEA "SPIRU HARET" - FACULTATEA DE ARHITECTURA - ANUL 2

PATRIMONIUL CULTURAL – DE LA MĂRTURIE MATERIALĂ A ISTORIEI LA CALITATEA DE RESURSĂ

Lector univ. drd. **Dan Kisilewicz**

Rezumat

Moştenire comună a colectivităţii, lăsată de generaţiile precedente odată cu responsabilitatea de a-l transmite generaţiilor viitoare, reper identitar ce poartă mărturia tradiţiilor, credinţelor şi valorilor unei civilizaţii, a evenimentelor istorice şi evoluţiei societăţii, patrimoniul cultural reuneşte, conform Convenţiei pentru Protecţia Patrimoniului Cultural (Consiliul Europei, 1986): monumente istorice, grupuri de clădiri adunate în ansambluri sau situri, creaţii ale mâinii omului într-un cadru natural. Conceptul de patrimoniu s-a îmbogăţit în timp cu noi înţelesuri cuprinzând domenii diverse precum învăţământul şi cercetarea de artă, arhitectura, arheologia, istoria, ştiinţele sociale, politice dar şi lucrările publice, amenajarea teritoriului, turismul şi serviciile.

Prezenta lucrare abordează din punct de vedere istoric şi legislativ, subiecte precum: parcursul cronologic al definitivării conceptuale a noţiunii de patrimoniu cultural, reglementările cu privire la conservarea şi restaurarea acestuia, reliefând oportunităţile economice şi sociale ce rezultă din acţiunile întreprinse pentru salvgardarea sa.

A investi în cultură înseamnă o investiţie sustenabilă pentru viitor, datorită realităţii contemporane ce atestă faptul că patrimoniul cultural constituie o importantă, dar insuficient exploatată, resursă economică, producătoare de venituri.

Cuvinte cheie: *patrimoniu cultural, restaurare, conservare, monument istoric, protecţie patrimoniu arhitectural*

La origine, cuvântul patrimoniu provine din latinescul *patrimonium* şi desemna totalitatea bunurilor materiale aparţinând unei familii, bunuri transmise urmaşilor şi considerate moştenire. La origine, noţiunea se aplica pentru bunurile individuale. Cristalizarea procesului de conştientizare a necesităţii păstrării moştenirii culturale parcurge un drum sinuos prin timpul istoric şi încă astăzi, reclamă o susţinere competentă.

În vremea Renaşterii dar şi în sec. XVIII se folosea termenul „antichităţi" pentru desemnarea construcţiilor sau artefactelor vechi cu valoare istorică. Recunoaşterea bunurilor care merită să fie salvate ca repere ale trecutului în contextul general al evoluţiei domeniului restaurării patrimoniului arhitectural a progresat lent, iar această selecţie a fost operată pe un număr restrâns de obiective.

După Revoluţia Franceză, 1789, noţiunea de patrimoniu a căpătat sensul cunoscut astăzi. Noţiunea identifica separat monumente şi opere, recunoscându-le calitatea de martori ai istoriei şi de aceea merită să fie conservate şi transmise generaţiilor viitoare.

La 16 dec. 1798 în Franţa, se înfiinţa Comisia Monumentelor însărcinată cu elaborarea primelor instrucţiuni privind inventarierea şi conservarea operelor de artă. Această măsură a fost luată după distrugerile masive din timpul perioadei de teroare, când au fost distruse numeroase opere de artă şi monumente care simbolizau puterea abolită. Atunci, prin vocea Abatelui Grégorie, este afirmată existenţa unui patrimoniu colectiv a cărui salvare este esenţială pentru istoria Franţei. El vorbea de „vandalism" şi

„de atentate criminale asupra patrimoniului” şi apela la conştiinţa cetăţenilor de a proteja monumentele istorice (după confiscarea bunurilor clerului în noiembrie 1789).

Revoluţia Franceză a fost o etapă determinantă în construcţia noţiunii de patrimoniu. În 1830, atribuirea postului de inspector general al monumentelor istorice lui Ludovic Videt (1802-1873) de către ministrul de interne francez François Guizot a avut menirea pregătirii listei edificiilor care „merită o atenţie serioasă din partea guvernului”. Pentru omul de stat edificiile vechi prezentau un deosebit interes întrucât puteau sprijini consolidarea sentimentului naţional.

În 1837, Comisia monumentelor istorice a primit însărcinarea să realizeze lista edificiilor care merită protecţia şi intervenţia statului şi s-a adus la cunoştinţă cetăţenilor francezi existenţa unui patrimoniu istoric.

Legea din 1887 privind conservarea monumentelor şi a obiectelor de artă având un interes istoric şi artistic, reglementa conservarea patrimoniului şi stabilea condiţiile în care statul intervenea. Patrimoniul a reprezentat, din acel moment, un domeniu din ce în ce mai mult luat în considerare de către stat, deşi încă nu era împărtăşit de majoritatea cetăţenilor. În acea epocă se întreprind campanii de restaurare la edificiile considerate remarcabile.[i] (Lemaire Amelie, *Cronologie – noţiunea de patrimoniu a evoluat în timp*, Le monden nr. 379/oct 2008).

În ţările române, spre sfârşitul veacului al XIX-lea, prin intelectualii români, sunt adoptate, treptat, ideile europene privind păstrarea valorilor istorice şi artistice ceea ce conduce în 1860, la instituirea Comisiei pentru cercetări istorice şi arheologice.

În România, la 26 martie 1892 se votează *Legea pentru conservarea şi restaurarea monumentelor publice* ce a stat la baza activităţilor de ocrotire a patrimoniului cultural românesc prin care se constituia „Comisiunea monumentelor publice” ca organism consultativ al Ministerului Instrucţiunii Publice. Sarcina primordială atribuită prin actul normativ, la art.3, era întocmirea „inventarului general al tuturor edificiilor şi obiectelor vechi din ţară, care prezintă un deosebit interes istoric sau artistic, pentru a căror conservare urmează să se ia măsuri”.

După al Doilea Război Mondial, turismul capătă dimensiuni deosebite. Acest fapt impulsionează operaţiile de restaurare a construcţiilor cu valoare istorică. Economiile ţărilor europene, sleite de război, încearcă o exploatare a construcţiilor vechi cu încărcătură estetică pronunţată cu scopul dezvoltării economice: Italia, Franţa, Spania şi Grecia sunt exemple în această direcţie.

În România Populară, lipsa de întreţinere a vestigiilor trecutului este pusă pe seama burgheziei retrograde. Totodată, pentru desprinderea de stalinism s-au scos la iveală mărturiile istorice ca bază identitară, de diferenţiere faţă de internaţionalismul socialist al epocii.

Consecinţele celui de al Doilea Război Mondial, prezenţa trupelor sovietice pe teritoriul ţării noastre, aservirea economică pentru plata daunelor de război solicitate de învingător, persecuţiile suferite de populaţie în afirmarea continuităţii credinţei creştine ortodoxe au influenţat direct decizia conservării şi restaurării, mai ales asupra obiectivelor religioase.

Înfiinţarea, în 1959, a Direcţiei Monumentelor Istorice (D.M.I.), instituţie de felul celor existente în multe ţări europene specializate în restaurarea monumentelor istorice, a devenit un reper foarte important şi a contribuit efectiv la realizarea restaurărilor celor mai semnificative monumente istorice cât şi a cercetărilor în vederea fundamentării inventarului bunurilor protejate. Activitatea instituţiei publice D.M.I. a fost brutal întreruptă, după cutremurul din 1977, de conducerea politică din acea vreme. Intervenţiile dezvoltate de D.M.I., asupra monumentelor istorice, s-au bazat mai nuanţat pe Charta de la Veneţia care a fost elaborată în 1964 şi, apoi, adoptată de ICOMOS în 1966.

La primul articol, Charta de la Veneţia, defineşte noţiunea de monument istoric astfel: monumentul istoric cuprinde atât creaţia arhitecturală izolată cât şi aşezarea urbană sau rurală care poartă mărturia unei civilizaţii anumite, a unei evoluţii semnificative sau a unui eveniment istoric. Noţiunea priveşte nu numai marile creaţii ci şi operele modeste care au câştigat o semnificaţie culturală, prin trecerea timpului. Scopul intervenţiilor de conservare şi restaurare este indicat în articolul 3, ca fiind salvarea operei de artă şi a mărturiei istorice pe care o incorporează aceasta.

În 1990 renaşte structura instituţională dedicată protejării monumentelor istorice. Prin Decretul nr. 91/1990 al Frontului Salvării Naţionale se reînfiinţează Comisia Naţională a Monumentelor Ansamblurilor şi Siturilor Istorice, ca for ştiinţific autonom pe lângă Ministerul Culturii şi Direcţia Monumentelor Ansamblurilor şi Siturilor Istorice (D.M.A.S.I.) în subordinea Ministerului Culturii şi validează noua Listă a monumentelor istorice în 1991. [ii]

În ultimele trei decenii ale secolului trecut şi în primul deceniu al secolului XXI, în Europa s-au elaborat câteva norme internaţionale care au fundamentat metodologic dar şi juridic conturarea specificităţii domeniului patrimoniului cultural. Consiliul Europei este astăzi instituţia care patronează întrunirile ştiinţifice unde sunt adoptate convenţiile ce sintetizează tendinţele europene privind protejate patrimoniului cultural. [iii]

Convenţia pentru protecţia patrimoniului arhitectural al Europei adoptată în 1986 de către Consiliul Europei şi ratificată de România în 1996 aduce precizări privind definirea patrimoniului arhitectural care cuprinde următoarele:

1 – monumentul – clădire sau structură izolată,

2 – grupuri de clădiri – ansambluri de construcţii,

3 – situri: creaţii ale mâinii omului combinate cu un cadru natural.

În noul cadru legislativ al României post decembriste, Legea 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice, reia aceste concepte astfel se stabilesc următoarele categorii de monumente istorice, bunuri imobile situate suprateran, subteran şi subacvatic:

a) monument – construcţie sau parte de construcţie, împreună cu instalaţiile, componentele artistice, elementele de mobilare interioară sau exterioară care fac parte integrantă din aceasta, precum şi lucrări artistice comemorative, funerare, de for public, împreună cu terenul aferent delimitat topografic, care constituie mărturii cultural-istorice semnificative din punct de vedere arhitectural, arheologic, istoric, artistic, etnografic, religios, social, ştiinţific sau tehnic;

b) ansamblu – grup coerent din punct de vedere cultural, istoric, arhitectural, urbanistic ori muzeistic de construcţii urbane sau rurale care împreună cu terenul aferent formează o unitate delimitată topografic ce constituie o mărturie cultural-istorică semnificativă din punct de vedere arhitectural, urbanistic, arheologic, istoric, artistic, etnografic, religios, social, ştiinţific sau tehnic;

c) sit – teren delimitat topografic cuprinzând acele creaţii umane în cadru natural care sunt mărturii cultural-istorice semnificative din punct de vedere arhitectural, urbanistic, arheologic, istoric, artistic, etnografic, religios, social, ştiinţific, tehnic sau al peisajului cultural.

După cum se poate observa, punerea în evidenţă a valorii unui bun este argumentul care determină acţiunile de păstrare a oricărui bun patrimonial. Valoarea depinde mai ales de factori subiectivi, prezentată fie din partea unei persoane sau grup de persoane care exprimă păreri sau judecăţi bazate pe anumite criterii şi care încearcă prin acestea să atribuie o aură obiectivă procesului. Odată, opinia stabilită şi însuşită de o comunitate, bunul devine un obiect reprezentativ, recunoscut, admirat, cercetat şi pe cât

posibil protejat. De menţionat că, patrimoniul cultural nu este un dat, finit şi imuabil ci se îmbogăţeşte, treptat, odată cu trecerea timpului în funcţie de evoluţia societăţii umane.

În ultimele decenii, economia de piaţă s-a extins asupra întregului continent european. În acest sistem economic managementul resurselor ocupă un rol important în dezvoltarea societăţii. Creşterea aportului la venitul naţional anual a activităţilor din turismul intern şi extern ocazionat de mărirea interesului pentru patrimoniul cultural cât şi faţă de industria bunurilor şi activităţilor culturale au scos în evidenţă potenţialul patrimoniului cultural ca resursă economică.

Din această perspectivă Consiliul Europei a elaborat *Convenţia cadru asupra valorii patrimoniului cultural pentru societate,* redactată de un comitet restrâns de experţi guvernamentali şi adoptată de Comitetul Miniştrilor la 13 octombrie 2005 şi deschisă semnării statelor membre la 27 octombrie, în acelaşi an, la Faro, Portugalia.[iv]

Convenţia este un cadru de referinţă privind politicile ce privesc patrimoniul cultural necesar în vederea precizării rolului acestuia în noul model de dezvoltare durabilă a societăţii. Aceasta reafirmă idealurile şi principiile din Declaraţia universală a drepturilor omului şi din Pactul internaţional cu privire la drepturile economice, sociale şi culturale. Convenţia-cadru recunoaşte faptul că dreptul privind patrimoniul cultural constituie o componentă a dreptului de a avea acces la viaţa culturală; recunoaşte existenţa responsabilităţilor individuale şi colective faţă de patrimoniul cultural cu precizarea că protejarea şi utilizarea sa durabilă se efectuează cu scopul dezvoltării societăţii şi garantarea calităţii vieţii. Totodată, se pune accent asupra faptului că patrimoniul cultural constituie o resursă importantă pentru integrarea diferitelor aspecte ale dezvoltării: de ordin cultural, ecologic, economic, social şi politic. Se definesc termenii şi conceptele cu care operează convenţia, astfel patrimoniul cultural este constituit din ansamblul de resurse moştenite din trecut pe care oamenii le identifică, indiferent de regimul proprietăţii asupra bunurilor, ca pe o reflectare şi o expresie a valorilor, credinţelor, cunoştinţelor şi tradiţiilor lor aflate în continuă evoluţie şi include toate aspectele ce rezultă din interacţiunea, în timp, dintre oameni şi locuri.

Obiectivul convenţiei nu este doar protejarea unor obiecte lipsite de funcţiune pentru a le păstra, sau aşa cum s-a afirmat decenii de-a rândul, pentru a le transmite mai departe, generaţiilor viitoare, ci aduce în centrul atenţiei *beneficiarul*: societatea şi pe fiecare individ în parte, care folosesc patrimoniul drept resursă pentru propria lor dezvoltare fără, desigur, să ruineze chiar resursa generatoare de bunăstare, patrimoniul cultural.[v]

Astfel, este de remarcat faptul că astăzi noţiunile referitoare la patrimoniul cultural se integrează în mod firesc nu doar în învăţământul şi cercetarea de artă, arhitectură, arheologie, istorie, ştiinţe sociale şi politice, ci şi în domenii privind mediul înconjurător, lucrările publice, amenajarea teritoriului, economia, incluzând turismul şi serviciile.

În lumea contemporană, patrimoniul cultural s-a dovedit a fi o resursă pentru dezvoltarea economică identificată în activităţile pentru conservarea, crearea bunurilor culturale şi a activităţilor culturale.

Simplificând, faţeta economică poate fi măsurată şi prin veniturile rezultate din exploatarea turistică cât şi din serviciile adiacente: cazare, alimentaţie, transport, „loisir" etc. Faţeta socială este ilustrată prin locurile de muncă generate de activităţile turistice directe şi conexe cât şi de lucrările de conservare-restaurare ale patrimoniului cultural. Desigur, cuantificarea sau exprimarea în bani, a tuturor acestor activităţi nu este de loc facilă, dar global efectul este resimţit pozitiv.

În societatea românească au apărut, în ultimele două decenii, aspecte inedite, utilizarea chestiunilor relative la patrimoniului cultural ca resursă pentru propulsarea carierelor politice sau de susţinere a unor revendicări vindicative cu scopuri pecuniare.

Cu toate acestea, în lumina celor prezentate, patrimoniul cultural merită a fi considerat o resursă cu real potenţial pentru dezvoltare socială, ceea ce constituie un argument pentru cetăţenii noştri, că, investiţia în cultură, în patrimoniul cultural, nu înseamnă a investi într-un trecut anost ori într-un prezent oscilant, ci este sustenabilă pentru propriul nostru viitor.

---

[i] Lemaire Amelie, *Cronologie – noţiunea de patrimoniu a evoluat în timp*, Le monde nr. 379/oct 2008.

[ii] Personalităţi importante cu activitate recunoscută în domeniul culturii au asigurat preşedinţia acestei Comisii: prof.dr.arh. Grigore Ionescu, dr.arhg. Radu Popa. prof.dr.arh. Aurelian Trişcu şi academician Răzvan Theodorescu. În 1995, se continuă activitatea în cadrul Ministerului Culturii şi comisia are denumirea de Comisia Naţională a Monumentelor Istorice sub preşedinţia prof. dr.arh. Gheorghe Curinschi căruia i-au urmat pînă astăzi: prof.dr. Adrian Rădulescu, prof. dr. Andrei Pippidi, academician Marius Porumb şi prof. dr. arh. Virgil Polizu.

[iii] Convenţii de referinţă în domeniu adoptate sub egida UNESCO sau a Consiliului Europei: Convenţia cu privire la mijloacele de prevenire şi interzicere a importului, exportului şi transferului ilicit de bunuri culturale – 1970, Convenţia privind protejarea patrimoniului mondial cultural şi natural – 1972, Convenţia privind patrimoniul arhitectural al Europei, Granada 1985, Convenţia europeană cu privire la patrimoniul arheologic, La Valetta, 1992, Convenţia europeană a peisajului, Florenţa, 2000, Convenţia pentru salvgardarea patrimoniului imaterial, 2003.

[iv] Convenţia-cadru a Consiliului Europei despre valoarea patrimoniului pentru societate Faro, 27 oct. 2005 prezintă următorul conţinut:

Titlul I- Obiective, definiţii şi principii
- art. 1 – obiectivele convenţiei
- art. 2 – definiţii
- art. 3 – patrimoniul comun al Europei
- art. 4 – drepturi şi responsabilităţi cu privire la patrimoniul cultural
- art. 5 – dreptul şi politici ale patrimoniului cultural
- art. 6 – efecte ale Convenţiei

Titlul II – Aportul patrimoniului cultural la societate şi la dezvoltarea umană
- art. 7 – patrimoniul cultural si dialogul
- art. 8 – mediul înconjurător, patrimoniul şi calitatea vieţii
- art. 9 – utilizarea durabilă a patrimoniului cultural
- art.10 – patrimoniul cultural şi activitatea economică

Titlul III –Responsabilitatea partajată între patrimoniul cultural şi participarea publicului
- art.11 – responsabilităţile publice în materie de patrimoniu cultural
- art. 12 – acces la patrimoniul cultural şi participarea democratică
- art. 13 – patrimoniul cultural şi cunoaşterea
- art. 14 – patrimoniul cultural şi societatea de informaţii

Titlul IV Continuarea şi cooperarea art.15 – angajamentul Părţilor
- art. 16 – mecanisme de urmărire
- art. 17 – cooperarea prin activităţile ce urmează

Titlul V – Clauze finale
- art. 18 – semnare şi intrare în vigoare
- art. 19 – adeziunea
- art. 20 – aplicaţia teritorială
- art. 21 – denunţarea
- art. 22 – amendamente
- art. 23 – notificări

[v] Niţulescu Ştefan Virgil, articol *Ştiinţa şi patrimoniul*, revista „Academica” nr. 5-6/2009.

CULTURAL PATRIMONY – FROM MATERIAL TESTIMONY TO THE CAPACITY OF A RESOURCE

Lecturer PhD Arch. **Dan Kisilewicz**

Abstract

Common legacy of the collectivity, left by the anterior generations together with the responsibility to pass it down to the future generations, identity landmark bearing the traditions, beliefs and values of a civilization and of its values, of the historic events and the society's evolution, the cultural heritage brings together, according to the Convention for the Protection of the Cultural Heritage (Council of Europe, 1986): historic monuments, groups of buildings gathered in complexes or sites, created by man within a natural environment. The concept of heritage gained new senses, encompassing diverse fields such as the education and the art research, architecture, archeology, history, political and social sciences, but also the public works, land planning, the tourism and the services.

The present work approaches the following subjects: the time path of the conceptual shaping of the cultural heritage notion, the regulations regarding its conservation and reconditioning, highlighting the economic and social opportunities resulting from the actions taken for its safeguarding.

Investing in culture means a sustainable investment for the future, due to the contemporaneous reality attesting the fact that the cultural heritage is an important, yet insufficiently explored economic resource that brings income.

Key words: *cultural heritage, reconditioning, conservation, historic monument, architectural heritage protection*

At its origin, the word "heritage" derives from Latin "patrimonium", which designated the entirety of the material goods pertaining to a family, goods passed down to the descendants and considered as heritage. Originally, the notion applies for the individual goods. The process of awareness regarding the necessity to save the cultural heritage needs a competent support.

During the Renascence, but also in the 18th century, the term "antiques" was used to designate the old buildings or artefacts with a historic value. The recognition of the goods deserving to be saved as landmarks of the past within the general background of the evolution of the architectural heritage reconditioning field progressed slowly and this selection concerned a small number of objectives.

After the French Revolution, 1789, the notion of heritage gained the meaning known today. The notion identifies separately monuments and works, admitting their quality of history witnesses and therefore, they deserve to be preserved and transmitted to the future generations.

On December 16, 1798, the Monuments Commission was established in France. It had the duty to elaborate the first instructions regarding the inventory and preservation of the works of art. This measure was taken subsequent to the massive destruction during the terror period, when numerous art works and monuments symbolizing the abolished power were destroyed. At that point, through the voice of Superior Grégorie, the existence of a collective heritage, whose salvation is essential for the history of France, is asserted. He spoke of "vandalism" and of "criminal attempts on the heritage" and made an appeal to the citizens' conscience to protect the historic monuments. (subsequent to the confiscation of the clergy's goods in November 1789).

The French Revolution was a determinant step for the construction of the heritage notion. In 1830, the French minister for Internal Affairs named François Guizot as the general inspector of the historic monuments. This was made with the purpose of elaborating a list of buildings, which " deserved serious attention from the government". For the statesman, the old buildings were very important, as they could support the consolidation of the national feeling.

In 1837, the Commission of the historic monuments was assigned with creating the list of monuments, which deserved the state's protection and intervention and the existence of a historic heritage was brought to the French citizens' notice.

The 1887 law regarding the conservation of the monuments and artworks of historic and artistic interest regulated the heritage conservation and established the conditions for the state to intervene. From that moment on, the heritage represented an increasingly important field for the state, although most of the citizens did not yet acknowledge its importance. During that time, rehabilitation campaigns took place for the buildings considered to be "remarkable". (Lemaire Amelie, *Cronologie – noţiunea de patrimoniu a evoluat în timp*, Le monden nr. 379/oct 2008).

Towards the end of the 19th century, the Romanian intellectuals gradually adopt the European ideas regarding the maintenance of the artistic and historic values, which leads to the establishment of the Commission for historic and archaeological research in 1860.

The law for the protection of historical monuments is voted in Romania on 26 March 1892. This was the basis for the protection activities of the Romanian cultural heritage, through which the "Commission of the public monuments" was established as consultative organism of the Ministry of Public Infrastructure. The main duty, stipulated in the normative act, under art 3, was the drafting ,of the general inventory of all the edificies and old objects in the country, which presents a historic or artistic interest, and for which preservation certain measures will be taken'.

After the WWII, tourism gains new dimensions. This fact will give a boost to the restoration operations of the historic buildings. The European countries economies, drained in the war, are attempting an exploitation the old buildings, with an aesthetic richness, in order to stimulate the economy: Italy, France, Spain and Greece are a few examples here.

For the Popular Republic of Romania, the lack of preservation for the past landmarks falls into the blame of the narrow-minded bourgeoisie. Also, to cut off from Stalinism, the historic evidence has been put on display as to make a difference from the socialist internationalism of that epoch.

The consequences of the WWII, the presence of the soviet troupes on the Romanian territory, the economic subordination of paying the war compensation required by the winner, the persecutions born by the population on their path of keeping their orthodox Christian faith, all the above have directly influenced the decision of conservation and preservation, mainly for the religious sites.

The founding, in 1959, of the Department of the Historic Monuments (DMI), an institution with counterparts in many European countries that specialized in restoring the historic monuments, has become an important mark and effectively contributed to the restoration of the most significant historic monuments and of the research leading to making the inventory of the protected properties. The DMI activity was suddenly interrupted after the 1977 earthquake, by the political regime back then. What the DMI action relied on was the Venetian Chart, issued in 1964 and then adopted by ICOMOS in 1966.

In the Venetian Chart, the first article defines the term of historic monument: the historic monument includes both the isolated architectural creation and the urban or rural site that bears the evidence of a certain civilization, of a significant evolution or a historic event. The term concerns not only the great creation but also more modest ones, with a cultural significance gained in time. The purpose of the preservation and conservation interventions shows in article 3, as being the recovery of the artwork and the historic testimony incorporated in it.

In 1990, the institutional structure meant to the protection of historic monuments is reborn. The Decree nr. 91/1990 of the National Salvation Front stipulates the refoundation of the National Commission of the Historic Monuments, Complexes and Sites, as an autonomous scientific authority associated with the Ministry of Culture and the Department of Historic Monuments, Complexes and Sites (DMASI), subordinated to the Ministry of Culture and validates the new List of historic monuments in 1991. □

For the last three decades of the last century and the first one of the 21st, some international norms have been issued in Europe, which have brought the methodologic and legal ground to the specificity of the cultural heritage field. The European Council is today the institution that patronizes the scientific meetings adopting the conventions that synthetise the European trends concerning the protection of the cultural heritage. □

The Convention for the protection of the architectural heritage in Europe, adopted in 1986 by the Council of Europe and ratified by Romania in 1996, brings some clarification in terms of defining the architectural heritage, which includes the following:

1 – the monument – the isolated building or structure,

2 – groups of buildings – constructions complexes,

3 – sites: creation by the human hand, mixed with a natural environment.

The new legal frame of the post-December Romania, Act 422/2001 regarding the protection of historic monuments, talks again about these concepts and, thus, the following categories of historic monuments (over-the-ground, underground and in the water) are established:

• monument – a construction, along with the installations, artistic components, elements of interior or exterior furnishing that are an integrant part, as well as commemorative, funeral, of a public forum artistic works, plus the land assigned to them topographically, which represent cultural and historic evidence,

significant from an architectural, archaeological, historical, artistical, ethnographical, religious, social, scientific or technical points of view;

• complex – a coherent group from a cultural, historical, architectural, urbanistic or memorial perspectives of urban or rural construction that, along with the assigned land, form a unit that is topographically delineated, as a cultural and historic evidence, significant from an architectural, archaeological, historical, artistical, ethnographical, religious, social, scientific or technical points of view;

• site – a land that is topographically delineated, including those human creations in a natural environment that are significant cultural and historical evidence, from an architectural, archaeological, historical, artistical, ethnographical, religious, social, scientific, technical or cultural landscape points of view.

As easily noticed, the highlighting of value in a property is the reason for the preservation action for any heritage good. The value mainly depends on subjective factors, presented either by a person or a group of people who expresses their opinions or judgment based on certain criteria, thus bringing an objective aura to the process.

Once the opinion is established and learnt by a community, the good becomes a representative object, recognized, praised, sought for and, possibly, protected. It is worthwhile to mention that the cultural heritage is not a given, finite and immutable – on the contrary, it gradually enriches, in dependence with the evolution of the human society.

During the last decades, the market economy has extended and comprised the entire European continent. In this economic system, the management of resources enjoys an important role in the society development. The increase of contribution to the national income brought by the activities in the national and international tourism, derived from the surging interest in the cultural heritage and in the industry of cultural goods and activities, has highlighted the potential of the cultural heritage as an economic resource.

From this perspective, the Council of Europe has issued the *Framework Convention on the value of cultural heritage for society*, issued by a small committee of governmental experts and adopted by the Committee of Ministries on October 13, 2005 and opened to signing by the Member States on October 27, same year, at Faro, Portugal.

The Convention is a reference framework regarding the strategies of cultural heritage, required to define its role in the new model of the society durable development. This Convention restates the ideals and principles in the Universal Declaration of the Human Rights and in the International Treaty on the economic, social and cultural rights. The framework convention acknowledges the fact that the right on the cultural heritage constitutes a component of the right of access to the cultural life; it admits the existence of the individual and collective duties towards the cultural heritage, mentioning that its protection and durable usage aims the society development and guarantee of life quality. Likewise, attention is being paid to the fact that the cultural heritage is an important resource to integrate various aspects of the development: cultural, ecologic, economic, social and political.

The Convention operating terms are being defined: thus, the cultural heritage is made up of the ensemble of resources inherited from the past that the people identify, irrespective of the property type on the goods, as a reflection and expression of the values, beliefs, knowledge and traditions in full progress and includes all the aspects deriving from the people-places interaction in time.

The convention objective is not only the protection of some function-less objects, as said during decades, the act of forwarding them to the future generations, but to bring the *beneficiary* to attention: society and each individual, who use the heritage as their own development, without ruining the resource itself where the welfare sprouts, the cultural heritage.

Thus, we should notice that, today, the concepts about the cultural heritage naturally incorporate themselves into the art education and research, architecture, archaeology, history, social and political sciences, and also into environment-related areas, public works, territory planning, economy (including tourism and services).

In the contemporary world, the cultural heritage has proved to be a resource for the economic development, pointed out in the activities meant for preservation, creation cultural goods and actions.

More simply saying, the economic aspect may be evaluated by the income derived from the touristic exploitation and the tangent services: room and board, transport, entertainment, etc.

The social side is exemplified by the employment market generated by the touristic activities, direct or indirect, and by the preservation-restoration works on the cultural heritage. Of course, the quantification or expression in money of all these activities is not easy at all, but the global effect is a positive one.

In the Romanian society, the two decades have witnessed the emergence of out-of-ordinary aspects, as the cultural heritage-related issues being used as resource to boost political careers or support certain vindictive claims with pecuniary purposes.

Nevertheless, and in light of the above, the cultural heritage deserves being looked at as a resource with real potential for social development, which is a strong reason for our citizens to think that investments in culture, in the cultural heritage is not an investment into an old-fashioned, obsolete past or a swinging present, but it is sustainable for our own future.

BUCUREŞTI ŞI ATITUDINEA DE ECRANARE

Lector drd. arh. ***Maria Duda***

Rezumat

Cu scopul de a responsabiliza asupra acţiunilor viitoare de planificare urbana a oraşului Bucureşti, lucrarea de faţă realizează o ecografie a moştenirii socialiste evidenţiind procesul de ecranare, de acoperire, de izolare a aspectelor spirituale, geografice şi estetice ale oraşului, adică întocmai elementele ce conferă personalitate, valoare, caracter de apartenenţă şi acţionează asupra laturii psihosociale ale locuitorului.

Accentul este pus asupra ecranării, ca proces care a condus la crearea inconsistenţelor din ţesutul urban: intra-spaţiile reziduale, nefolosite, negate sau bracolate cu scopul de a trage un semnal de alarmă faţă de continuarea acestei atitudini în prezent.

Cuvinte cheie: *Bucureşti, ţesut urban, intra-spaţii reziduale, ecranare spirituală, ecranare geografică, ecranare estetică*

Bucureşti, oraş al ecranării

Ceea ce a pornit ca acţiune politică implementată asupra Bucureştiului în anii ‘80 a devenit caracteristica sa principală: ecranarea ţintea la acoperirea sau izolarea aspectelor spirituale, geografice sau estetice ale oraşului. Fizicitatea ecranării variază, acoperind toate fazele de la masivitate la gol, într-un mod comparabil cu concluzia studiului lui Rem Koolhaas asupra Zidului Berlinului: prezenţa sa fizică nu este necesar continuă pentru a fi simţită.

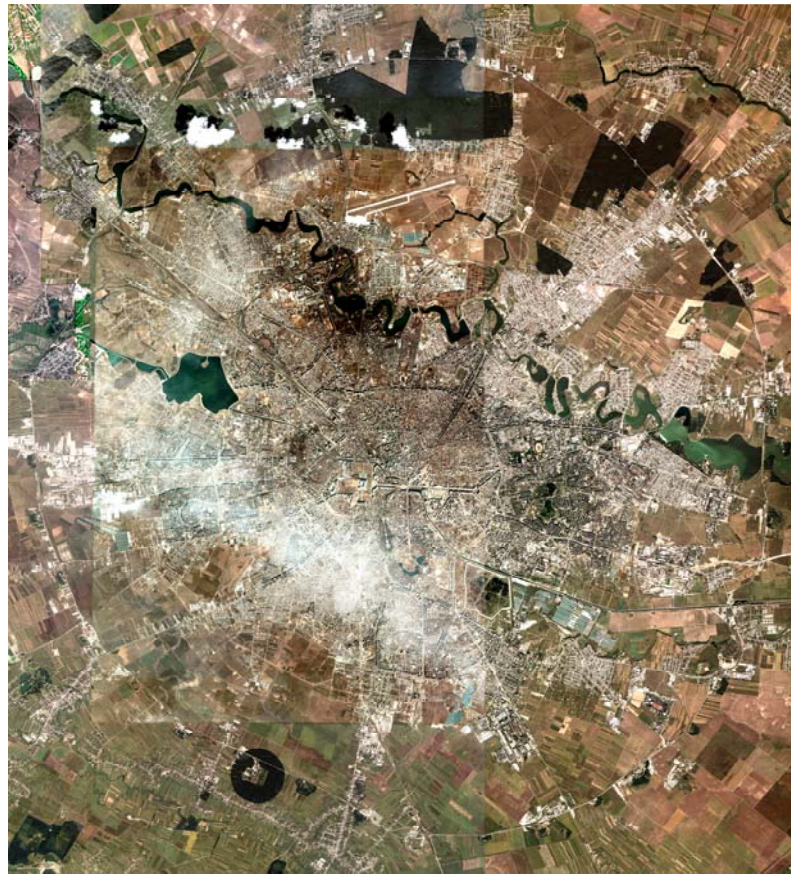

Ecranarea spirituală

Bucureştiul s-a dezvoltat în jurul bisericilor, mânăstirilor şi a hanurilor lor. Ca puncte de adunare şi spaţii publice tradiţionale, acestea au generat şi definit creşterea oraşului prin vecinătăţi aglutinate.
Anii ‘80 au reprezentat un punct de referinţă în politica românească, întrucât brusc totul a început să se învârte în jurul glorificării şi a celebrării monumentale a regimului. Şi cum bisericile aminteau de valori şi tradiţii ce nu mai erau tolerate, s-a decis mutarea lor din spaţiile deschise, placarea cu noi clădiri înalte sau chiar demolarea lor.

Ecranarea operată în acest caz este atât una fizică cât şi una psihologică. Cea fizică este reprezentată de clădirile ridicate de-a lungul străzilor şi bulevardelor ce taie legătura şi vizibilitatea pasajelor publice spre biserici şi curţile lor. Cea psihologică a rezultat din ecranarea fizică, din momentul în care atitudinea regimului politic de interzicere a practicilor religioase a devenit explicită.

Andrei Pandele, biserica Olari, septembrie 1982

Andrei Pandele, Biserica Bucur, 1992

Ecranarea geografică atinge două elemente: apa şi dealurile.

Bucureştiul este traversat de două râuri: Dâmboviţa care îl taie de la nord-vest la sud-est, trecând prin centrul său, şi Colentina, de-a lungul căreia se înşiruie o serie de lacuri în partea de nord a oraşului.

Având ca scuză solul şi malurile fragile ale Dâmboviţei ce permiteau inundarea sezonieră a oraşului, în anii 80 administraţia publică a trecut la îmblânzirea cursului râului prin acoperirea albiei cu plăci de beton prefabricat şi lărgirea sa de două ori faţă de dimensiunile originale, ceea ce a condus la reducerea adâncimii râului.

Parte din podurile de peste râu au fost demolate, rupându-se astfel legăturile dintre maluri şi întrerupând brusc câteva străzi istorice importante. Aleile pietonale de-a lungul râului au fost reduse ca dimensiuni şi fosta vegetaţie luxuriantă, aproape sălbatică, a fost înlocuită cu copaci rari. Nu a fost planificată sau încurajată nici o tentativă de a crea promenade de-al lungul malurilor sau platforme pentru bărci sau facilităţi de recreere. Râul şi-a pierdut atracţia, iar vocabularul arhitectonic descurajează integrarea şi trăirea sa în cadrul oraşului. Astăzi, izolat de cea mai traficată stradă din Bucureşti ce îi ocupă ambele maluri, râul nu mai prezintă un repaus natural utilizatorului urban.

Podurile şi flora abundentă a Dâmboviţei în 1978 (rezistentaurbana.blogspot.com)

Albia monotonă a Dâmboviţei în 2010

***Utilizări informale**:*

Dâmboviţa ca loc de pescuit

Ecranarea continuă

Atitudinea de obstrucţionare în relaţia cu apă continuă şi în noile realizări: neamenajarea malului, nefolosirea lui ca spaţiu public, îngrădirea proprietăţilor private cu mobilier urban opac. Ilustraţii ale cartierului Pantelimon (foto Vlad Nanca), casamea.ro, cartierului rezidenţial Lac de Nuferi, Chitila (ansamblurirezidentiale.ro)

Cotinuand intervenţia asupra Dâmboviţei, a fost creat un masiv lac de acumulare, Lacul Morii, de 246 de hectare, în partea de nord-vest a Bucureştiului. Rolul lacului era de a reţine excedentul de apă a Dâmboviţei, care ar fi putut provoca o inundaţie. Înconjurat de o colină artificială de 7 km lungime şi de aproximativ 5 m înălţime, pe culmea căreia se afla o alee pietonală de beton, accesibilă doar în câteva puncte de scări, lacul rămâne imperceptibil de la nivelul străzii. Odată în vârful colinei însă, imaginea este impresionantă: pare că întreg oraşul a fost transportat la malul mării, întrucât dimensiunile lacului sunt la fel de mari ca şi surpriză de a-l găsi acolo.

Deşi în acest caz scopul originar de a construi lacul includea folosirea lui ca infrastructura sportivă, intenţia nu a fost dusă la capăt. Cu excepţia pescarilor curajoşi agăţaţi de malurile înclinate de beton, a locuitorilor din vecinătate ce îşi spală covoarele şi a câinilor vagabonzi, lacul nu atrage utilizatori, rămânând rezidual, ascuns.

Lacul Morii în 2009

Utilizări informale

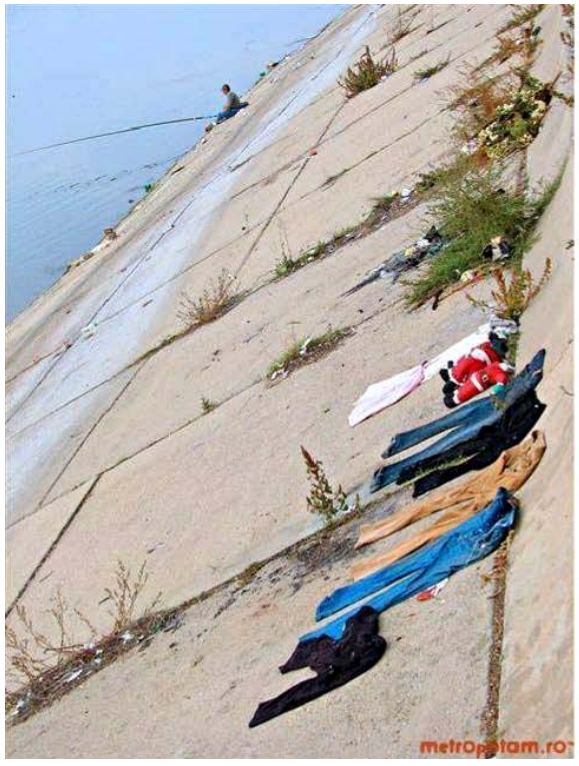

Imagini metropotam.ro, listenoire.ro

Imagine windsurfer.ro

Evenimente organizate în scopul revitalizării zonei

A doua caracteristică geografică ce suferă ascunderea este dealul. Bucureştiul era destul de deluros până la intervenţia majoră din anii 80 şi se lauda cu străzi în trepte şi case cu vii. Rămăşiţele de astăzi sunt în decrepitudine sau chiar negate, deoarece de-a lungul străzilor, pantele sunt în spatele zidurilor, ascunse privirii. Dealul Arsenalului a fost înlocuit cu Casa Poporului, în timp ce Dealul Mitropoliei a fost închis la bază de un scut de blocuri şi lateral de ziduri şi garduri ce împiedică accesul şi vizibilitatea.

Dealul Mitropoliei în anii ‘50: se poate observa vizibilitatea largă asupra dealului şi a bisericii din vârf, cât şi prezenţa unei pieţe publice ce se continua spre punctul de interes prin alei ascendente şi transversale. (poza din Fondul Arhivelor Istorice)

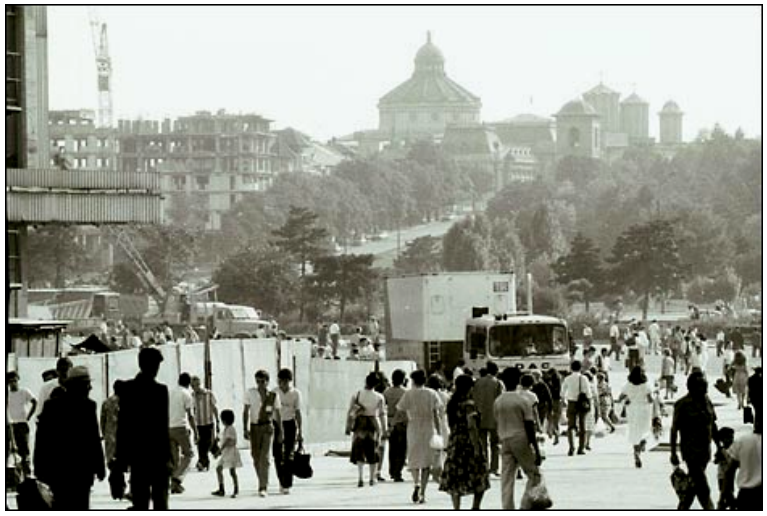

Dealul Mitropoliei în anii ‘80: panorama spre Mitropolie este în proces de închidere de către noile blocuri de locuinţe. Piaţa din faţă este reorganizata într-un parc închis iar noua axa monumentală o separa de aleile ascendente conducând spre biserică. (fotografie de Andrei Pandele)

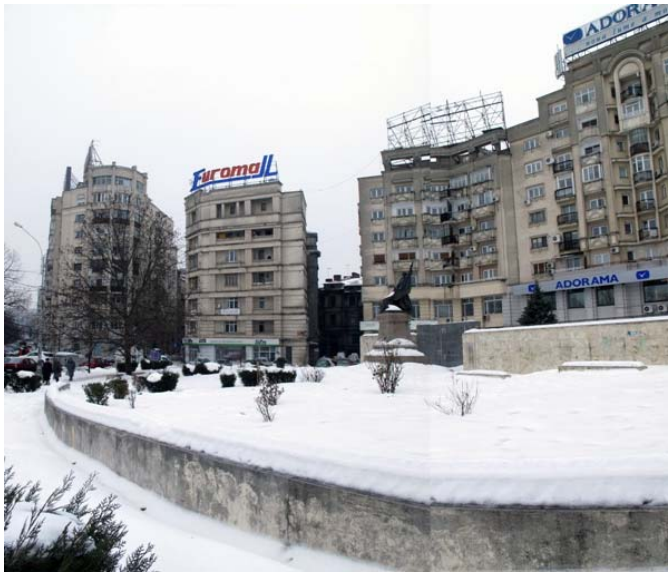

Poalele Dealului Mitropoliei în 2010: vizibilitatea este obstrucţionată de către blocurile rezidenţiale. Se poate observa diferenţa de scara dintre vechile case şi blocuri. Nu exista nici o piaţă la baza dealului, doar o zonă verde îngrădită ce rămâne inaccesibilă pietonilor.

Vizibilitatea Dealului Mitropoliei dinspre Blvd. Regina Maria

Laturile Dealului Mitropoliei în 2010: nu se poate experimenta sau percepe prezenţa dealului. Accesul este oprit de garduri şi vegetaţie.

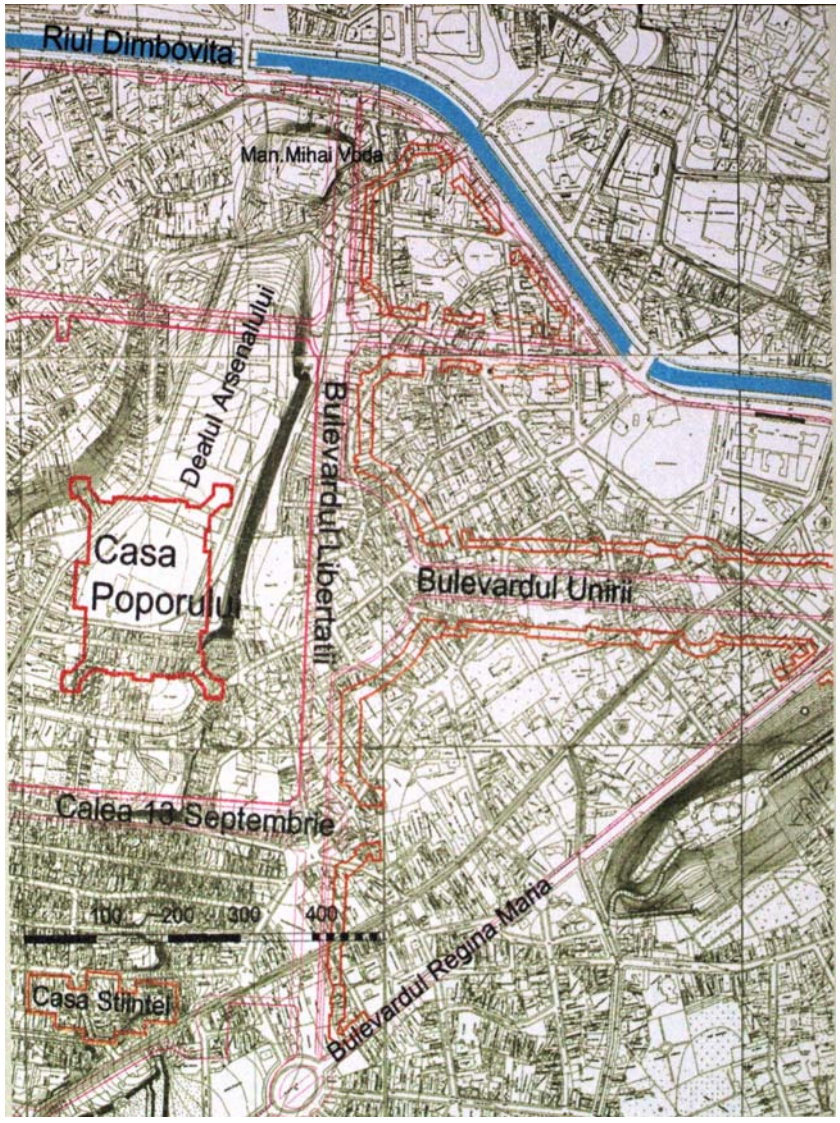

Hartă a vechiului Bucureşti arătând topografia Dealului Arsenalului, actualmente ocupat de Casă Poporului, şi a Dealului Mitropoliei, în prezent greu accesibil experienţei urbane. Restul curbelor de nivel ce stăteau în calea noii axe au fost aplatizate. Se poate observa deasemenea diferenţa de scara dintre ţesutul pre-existent şi intervenţia din anii ‘80. (harta Andrei Pandele)

Ecranarea estetică

În anii ‘80, regimul politic a testat şi impus monumentalitatea reprezentativă şi limbajul arhitectural care a susţinut-o: un mix neo-clasic postmodernist, de o scară ce depăşeşte de departe pe cea a ţesutului oraşului. Bulevardele principale şi nouă axa au fost marcate ca parcursuri ceremoniale de noi clădiri înalte formând un front continuu, ce nu ţinea seama de implantarea în structura urbana: nu există nicio conexiune între frontul monumental şi ţesutul pre-existent din spate. Aceasta ecranare puternică a întrerupt mare parte din capilaritatea, fluxul şi coeziunea oraşului. A devenit simbolul unei identităţi impuse.

Vedere aeriană a Bucureştiului, aparţinând Google Maps

Diferenţa de scară dintre structura urbană existentă şi noua monumentalitate este frapantă. Casa Poporului este izolată pe un piedestal urban lipsit de orice structură: un parc supradimensionat la nord, o pantă terasată la est, un rest de livadă la vest şi un alt parc la sud, ce face un fel de tranziţie şi legătura cu Casa Academiei. Ceea ce a fost o tentativă de protecţie şi postura de panopticon s-a dovedit a se transforma într-o ecranare faţă de realitatea urbană existentă prin zone vide.

Vedere dinspre Casa Poporului spre Parcul Izvor, 2010. Designul plat al parcului la fel ca şi inaccesibilitatea Casei Poporului de către public au ca rezultat interesul foarte scăzut al publicului faţă de zona respectivă.

Casa Academiei, 2010. O treime din ea se afla încă, teoretic, în construcţie. Cum demolările ce au eliberat zona au fost extensive şi s-au desfăşurat mai degrabă haotic, a rămas o cantitate considerabilă de no-man's land în jurul clădirii, ecranând-o de supravieţuitorii înconjurători.

Casa Poporului şi ecranarea rămăşiţelor ţesutului urban. Nu există comunicare sau măcar tranziţie între cele două realităţi: ţesutul urban existent este oprit brusc de bariera blocurilor înalte. Singurul mod de acces dinspre strada principală în oraşul "din spate" este prin ganguri. (fotografie de Andrei Pandele)

Concluzii şi intenţii

Prin exemplele precedente am încercat să ilustrez şi să urmez procesul ce a condus la crearea inconsistentelor din ţesutul urban al Bucureştiului: intra-spatii reziduale, nefolosite, negate sau braconate. Modul de tranzitare şi accesibilitate între intervenţia monumentală şi ţesutul urban pre-existent reprezintă pasul următor al studiului şi vor fi urmărite într-un scurt dicţionar al evenimentelor găsite parcurgând zona axei monumentale. În final, această cercetare îşi propune să fie un semnal de alarmă faţă de continuarea atitudinii de ecranare în prezent, un îndemn la responsabilizare şi îmbunătăţire a situaţiei de fată.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Dinu C Giurescu, The Razing of Romania's Past, The Bath Press, 1998
Andrei Pandele, Surprise Witness, Uncensored Photos from the Communist Years, Compania, 2009
Andrei Pandele, The House of the People, The End în Marble, Compania, 2009
http://art-historia.blogspot.com/
http://rezistentaurbana.blogspot.com

BUCHAREST AND IT'S SCREENING DEVICES

Lecturer PhDc. Arch. **Maria Duda**

Abstract

With the aim of increase the accountability of the future actions of urban planning of the city, this paper makes an ultrasound of the socialist heritage highlighting the shielding process, coating, insulation of the spiritual, geographical and aesthetic aspects of the city, that is precisely what gives personality, value, sense of belonging and acts on the psycho-social side of the people.

Emphasis is laid on the screening as a process that has led to inconsistencies in the urban tissue: residual intra-spaces, unused, denied or bracolated as a warning against the continuation of this attitude today.

Key words: *Bucharest, urban tissue, residual intra-spaces, spiritual shielding, geographical screening, aesthetic shielding.*

Bucharest, City of Shielding

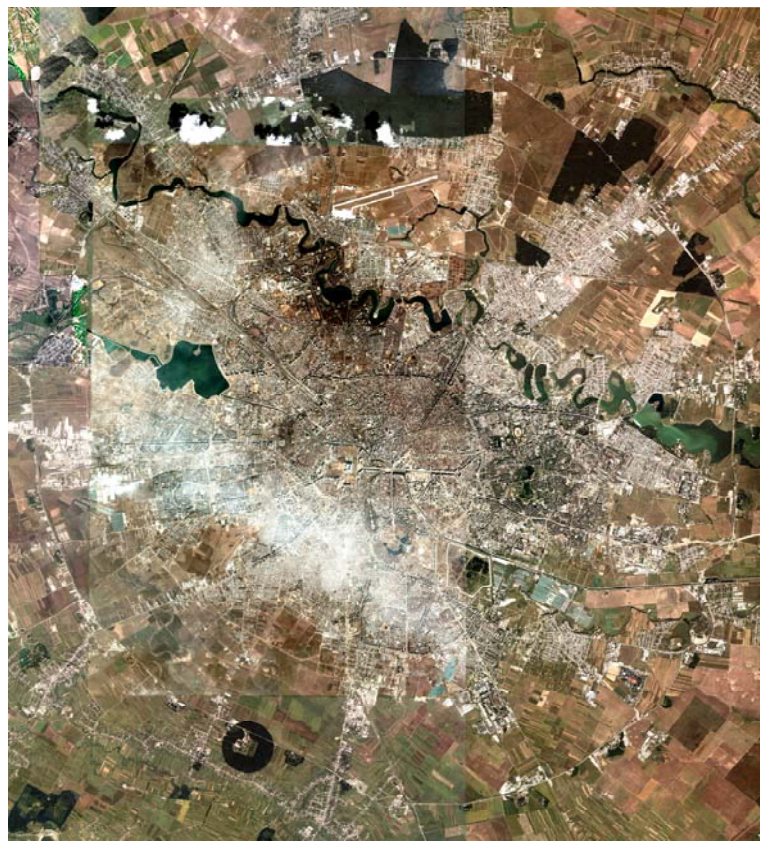

What started off as a political choice implemented upon the city in the 1980s, has become defining feature. The shielding pointed at covering or isolating spiritual, geographical or aesthetical aspects of the city. The physicality of shielding varies, covering all ranges between mass and void, in a way one can compare to Rem Koolhaas' study on the Berlin Wall: its physical presence does not need to be continuous for one to know it's there.

Spiritual Shielding

Bucharest developed around churches, monasteries and their inns. As gathering points and traditional public spaces, they generated and defined the city's growth through clustering neighbourhoods.

The 1980^{s} represented a turning point in Romania's politics as suddenly everything started to revolve around the monumental glorification and celebration of the regime. Since churches were a reminder of values and tradition no longer tolerated, it was decided to move them out of the open spaces, plaque them with new high-rise buildings or even demolish them.

The shielding operating here is both a physical and psychological one. The physical one is represented by the buildings risen along the streets and avenues, cutting the connection and view from the public passages to the churches and their courtyards. The psychological shielding came as a result of the physical one, as the regime's attitude of forbidding religious practices became explicit.

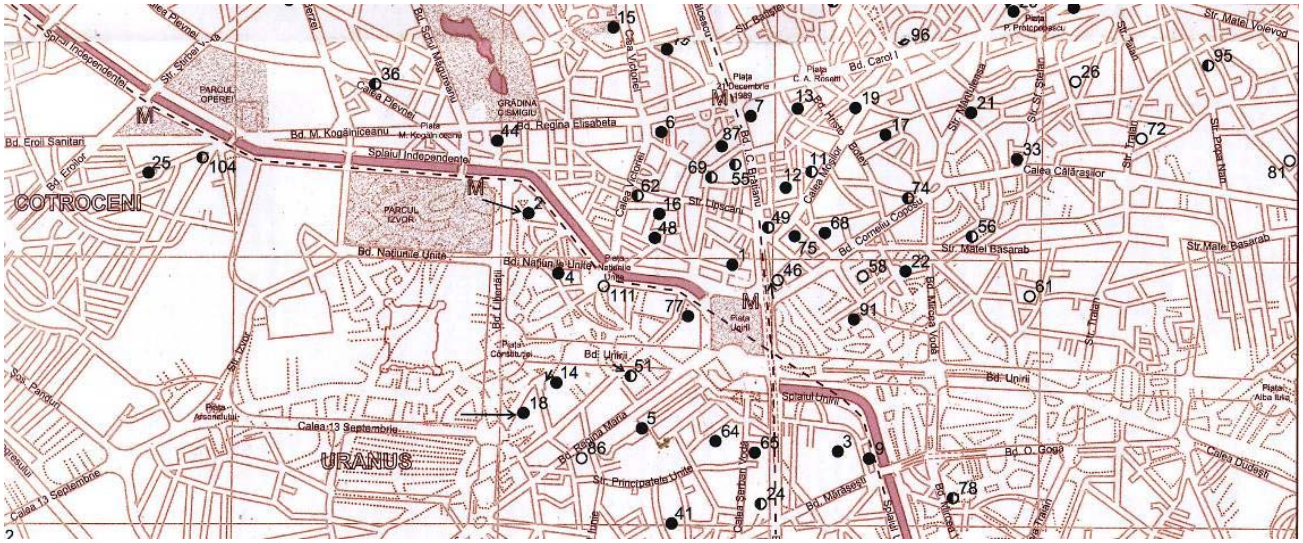

Map showing the position and transplantation of historical religious monuments (churches, monasteries and synagogues) in central Bucharest. The dotted line shows the demolished urban tissue. In full black hatch are Class A historical monuments, half black are Class B ones, while no-hatch ones depict other religious places.

Andrei Pandele, Olari church , September 1982

Andrei Pandele, Bucur church, 1992

Geographical Shielding

The geographical shielding touches two features: the water and the hills.

Bucharest is criss-crossed by two main rivers: Dambovita which cuts northwest to south east, through its centre, and Colentina, which develops over a series of lakes in the northern part of the city.

Having as excuse the frail banks and soil of the Dambovita that allowed seasonal flooding of the city, in the 1980s the administration proceeded to taming its course by having its bed covered in prefabricated concrete slabs and enlarged twice the original size, shallowing thus the depth of the river.

Several bridges over it were demolished, breaking connections between the banks and briskly interrupting several important historical roads. The pedestrians walkways along the river were reduced in their dimensions and the former rich, almost wild vegetation replaced with scarce trees. No attempts to form a bankside promenade along the river or platforms for any kind of sailing or bathing facilities were planned or encouraged. The river lost its appeal, and its architectonic vocabulary discourages its being lived or integrated within the city. Nowadays isolated by the most trafficked street in Bucharest running both ways along it, it provides no natural solace for the city dweller.

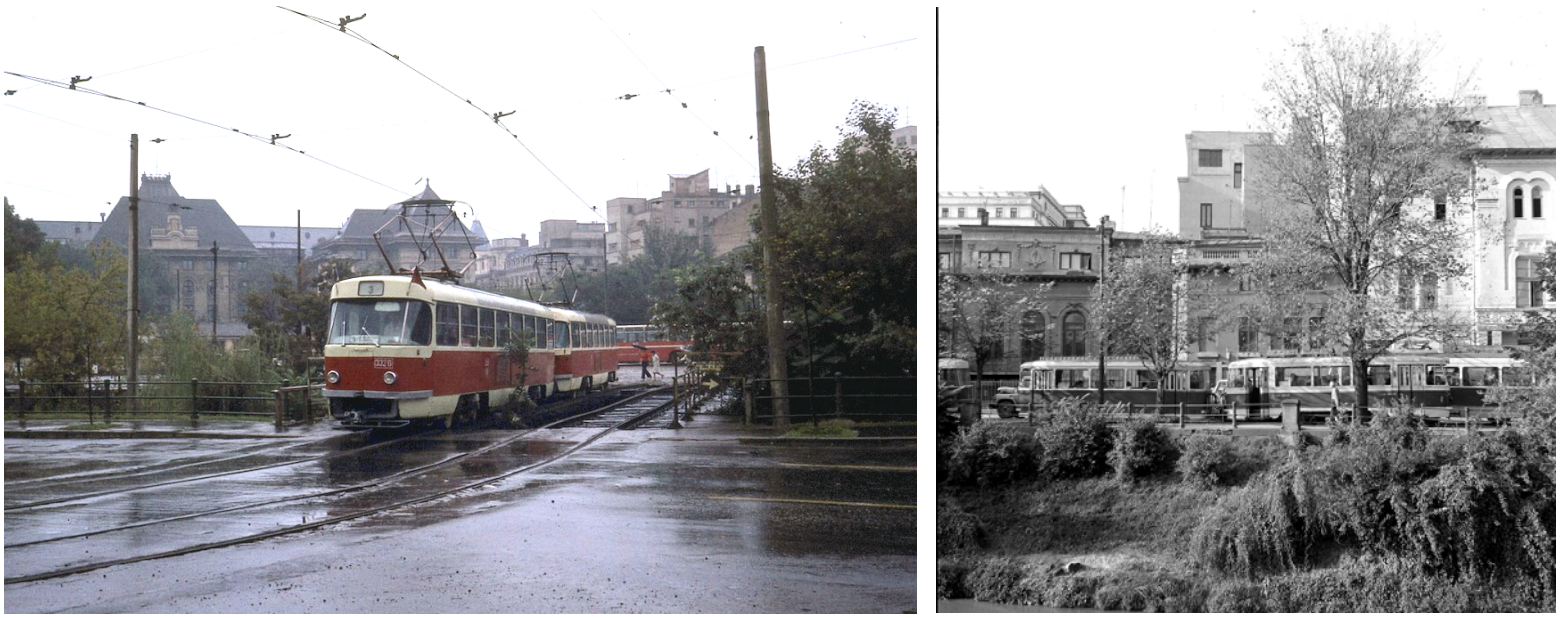

Dambovita's bridges and florishing flora in 1978 (rezistentaurbana.blogspot.com)

Dambovita's barren bed in 2010: the water is unreachable

Informal use:

Despite its lack of planned social comfort and urban furnishing, Dambovita's banks have been metabolized: on sunny days courageous fishermen lounge its concrete slopes, some even attempt swimming (although nowadays going for a splash in the monumental fountains is a more common and, to a certain extent, safer practice).

Pantelimon quarter and the abandoned river banks

Screening goes on

The attitude of obstructing the relationship towards waterscapes continues even nowadays. Interventions of private design limit themselves to the investor's area without taking into account the increased comfort a public space along the river would provide: the properties are usually fenced around.

Moreover, the municipality does not get involved either: the river banks and lake sides remain unattended to, and no public infrastructure or furnishings are being considered. The following images portray the current situation in the northern part of Bucharest, along the Colentina river: Pantelimon quarter (photo Vlad Nanca), the Casamea residential villas (www.casamea.ro), and the (unintended) ironically entitled "Waterlily Lake" new housing ensemble in Chitila (ansamblurirezidentiale.ro).

Residential villas: no territorial intervention whatsoever upon integrating the river banks as public, common space for the neighbourhood.

"Waterlily Lake" complex, ironically severed from the advertised lake side by means of a trafficked street and inadequate urban furnishings (do note the high and opaque private fence walling the long of the river "promenade").

To second the urban intervention upon Dambovita, a massive accumulation lake, Lacul Morii, was created upon it, in the north west side of Bucharest, holding a 246 ha surface. The role of the lake was to withhold any exceeding Dambovita water that might have turned into flood. Walled by a 7 km long and some 5 m high continuous artificial hill topped with a concrete passageway, with only a few piercing staircases reaching its top, it is unperceived from the street level. Once at the top though, the image is impressive- it seems the whole city has been transported at the seaside, since the dimensions of the lake are as huge as the surprise of finding it there.

Although in this case the original goal of constructing the lake included using it as sportive infrastructure, the intention was never carried out. Excepting brave fishermen clinging to the slopey concrete banks, neighbouring inhabitants washing their carpets and stray dogs, the lake attracts no one, taking on to being residual, hidden.

Lacul Morii in 2009

Informal use

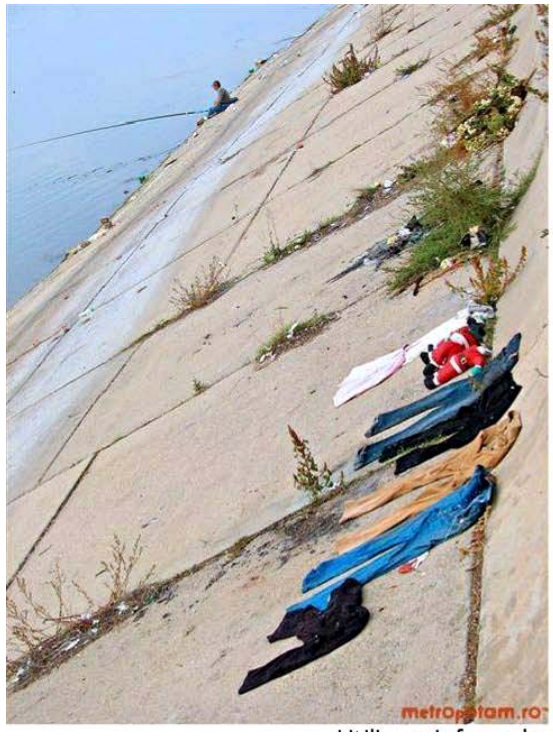

Lake banks poached as public space: fishing, washing and drying out, jogging tracks marked by dilatation joints, and windsurfing.

Images taken from metropotam.ro, listenoire.ro

Image from windsurfer.ro

Events organized in order to revitalize the area

Since 2007, marketing scouts have been attempting to place the island of the Morii Lake among the hip venues, organizing the CokeLive concert series.

The second geographical feature that suffers inconspicuousness is the hill. Bucharest used to be quite hilly until the 80's major intervention and boasted staired streets and houses longed with vineyards. Today's remains are decrepit and denied, as alongside the roads, the slopes are walled, closed to sight.

The hill of the Arsenal has been replaced with the House of the People, while the hill of the Mitropoly has been closed at the bottom by a shield of blocks and laterally by walls and fences forbidding access and view.

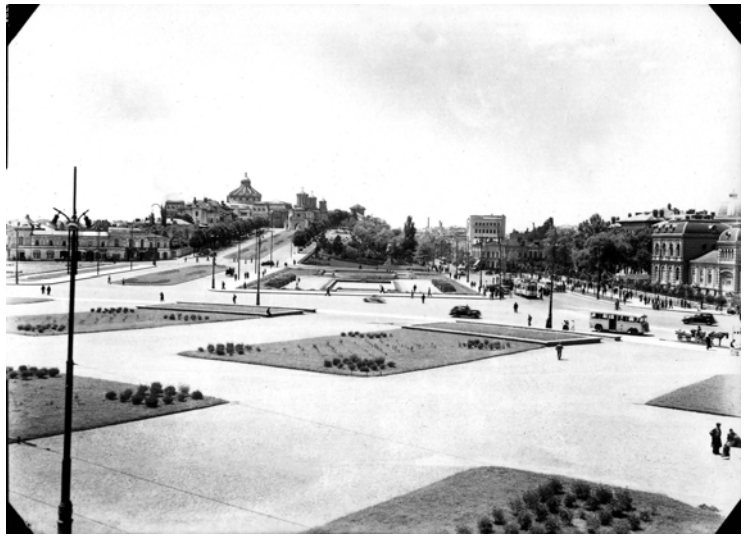

Mitropoly Hill in the 1950s – one can notice the wide open visibility of both the hill and the topping church, as well as the presence of a public plaza continuing with public uphill and transversal walkways.
(photo from Historical Archives Fund)

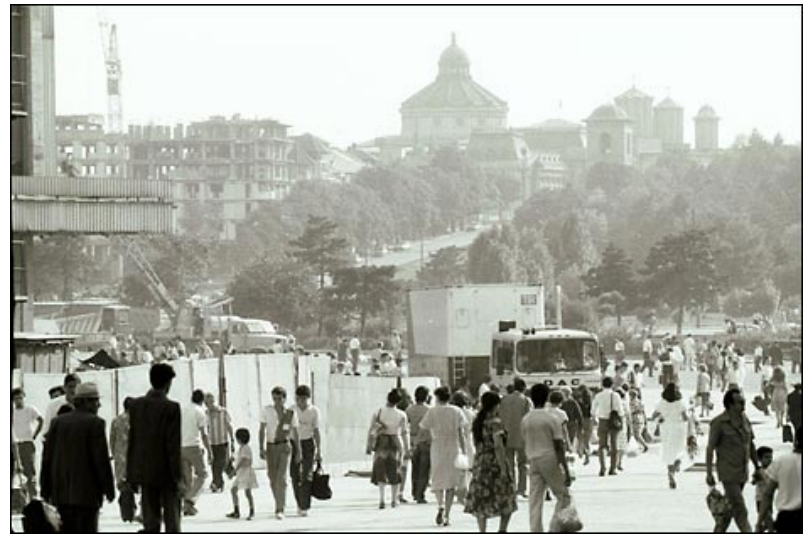

Mitropoly Hill in the 1980s – panorama towards the Mitropoly is being closed by high rise apartments blocks. The plaza in front is being reorganized into a walled-in park and severed from the uphill walkway by the new monumental axis.
(photo by Andrei Pandele)

Foot of the Mitropoly Hill in 2010 – visibility is obstructed by the block of flats. One can notice in the gap the scale difference between the old houses and the high rise. There is no public plaza at the foot of the hill, only one walled "green zone" which remains inaccessible to pedestrians.

View towards the Mitropoly hill taken from the Unirii Plaza: if compared to the previous image of the 1950's, the difference in aspect, public space integration and "mise-en-scène" is flagrant. The monumental axis cuts it from view and access, the fountains take on the whole show, and the scale of the high-rise neutralise the perspective of both hill and Mitropoly church.

Sides of the Mitropoly Hill in 2010 – one cannot experience or perceive the presence of the hill. The access is closed by fences and vegetation.

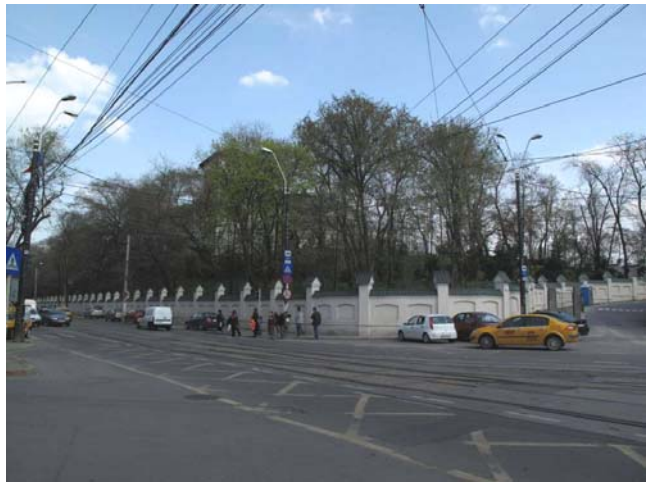

View upon the Mitropoly hill from the Regina Maria Boulevard: its presence goes unnoticed. As a mention, the concrete wall surrounding it at sidewalk level was built after 1990, when the whole ideological denial of religious rites and traditions had already been abolished.

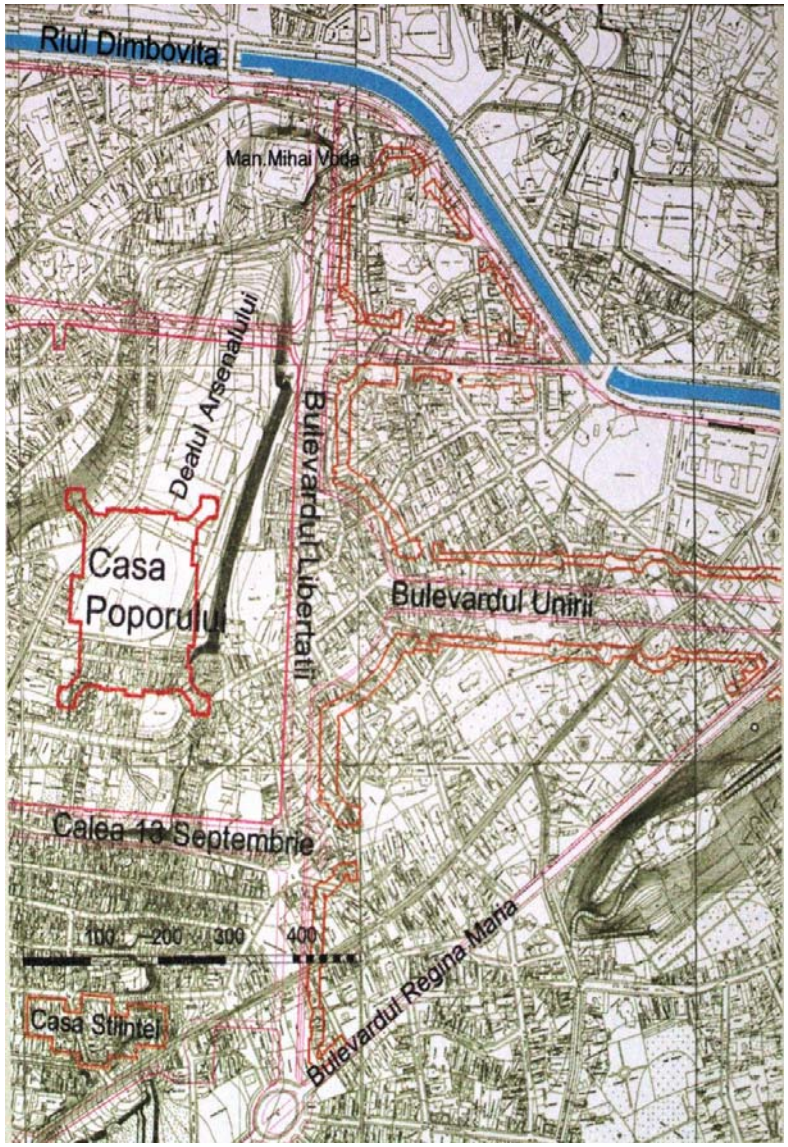

Map of former Bucharest showing the topography of the Arsenal Hill currently topped by the House of the People, and the Mitropoly Hill closed to urban experience. The rest of the hills that stood in the way of the axis were levelled down. One can also observe the scale difference between the existing neighbourhoods and the 1980s intervention. (courtesy of Andrei Pandele)

Aesthetical Shielding

During the 1980s the regime tested and imposed its representative monumentality and the architectural language sustaining it: a neoclassical postmodernist cross-over, in a scale surpassing by far that of the city tissue. The main avenues and the new axis were marked as ceremonial passages by new high-rise continuous buildings, oblivious of the implantation within the urban structure: there is no connection between the monumental front and the remains in the back. This powerful shielding severed much of the city's capillarity, flow, and cohesion. It became the mark of an imposed identity.

Top view of Bucharest courtesy of Google Maps. The scale difference between the existing urban structure and the new monumentality is striking. The House of the People stands alone onto an urban pedestal devoid of any structure: an oversized park to the north, a terraced slope to the east, a left-over orchard to the west and another park to the south, linking it somehow to the Academy House. What was an attempt to a panoptical kind of protection and posture turned out to be a shielding off from the existing urban reality by the means of void areas.

View from the House of People over Izvor Park, to the north, 2010. The flatness of the park's design as well as the inaccessibility of the House to the public make it a very low interest area.

The Academy House, 2010. A third of it is still, theoretically, under construction. As the demolitions that cleared the area were extensive and carried out rather chaotically, there is a considerable amount of no-man's land around it, shielding it from the surrounding survivors.

The House of the People and the shielding off of the remaining urban tissue. There is no communication or even transition between the two realities: the existing urban tissue is brought to a sudden halt by the barrier of the new high rise. The only access from the main street to the "backyard city" is through passageways. (Photo by Andrei Pandele)

2. **Case Study: the Monumental Axis**

Mapping

a. **built shielding**

Monumental high-rise create a rather continuous urban front on both sides of the implantation of the axis, acting as rib-opener within the pre-existing urban tissue. Also included in this category are, on one hand, the concrete walls surrounding the House of the People and the House of the Academy, closing them from both view and public access despite their highly representative status, and, on the other hand, the wall longing the foot of the Mitropoly Hill.

b. **built shielding and obstructed historical buildings**

The red marked buildings comprise ritual places such as churches, monasteries, synagogues (see the map of moved buildings), but also the historical Palace of Justice, the Mitropoly Church and the Mitropoly Palace (former Palace of the Government). One can notice the larger concentration of such sites on the western side of the intervention.

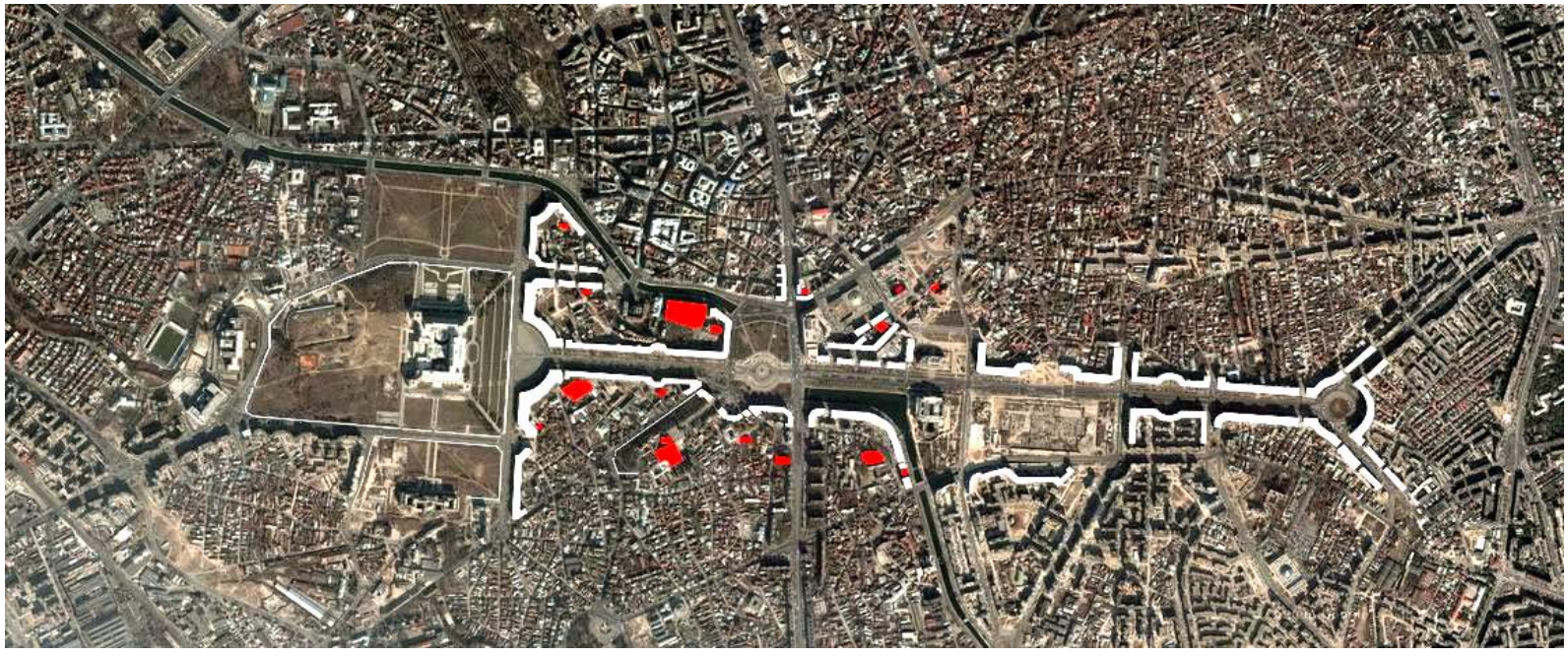

It is actually from this mapping level onward that the difference of intervention between the west side and the east one become more pronounced. The west side that seems to have moulded around the structure of the pre-existing urbanity with less physical damage compared to the eastern one, where demolitions and levelling were carried out extensively.

c. **built shielding, obstructed historical buildings and the placing of monumental event buildings;**

The House of the People sits at the end of the scenographical perspective. Its opposite end is a plaza. There is no surprise or hierarchy of events taking place on the axis.

Alongside the House of the People we find the House of the Academy, the House of the Radio (upper north), the former Junior shopping centre, currently Bucharest Courthouse (east side of the axis, left side), and, opposite it, on the edge and at the inflexion point of the Dambovita, the National Library. As to what regards their built status, the Radio House was left in its state since the revolution in December 1989 until 2009, when a third of it was demolished to make way to a shopping mall restructuring project that, in the end, was not carried out. The House of the People itself is yet at 95% completion rate, while the House of the Academy, as already mentioned, is still in progress for one third of its volume. The Junior shopping centre was refurbished and transformed in a Courthouse, while the National Library is currently undergoing remodelling works.

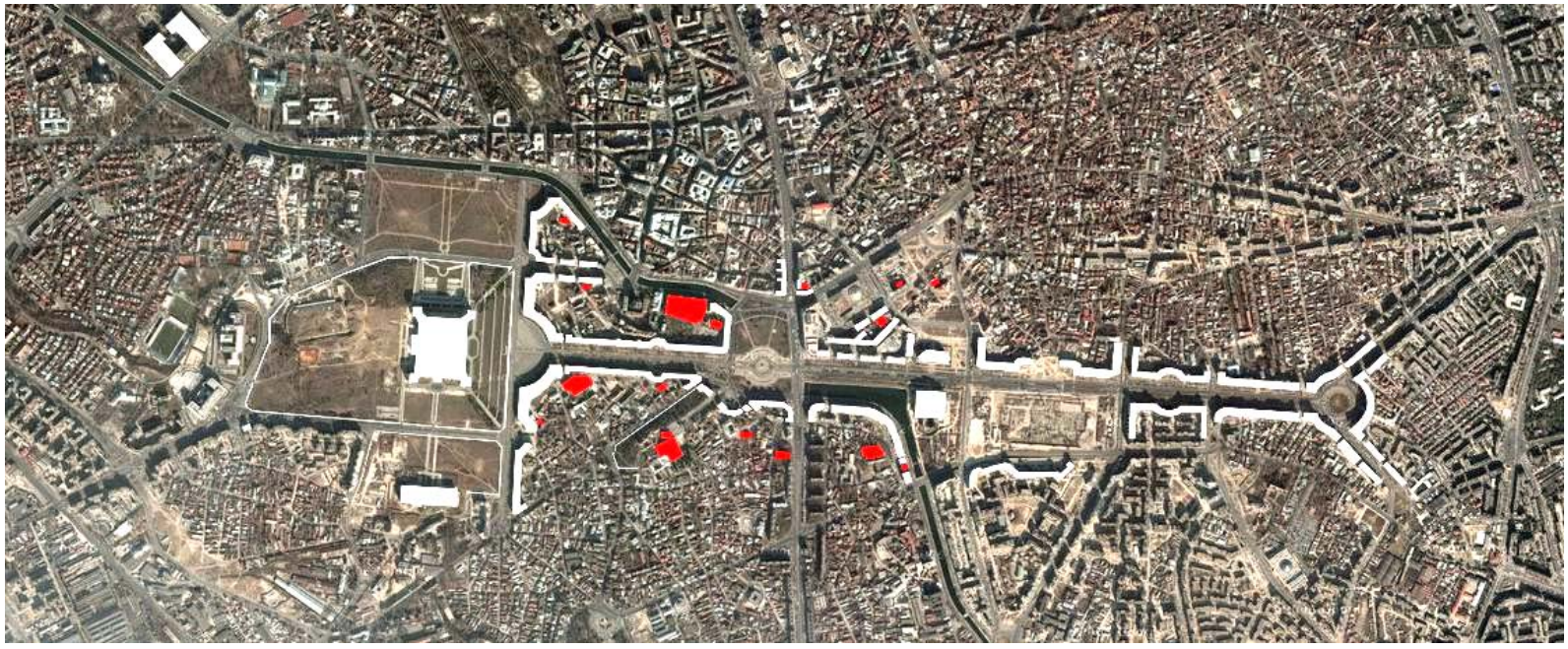

d. **built shielding, obstructed historical buildings, the placing of monumental event buildings and the void shielding.**

There are several typologies of shielding voids, as presented earlier in the paper: the flat park, on the northern side of the House of the People, the no-man's land, as on its western and southern sides, and also the vegetal optical shielding created by the trees, as is the case of the side of the Mitropoly Hill. The other screening included here is that of the river, due to its poorly integrated banks.

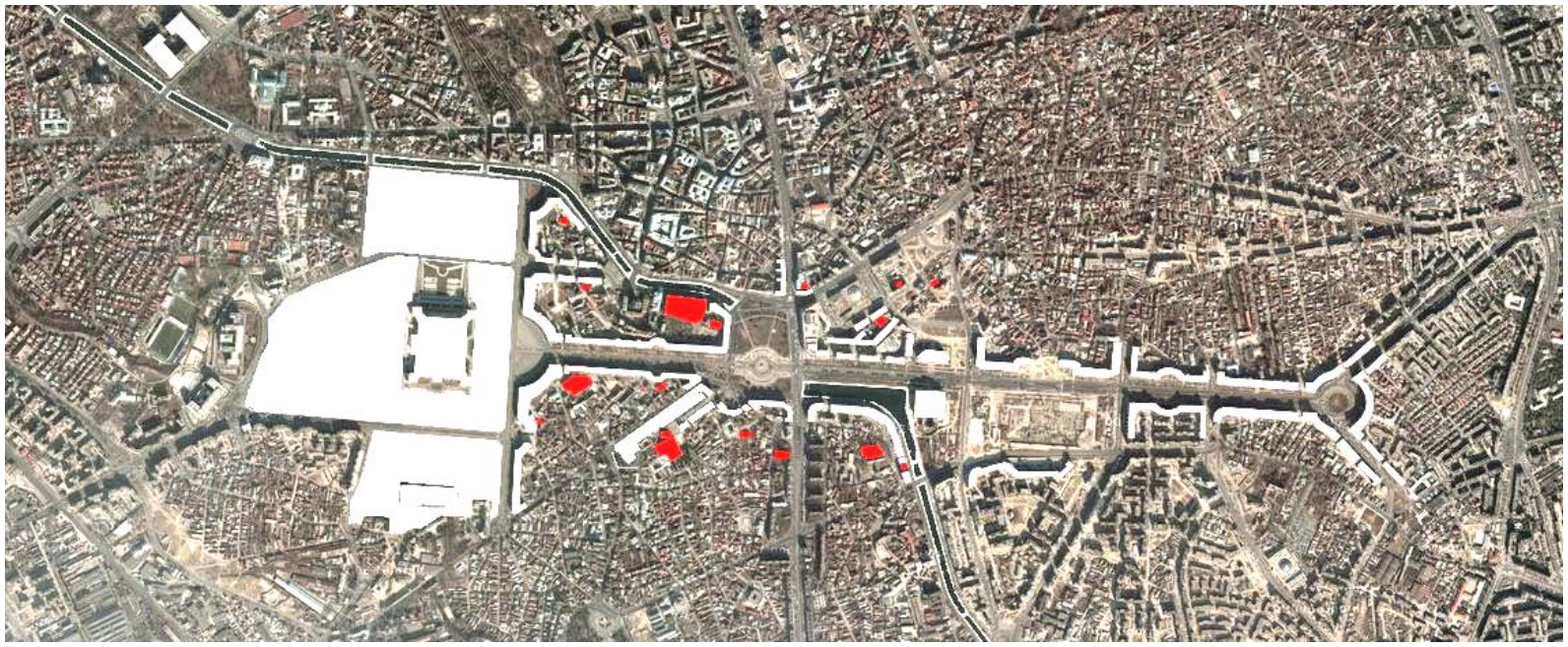

e. **built shielding, obstructed historical buildings, the placing of monumental event buildings, the void shielding and the pedestrian accessibility route.**

The pedestrian accessibility layer shows in the first place the long distances one has to walk between crossings: upon the axis that is 1 metre longer than the Champs Elysée, crossings happen only at the corners of the built lots, reaching thus a total of a rough dozen. Crossing the river meets the same difficulties: it is as if walking as urban and social practice was to be discouraged.

Typologically, pedestrian ways seem to be guided along the perimeter of the built shielding: this leads to lack of fluency, low accessibility to interest points (there is no protected pedestrian access to the Mitropoly Hill for instance) and finally low or inexistent interest to actually walking the axis.

And yet, paradoxically, in order to emphasize the monumentality of the axis and its boulevard character, both sidewalks were designed to fit the ramblas model: there is a double pedestrian walkway separated by a strip of green and trees, one longing the continuous blocks of flat and one longing the route. Piercings to the back side of the shielding are scarce and almost go unnoticed as they are designed to mimic the entrances to the ground-floor shops or residential entrances.

Surprisingly enough is the one pedestrian crossing reaching the plaza at the end of the axis: it is both way in and from the plaza to the sidewalks of the axis, lowering thus the hierarchal importance of the spatial "counterweight" of the House of the People to an intermezzo on the cross path. If we top that with the plaza being left devoid of any urban furnishing or event, it is no wonder it became residual.

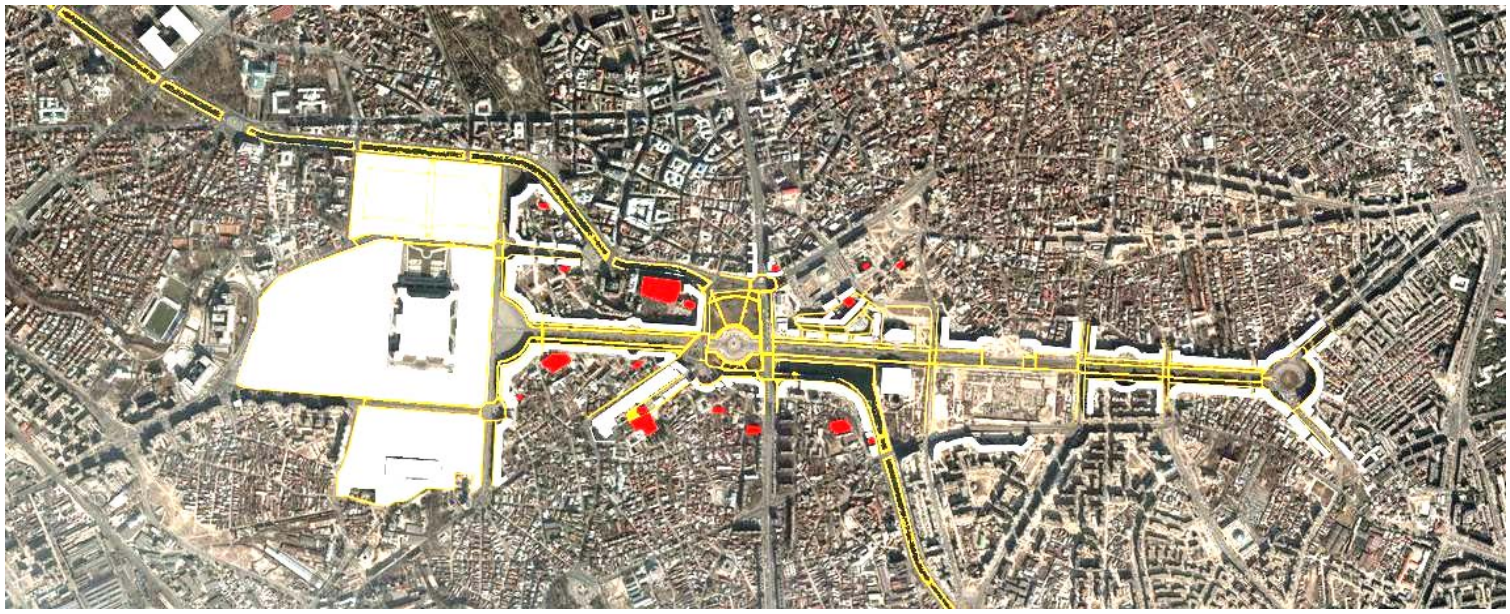

f. **built shielding, obstructed historical buildings, the placing of monumental event buildings, void shielding, pedestrian accessibility route and the residual spaces.**

The last category encompasses no man's lands, some squatted, some metabolized in parking lots, some totally inaccessible (all in darker green) and others more or less improvised/organized as parks (lighter green). On this layer, the difference of intervention scale between the west and east side of the axis appears strongly.

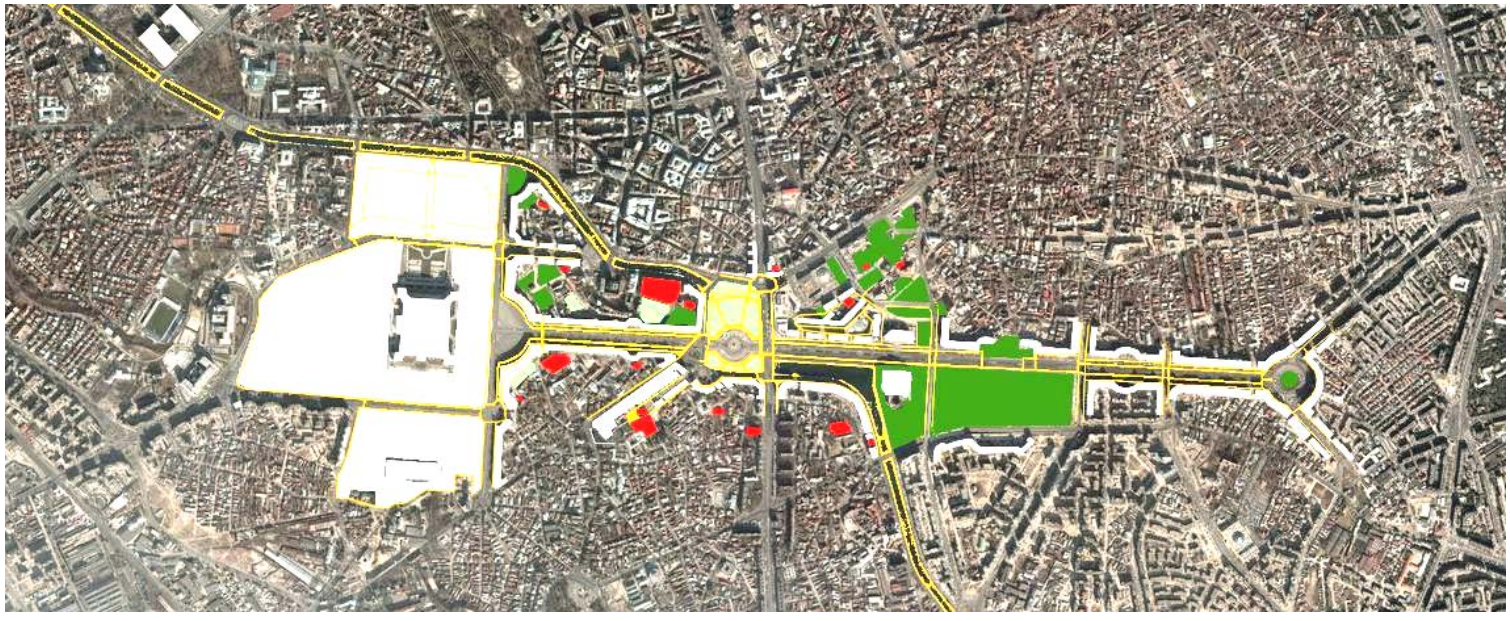

Typological Encyclopaedia

Following the sequential layering lecture of the axis area, I would like to pin point several events happening along it, in an attempt to understand the degree of urban adaptation, re-integration, use of the spaces behind and within the shielding area. I name this chapter typological encyclopaedia.

1. **the Make-Belief Street**

The make belief street is a rather recent practice of both giving an urban significance to the backside of the high-rise and also of reuniting, sewing up the pre-existing and new urban tissues. What makes it up is the use of urban furnishing, usually lamp-poles placed on the narrow sidewalks alongside the buildings. The significant difference that keeps the process in the make-belief realm is that the street is almost always used for domestic traffic and parking. Occasionally, positioning benches along mini-parks that shield the blind walls of the houses that escaped demolition is also a used artifice.

I show here the remains of Intr. Mamulari Street, saved because of an important Synagogue it hosted, and now reduced to the impressive number of five or six houses, all on the side of the Synagogue, in a feeble attempt to keep the "ensemble" atmosphere.

In this specific picture I find impressive the presence of the external staircase of the remaining house: a testimony of the former presence of an access, a street, maybe a garden, a physical reminder of the now missing part. The positioning of the lamp-post in that particular corner, denying it its open space, is unfortunately just one more proof that the shielding attitude persists, even though the triggering ideology has been officially abandoned.

Mamulari Park, enclosed by a fence, it covers the back blind walls of the six houses making up the historical frame around the synagogue. Right photo shows the back wall of the synagogue as seen from the pathway through the high-rise.

Mamulari Street, front facades: historical buildings form an isolated lot within the 80's intervention site. The presence of the lamp-posts acts as sole continuous language among the two opposed realities, yet its urban force towards the complexity of the situation is ridiculous.

The street in the second example bears no name, it serves only as access to the backside of the high-rise. On its other side though, one finds another back-side, that of the surviving dwellings. Despite being bordered by two backs of house and offering no communication of accessibility between them, the lamp-post strategy has been used in an attempt to connect this service street to the network of pedestrian passage-ways: the front of the high-rise and the lateral parking lot.

2. **The Front City – Back City Relationship**

The following series of photos focuses on the former Junior Shopping centre, transformed after the Revolution in Bucharest's Courthouse. There are two issues at work here: one regards the building's relationship to the front and back cities while the second one looks at pedestrian accessibility.

The façade facing the axis is monumental, almost triumphal, both in its dimensions and post-modern architectonic language, opens onto a plaza used as parking lot. In front of it, across the axis, lies the future Library. In the meantime, the façade facing the old city is closed, flat as geometry, and, in order to emphasize its inaccessibility, protected by a pedestal. There is also a plaza used as parking lot in front of

it, mirroring the situation on the other side, but this time the plaza acts as buffer zone between the building and whatever urban tissue lies beyond. The urban reality of this side is denied, and what raises question marks is the fact that this situation was designed and assisted on post- 1989.

Front façade

Back façade

The following images illustrate the cut in and control of pedestrian accessibility by means of urban furnishing: tree vases and car blocking pipes. The site is still the Courthouse, but this time its lateral sides.

3. **Green Zones: No Man's Land, Buffer Zones, Improvised Parks**

No man's land have little if any, either formal or informal, use and accessibility. I shall present the following most striking examples. Do keep in mind that all the areas presented in this category are highly central.

The no man's land pictured below is in fact a some 3.5 m high construction refuse hill that got naturelized by chance, in time. Because of its height and lack of built means to reach its top, this area is deserted. On the lateral edges of the photo one can notice the abrupt ending of the street at the foot of the hill: the asphalt is interrupted and trash bins are placed strategically to mark the limits of "organized" territory.

The no man's land in the following image is the result of extensive demolition and fell victim of the Revolution, as construction never went further than the foundations. It is currently both fenced and walled, and yet poached and squatted. As opposed to the previous example, this site is surrounded by pedestrian alleys which give it the potential of reintegration within urban life.

The next no man's land lies in the area of Mamulari Street, where extensive demolition was carried out leading to a central periphery situation (to be analyzed in the following chapter). Although open, unfenced, on the same height level as the rest of the urban tissue, its lack of urban "taming", design, furnishing and connectivity make it unattractive to the users.

The last example in the no man's land catalogue is taken from the western side of the axis: it pictures the empty lots, the voids that were abandoned to nature. Although of reduced dimensions and use importance, they do hold a signification memory-wise.

Green zones have the same characteristics as no man's land accessibility and use wise, but an improved appearance: they are tended to. In this image we have a large grass field acting as buffer zone between the two urban tissues. And yet, a particular type of buffer since it does not have the same relationship towards its "neighbours": as one can notice from the image, the green field is open only towards the new city, the side facing the old town being closed by the remaining blind walls.

Improvised parks are found in the western side of the axis, either as a result of tryouts to recreate a tranquil, private, intimate space around the shielded churches or as remains of former plazas, now circled by parked cars.

4. **Central Periphery**

If one puts together no man's lands, improvised parking lots, the front of house- back of house situation, mixes them with recent buildings designed with lack of physical, contextual references, what one gets is central (due to its position) periphery (due to its vocabulary). Designing without the support of a masterplan or a mobility network scheme leads to an amalgam of new buildings with no reference or limit either than abstract ones, according to drawn area limits. This in turn results in blind walls that await continuation, different artistic expressions, colours, objects of little connectivity with each other or the zone they cluster in.

5. **Shielding (Im)Permeability**

The high-rise create a continuous urban front along the axis: the ground-floor and mezzanine have commercial function, while the above floors, up until 8 storey high, are all residential. The passes through to the other side are camouflaged in openings of the same shape and vocabulary as the entrances to the commercial spaces, therefore being hardly noticeable.

West side shielding: Even though the architectural language is homogenous, the difference in how the demolitions were carried out, as well as the prevailing presence of historical monuments in this direction of the axis, led to a somehow wealthier, better overall image in the western side. Towards the plaza of the House of the People there is a gap in the shield allowing view towards the old city. To separate the two however there is a noticeable height level difference.

Onto the eastern side of the axis, one encounters another type of gap: as the urban front is interrupted to make way to representative buildings, a second layer of shielding was imposed, behind the first one.

6. **Pedestrian Comfort**

Regarding pedestrian comfort, I would illustrate the trials of park designs alongside the "ramblas".

In the first case, a sitting area was created by placing four benches and two lamp-posts in a non -protected- against- rain- or- sun green zone. The access is parallel to the "rambla" and one has to cut through a parking lot and overcome the car intrusion protection pipes in order to reach it.

In the second case, the intention of the municipality is not clear: alveoli with mineral pavement were inserted in the green belt along the "rambla" and the parking belt. They lack any kind of urban furnishing.

The third and last image shows the promenade zone of the "rambla": it is separated from both the commercial walkway and street by two parallel green belts. However, pedestrians are not offered either protection from rain or sun or the possibility to sit or cross within the green area.

7. **Architectural Shielding**

This chapter addresses the smaller scale of intervention and yet it is quite extreme in its application and consequences. In this particular case it is shielding carried out regardless the distances to the next

existing building : the distance between the two 8 storey high buildings is a mere 2, maybe 3 metres: façade, illumination, ventilation are inhibited.

Conclusions

With the previous examples I tried to illustrate and follow the process leading to the creation of inconsistencies within the urban tissue of Bucharest: in-between spaces, whether residual, unused, denied or poached. I also studied the transition and accessibility between the monumental intervention and the existing remaining tissue as well as the connections between the two severed sides of the urban tissue. This work aims to be both an alarm call at our current continuing in applying the attitude of shielding, and also a rouse to being more responsible in our improving the existing situation.

SELECTED BIBLIOGRAPHY

Raoul Bunschoten, CHORA. Urban Flotsam, 010 Uitgeverij, 2000
Dinu C Giurescu, The Razing of Romania's Past, The Bath Press, 1998
Andrei Pandele, Surprise Witness, Uncensored Photos from the Communist Years, Compania, 2009
Andrei Pandele, The House of the People, The End in Marble, Compania, 2009
http://art-historia.blogspot.com/
http://rezistentaurbana.blogspot.com

Annex showing photography areas: 1, 2, 3, etc are charter numbers, A, B, C, etc represent the order of the photos within the text

RECENZIE DE CARTE

REFURBISHMENT AND UPGRADING OF BUILDINGS

(REABILITAREA şi MODERNIZAREA CLĂDIRILOR)

Asist. univ. arh. ***Raluca Niculae***

ISBN13: 9780203879160
ISBN10: 0203879163
Autori: Christopher Gorse, David Highfield
Publicist: Taylor and Francis
Subiect: arhitectura, reabilitarea şi modernizarea clădirilor, tehnologii de reabilitare a clădirilor
Data publicării: 2009 (a doua ediţie)
Limba: engleza
Număr pagini: 272

Cea de-a doua ediţie a lucrării *Reabilitarea şi modernizarea clădirilor* este concepută sub forma unui ghid detaliat abordând problematica revitalizării clădirilor. Reabilitarea şi modernizarea, incluzând mentenanţa, reparaţiile, restaurarea şi extinderea clădirilor, constituie direcţii majore în domeniul arhitecturii şi construcţiilor, autorii argumentând alegerea studiului prin faptul că în Marea Britanie, în ultimii douăzeci de ani, activităţile reabilitării şi modernizării clădirilor au ocupat aproximativ jumătate din totalul activităţilor în domeniul construcţiilor.

Valoarea fondului construit şi abandonat din diverse motive, nu poate fi contestata, o certitudine fiind potenţialul de re-utilizare a clădirilor scoase din uz. Procesul de reabilitare şi reconversie constituie o alternativa viabila, rentabilă din punct de vedere economic, ce militează contra demolării şi reconstrucţiei. De asemenea, tendinţa actuală de sustenabilitate în domeniul construcţiilor, favorizează conservarea şi reciclarea resurselor cu scopul reducerii emisiilor de dioxid de carbon şi combustibil. Acestea sunt argumentele majore cu care autorii îşi motivează tematica volumului adresat proprietarilor, antreprenorilor, arhitecţilor, constructorilor şi specialiştilor în reabilitare, mentenanţa, reparaţii şi modernizări ale clădirilor, nu în ultimul rând, studenţilor în domeniu.

Structurată în 14 capitole, lucrarea debutează cu o introducere în problematica reabilitării şi modernizării clădirilor, autorii prezentând beneficiile re-utilizării clădirilor existente în defavoarea demolării şi reconstrucţiei. Următoarele patru capitole analizează modalităţi de modernizare a clădirilor oferind un tablou complet al dificultăţilor întâmpinate în ciclul de viaţă al unei clădiri şi al soluţionărilor problemelor întâmpinate. Se face referire la modalităţi de sporire a rezistenţei la foc a componentelor structurale şi funcţionale, de modernizare a suprafeţelor interioare, a performanţei termice sau acustice a elementelor constitutive ale clădirii. În prima fază sunt prezentate necesităţile de modernizare ale clădirii, urmări ale degradării elementelor componente şi ale perimării vechilor criterii de performanţă, urmând a fi analizate tehnicile de modernizare ce au ca urmare îmbunătăţirea rezistenţei la foc a construcţiei, restaurarea finisajelor interioare ale pereţilor, a tavanelor şi pardoselilor, conservarea energiei şi îmbunătăţirea confortului termic şi a performanţei acustice.

Prevenirea infiltraţiilor, a umezelii şi igrasiei la nivelul pereţilor, pardoselilor şi acoperişurilor constituie tematica următorului capitol ce explică motivele care duc la producerea condensului şi modalităţi de eliminare a acestora.

Capitolul 7 abordează problematica extinderii funcţionale pe verticală şi a accesului între nivele, mai exact, identifică factori care trebuie luaţi în considerare în momentul conversiei podurilor în mansarde locuibile.

Cauzele şi formele de deteriorare ale lemnului, inclusiv prin atacarea acestuia de către insecte sau ciuperci, tratamentele folosite în eradicarea lor şi tehnicile pentru prevenirea putrezirii, consolidarea elementelor structurale din lemn, constituie subiectul următoarelor două capitole.

În cazul clădirilor vechi, este necesară intervenţia la nivelul fundaţiilor, mai ales în momentul în care au loc modificări la nivelul structurii supraterane ale clădirii generate de extinderi sau consolidări la nivel structural, la nivelul închiderilor exterioare etc. Aceste subiecte sunt tratate pe larg în capitolele 11 şi 12. Metodele de restaurare a faţadelor sunt luate în discuţie în următorul capitol ce încheie tabloul metodelor diverse de reabilitare şi modernizare ale clădirilor aplicate problemelor cu care se confruntă clădirile în cursul de viaţă.

Tematica diversă ce acoperă o sferă largă de preocupări în domeniul analizat, prezentată la nivel teoretic prin informaţii competent documentate, este susţinută făcându-se referire la sisteme şi produse specifice. Un atu al lucrării îl constituie suportul imagistic care susţine demersul teoretic al studiului. Imagini fotografice ale lucrărilor realizate, desene de detaliu şi referiri la cele mai noi tehnologii de reabilitare sunt oferite prin studii de caz complet documentate.

Concluzionând, trebuie evidenţiat rolul important pe care acest studiu îl are în argumentarea beneficiilor reabilitării şi modernizării clădirilor existente. Acestea variază de la îmbunătăţirea performantei şi funcţionalităţii până la estetica unei clădiri. Cercetările sugerează că reabilitarea este întreprinsă în vederea: creşterii eficienţei termice şi reducerii costurilor energiei, schimbării funcţiunii clădirii, creşterii valorii proprietăţii, îmbunătăţirii aspectului clădirii, extinderii duratei de viaţă a proprietăţii, îmbunătăţirii mediului de lucru, efectuării de reparaţii la deteriorări ale anvelopantei clădirii. Aspectele analizate în susţinerea tematicii sunt complexe şi complete:

- disponibilitatea şi calitatea clădirii pretabile reabilitării,
- analiza duratei de dezvoltare a proiectului, semnificativ scăzută în cazul reabilitării,
- avantajele economice prin reducerea semnificativă a costurilor de construcţie şi de dobândire a terenului,
- posibila încadrare a clădirii pe lista monumentelor istorice,
- avantaje sociale şi de mediu.

Toate aceste aspecte sunt abordate pe larg, în lucrarea de faţă, ce se remarcă prin actualitatea tematicii de interes general, atât pentru specialişti şi proprietari, cât şi pentru instituţiile de guvernământ. Informaţia oferită este bine sintetizată, este organizată sistemic pe capitole tratate ca teme individuale, documentate, argumentate şi analizate în parte de către autori, identificându-se probleme, oferindu-se soluţionări şi lansându-se teme de reflecţie.

BOOK REVIEW

REFURBISHMENT AND UPGRADING OF BUILDINGS

Assist. Lecturer Arch. ***Raluca Niculae***

ISBN13: 9780203879160
ISBN10: 0203879163
Authors: Christopher Gorse, David Highfield
Editors: Taylor and Francis
Subject: arhitecture, refurbishment and upgrading of buildings, technologies of building upgrading
Date of publication: 2009 (second edition)
Language: English
Number of pages: 272

The second edition of the work *Refurbishment and upgrading of buildings* is thought under the form of a detailed guide on the issues of building revitalization. The refurbishment and upgrading, including the maintenance, repairs, restoration and extension of the buildings are major directions in the line of architecture and constructions. The authors argue on choosing this study considering that these last twenty years in the UK the works of refurbishment and upgrading of the buildings have covered almost half of all the construction works.

The value of the built fund and abandoned from various reasons, cannot be challenged, a certainty in this respect is the reuse potential of the disused buildings. The process of refurbishment and reconversion is a viable cost-effective alternative, militating against the demolition and reconstruction. On the other hand, the current trend of sustainability in constructions favours the resources preservation and recycling to the purpose of reducing carbon dioxide and fuel emissions. These are major arguments for the authors in support of the theme of the volume addressed to the owners, contractors, architects, constructors and specialists in refurbishment, maintenance, repairs and upgrading of buildings and, last but not least, to the students.

Structured in 14 chapters, the work starts with an introduction to the issues of refurbishment and upgrading of buildings and the authors point out the advantages of reusing the existing buildings detrimental to the demolition and reconstruction. The next four chapters analyse the ways to upgrade the buildings providing for a complete image of the difficulties encountered in the life cycle of a building and in solving the problems. Reference is made to the ways of increasing the fire resistance of the structural and functional components, of upgrading the interior surfaces, of the thermal or acoustic performance of the constituents of the building. First, the needs of upgrading the building are presented, as a result of the degradation of the constituents and obsolescence of the old performance criteria, and then the techniques of upgrading are analysed, which result in the improvement of the fire resistance of the building, the restoration of the interior finishing of the walls, the ceilings and the floors, the preservation of energy and improvement of the thermal comfort and acoustic performance.

The prevention of infiltrations, moisture and dampness at the level of the walls, floors and roofing is

the theme of the next chapter, which explains the reasons of the occurrence of condensation and the ways of eliminating such causes.

Chapter 7 approaches the issues of the vertical functional extension and of the access between levels; it identifies the factors, which must be considered when converting the bridges in habitable attics.

The causes and forms of wood deterioration, including by attacking the wood by insects or fungi, the treatments used for their eradication and the techniques for the prevention of rot, the consolidation of the wooden structural elements, is the subject of the next two chapters.

In the case of old buildings, an intervention at the level of the foundations is necessary especially when alterations occur at the overhead structure of the building generated by structure extensions or consolidations, at the level of external closures etc. These topics are widely treated in chapters 11 and 12. The methods of facade restoration are approached in the next chapter, which closes the image of the various methods of refurbishment of the buildings applied to the issues that the buildings have to face during their lifetime.

The diverse themes covering a wide sphere of concerns în the analysed field, presented at the theoretical level by well-documented information are supported by reference to the specific systems and products.

An advantage of the work is the imaging support underlying the theoretical approach of the study. The photographic images of the works, the detail drawings and references to the cutting-edge technologies by refurbishment are offered by well-documented case studies.

In conclusion, we should emphasize the important role of this study in substantiating the benefits of refurbishment and upgrading the existing buildings. It varies from the improvement of the performance and functionality to the aesthetics of a building. The research suggest that the refurbishment is made to: increase the thermal efficiency and the cut of the power costs, the change of the building function, the increase of the property value, the improvement of the working environment, the repairs to the deteriorations of the building envelope. The analysed aspects in supporting the themes are complex and complete:

- availability and quality of the building ready for refurbishment
- analysis of the duration of development of the project, considerably low in the case of refurbishment
- economic advantages by considerable cut of building costs and land purchase costs
- potential framing of the building to the list of the historical monuments
- social and environment advantages

All these aspects are widely approaches in this work, which distinguishes itself by the topicality of the themes of general interest both for the specialists and owners and for the governmental institutions. The information provided is well synthesized, systematically organized per chapters treated as individual themes, well documented and substantiated and analysed by the authors, identifying problems, providing for solutions and launching themes of reflection.

Editura Fundației *România de Mâine*
http://www.edituraromaniademaine.ro/

ISSN: 2067-3698

http://www.spiruharet.ro/facultati/cercetare.phd

Editură recunoscută de Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului
prin Consiliul Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior (COD 171)
Reproducerea integrală sau fragmentară, prin orice formă și prin orice mijloace tehnice,
este strict interzisă și se pedepsește conform legii.

Răspunderea pentru conținutul și originalitatea textului revine exclusiv autorului/autorilor.

Redactor: Mihaela N. ȘTEFAN
Tehnoredactor: Camelia BĂRBAT
Coperta: Adrian ȘERBĂNESCU

Bun de tipar: 14.12.2011. Coli tipar: 14,75
Format: 25,6 x 24,6

Editura Fundației *România de Mâine*
Bulevardul Timișoara nr. 58, București, Sector 6
Tel./Fax 021/444.20.91; www.spiruharet.ro;
e-mail: editurafrm@yahoo.com